Ibn Kajjim el-Dževzijje

OAZA IMANA

VJEROVANJE U ALLAHA

Sažeti prikaz iz djela Ibn Kajjima el-Dževzijje

Autor sažetog prikaza:

Dr. Omer Sulejman el-Eškar

Prijevod:

Mr. Jasmin Hadžikadunić

- Prvo izdanje -

Tešanj, 2008.

Oaza Imana

Sažeti prikaz iz djela Ibn Kajjima El-Dževzijje

Naslov originala:
Vahatu-l-imani inde Ibn Kajjim

Urednik:
Jasmin Hadžikadunić

Autor sažetog prikaza:

Dr. Omer Sulejman el-Eškar

Recenzenti:
Mr. hfz. Senaid Zajimović

Mr. Amna Hadžikadunić-Bukvić

DTP:
Semir Šišić

Dizajn:
Adis Bajramović

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-184.3-4

IBN Qayyem, al-Jawziyya
Oaza imana : vjerovanje u Allaha : sažeti prikazi iz djela Ibn Kajjima el-Dževzijje / autor sažetog prikaza Omer Sulejman el-Eškar ; prijevod Jasmin Hadžikadunić. - 1. izd. - tešanj. : J. Hadžikadunić, 2008. - 303 str. ; 23 cm

Prijevod djela: Vahatu-l-imani inde Ibn Kajjim. - Bibliografija i bilješke uz tekst

ISBN 978-9958-890-54-3
1. el-Eškar, Omer Sulejman
COBISS.BH-ID 16816902

بسم الله الرحمن الرحيم

UMJESTO PREDGOVORA

Knjiga „Oaza imana“ sastavljena je na osnovu više djela poznatog i priznatog autora Ibn Kajjima el-Dževzijje. Knjigu je uredio, sastavio i tematski obradio dr. Omer Sulejman el-Eškar. Jasmin Hadžikadunić, nakon niza prevedenih djela, obradovao nas je još jednim značajnim prijevodom. Iz rukopisa se vidi da knjiga tretira akaidsku tematiku. Sadržaj knjige je stručno obrađen i adekvatno preveden na naš jezik.

Autor knjige Ibn Kajjim i priređivač dr. el-Eškar, očigledno su verzirani u svim islamskim disciplinama, a posebno u akaidu. Ibn Kajjim je u posljednje vrijeme, s pravom, najčešće prevođeni autor na naš jezik. U tom pogledu nimalo za njim ne zaostaje i dr el-Eškar. Ova knjiga pokazuje narav islamskog poimanja vjere u Allahovu jednoću. Svako autorovo mišljenje je utemeljeno na Kur'anu i Sunnetu, što i jeste zadatak ljudskog uma da u stvarima jasno preciziranim slijedi objavljeno a ne znanje zasnovano na pretpostavkama.

Sve što je navedeno u knjizi autor je potkrijepio pouzdanom i vrlo opsežnom literaturom koju je tokom pisanja ovog djela koristio i konsultovao, pa time ova knjiga s pravom dobiva svoje zapaženo mjesto u literaturi akaida. Ona će postati nezaobilazan izvor svima koji žele da se bave ovom tematikom.

Najveća vrijednost ove knjige jeste u činjenici da na veoma detaljan, ali u isto vrijeme jednostavan način, običnog čitatelja uvodi u svijet islamskog vjerovanja. I ranije je na ovu temu pisano, ali su autori ostavljali svoje knjige na nivou nedovršenosti ili su imali pristup koji ne može imati ocjenu utemeljenosti na nauku ehli-sunneta vel-džema'ata, u smislu da su više nego što je dozvoljeno u ovoj nauci unosili svoga, ili filozofskoga ili terminološki začudnoga, što ova temeljna islamska znanost ne trpi s obzirom na obavezno čuvanje nepovredivosti islamskog pravovjerja.

Ovu knjigu svesrdno preporučujem našem čitateljstvu. Molim Uzvišenog Allaha da autore i prevodioca nagradi najljepšom nagradom, i da im ovo djelo učini nepresušnim izvorom sevapa...

Mr. hfz. Senaid Zajimović

واحة الإيمان عند ابن القيم

الإيمان بالله

ترجمة: ياسمين حاجكادونيتش

الدكتور عمر سليمان الأشقر

دار النفائس
للنشر والتوزيع

Dar Al-Nafaes
Publ. & Dist - Jordan

دار النفائس
للنشر والتوزيع - الأردن

(إذن ترجمة كتاب)

دار النفائس للنشر والتوزيع –الأردن، تأذن للأخ: (ياسمين حمديا بايرو حاجكادونيش) بترجمة كتاب واحات الإيمان عند ابن القيم (ج 1) للدكتور عمر الأشقر من اللغة العربية إلى اللغة البوسنية، ووفق ما تم التعاقد به بين الطرفين.

دار النفائس للنشر والتوزيع

العبدلي - مقابل مركز جوهرة القدس - هاتف: 5693940 6 962+ - فاكس: 5693941 6 962+ ص.ب: 927511 عمان 11190 الأردن
e-mail : alnafaes@hotmail.com web : www.al-nafaes.com

DOZVOLA ZA PREVOĐENJE KNJIGE

Izdavačka kuća (En-Nefāis) daje pismenu saglasnost gospodinu Jasminu (Hamdije) Hadžikaduniću za prevođenje knjige „Oaza imana“. od doktora Omera Sulejman El-Eškar-a, sa arapskog na bosanski jezik.

UVOD

Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, njegova braća i učenici imali su mnogo blagoslovljenog znanja, posebno o pitanjima islamskog vjerovanja. Od toga imaju veliku korist oni koji tragaju za znanjem. Imam Šemsuddin ebu Abdullah Muhammed b. Bekr ez-Zur'i ed-Dimeški prednjačio je u znanju među Ibn Tejmijjinim učenicima. Iza sebe je ostavio veliko naučno blago, posebno iz područja islamskog kreda.

Još odavno sam primijetio obimnost njegove pažnje prema pitanjima islamskog vjerovanja Ibn Kajjima i njegovim djelima. Međutim, nije ih sabrao u jednu zbirku, već je na zasebnim mjestima govorio o temama islamskog vjerovanja.

Sva ta pitanja uočio sam dok sam iščitavao njegova djela, a ona su izlagana jednostavnim stilom, u potpuno prihvatljivoj uravnoteženosti. Kao potporu tim navodima, izlagao je tekstove iz Kur'ana i sunneta. Tada mi je naumpalo da je sva ta pitanja potrebno objedniti i tematski uvezati kako bi se pojavila u jednoj knjizi, koju sam nazvao „Oaza imana", jer se onaj koji iščitava ovu tematiku osjeća kao da je u zelenoj i ugodnoj oazi usred suhe pustinje.

U uvodu želim skrenuti pažnju na povod sastavljanja ove knjige na ovakav način. Nisu mnogobrojna djela starijih autora iz reda naše uleme u pogledu propisa vezanih za islamsko vjerovanje. Naši prethodnici više su pridavali pažnju razilaženju ehliss-unneta i sekti i grupacija koje nam se suprotstavljaju. I, uistinu, naći ćemo veoma mnogo djela i spisa koja govore o Allahovim imenima i svojstvima, koja preciziraju značenje i definiciju imana, koja govore o kada'u i kaderu, pojašnjavaju propis o počiniocu velikog grijeha. Međutim, uistinu su malobrojna djela koja jasno tretiraju sve teme islamskog vjerovanja u jednoj knjizi. Zato mi se javila želja da u jednoj knjizi saberem sve Ibn Kajjimove spise o imanu kako bih, Allahovom voljom, popunio nedostatak o kojem sam već govorio. Ibn Kajjim je bio učenjak enciklopedijskog ranga u onome što je prenosio od drugih ili sam pisao. Pitanja islamskog vjerovanja obradio je u svojim knjigama, ali su ona u njima ostala

raštrkana. Pisao je o džennetu u zasebnoj knjizi, koju je nazvao „Hadil-ervah ila biladil-efrah“ (Podstrekač duša na odlazak u zemlju veselja). Ovdje je objedinio sve što se o džennetu spominje u Kur'anu i sunnetu. Isto je učinio u vezi sa tematikom kada'i i kadera. Također, vezano za meleke, knjige, poslanike, Džehennem itd. Nema sumnje da je tema o kojoj je imao namjeru pisati bila apsolvirana na najbolji način.

Čitalac će primijetiti da prilikom sastavljanja ove knjige nisam donosio svoje navode, već sam sabrao naučni materijal i napravio poredak kako bih dobio knjigu koja je, ustvari, djelo Ibn Kajjima. Stoga, u taj naučni materijal nisam ubacivao svoje navode, osim na pojedinim mjestima, zbog nužnih okolnosti, ili da bih uvezao prethodni govor sa sljedećim. Također, uočio sam da su neki pisci pokušavali objedniti naučnu materiju vezanu za neke teme kod Ibnul Kajjima, pa se dogodilo da su neke navode pripisivali Ibn Kajjimu, što je velika greška, a ustvari ih nije napisao Ibn Kajjim. Problem na koji sam ja naišao je Ibn Kajjimovo tretiranje tematike vezane za džennet u knjizi „Hadil-ervah“, u kojoj ima slabih i apokrifnih predaja. Ibn Kajjim je bio jedan od velikana u hadisu, pa je ponekad navodio slabe ili apokrifne predaje da bi na njih skrenuo pažnju i upozorio. Nekad bi se dogodilo da ne skrene posebno pažnju na slab hadis, shodno pravilu koje su potvrdili mnogi učenjaci dozvoljavajući navođenje slabih hadisa u pitanjima dobrovoljnih djela.

Ovu knjigu sam podijeilo u četiri velika dijela nakon uvoda.

Prvi govori o tevhidu. Spomenuo sam važnost i vrijednost tevhida.

Drugi dio posebno sam odredio za Kelimetu'l-tevhid, jer sam napravio dvanaest manjih poglavlja u kojima sam spomenuo ono što govori Ibn Kajjim u vezi sa ovim velikim riječima.

U trećem dijelu iznio sam dokaze koji ukazuju na tevhid, donoseći Ibn Kajjimove navode o ovoj tematici.

Četvrti dio posebno sam ostavio da bih istakao cilj čovjekovog postojanja, a on je realizacaija ubudijjeta jedinome Allahu. Tu sam napravio četrnaest manjih poglavlja shodno onome što je pojasnio Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao.

Peti dio ostavio sam za tematiku onoga što se suprotstavlja tevhidu i imanu, kao što su kufr, širk, fisk i nifak, govoreći o onome što Ibnul Kajjim navodi o historijatu tevhida i širka, kako je došao širk na

Arabljansko poluostrvo u vidu obožavanja kipova poslije Allahovog vjerovjesnika Ismaila, te navodeći primjere drugih naroda u pogledu ove tematike, da bih na kraju ovu tematiku u potpunosti iscrpio njegovim navodima.

Poslije ove knjige doći će i druge knjige, inšallah, o vjerovanju u meleke i džine, poslanike, u knjige, vjerovanje u berzeh, predznake Sudnjeg dana te vjerovanje u Sudnji dan.

Molim Uzvišenog Allaha da mi pomogne da završim ovu knjigu na najpotpuniji način, da mi dadne lijep nijet kojim želim postići Njegovo zadovoljstvo. On sve čuje, On je blizu i odaziva se.

Dr. Omer Sulejman el-Eškar

Oaza imana

Prvo poglavlje

DEFINICIJA IMANA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, na više mjesta u svojim knjigama predstavlja definiciju imana kao terminološko značenje i kaže:

„Suština imana se sastoji od govora i djela.

Govor se dijeli na dvoje: govor srca (ubjeđenje), (iz)govor jezika, a to je izgovaranje šehadeta.

Djelo se dijeli na dva dijela: djelo srca (njegova namjera i iskrenost) i djelovanje organa".[1]

Na drugome mjestu kaže:

„Suština imana se sastoji od spoznaje onoga sa čime je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: Vjerovanje srcem, izgovor jezikom, pokornost s ljubavlju (i praksa), javno i tajno prakticiranje i pozivanje njemu shodno mogućnostima". [2]

Mišljenje 'uleme o poimanju imana

Istu definiciju ili približno sličnu ovoj prenose najeminentniji islamski učenjaci, među kojima su:

- Imam Malik es-Sagir ebu Muhammed Abdullah bin Ubejj el-Kinvani, koji kaže:

„Iman je izgovor jezikom, iskrenost (potvrda) srcem i djelovanje organa. Smanjuje se i povećava. Povećava se pokornošću, a smanjuje griješenjem". [3]

- Šafijin prijatelj, imam šafijskog mezheba u njegovo vrijeme, Ebu Isma'il bin Jahja el-Muznijj, kaže:

„Iman se sastoji od govora i djela.. Međusobno su povezani tako da nema imana bez djela, niti djela bez imana".[4]

---

[1] Kitabu-s-salat, 54

[2] El-Favaid

[3] Idžtima' ekdžujuš el-islamijjeh

[4] Prethodni izvor

- Pravedni halifa Omer ibn 'Abdulaziz rekao je:

„Doista, iman ima svoje ogranke, obligatne dužnosti, sunnete i propise, pa ko ih upotpuni upotpunit će i iman".[5]

Nedostatnost srčanog govora i izgovora jezikom

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, konstatuje da iman neće biti potpun ako se manifestuje samo izgovorom jezikom ili spoznajom srcem ili putem i jednog i drugog zajedno, već je uz to potrebno djelo srca, a to je ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, poslušnost u njegovoj vjeri, ustrajnost u pokornosti i slijeđenje Allahovog Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Dakle, ovo je oprečno mišljenju onih koji smatraju da se iman sastoji samo od vjerovanja srcem i potvrde jezikom.

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, navodi nekoliko primjera iz Kur'ana i sunneta o nevjerstvu onih koji su odbili da se pokore Allahu, subhanehu ve te'ala, i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pored vjerovanja u Allaha, u Čije postojanje nisu nimalo sumnjali:

- Takav je i predvodnik griješnika Iblis, lanetullahu 'alejh.

On je znao da mu je Allah, subhanehu ve te'ala, naredio da učini sedždu Ademu, 'alejhisselam. Nije sumnjao u Allaha, subhanehu ve te'ala, već se uzoholio i odbio poslušnost radi koje je zaslužio Allahovo prokletstvo i vječnu patnju.

Uprkos spoznaje Allaha i nesumnjanja u Njega, zakleo Mu se Njegovim dostojanstvom da će sve robove na stranputicu odvoditi osim onih među njima koji budu prema Allahu iskreni.

Dakle, nije sumnjao u Allaha, kao ni u Njegovo postojanje, Dan proživljenja, Džennet i Džehennem, a opet je, i pored svega toga, odabrao vječno boravište u vatri džehenemskoj.

Na sebe je navukao Allahovo prokletstvo i srdžbu, i udaljenje od Dženneta. Mnogo je onih koji ovo još nisu spoznali, i reče šejtan:

[5] Prethodni izvor, str. 35. Omerov govor je zabilježio Buhari u poglavlju „El-Iman" i govor Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: „Islam se gradi na pet temelja"

رَبِّ قَالَ فَأَنظِرْنِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾

„Gospodaru moj," – reče on – „daj mi vremena do dana kada će oni biti oživljeni!"[6]

Iblisovo nevjerstvo proizišlo je iz neposlušnosti i omalovažavanja, a ne iz neznanja.

● Njemu je sličan bio faraon kada mu je Musa, 'alejhisselam, rekao:

...عَلِمْتَ مَآ أَنزَلَ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ بَصَآئِرَ... ﴿١٠٢﴾

„"Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja..."[7]

O njemu i njegovom narodu, Uzvišeni Allah kaže:

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ ءَايَٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾ وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ۚ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾

„I kad im očito dođoše znamenja Naša, oni rekoše: „Ovo je prava čarolija!' I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci".[8]

Ovi ajeti ukazuju na to da njihovo nijekanje i poricanje potiče iz čvrstog ubjeđenja (jekina) koji je najjači put spoznaje, i iz zuluma (nepravednosti) i oholosti, a ne iz neznanja.[9]

Ovoj skupini, prema riječima Ibn Kajjima, rahimehullah, pripadaju i ehlu-l-kitabije (sljedbenici Knjige – židovi i kršćani)

---

[6] El-Hidžr, 36

[7] El-Isra', 102

[8] En-Naml, 13-14

[9] Miftahu dari es-seaden 1/322-323

O njima Allah, tebarake ve te'ala, kaže:

يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ لِمَ تَكۡفُرُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَأَنتُمۡ تَشۡهَدُونَ ﴿٧٠﴾ يَٰٓأَهۡلَ
ٱلۡكِتَٰبِ لِمَ تَلۡبِسُونَ ٱلۡحَقَّ بِٱلۡبَٰطِلِ وَتَكۡتُمُونَ ٱلۡحَقَّ وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٧١﴾

„O sljedbenici Knjige, zašto u Allahove dokaze ne vjerujete, a da su istina, dobro znate? O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zamračujete i svjesno istinu krijete?"[10]

A to je Kur'an i Onaj Ko poziva njemu. Vi svjedočite da je to autentična knjiga i da je Istina u njoj. Njihovo nevjerovanje svjesno potiče iz znanja o istini, a ne iz neznanja."[11]

Također je, Allah mu se smilovao, spomenuo i druge dokaze koje prenosim od njega. A zatim kaže:

„Dovoljno o ovome su Allahove vijesti o nevjernicima koji kažu nakon što (su) svojim očima gledali kaznu i približio im se Sudnji dan, vide i uvjere se u ono u šta su vjerovjesnici pozivali i o čemu su obavještavali.

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذۡ وُقِفُواْ عَلَى ٱلنَّارِ فَقَالُواْ يَٰلَيۡتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ
مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٢٧﴾ بَلۡ بَدَا لَهُم مَّا كَانُواْ يُخۡفُونَ مِن قَبۡلُۖ وَلَوۡ رُدُّواْ لَعَادُواْ لِمَا
نُهُواْ عَنۡهُ وَإِنَّهُمۡ لَكَٰذِبُونَ ﴿٢٨﴾

„Da nam je da povraćeni budemo, pa da dokaze Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo!' Ne, ne! Njima će očevidno postati ono što su prije krili; a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili da rade ono sto im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci".[12]

Pa, koje je saznanje očevidnije od saznanja onoga ko je vidio Sudnji dan i osjetio patnju onoga svijeta, a zatim, kada bi ponovo bio povraćen na ovaj svijet, dao bi prednost zabludi nad uputom?! A zašto mu nije koristilo ono što je ugledao svojim očima? [13]

---

[10] Ali Imran, 70-71

[11] Miftahu dari es-se'adeh 1/323

[12] El-En'am, 27-28

[13] Miftahu dari es-se'adeh 1/328

Drugo poglavlje

TEMELJI IMANA

Ibn Kajjim, rahimehullah, uporedio je iman (vjerovanje) sa temeljom zgrade koju čovjek želi izgraditi.

Njegov temelj je ono što se nastanilo u njegovom srcu od imana i potpunog predanja pokornosti Uzvišenom Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Sve što iman u srcu roba bude čvršći i jači, i djelo će biti sagrađeno na čvršćem temelju.

I o tome kaže:

„Ko želi da nadograđuje svoju zgradu, neka poradi na učvršćivanju njenog temelja i pobrine se o njemu. Jer, nadogradnja zgrade upravo zavisi od čvrstine njenog temelja.

Temelj je iman, a djela i stepeni su zgrada. Ako temelj bude čvrsto urađen onako kako treba, onda će moći nositi sav teret i dalju nadogradnju.

Ako se neki dio zgrade počne rušiti, lahko će se popraviti (takav slučaj nije sa temeljom). A ako temelj nije čvrst i stabilan, onda se na njega ne može vršiti nadogradnja. A ako se odruni neki dio od temelja, gotovo čitava zgrada će se srušiti.

'Arif [14] stalno vodi brigu o temelju i ne dozvoljava da se njegova zgrada tako lahko sruši.

Uzvišeni Allah kaže:

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَٰنَهُۥ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنٍ خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ
بُنْيَٰنَهُۥ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَٱنْهَارَ بِهِۦ فِى نَارِ جَهَنَّمَ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ
ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٠٩﴾

„Da li je bolji onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na strahu od Allaha i u želji da mu se umili – ili onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na rub podlokane obale koja se nagnula, da se zajedno s njim u vatru džehenemsku sruši?”[15]

---

[14] znalac, onaj koji je spoznao Allaha, subhanehu ve te'ala
[15] Et-Tevba, 109

Temelj za izgradnju dobrih djela je poput snage u ljudskom tijelu. Ako je insan snažan, moći će nositi teret tijela i zaštiti ga od raznih bolesti.

Ako je insan slab, onda neće biti u stanju podnijeti teret tijela i bit će više podložan bolestima.

Zbog toga, nastoj graditi svoju zgradu na čvrstim i postojanim temeljima vjerovanja.

Usput, ako bi nešto bilo neuredno na jednom spratu ili krovu zgrade, lakše je to popraviti nego da moraš srušiti temelje.

Ovaj temelj sadrži dvije stvari:

- Ispravna spoznaja o Allahu i Njegovim savršenim svojstvima i atributima

- Ispoljavanje pokornosti samo Njemu, tebarake ve te'ala, i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovo je najjači i najčvršći temelj na kojem bi rob trebao sagraditi svoju zgradu, i na takvom temelju se može izgraditi zgrada beskrajno visoka.

Treće poglavlje

VAŽNA PRAVILA U POGLAVLJU O VJEROVANJU

Prvo pravilo: Izgrađivanje vjerovanja na čvrstom uvjerenju (jekinu)

Ibn Kajjim, rahimehullah, prenosi od Džunejda definiciju o čvrstom uvjerenju, i kaže:

„To je učvršćenje znanja koje nije podložno nikakvim promjenama, niti se mijenja u srcu“. [16]

I definisao je ilmu-l-jekin [17] kao: „Potpuno uvjerenje u kojem se sumnja ne javlja, niti negativno djeluje na njegovo vjerovanje. Naprimjer, uvjerenje da postoji džennet i čvrsto ubjeđenje da je on vječno boravište bogobojaznih i kao što je čvrsto ubjeđenje da su vjerovjesnici to prenijeli od Uzvišenog Allaha i ubjeđenje u njihovu iskrenost. Do čvrtstog uvjerenja dolazi se znanjem i dovoljno je od koristi znanja to je što plod njegov čvrsto ubjeđenje koje je neophodno srcu kako bi bilo spokojno i jako kroz život. “[18]

Zbog toga je Uzvišeni Allah u Svojoj Uzvišenoj Knjizi pohvalio one koji ga posjeduju, i kaže:

كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ ٱلْآيَٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

„...eto tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju”.[19]

I kaže u vezi sa Svojim prijateljem Ibrahimom, ‘alejhisselam:

وَكَذَٰلِكَ نُرِىٓ إِبْرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ ٱلْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

„I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao”.[20]

---

[16] Miftahu dari es-se'adeh, 1/477

[17] Čvrsto uvjerenje

[18] Et-tibjan fi aqsamil Kur'an, str. 119

[19] El-E’raf, 32

[20] El-En’am, 75

I ukorio je onog koji nema uvjerenja i kaže:

أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

„...da ljudi u dokaze Naše nisu uvjereni".[21] [22]

Ibn Kajjim, rahimehullah, govorio je o višem stepenu uvjerenja u odnosu na iman, pa je kazao:

„Uvjerenje u odnosu na iman je kao duša u odnosu na tijelo. Radi njega su se arifi međusobno nadmetali ko će biti bolji i natjecali oni koji su željeli (htjeli) da se natječu, i prema njemu su se uputili i trudili su se da ga postignu i usavrše. A kada se strpljenje spoji sa uvjerenjem, iz toga će proizići vođstvo u vjeri.

Uzvišeni Allah, Čijom riječju se povode upućeni, kaže:

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا۟ ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾

„Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali".[23]

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, sakupio je odlike onih koji su dosegli stepen čvrstog uvjerenja (jekina), pa je rekao:

- Uzvišeni Allah je posebno odlikovao ehli-jekin time što su se okorištavali ajetima i jasnim znakovima. Kaže Uzvešeni Allah, Koji je najiskreniji govornik:

وَفِى ٱلْأَرْضِ ءَايَـٰتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾

„I na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju".[24]

[21] En-Naml, 82

[22] "Miftah dari es-se'adeh", 1/476

[23] Es-Sedžda, 24

[24] Ed-Darijat, 20

◉ Odlikovao je one koji su dosegli stepen uvjerenja uputom i uspjehom na oba svijeta, i kaže:

وَٱلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِٱلْأَخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾
أُوْلَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

„I onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu švrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti".[25]

◉ Obavijestio je, o stanovnicima džehennema da oni nisu bili pripadali ehli-jekinu, i kaže:

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِى مَا ٱلسَّاعَةُ إِن
نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

„Kad se govorilo: 'Allahovo obećanje je, zaista, istina! I u čas oživljenja nema nimalo sumnje' – vi ste govorili: 'Mi ne znamo šta je čas oživljenja, mi samo zamišljamo,mi nismo ubijeđeni.' "[26]

◉ Čvrsto uvjerenje je srž srčanih djela koja su u osnovi duše djela organa i ono je suština ove vjere.

◉ Jekin (čvrsto uvjerenje) u vezi je sa tevekkulom (oslanjanje na Allaha) i zbog toga je tevekkul ovisan o jačini čvrstog uvjerenja i njegov je plod.

Uzvišeni kaže:

فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلْحَقِّ ٱلْمُبِينِ ﴿٧٩﴾

[25] El-Bekara, 4-5

[26] El-Džasije, 32

„Zato se pouzdaj u Allaha, jer ti, doista, slijediš pravu istinu!”[27]

الْحَقِّ (el-hakk) u ovom ajetu podrazumijeva čvrsto uvjerenje. Vjerovjesnici su govorili:

وَمَا لَنَآ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَا ...

„Zašto da se ne uzdamo u Allaha kad nas je On putevima kojima idemo uputio?...”[28]

◉ Kada jekin dospije do srca, tada ono zablista i obasja ga svjetlost, tako da iz njega iščezne svaki vid sumnje i nezadovoljstva, brige i tuge. Ispuni ga ljubav (prema Allahu), traženje utočišta i oslanjanje isključivo na Njega, subhanehu ve te'ala”.[29]

Ibn Kajjim, rahimehullah, žestoko je osudio sljedbenike zablude koji smatraju da se putem Allahovoga govora i govora Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne može steći znanje, niti čvrsto ubjeđenje o spoznaji Allaha, Njegovih savršenih imena, svojstava i djela, niti dokazivanje o postojanju meleka i njihovih svojstava i vrsta.

Kaže, Allah mu se smilovao:

„Ako Kur'an nije dovoljan za spoznaju Allaha, premda najveći dio Kur'na govori o Allahu i Njegovim svojstvima, kako je, onda, dovoljan za spoznaju ahireta i propisa? [30]

Drugo pravilo: Osnova vjere je vjerovanje u ono što je objavio Allah i saopćio Njegov Poslanik i poslušnost naredbama

Ibn Kajjim pojašnjava:

„Iman se zasniva na čvrstom uvjerenju u ono što dolazi od Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem i ispoljavanje pokornosti u svakom obliku naredbe. Zatim, poslije ova dva temelja slijedi

[27] En-Neml, 79

[28] Ibrahim, 12

[29] “Medaridžu-s-Salikin”

[30] Es-sevaiqul Mursele 2/769

odbacivanje lažnih sumnji i borba sa strastima. Na ova dva temelja gradi se vjera: vjerovanje u objavljeno i poslušnost u naređenom, a potom odbacivanje sumnji i borba protiv strasti.

Prema tome, govorimo o četiri emra:

Prvo: Čvrsto uvjerenje u dokaze koji dolaze od Uzvišenog Allaha.

Drugo: Odstranjivanje svake šubhe koja dolazi od džina i šejtana u vidu ljudi i suprotstavljanje njima.

Treće: Ispoljavanje pokornosti.

Četvrto: Borba duše u otklanjanju strasti koje se javljaju između roba i njegovog upotpunjenja pokornosti.

Ove dvije stvari podrazumijevaju šubhe i strasti koje u osnovi bivaju glavni izvor nesreće i propasti roba, kako u ovozemaljskom životu, tako i na budućem svijetu, kao što prva dva temelja (uvjerenje u dokaze koji dolaze od Uzvišenog Allaha i pokornost) bivaju uzrok sreće i uspjeha na oba svijeta.

Naime, rob posjeduje dvije snage: moć spoznaje i razmišljanja i ono što slijedi od znanja i govora, i moć želje i ljubavi koja je propraćena čistim nijetom, znanjem, čvrstom odlukom i djelom. Šubha će negativno uticati na snagu spoznaje i snagu razmišljanja ako se rob ne bude od nje čuvao putem odbacivanja, dok će, također, strast negativno djelovati na snagu želje i djela ako se rob ne potrudi da je izbaci iz sebe."[31]

Treće pravilo: O granici imana i kufra

„Iman se sastoji od čvrstog ubjeđenja srcem, izgovora jezikom i djelovanja organa. Sastavljen je iz više dijelova, koji su podijeljeni između vanjštine i unutrašnjosti, tj. vanjštine koja se manifestuje putem jezika i djela, a proističe iz unutrašnjosti (srca). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, djelovanje imana podijelio je na ogranke. Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Iman se sastoji od šezdeset i nekoliko ogranaka, a stid je dio imana".

[31] „Miftah dari es-se'adeh", 1/195-196

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, nastavlja i kaže:

„Suština imana podijeljena je na više ogranaka, svaki ogranak se naziva imanom. Namaz je dio imana. Isto tako, dio imana su davanje zekata, hadž i post. Unutrašnja djela, kao što su stid, tevekkul (oslonjanje na Allaha), bogobojaznost, težnja ka Allahu, dijelovi su imana. Dijelovi imana završavaju se na najmanjem, a to je uklanjanje sa puta nečega što smeta prolaznicima. I ovaj postupak ubraja se u ogranke imana. Rušenjem ili nedostatkom nekih od ovih ogranaka prestaje validnost imana, kao što je npr. šehadet, dok sa nekim od njih njegova suština i dalje ostaje validna, naprimjer neuklanjanje sa puta nečega što smeta prolaznicima.[32]

Između ova dva ogranka postoje drugi ogranci koji se međusobno razlikuju po stepenu važnosti. Jedni su bliži i na taj način povezani sa ogrankom šehadeta, a drugi su bliži ogranku „uklanjanja s puta nečega što smeta prolaznicima", i sa njim povezani.

Isto tako je i sa kufrom. Kufr ima svoj temelj i ogranke kao i iman. Stid je dio imana, a neposjedavanje stida je ogranak kufra. Iskrenost je dio imana, a laž je ogranak kufra. Namaz, zekat, hadž i post ubrajaju se u ogranke imana, dok se njihovo ostavljanje ubraja u ogranke kufra. Suđenje po Allahovom zakonu je ogranak imana, a nesuđenje po njemu je ogranak kufra. Svi grijesi su ogranci kufra, a dok svaki vid pokornosti spada u ogranke imana.

Dvije su vrste ogranaka imana i kufra: kufr koji se počini grijesima (riječi koje su same po sebi kufr) slobodnom voljom, i kufr koji se počini djelom, npr. činjenje sedžde kipovima ili oskrnavljenje svetosti Kur'ana. [33]

Četvrto pravilo: Nestanak nekih dijelova imana

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, ustanovio je da iman predstavlja govor srca, što znači njegovo uvjerenje, govor jezikom, djelovanje srcem i djelovanje tjelesnim organima. Potom pojašnjava propis kada nestanu sva četiri njegova dijela ili dio njih.

---

[32] Buhari,9; Muslim, 35

[33] Es-Salat, 53

On o tome kaže:

„Srž imana sastoji se od govora i djela. Govor se sastoji iz dva djela: govor srca, a to je uvjerenje, i govor jezika, a to je izgovaranje riječi kojima se ulazi u islam. Djelo je također sastavljeno iz dva dijela: djelo srca, koje se odnosi na njegov nijet i iskrenost, te djelo tjelesnih organa. Kada u potpunosti nestanu ova četiri temelja, nestane i imana. Kada nestane potvrde srcem, preostali dijelovi imana neće koristiti, jer potvrda srcem je uslov vjerovanja u njih i njihovu korist. Ako nestane djela srca, a ostane iskreno uvjerenje, onda dolazimo na mjesto poprišta između murdžija i ehlus-s-sunneta. Ehlu-s-sunnet je u saglasnosti da tada nestaje imana i da potvrda neće koristiti kada nema djela srca, a to znači kada nestane srčane ljubavi i podređenosti. Isto tako, Iblisu, faraonovom narodu, židovima i mušricima koji su bili uvjereni u istinitost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svima njima to neće koristiti. Oni su ga priznavali i javno i tajno i govorili su da nije lažov, ali ga nisu slijedili, niti u njega vjerovali.

Kada iman nestaje sa nestankom djela srca, onda se ne može poreći da može nestati sa nestankom najvećeg dijela tjelesnih udova. A naročito kada nestane imana zbog nepostojanja ljubavi srca i njegove podređenosti, a što nestaje zbog nepostojanja čvrste potvrde, kao što je to prethodno ustanovljeno. Iz nepokornosti srca nužno proizlazi nepokornost tjelesnih udova, jer kada se srce pokori i podredi, pokore se i podrede tjelesni udovi. Iz njegove nepokornosti i nepodređenosti nužno proizlazi nepostojanje potvrde koja iziskuje pokornost, a to je suština, srž imana.

Iman nije samo potvrda, kao što je prethodno pojašnjeno, već potvrda koja nalaže pokornost i podređenost. Isto ovo odnosi se i na uputu, koja ne znači samo spoznaju i očitovanje istine, već spoznaju koja nalaže slijeđenje istine i djelovanje na koje ona obavezuje. Ako se prvo nazove uputom, onda to nije potpuna uputa koja nalaže upućenost. Isto tako, uvjerenje u potvrdu, iako se naziva potvrdom, nije potvrda koja nalaže vjerovanje. Zato dobro sagledaj ovaj temelj i pazi na njegove principe."[34]

[34] Es-Salat, 54

Peto pravilo: Kufr u vjerovanju i djelu

Dvije su vrste kufra: kufr u djelu i kufr nijekanja i prkosa.

Kufr nijekanja je poricanje iz znanja onoga što je dostavio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od Allaha, subhanehu ve te'ala, Njegovih savršenih imena i atributa, djela i propisa. Ova vrsta kufra u svakom pogledu je oprečna imanu.

Kufr u djelu se dijeli na stvari koje su oprečne imanu i one koje nisu oprečne imanu. Naprimjer, činjenje sedžde kipovima, oskvrnavljivanje svetosti Kur'ana i ubijanje i psovanje poslanika oprečno je imanu.

Nesuđenje po Allahovom zakonu i ostavljanje namaza spada u apsolutni kufr, jer je to počinjeno djelom i to se nikako ne može promijeniti. Ostaju, dakle, kufr zato što su ih Allah, subhaneh, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako imenovali. To je djelo kufr djelom, a ne u srčanom ubjeđenju.

Kafir je ko ne sudi po Allahovom zakonu, onaj koji ostavlja namaz je kafir, spomenut u takvom kontekstu u Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima, ali to djelo je kufr djelom, a ne u srčanom ubjeđenju. Nemoguće je da Uzvišeni Allah onoga ko ne sudi po onome što je On objavio nazove kafirom, a i da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onoga koji ostavlja namaz nazove kafirom, a da se u isto vrijeme ne može pripisati kufr.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojim riječima je u potpunosti lišio imana bludnika, kradljivca, onoga ko konzumira alkohol i onog od čijeg zla nije siguran njegov komšija.

Dakle, od njega je odstranio iman u općem smislu, jer to je kufr u djelu, a ne ubraja se u kufr poricanja i uvjerenja.

Također je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ne vraćajte se kufru nakon mene udarajući jedni druge po vratovima".[35]

Ovo je kufr djelom. U drugom hadisu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

[35] Buhari,1741; Muslim, 1.679

„Onaj ko ode sihirbazu i povjeruje u ono što mu on kaže, ili onaj ko opći sa ženom u stražnjicu, porekao je ono sa čime je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem“[36]

I u hadisu:

„Ko muslimanu kaže: 'Kafire!', a on doista ne bude takav, njegove riječi vratit će se njemu”.[37]

Uzvišeni Allah je okarakterisao onog ko postupa po jednom dijelu Knjige, a ne provodi drugi mu'minom u onome što provodi, a kafirom u ono što zapostavlja.

Uzvišeni kaže:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَـٰقَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا ٱللَّهَ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَـٰمَىٰ وَٱلْمَسَـٰكِينِ وَقُولُوا۟ لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ
وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنكُمْ وَأَنتُم مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَـٰقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُم مِّن
دِيَـٰرِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾ ثُمَّ أَنتُمْ هَـٰٓؤُلَآءِ تَقْتُلُونَ
أَنفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنكُم مِّن دِيَـٰرِهِمْ تَظَـٰهَرُونَ عَلَيْهِم بِٱلْإِثْمِ
وَٱلْعُدْوَٰنِ وَإِن يَأْتُوكُمْ أُسَـٰرَىٰ تُفَـٰدُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ ۚ
أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ ٱلْكِتَـٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ فَمَا جَزَآءُ مَن يَفْعَلُ
ذَٰلِكَ مِنكُمْ إِلَّا خِزْىٌ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰٓ
أَشَدِّ ٱلْعَذَابِ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَـٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

[36] Buhari,48; Muslim, 64

[37] Buhari, 6.104; Muslim, 60

I kada smo od sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti i molitvu obavljati i zekat davati, vi ste se poslije, izuzev vas malo, izopačili i zavjet iznevjerili; i kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete proljevati i da jedni druge iz zemlje vaše nećete izgoniti – vi priznajete da je tako i svjedoci ste – vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas iz zavičaja njihova izgonite – pomažući jedan drugom protiv njih, čineći i grijeh i nasilje; a ako vam kao sužnji dođu, vi ih otkupljujete – a zabranjeno vam je da ih izgonite. Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stići će na ovome svijetu poniženje, a na Sudnjem danu biće stavljen na muke najteže. A Allah motri na ono što radite".[38]

U ovom ajetu Uzvišeni kaže da su jevreji prihvatili i posvjedočili zavjet koji im je On naredio i pridržavali ga se. Ovo govori o njihovom zavjetu da jedni druge neće ubijati, niti će jedni druge iz domova svojih protjerivati, a zatim nas Allah, subhaneh, obavještava da su oni prekršili taj zavjet, da su iznevjerili obećanje, pa su počeli jedni druge ubijati i izgoniti iz svojih domova. To je njihovo nevjerstvo u ono čime ih je Allah zadužio u Knjizi.

Potom je obavijestio da su oni oslobađali iz ropstva iz druge, suprotstavljene skupine, što predstavlja njihov iman, zbog toga što su tada postupali po naređenju koje im je došlo u Knjizi. Po tome su bili vjernici, jer su postupili po datom zavjetu, a nevjerstvo im se pripisuje radi onoga što su od tog zavjeta pronevjerili i zapostavili. Iman djelom oprečan je kufru koji se počini u djelu, a iman u uvjerenju je oprečan kufru u uvjerenju. Ovo potvrđuju Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

„Psovanje muslimana je grijeh, a borba protiv njega je kufr".[39]

Postoji razlika između psovanja muslimana i borbe protiv njega. Jedno od ovo dvoje nazvano je grijehom, a drugo kufrom. Naravno, to se odnosi na kufr počinjen u djelu, a ne u ubjeđenju. I ova vrsta kufra ne izvodi čovjeka u potpunosti iz islama, isto kao što bludnika, kradljivca i alkoholičara to što čini nije izvelo iz vjere, ali su lišeni toga da se zovu mu'minima.

---

[38] El-Bekara, 83-85

[39] Buhari,48; Muslim, 64

Razlikovanje između kufra u djelu i kufra u uvjerenju je stav ashaba, radijallahu 'anhum.

Dakle, navedeno pojašnjenje je stav ashaba koji su bolje poznavali Allahovu Knjigu od svih pripadnika Kible i koji su najbolje poznavali pitanja i propise koji se tiču islama i kufra.

Ovakve mes'ele [40] uzimaju se samo od njih. Oni koji su došli poslije njih, nisu razumjeli suštinu ovih mes'ela.

One se dijele na dvije skupine:

- Prva skupina je počinioce velikih grijeha protekfirila [41] i zauzela stav da će počinioci velikih grijeha vječno ostati u Vatri.

- Druga skupina smatra da je počinilac velikih grijeha mu'min potpunog imana. Ova skupina je u potpunosti otišla u krajnost.

Uzvišeni Allah uputio je ehlu-s-sunnet na srednji, umjereni put i stav, a to je kufr koji nije pravi kufr, licemjerstvo koje nije pravo licemjerstvo, širk koji nije pravi širk, neposlušnost koja nije neposlušnost i nepravda koja nije nepravda. Učenjaci koji su zauzeli ovaj stav:

Rekao je Sufjan ibn Ujejna, od Hišama ibn Hudžejna, a on od Tavusa, a on od Ibn Abbasa prenosi riječi o ajetu:

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾

„... A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.“

„Nije to ono nevjerstvo koje oni misle.“

'AbdurRezzak veli:

„Obavijestio nas je Me'mun, a on prenosi od Tavusa, a on od svog oca, da je rekao: 'Rekao je Ibn Abbas o riječima:

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

[40] Mes'ela - pitanje

[41] Protekfiriti - proglasiti nekoga nevjernikom, kafirom

'Nije to kufr koji izvodi iz vjere. Onaj ko ga bude učinio, počinio je kufr, ali taj kufr nije poput kufra onog koji ne vjeruje u Allaha i Sudnji dan'".

U drugoj predaji stoji: „To je kufr koji ne izvodi iz vjere".

Rekao je Tavus: „To je kufr koji ne izvodi iz islama".

'Ata kaže:' „To je kufr dūne kufr[42], zulm dūne zulm,[43] fisk dūne fisk[44]"

Ovo što je rekao 'Ata pojašnjeno je u Kur'anu i jasno onome ko ga je u potpunosti shvatio i razumio.

Uzvišeni Allah nazvao je kafirom onoga ko ne sudi prema onome što je On objavio i nazvao je kafirom onog ko zaniječe ono što je Allah objavio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Ali, ove dvije vrste kufra nisu na istom stepenu. Kafir se naziva i nasilnikom, kao što se spominje u ajetu:

وَٱلْكَـٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

„A kafiri su pravi nasilnici".[45]

Onaj ko prelazi Allahove granice u braku, prilikom razvoda ili povratka (u brak), taj je nazvan imenom nasilnik. Uzvišeni kaže:

وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۥ... ﴿١﴾

„...Onaj koji Allahove granice prelazi – sam sebi nepravdu čini..."[46]

I Njegov poslanik, Junus, 'alejhisselam, rekao je:

لَّآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَـٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿٨٧﴾

[42] Tj. mali kufr

[43] Tj. mali zulm

[44] Tj. mala neposlušnost

[45] El-Bekara, 254

[46] Et-Talaq, 1

"...Nema boga, osim Tebe, Hvaljen neka si! a Ja sam se zaista ogriješio prema sebi!" [47]

A Adem, 'alejhisselam, rekao je:

رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنفُسَنَا ... ﴿٢٣﴾

"...Gospodaru naš, sami smo sebi nepravdu nanijeli..." [48]

I Musa, 'alejhisselam, rekao je:

رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَٱغْفِرْ لِي ... ﴿١٦﴾

„Gospodaru moj, Ja sam sam sebi nepravdu nanio, oprosti mi!" [49]

Nepravda koja se spominje u navedenim ajetima je mala nepravda". [50]

Šesto pravilo: Sastajanje imana i kufra u srcu čovjeka

Ibn Kajjim kaže:

„Može se dogoditi da se u srcu roba istovremeno nastane kufr i iman, širk i tevhid, bogobojaznost i pokvarenost, licemjerstvo i iman. Ovo je jedan od glavnih temelja vjerovanja ehli-s-sunneta. Jasno su im se u tome suprotstavili sljedbenici novotarije, kao što su haridžije, mu'tezile i kaderijje. Mes'ela koja je vezana za počinioca velikih grijeha, tj. hoće li vječno ostati u vatri ili ne, vezana je za ovaj princip, a na koji upućuju Kur'an i sunnet, fitra i konsenzus ashaba radijallahu 'anhum.

Uzvišeni kaže:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِٱللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

„Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim". [51]

[47] El-Enbija', 87

[48] El-E'raf, 23

[49] El-Kasas, 16

[50] Es-Salat 55-57

[51] Jusuf, 106

Potvrdio im je iman uporedo sa širkom.

Uzvišeni kaže:

۞ قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا ۖ قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَٰنُ فِى قُلُوبِكُمْ ۖ وَإِن تُطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَا يَلِتْكُم مِّنْ أَعْمَٰلِكُمْ شَيْـًٔا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾

„Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" reci: "Vi ne vjerujete, ali recite 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera još nije ušla. a ako Allaha i Njegovog Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša." – Allah, uistinu, prašta i samilostan je.“[52]

Iz ovog ajeta može se zaključiti da je iman nešto specifičnije u odnosu na islam, kako smatraju pripadnici ehli-s-euneta, pa navode hadis kada je Džibrila, 'alejhisselam, upitao šta je islam, zatim iman, zatim ihsan. On je spomenuo prvo ono što je općenito, zatim ono što je specifično, a potom ono što je još specifičnije. A pošto su beduini za sebe tvrdili da su na položaju do kojeg još nisu dostigli, na ovaj način im se skreće pažnja zbog toga. Oni se ne ubrajaju u kategoriju munafika, kako ih neki smatraju, jer da su kao oni bili bi javno osramoćeni i kritikovani, kao što se spominju munafici u devedeset sedmom ajetu sure Tevba. Međutim, o njima se ovdje govori na odgojan način. Dakle, potvrdio im je islam i pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bez posjedovanja imana, tj. iman, poseban iman koji je u potpunom smislu.

Uzvišeni kaže:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ... ﴿١٥﴾

[52] Hudžurat, 14

„Pravi vjernici su samo oni koji u Allah i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovom putu sa njihovim imetkom...“[53]

To su oni čiji je iman upotpunjen, tj. ne sumnjaju i ne kolebaju se u njihovom vjerovanju. Oni se nalaze u jednom stanju, stanju istinskog i čistog vjerovanja. Znači predaju se punim srcem i žrtvuju svojim najvrednijim imetkom da bi stekli Njegovu pokornost i zadovoljstvo.

Ovi beduini nisu licemjeri, po ispravnijem mišljenju, nego se smatraju muslimanima po onome što posjeduju od pokornosti prema Allahu i Poslaniku, a nisu ni vjernici, čak iako posjeduju jedan dio imana koji ih je izbavio iz kufra.

Imam Ahmed je rekao:

„Ko uradi ove četiri stvari ili više njih, čini zinaluk: krade, pije alkohol, ili pljačka, on se smatra muslimanom, ali ne vjernikom. A ko počini nešto drugo što je manje od velikih grijeha, nazivamo ga mu'minom krnjavog imana. “

Na ovo ukazuje i hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Kod koga se nađe jedno od četiri svojstva licemjerstva, on ima jedno svojstvo licemjera sve dok ga ne ostavi“.[54]

Ovo podrazumijeva da se u čovjekovom srcu istovremeno može spojiti licemjerstvo i iman. Isto tako, rijaluk je širk.

Ako se istovremeno u čovjekovom djelu sastave širk i islam, tj. ako ne sudi po Allahovom zakonu ili uradi neko djelo za koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da je kufr, a istovremeno se pridržava islama i šerijata i njegovih propisa, u njemu su se nastanili islam i kufr.

Ranije smo spomenuli i pojasnili da su svi grijesi ogranci kufra, kao što se svaki vid pokornosti ubraja u ogranke imana. Ponekad se zbog posjedovanja nekih od tih ogranaka čovjek naziva mu'minom, a ponekad ne, kao što se zbog posjedovanja nekih od ogranaka kufra čovjek naziva kafirom, a ponekad se ne izriče sud kufra nad njim.

---

[53] El-Hudžurat, 15

[54] Buhari, 34

Ovdje dolazimo do dvije činjenice. Prva je terminološke naravi, a druga je značenjsko-propisne naravi.

Značenjska se odnosi na to je li ova osobina nevjerstvo ili ne, a terminološka na to je li onaj pri kome se nađe ta sobina kafir ili nije.

Prva činjenica je čisto šerijatska, a druga je jezičko-terminološka.

Sedmo pravilo: Postojanje jednog od ogranaka imana ne znači da je neko vjernik

Ibn Kajjim kaže:

„Iako je ono što se izvrši djelo vjerovanja, isto tako, i ako se pri njemu nađe neki od ogranaka kufra, nije obavezno da se naziva kafirom. Također, ako neko ima dio znanja, to ne znači da je učenjak. Ili ako bude poznavao neka pitanja fikha i medicine, to ne znači da je on fakih ili ljekar. Također, nije isključeno da se ogranak imana nazove imanom, a ogranak nifaka nifakom, kao i ogranak kufra kufrom. Nekada su ovo nazivi za djela, kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Ko ga ostavi, počinio je kufr"; [55]

„Ko se zakune nekim drugim mimo Allaha, postao je kafir";[56]

„Ko ode vračaru, pa povjeruje u ono što govori, postao je kafir".[57]

Od koga proiziđe neka osobina kufra ne zaslužuje da dobije ime kafir u apsolutnom smislu. Tako se za onoga koji počini kakvu zabranu kaže da je učinio fisk, ali nije obavezno da dobije ime fasika, osim ako fisk prevlada kod njega. Isto se odnosi na bludnika, kradljivca, pijanicu i onoga koji otima. Ne dobijaju naziv vjernika ako imaju vjerovanje, kao što ne dobijaju ime kafira, iako ono što su učinili spada u odlike i ogranke kufra, jer su sve nepokornosti ogranci kufra, kao što su sve pokornosti ogranci imana.

Osmo pravilo: Namaz kao uslov imana

Ibn Kajjim, rahimehullah, zastupa mišljenje Hanbelija i uslovljava namaz za ispravnost imana. On o tome kaže:

---

[55] Tirmizi, 2621. Kaže da je ovaj hadis hasen sahih-garib.

[56] Tirmizi, 1535. Kaže da je hasen.

[57] Hakim u svom Sahihu.

„Želi se reći da je lišavanje imana onoga koji ostavlja namaz preče nego da ga se liši počinilac velikih grijeha. Lišavanje imena islama kod takvoga je preče nego da se liši onaj od čije ruke i jezika nisu sigurni muslimani. Ko ostavlja namaz ne naziva se ni muslimanom, ni mu'minom, iako kod sebe može imati neke ogranke islama i imana. Da, preostaje da se kaže hoće li mu koristiti to što ima iman kod sebe da ne ostane vječno u Vatri. Reći će se: Koristit će mu ako ostavljeno djelo ne bude uslov za ispravnost i relevantnost ostatka djela. Ako je ostavljeno djelo uslov za valjanost preostalih djela, neće mu koristiti. Stoga, neće mu koristiti vjerovanje u Allaha i Njegovu jednoću, tj. da nema drugog boga osim Njega. Ko ne negira poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, neće mu koristiti namaz koji bude klanjao namjerno bez abdesta. Ogranci imana nekada se vežu jedni za druge, kao što se ono što se uslovljava veže za svoje uslove, a i ne mora biti tako. Preostaje da se razmotri pitanje namaza – je li on uslov za ispravnost imana?

Ovo je tajna tog pitanja. Dokazi koje smo spomenuli, a i drugi mimo njih, ukazuju da se od roba neće primiti nijedno djelo ako nije obavljen namaz.

Namaz je ključ njegovih odaja, kapital njegove zarade i nemoguće je da se zarada ostvari bez kapitala. Ako ga izgubi, izgubila su se sva djela, pa makar ga i izvršavao formalno. 'Omer, radijallahu 'anhu, na ovo ukazuje svojim riječima:

„Ko ga zapostavi, time je još više zapostavio i ostala djela“.[58]

Čudno je da se sumnja u kufr onome koji ustrajava u njegovom ostavljanju i bude pozvan u javnosti da ga izvršava dok gleda kako sablja sijeva iznad njegove glave, dok se veže za pogubljenje i dok se vežu njegove oči. Njemu se kaže: „Klanjaj ili ćemo te pogubiti“, a on kaže: „Pogubite me, nikada neću klanjati“.

Ima onih koji ne smatraju kafirom onoga ko ostavlja namaz i kažu: „Ovo je vjernik, musliman, kojeg treba ogasuliti, klanjati mu dženazu i ukopati ga u muslimansko mezarje“.

Neki su rekli: „On je vjernik potpunog imana. Njegov iman je poput imana Džibrila i Mika'ila.“ Ko ovako govori, ne stidi se poreknuti izlazak iz vjere onoga za čiji kufr svjedoče Kur’an, sunnet i konsenzus svih ashaba. A Allah daje uputu“. [59]

---

[58] Muvetta, str. 31, br.6

[59] Es-Salat, 62-63

Deveto pravilo: Neispravno vjerovanje

Ibn Kajjim, rahimehullah, pojašnjava da većina ljudi smatra da su vjernici.

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَآ أَكۡثَرُ ٱلنَّاسِ وَلَوۡ حَرَصۡتَ بِمُؤۡمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

„A većina ljudi, ma koliko ti želio, neće biti vjernici. “[60]

U većine ljudi iman je sažetog karaktera.

A što se tiče detaljnog imana i potpunog, sa kojim je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a koji sadrži čistu spoznaju, znanje, potvrđivanje ljubavi i spoznaju svega što mu je oprečno. Takav iman je osobina ispravnih vjernika i Poslanikovih ashaba, Ebu Bekra, radijallahu anhu, i njegove stranke.

- Mnogobrojni su oni koji smatraju da je iman priznavanje (potvrđivanje) Allahovog postojanja, da je On Jedan i da je On stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih, a ovo nisu porekli ni obožavaoci kipova Kurejšije, ni njima slični.

- Drugi smatraju da iman podrazumijeva samo izgovor šehadeta, bez obzira je li ga pratilo djelo ili ne, ili srce potvrđivalo ili zanijekalo.

- Postoji skupina koja vjeruje da je iman samo potvrda da je Allah, subhanehu ve te'ala, Stvoritelj nebesa i Zemlje, i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik, čak iako to ne prizna jezikom ili potvrdi djelom. Čak i kada bi psovao Allaha i Njegovog Poslanika i provodio sve naredbe i vjerovao u Allahovu Jednoću i poslanstvo Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, on biva vjernik.

- Opet, ima i onih koji misle da je iman nijekanje, kao naprimjer da se Allah, tebarake ve te'ala, nije uzvisio nad 'Aršom, da Kur'an nije Allahov govor kao ni Njegove Knjige koje je

[60] Jusuf, 103

objavio, zatim da Allah ne čuje i ne vidi, niti da posjeduje Njegovu volju, moć, ljubav, mržnju i drugo kako je On Sebe opisao i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Kod njih iman ne predstavlja ništa drugo osim nijekanje postavki i potpomaganje s onim na šta ukazuju mišljenja zbunjenih i ideje klevetnika kojima jedni druge pobijaju i proturječe sebi u svojim stavovima.

O njima su kazali Omer, radijallahu 'anhu, i Imam Ahmed:

„Razilaze se u pogedu Knjige, odstupaju od Nje i jednoglasni su u njenom napuštanju".

- Neki smatraju da se iman manifestuje robovanjem Allahu putem osjećanja i strasti i onim za čime se povode njihove duše bez ikakvog uvjerenja u ono sa čime je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

- Ima i onih koji misle da je iman ono u čemu su zatekli svoje očeve i djedove i saglasni su o tome ma o čemu da se radi. Njihovo uvjerenje zasniva se na tome da je:

  - to je mišljenje očeva i naših predaka,
  - prava je istina ono što su oni kazali.

- Također, postoje ljudi koji su shvatili da se iman ogleda kroz lijep moral/ahlak ili lijepo ophođenje prema ljudima, nasmijanoga lica, i lijepim mišljenjem o drugima i čišćenju ljudi od njihova gafleta (nemara).

- Nasuprot tome, druga skupina kaže da se iman gradi na potpunoj izolovanosti od ovosvjetskih užitaka i sustezanju duše od svega što je pokuđeno i skromnom življenju. Ako vide čovjeka sa ovakvim osobinama, smatraju ga gospodom i vlasnikom istinskog vjerovanja, čak iako bi takav u biti, po znanju i djelu, bio lišen imana. I gori od ovakvih su oni koji su iman shvatili kao puko znanje koje ne prate djela".

Zatim je imam Ibn Kajjim, rahimehullah, ovih osam dijelova podijelio na četiri vrste i rekao:

„Niko od njih nije spoznao pravu suštinu vjerovanja/imana, niti su kad spoznali šta je iman, niti se iman ikada obistinio u njima. Oni su podijeljeni na kategorije:

- neki od njih su pripisali imanu ono što mu je oprečno,

- drugi su odredili da imanu pripada ono što mu uopće ne pripada,

- treći smatraju imanom ono što je uslov za njega, ali nije dovoljno, a četvrti su uslovili njegovu validnost onim što mu je suprotno“.[61]

Deseto pravilo: Potpuni iman i iman u općem smislu

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže:

„Potpuni iman je potpuna pokornost Allahovim naredbama, dok se iman u općem smislu može odnositi na potpuni i na nepotpuni iman. Zato Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada kaže da onaj koji čini zinaluk u tom trenutku nije mu'min, kao i onaj koji pije alkohol ili kradljivac, misli na nepotpuni iman, na koji se ne odnose riječi Uzvišenog:

وَٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

„...A Allah je zaštitnik vjernika“, [62] niti riječi Uzvišenog:

قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

„Ono što žele – vjernici će postići“, [63] niti riječi Uzvišenog:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتْهُمْ إِيمَٰنًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

[61] El-Fevaid, 120-121

[62] Ali Imran, 68

[63] El-Mu'minun, 1

„Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju”.[64]

Za razliku od drugih ajeta koji upućuju na to, a to su:

فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ﴿٩٢﴾

„...Mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika...“, [65]

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱقْتَتَلُوا۟... ﴿٩﴾

„Ako se dvije skupine vjernika sukobe...“,[66] a ni riječi Allahovog Poslanika:

„Vjernik se ne ubija za odmazdu za ubistvo kafira“.[67]

U kontekstu toga, riječi Uzvišenog:

قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا ... ﴿١٤﴾

„Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite ’Mi se pokoravamo!’“, [68] pobijaju potpuni iman, a ne iman u općem smislu.

Evo nekoliko primjera za to:

- Uzvišeni Allah im je naredio (ili dozvolio) da kažu: „Mi smo se pokorili“, a što se tiče licemjera, tako im se neće kazati.

- Uzvišeni kaže: „Mi se pokoravamo!“,[69] a nije rekao: „Licemjeri govore“.

---

[64] El-Enfal, 2

[65] En-Nisa, 92

[66] El-Hudžurat, 9

[67] Buhari, 111

[68] El-Hudžurat, 14

[69] El-Hudžurat, 14

◉ A oni okrutni koji su dozivali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ispred sōba i što su dizali glasove svoje iznad Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, glasa, činili su to iz grubosti i oštrine, ali ne iz licemjerstva ili nevjerstva.

Uzvišeni kaže:

وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَـٰنُ فِى قُلُوبِكُمْ ﴿١٤﴾

„... Jer u srca vaša prava vjera još nije ušla”.[70]

Nije porekao da islam nije ušao u njihova srca, a da su bili licemjeri, lišio bi ih ulaska u islam, kao što su bili lišeni imana.

Uzvišeni kaže:

وَإِن تُطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَا يَلِتْكُم مِّنْ أَعْمَـٰلِكُمْ شَيْـًٔا ...

„A ako Allaha i Njegovog Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša”.[71]

Znači, nimalo vam neće uskratiti za ono što ste uradili od dobra. A što se tiče licemjera, on u biti nisu pokorni i nemaju za šta biti nagrađeni.

Uzvišeni kaže:

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا۟ ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا۟ عَلَىَّ إِسْلَـٰمَكُم ...

„Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili”.[72]

Posvjedočio im je da su primili islam, a zabranio im da to prebacuju Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. A da islam nije bio valjan (ispravan), rekao bi:

[70] El-Hudžurat, 14

[71] El-Hudžurat, 14

[72] El-Hudžurat, 17

„Niste islam primili, nego ste lažovi“, kao što se laž spominje u njihovim riječima: نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِ "Mi tvrdimo da si ti, zaista, Allahov poslanik!", [73] u kojima se njihov šehadet nije podudarao sa njihovim ubjeđenjem.

Uzvišeni kaže:

بَلِ ٱللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ ... ﴿١٧﴾

„Allah je vama milost podario...“

Da su bili licemjeri, zasigurno im Uzvišeni Allah ne bi ukazao svoju milost.

Uzvišeni kaže:

أَنْ هَدَىٰكُمْ لِلْإِيمَٰنِ ... ﴿١٧﴾

„...time što vas je u pravu vjeru uputio...“[74]

Ovaj ajet nije proturječan ajetu: „Vi ne vjerujete“, nego upućuje na to da im je Uzvišeni Allah uskratio da osjete slast potpunog imana, a smilovao im se time što ih je uputio u islam, a koji ujedno obuhvata potpuni iman.

Tu je i primjer Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio raspodjelu (ratnog) plijena, S'ad mu je rekao: „Dao si tom i tom, a tom i tom nisi. A on je mu'min!“ Reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: „Ili musliman?“, i ponovio je to tri puta. [75]

Ovaj primjer jasno ukazuje na razliku između potpunog imana i imana u općem smislu. Samo što, potpuni iman sprječava mu’mina da uđe u Vatru, dok iman u općem smislu sprečava vječni boravak u njoj. [76]

Jedanaesto pravilo: Spoljašnjost imana i njegova bit

---

[73] El-Munafikun, 1

[74] El-Hudžurat, 17

[75] Buhari,27/1478; Muslim, 150

[76] Beda’i el-Fevaid

Vjera se sastoji od vanjskog ispoljavanja i unutarnjeg ubjeđenja. Vanjsko ispoljavanje sastoji se od djela jezika i djela organa, dok se unutrašnje ispoljavanje sastoji od srčanog ubjeđenja i potpunog predavanja.

Stoga, nije dovoljna vanjština bez ubjeđenja, pa iako se krv prolije u ime vjere, niti je dovoljno ubjeđenje bez ispoljavanja, pozivajući se na nemoć ili pritisak ili strah od smrti.

Neispoljavanje vjere bez nužnog uzroka dokaz je nepostojanja ubjeđenja. Njegova manjkavost je dokaz njegove nepotpunosti, a njegova jačina je dokaz njegove snage i potpunosti.

Plodovi srčanih djela:

Srčana djela su plodovi vanjskih djela. O ovome je Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao:

„Strah uzrokuje bogobojaznost i traženje utočišta kod Njega, 'azze ve dželle, i kratkoću nade. Jačina imana uzrokuje zuhd kod roba, a spoznaja ljubav strah i nadu.

Uvjerenje (ubijeđenost) uzrokuje zadovoljstvo. Spoznaja Allahovih imena i atributa uzrok je istinske spoznaje Allaha.

Iz pokajanja proizlazi ljubav prema Allahu i konstantno prakticiranje zikra (spominjanje Allaha jezikom uz prisustvo srca).

Zadovoljstvo uzrokuje zahvalnost.

Odlučnost i strpljivost uzrok su prisutnosti svih stanja mekameta.

Iskrenost i čestitost jedno drugom su oslonac i uvijek su spojeni jedno sa drugim.

Istinska spoznaja uzrokuje lijep moral. Razmišljanje je uzrok odlučnosti.

Samokontrola uzrokuje pravilno iskorištavanje dragocjenog vremena i života i u srcu roba budi strahopoštovanje.

Obuzdavanje duše i slamanje njenih prohtjeva uzrokuju ponos i život srca.

Spoznaja duše uzrokuje stid od Uzvišenog Allaha i zahvalnost na blagodatima, što isključivo dolazi samo od Njega.

Ispravno razmišljanje o vidljivim dokazima uzrok je postojanja ispravnog razumijevanja i razboritosti koju rob posjeduje.

A bit svega spomenutog ogleda se u sljedećem:

Da iseliš svoje srce iz ovozemaljskog doma i da ga nastaniš u ahiretskim divanima, zatim se usmjeriš ka Njemu i u potpunosti se posvetiš dubokom razmišljanju i proučavanju kur'anskih ajeta i njihovom značenju i povodima njihove objave, tako da iz svakog ajeta uzmeš udio i svoje sudjelovanje. Sve ovo treba pružiti srcu, što je i njegov lijek.

Dakle, ovo su lahki i skraćeni putevi koji vode ka Najuzvišenijem Prijatelju, Allahu, tebarake ve te'ala; sigurni putevi na kojima putnik zasigurno neće osjetiti strah, glad, žeđ, niti bilo kakvu neprijatnost.

Na njima se neće susresti sa nekom od bolesti na koje se može naići na nekim drugim putevima. Na njima su čuvari koje je Allah, subhanehu ve te'ala, postavio da štite i čuvaju (putnike, pobožne) i da ih brane.

I niko, doista, neće moći spoznati dužinu njihovu (dužinu tih puteva) osim onog koji je spoznao ljudske puteve, njihove zablude, nesreće i presretače na njima.[77]

[77] "Medaridžu-s-Salikin", 2/29

Četvrto poglavlje

TEMELJI VJEROVANJA

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže:

„Islamsko vjerovanje gradi se na vjerovanju u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, poslanike i Sudnji dan. Ko ne povjeruje u ovih pet temelja, ne zaslužuje da se zove mu'minom.

Uzvišeni Allah kaže:

وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ...

„...Čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u Knjige, i u vjerovjesnike...“[78]

I kaže:

وَمَن يَكْفُرْ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

„A onaj ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao”.[79]

A kada je Džibril, 'alejhisselam, upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o imanu, odgovorio mu je: „Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, i u Njegove knjige, i u Njegove poslanike, i Sudnji dan“.

Reče mu Džibril: „Istinu si rekao“. [80] [81]

[78] El-Bekara, 177

[79] En-Nisa', 136

[80] Buhari,50; Muslim, 9, od Ebu Hurejre, a on ga prenosi od 'Umera 8, Miftahu dari es-Se'adeh str.480

[81] Miftahu dari es-Se'adeh str.480

Spomenuo je hadis koji bilježi Ahmed:

„Upitao je neki čovjek Allahova Poslanika o imanu, i rekao: "A šta je iman?" Reče: "Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, i u proživljenje nakon smrti". [82] [83]

Također je spomenuo ajet koji je nazvan El-birr iz sure El-Bekara u kojem su sakupljeni temelji imana.

To je ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže:

وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ

وَٱلنَّبِيِّـۧنَ ... ﴿١٧٧﴾

„...Čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike..."[84]

Zatim je kazao:

„Uzvišeni Allah nas je obavijestio da se čestitost ogleda u vjerovanju u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike i u Sudnji dan.

Dakle, ovo je pet temeljnih istina vjere, bez kojih nema ispravnog vjerovanja".

Nije spomenut šesti rukn, [85] a to je kader (određenje dobra i zla), jer, kao što kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„To je Allahova moć, On je kadar svemu. I svako stvorenje je On, subhaneh, stvorio i sve će se Njemu vratiti. A vjerovanje u Njegov kader je srž tevhida (vjerovanja u Allahovu jednoću), bez čega iman neće biti potpun, jer on je jedan od temelja i stubova ihsana".[86]

---

[82] Ahmed 4/114, AbdurRezzak 20 107,

[83] E'alam el-muveqine 6/361

[84] El-Bekara, 177

[85] Sastavni dio

[86] Šifa el-Alil, 6/44

Peto poglavlje

VJEROVANJE U ALLAHA

TEVHID[87]

DEFINICIJA TEVHIDA

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže o definiciji tevhida:

„Ispravni prethodnici u svojim knjigama koje su pisali o sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o pritvrđivanju atributa Uzvišenog Allaha i Njegovog Uzvišenja iznad Njegovih stvorenja, o Njegovom govoru i razgovoru, nazivali su tevhidom, čistim monoteizmom, zato što nijekanje bilo čega od navedenog biva nevjerstvo i poricanje Uzvišenog Allaha.

Dok se tevhid (iskreno ispovijedanje Allahove jednoće) upravo temelji na vjerovanju i potvrđivanju Allahovih svojstava savršenstva i lišavanju Uzvišenog Allaha od tešbiha i svih manjkavosti".

Tako su mu'attile[88] svoje vjerovanje zasnovali upravo na opovrgavanju i nijekanju Allahovih atributa i to su nazvali tevhidom, smatrajući to tešbihom i antropomorfizmom. Neistinu su nazvali istinom sustezanjem i bježanjem od nje.

Ljudi su u vanjštini poput kovanog novca na kojem se nalaze razni likovi i obilježja. I većina ih ne posjeduje kritička mjerila.

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَن يُضْلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ﴿١٧﴾

„Koga uputi Allah, tad je on upućen; a koga zavede, tad mu nećeš naći zaštitnika vodiča".[89]

---

[87] Vjerovanje u Allaha, Jedinog, ne pridružujući mu druga ni u čemu

[88] Oni koji negiraju Allahove savršene atribute

[89] El-Kehf, 17

Hvaljen se ne pohvaljuje za ono što ne posjeduje i što ne govori osim kad neposjedovanje mahana i nedostataka biva potvrda njima suprotnih, afirmativnih svojstava savršenosti. U suprotnom, potpuno neposjedovanje ne zaslužuje hvalu i pohvalu i ne odražava potpunost. Takav je slučaj kad On hvali Sebe zato što nema dijete, jer je to odraz Njegovog Savršenstva u gospodarenju, nezavisnosti i vlasti.

Uzvišeni Allah kaže:

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۖ هُوَ الْغَنِيُّ ۖ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا
فِي الْأَرْضِ ۚ إِنْ عِندَكُم مِّن سُلْطَانٍ بِهَٰذَا ۚ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

„Oni govore: "Allah je sebi uzeo dijete!' – Hvaljen neka je On! On ni O kome ovisan nije! Sve što je na nebesima i na Zemlji Njegovo je! Vi za to nikakav dokaz nemate. Zašto o Allahu govorite ono što ne znate!”[90]

VRSTE TEVHIDA

Imam Ibn Kajjim, rahimehullah, pojašnjavajući vrste tevhida, kaže:

„Tevhid u koji su pozivali svi Allahovi poslanici i na osnovu kojeg su objavljivane Knjige, dijeli se na dvije vrste:

- Tevhid koji proizlazi iz poznavanja Allaha i priznavanja Njegovih svojstava,
- Tevhid koji proizlazi iz potrebe za Njim.

Tevhid koji proizlazi iz poznavanja Allaha i priznavanja Njegovih svojstava

Suštine Allahovog bića, Njegovih imena, atributa i djela; Njegovog uzvišenja iznad nebesa na Prijestolju; Njegovog govora i razgovora sa onima sa kojima On želi od Svojih robova; potvrđivanje Njegovog kadera i Njegove zapovijedi.

---

[90] Junus, 68

Ova vrsta tevhida spomenuta je na više mjesta u Kur'anu; npr. na početku sure El-Hadid, u suri Taha, na kraju sure El-Hašr, na početku sure Es-Sedžda, na početku sure Ali Imran, čitava sura El-Ihlas i druge.

Tevhid koji proizlazi iz potrebe za Njim

Naprimjer, ono što sadrži sura El-Kafirun i ajet u suri Ali Imran:

قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ... ﴿٦٤﴾

„Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke...“[91]

I ono o čemu govori početak i kraj sure Es-Sedžda, početak, sredina i kraj sure Junus. Početak i kraj sure El-A'raf, čitava sura El-En'am.

Gotovo čitav Kur'an sadrži obje vrste tevhida“. [92]

Drugo mjesto na kojem je pojašnjenje o vrstama tevhida:

Kada je imam Ibn Kajjim, rahimehullah, govorio o vrstama tevhida, odredio je tačna mjesta u Kur'anu gdje se te vrste tevhida spominju, kao i mjesta gdje je Uzvišeni Allah spojio te dvije vrste tevhida, i kaže:

„Svaki vid radosti i uspjeha može se postići putem ostvarivanja dvije vrste tevhida, na kojima su se temeljile sve ranije objave i u šta su pozivali svi vjerovjesnici, i sa kojima je Uzvišeni Allah poslao kao pečat svemu tome Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. A te dvije vrste su:

Tevhid koji proizlazi iz znanja, a koje sadrži objava je tevhid,[93] koji se zasniva na potvrđivanju svih svojstava savršenstva i potpunosti Uzvišenom Allahu, u kojem je Allah opisan sa svim svojstvima savršenstva i u kojem je On, subhanehu ve te'ala, lišen svih nedostataka i mahana.

Drugi tevhid[94] ogleda se u robovanju samo Njemu, jer drugog boga osim Njega nema; ispoljavanju iskrenosti u strahu i nadi, u dovi, u oslanjanju na Njega i zadovoljstvu Njime, subhanehu ve te'ala; u tome da je samo On istinski bog i Zaštitnik onih koji vjeruju; i u bojazni da Mu se u nečemu ne pripiše drug.

[91] Ali Imran, 64

[92] "Medaridžu-s-Salikin", 488-489

[93] Tevhid esma'i ve-s-sifat (Tevhid imena i svojstava)

[94] Pod ovom vrstom tevhida autor podrazumijeva tevhid uluhijje

Ove dvije vrste tevhida Uzvišeni Allah spominje u suri El-Ihlas, koja sadrži tevhid robovanja samo Njemu, Jedinom, i u suri El-Kafirun tevhid spoznaje i uvjerenja, s tim što sura El-Ihlas pojašnjava obavezu pripisivanja Allahu svih svojstava savršenstva i lišavanje Allaha od svih nedostataka i mahana, a sura El-Kafirun sadrži obavezu robovanja samo Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, i da se svi oblici ibadeta samo Njemu upućuju.

I nijedan tevhid ne može biti potpun bez onog drugog. Radi toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio ove dvije sure na sabahskom sunnetu i na vitr-namazu, a koje sadrže početak i kraj djela, tako da bi dan otpočeo s tevhidom i završio ga s tevhidom.

Tevhidu koji proizlazi iz znanja koje sadrži objava oprečno je dvoje: ta'til [95] i temsil.[96]

Ko zaniječe Allahova svojstva i hoće ih opvrgnuti, time će zanijekati tevhid znanja. A ko svoga Gospodara poistovijeti sa stvorenjima, time će, također, zanijekati tevhid spoznaje.

Tevhidu-l-uluhijje koji proizlazi iz potrebe za Allahom i njegovom primjenom u životu suprotno je odvraćanje od ljubavi prema Njemu i oslanjanje, utjecanje Njemu, širk Njemu u tome i traženje zastupnika i posrednika mimo Njega.

Uzvišeni Allah je na više mjesta u Kur'anu spojio ove dvije vrste tevhida. Među tim ajetima su:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ
﴿٢١﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ
فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقٗا لَّكُمۡۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ
تَعۡلَمُونَ ﴿٢٢﴾

[95] **Ta'til** – obesnaživanje Allahovih svojstava

[96] **Temsil** – upoređivanje Allahovih svojstava sa svojstvima Njegovih stvorenja, a to znači smatranje da su Allahova svojstva ista kao i svojstva čovjeka, kao npr. da je Allahova ruka kao ljudska ruka i sl. (op.prev.)

„O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali; koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!“[97]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى
ٱلْعَرْشِ ۖ مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِىٍّ وَلَا شَفِيعٍ ۚ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ
مِنَ ٱلسَّمَآءِ إِلَى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥٓ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا
تَعُدُّونَ ﴿٥﴾ ذَٰلِكَ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦﴾

„Allah je nebesa i Zemlju i ono sto je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a potom se nad 'Aršom uzvisio; vi, osim Njega, ni zaštitinika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite? On upravlja svima, od neba do Zemlje, a onda se sve to Njemu vraća u Danu koji, prema vašem računanju vremena, hiljadu godina traje. To je onaj koji zna i nevidljivi i vidljivi svijet, Silni i Milostivi”.[98]

OSTVARENJE TEVHIDA

Ibn Kajjim, rahimehullah, veli:

„Dvije su vrste tevhida:

Prva je vjerovanje u odvojenost Gospodara od stvorenja i Uzvišenost Njegovu nad Njegovim Prijestoljem iznad sedam nebesa, o čemu su obavijestile sve Njegove objave i svi Njegovi poslanici, i vjerovanje u Njegova svojstva potpunosti, kao što je Sebe njima opisao, daleko od negiranja ili prenesenog tumačenja, ili poistovjećivanja sa ljudskim osobinama ili ulaženja u kakvoću.

لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾

[97] El-Bekara, 21-22

[98] Es-Sedžda, 4-6

„...Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.“[99]“[100]

Potom Ibn Kajjim prenosi ono što kažu Ehlus-sunne vel-džema'at:

„Opisujemo Allaha onako kako je On Sebe opisao i kao što Ga je opisao Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bez prenesenog tumačenja, niti negiranja Njegovih svojstava potpunosti, kao što je Sebe njima opisao, niti poistovjećivanja sa ljudskim osobinama. Naš je put pridržavanje za njihovo vanjsko značenje i poricanje poistovjećivanja sa ljudskim osobinama. Stoga, ne kažemo da Allah nema dvije ruke, niti lice, niti sluh, niti vid, niti život, niti moć, niti da se nije uzdigao nad Svojim Prijestoljem, niti kažemo da su Mu ruke poput ruku stvorenja, niti lice poput lica stvorenja, niti išta od Njegovih osobina poput osobina stvorenja, već kažemo da Njegovo biće nije poput stvorenih bića niti, nam je poznata bit i kakvoća Njegovog bića, niti to Allah traži od nas, niti nas je osposobio za to, kao što ne znamo ni suštinu mnogih stvorenih stvari, poput duše, ali je moguće razlikovati dušu insana od duše hajvana.

Uzvišeni Allah nas je obavijestio o detaljima Sudnjeg dana, i dženneta i džehennema, i srca i duše vjernika svjedoče i ne sumnjaju da su rijeke u džennetu od vina, meda i mlijeka, ali ne poznaju njihovu bit, niti kakvoću, kao što veli Ibn Abbas, radijallahu 'anhu: 'Ništa nema na dunjaluku od onog šta ima na ahiretu, osim imena'“.

VAŽNOST I KORISTI TEVHIDA

Kaže Uzvišeni:

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْـَٔاخِرَةِ مَثَلُ ٱلسَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

„Oni koji u onaj svijet ne vjeruju hrđavih su osobina, a Allah ima svojstva najuzvišenija; On je silan i mudar“. [101]

[99] Eš-Šura, 11

[100] “Medaridžu-s-Salikin”, 3/485

[101] En-Nahl, 60

I veli:

وَهُوَ ٱلَّذِى يَبْدَؤُاْ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ۚ وَلَهُ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

„On je Taj Koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko; On je uzvišen i na nebesima i na Zemlji; On je silan i mudar".[102]

I kaže:

لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ﴿١١﴾

„...Niko nije kao On!"[103]

KažeAllahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Sedam je nebesa u odnosu na Allahovo Postolje (Kursi) poput halke u pustinji, a Allahovo je Prijestolje ('Arš) u odnosu na postolje kao pustinja u odnosu na halku".[104]

Samo Allah zna veličinu Svog Prijestolja nad kojim je Uzvišen i Vidi šta Njegovi robovi rade. Takvog Ga vjernici poznaju u svojim srcima i kao takvom Mu robuju i takvog Ga vole i od takvog strahuju i nadaju se, i na takvog se oslanjaju i srca im se smire kada Ga spominju. Zato im nije teško shvatiti Njegovo uzdizanje nad Njegovim Prijestoljem i ostala svojstva potpunosti kojima je Sebe opisao, jer znaju da ništa nije nalik Njemu, niti im na srca pada nalikovanje stvorenjima, a iz Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi poznato im je da:

„On zahvati Svojom rukom nebesa, a Zemlju drugom rukom, pa ih protrese". [105]

A kod Buharije, hadis pod brojem 4.811:

„Zahvati Allah Svojom šakom Zemlju i smota nebesa Svojom desnicom, a onda reče: 'Ja sam Vladar! Gdje su zemaljski vladari?'"

---

[102] Er-Rum, 27

[103] Eš-Šura, 11

[104] Albani, Silsiletu'l-hadisi sahiha

[105] Muslim, 2.787

Pa, koja stvorena ruka nalikuje ovoj ruci, pa da vjerovanje u njeno postojanje bude poistovjećivanje Allaha sa stvorenjima?!

Stoga su oni koji žele preneseno tumačiti Allahova svojstva ili ih žele potpuno poreći, poput onih kojima su silazili men i selva bez truda i napora, pa zatražiše luk i soju".[106]

Zatim kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„Druga vrsta tevhida je vjera u Stvaraoca i robovanje Njemu, s ljubavlju i strahom, nadom, oslanjanjem na Njega, traženjem pomoći od Njega i traženjem puta do Njega.

S ovom vrstom tevhida poslani su poslanici, sišle objave i uspostavljeni zakoni. Radi toga su stvorena nebesa i Zemlja, džennet i džehennem, nagrada i kazna. Odredba je samo Njegova, oslanjanje je samo na Njega, traženje pomoći je samo od Njega, zakletva je samo Njime, pokajanje je samo Njemu, i sedžda je samo Njemu".[107]

[106] Es-Savaiqul mursele 2/426-433

[107] "Medaridžu-s-Salikin", 3/485

Prvi ogranak

BISTRINA TEVHIDA

Veli Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Nema ništa bistrije od tevhida, stoga i najmanja mrlja biva vidljiva, makar se dogodila u trenu ili makar bila riječ ili pohota potajna. Pa, ako požuri vjernik i ukloni tu mrlju onim što joj je suprotno, opet se vrati bistrina njegova tevhida, a u suprotnom mrlja ostane i zakori se i kasnije ju je teško ukloniti. Neke od ovih mrlja brzo se steknu i brzo odstrane. Neke se sporo steknu, a brzo odstrane, dok se druge, pak, sporo steknu, a sporo i odstrane. Ima vjernika čiji je tevhid veliki, pa se mnoge ove mrlje utope u njemu i nestanu. Također, na čistoj podlozi mrlja se lahko vidi, pa zbog toga vjernik žuri da je odstrani, dok je i ne primijeti onaj sa nečistom podlogom". [108]

[108] El-Fevaid, str.216

Drugi ogranak

VJEROVJESNICI SU PRVO POZIVALI U TEVHID

„Svi vjerovjesnici i poslanici govorili su o Uzvišenom Allahu kao Jedinom Tvorcu i Gospodaru svega postojećeg, i to su potvrđivali kroz lični primjer.

Uzvišeni Allah kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۖ
أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

„Mi smo poslali Nuha narodu njegovu, i on je govorio; "O narode moj, Allahu se samo klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate; zar se ne bojite?"“[109]

Obraćajući se svom narodu, Hud je rekao:

وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا ۗ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۚ أَفَلَا
تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾

„A Adu – njegova brata Huda. "O narode moj," – govorio je on – "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate, zar se ne bojite?"“[110]

Obraćajući se svom narodu, Salih je rekao:

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَٰلِحًا ۗ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥ ۖ
قَدْ جَآءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ هَٰذِهِۦ نَاقَةُ ٱللَّهِ لَكُمْ ءَايَةً ۖ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ
فِىٓ أَرْضِ ٱللَّهِ ۖ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

[109] El-Mu'minun, 23

[110] El-A'raf, 65

„A Semudu – njegova brata Saliha. "O narode moj," – govorio je on – "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate! Evo vam znak od Gospodara vašeg: ova Allahova kamila za vaš je znak. Pustite je neka pase po Allahovoj zemlji i ne zlostavljajte je pa da vas patnja nesnosna stigne!"[111]

Šu'ajb, 'alejhisselam, govorio je svom narodu:

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۗ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥ ۖ
قَدْ جَآءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا۟ ٱلْكَيْلَ وَٱلْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا۟
ٱلنَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَٰحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾

„A Medjenu – njegova brata Šu'ajba. "O narode moj", govorio je on, "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim njega nemate! Dolazi vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pravo na litri i na kantaru mjerite i ljudima stvari njihove ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen red. To je bolje za vas ako vjerujete".[112]

Uzvišeni Allah kaže:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِى كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ ۖ
فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى ٱللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ ٱلضَّلَٰلَةُ ۚ فَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ
فَٱنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾

„Mi smo svakom narodu poslanika poslali: "Allahu se klanjajte, a taguta se klonite!" I bilo je među njima onih kojima je Allah na pravi put ukazao, a i onih koji su zaslužili da ostanu u zabludi; zato putujte po svijetu da vidite kako su završili oni koji su poslanike u laž utjerivali."[113]

---

[111] El-A'raf, 73

[112] El-A'raf, 85

[113] En-Nahl, 36

Tevhid je bio ključ da've svih vjerovjesnika koje je Uzvišeni Allah slao.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je slao Mu'adha u Jemen, rekao mu je:

„Ti ćeš, uistinu, doći narodu od ehli-kitabija,[114] pa neka prva stvar u koju ćeš ih pozivati bude svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha (la ilahe illallah) i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov poslanik. I obavijesti ih da im je Allah učinio obaveznim pet namaza u toku svakog dana i noći".

Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov poslanik".

I zbog toga je ispravno da je prva obaveza kojom je zadužen mukellef[115] svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha.

Tevhid je prvo sa čim se ulazi u islam i posljednje čime se napušta ovozemaljski život.

Na ovo ukazuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Kome posljednje riječi budu La ilahe illAllah, ući će u džennet".

Dakle, tevhid je prva i posljednja obaveza."[116]

---

[114] Kršćani i židovi

[115] Šerijatski obaveznik

[116] "Medaridžu-s-Salikin", 3/482

Treći ogranak

SAV KUR'AN GOVORI O TEVHIDU I O NJEGOVIM PRAVIMA I ZASLUGAMA

Pojašnjavajući ovu rečenicu, Ibn Kajjim, rahimehullah, kazao je:

„Svaki ajet u Kur'anu u sebi sadrži tevhid, potvrđuje ga i poziva njemu. Kur'an kazuje vijesti o Allahu, Njegovim imenima, savršenim atributima i djelima. Ili, poziva na činjenje ibadeta samo Njemu, Jednom i Jedinom, Koji nema sudruga. Ili, govori o Njegovim naredbama i zabranama, i o ustrajnosti u pokoravanju samo Njemu. Ovo je čisti i potpuno ispravni tevhid i činjenice koje ga upotpunjavaju.

Također, kazuje o Allahovoj plemenitosti naspram iskrenih i pokornih muvehhida[117] i kako će postupati prema njima na ovom svijetu i čime će ih nagraditi na budućem. A to su zasluge za ispoljavanje čistog i ispravnog monoteizma (tevhida).

Kazuje vijesti o pripadnicima širka i sa kakvim vrstama kazni i patnji će se suočavati na ovom svijetu i kakvu zaslugu će za to imati na ahiretu.

To su vijesti o onima koji su se suprotstavljali ispravnom tevhidu i koji su odstupali od svih propisa koje on nalaže.

Kao što smo spomenuli, cijeli Kur'an kazuje o tevhidu, njegovim pravima i zaslugama, o stanjima širka i njegovih pripadnika i o patnjama koje će ih stići.

Primjer u suri El-Fatiha:

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ

﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾

صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾

---

[117] Monoteisti; oni koji vjeruju samo u jednog boga, Allaha, ne smatrajući Mu nikoga ravnim

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ Hvala Allahu u sebi sadrži tevhid.

رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ Gospodaru svjetova sadrži tevhid.

ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ Uputi nas na pravi put, ovo je tevhid koji podrazumijeva traženje upute na Pravi put, put sljedbenika čistog tevhida koji im je Uzvišeni Allah darovao.

غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali, ovaj ajet se odnosi na one[118] koji su se otisnuli od tevhida.[119]

[118] Židovi i kršćani

[119] "Medaridžu-s-Salikin", 3/489

Četvrti ogranak

TEVHID OTKRIVA GOSPODARA SRCU NJEGOVOG ROBA

Ibn Kajjim, rahimehullah, veli:

„Kada se udubiš u kur'ansku poruku, naći ćeš Vladara Kojem sva vlast pripada i Kojem sva hvala pripada. Svi su emrovi u Njegovoj ruci, od Njega potiču i Njemu se vraćaju. Uzvišen na Prijestolju, ništa ne ostaje skriveno od Njega. Zna šta je u dušama Njegovih robova, šta iskazuju, a šta kriju. Sam upravlja Svojom Kraljevinom, čuje i vidi, daje i uskraćuje, nagrađuje i kažnjava, ukazuje čast i ponizuje, stvara i opskrbljuje, usmrćuje i oživljava, određuje i presuđuje. Svi emrovi od Njega silaze i Njemu se vraćaju, i ne opadne ni liska bez znanja Njegova. Razmisli kako savjetuje Svoje robove i upućuje ih ka onome u čemu je njihova sreća i uspjeh i upozorava od onoga u čemu je njihova propast. Upoznaje ih o Sebi Svojim imenima i svojstvima i podsjeća ih na blagodati kojima ih je obdario i koje im je počasti pripremio ako Mu budu poslušni, i kakve im je kazne pripremio ako mu budu neposlušni, i poziva u Kuću spasa i upozorava na Kuću propasti.

Podsjeća Svoje robove na njihovu nemoć i potrebu za Njim, i da niko ne doseže trunke dobra bez Njegove milosti, niti trunke zla bez Njegove pravde i mudrosti.

Svjedočiš u Njegovoj riječi blagi ukor Njegovim robovima, kojima, i pored toga, oprašta njihove pogreške i liječi ono što je kvarno u njima. On je njihov Branitelj i Pomagač u svakoj nedaći, On ispunjava Svoje obećanje. On je njihov Gospodar Istinski, i On im daje pobjedu nad njihovim neprijateljima, pa krasnog li Gospodara i krasnog li Podržitelja".

Šejh na završetku svoga pojašnjenja kaže:

„Kada srca učeći Kur'an svjedoče postojanje velikoga vladara, Milostivog, Darežljivog, Lijepog, Čije su to osobine, kako da ga onda ne vole i ne takmiče se da zadobiju Njegovu blizinu, i ne troše svoje udisaje umiljavajući se Njemu.

Tim srcima On biva draži od svega što je mimo Njega i Njegovo zadovoljstvo ima prednost kod njih nad zadovoljstvom svih drugih mimo Njega. Kako onda da Ga ne spominju svojim jezicima, a

ljubav, čežnja, i bliskost Njemu, postaju hrana i lijek srcima, tako da kada izgube tu hranu, pokvare se i propadnu i ne okoriste se svojim životom." [120]

OBISTINJAVANJE TEVHIDA U SRCIMA

Ibn Kajjim pojašnjava kako se srce uvjerava u postojanje samo jednog Boga:

„Svjedoči srce Uzvišenog Gospodara nad Svojim Prijestoljem, Koji naređuje i zabranjuje, Koji obuhvata Svojim pogledom sve što se zbiva na Zemlji i ispod nje, Svojim sluhom sve što se čuje, a Svojim znanjem tajne u dušama, Koji je opisan svojstvima potpunosti, kao što opisa Sebe u Svojoj Knjizi, Živi, Koji ne umire i ne spava i Kojem ništa nije skriveno ni na nebesima, ni na Zemlji.

Ne porede se Njegova svojstva sa svojstvima bića koje je stvorio. On je Prvi, prije Kojeg ništa nema, i On je Posljednji, nakon Kojeg ništa nema. Njegova imena su sva hvala i slava i zato su najljepša, kako ih On naziva, a Njegova su djela sva mudrost, milost i pravda.

Sve stvoreno upućuje na Njega, nije bez razloga stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih, niti je pustio čovjeka da luta, nego stvori stvoreno da Mu robuje, i prosu po njima blagodati Svoje kako bi Mu se približili zahvalom tražili da im ih poveća.

Poziva Svoje robove da Ga zavole i odredi Sebi da Njegova milost nadvlada Njegovu srdžbu". [121]

A na drugom mjestu, Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Kao da srca gledaju u svog Uzvišenog Gospodara nad Njegovim Prijestoljem, kao što objavi u Svojoj Knjizi, i kao što o Njemu reče Njegov Poslanik; uređuje zbivanja, naređuje, zabranjuje, stvara i opskrbljuje, usmrćuje i oživljava, uzvisuje i ponizuje, ugasi moć jedne države i poveća moć druge. Njegovi meleki od Njega silaze i Njemu se uspinju sa Njegovim odredbama, pa bude ono što On hoće kad On hoće, i kako hoće, bez ikakva dodavanja ili umanjivanja, bez ikakva odlaganja ili ubrzavanja. Njegovo Znanje obuhvata svaku stvar, i Njegov sluh svaki glas, i Njegov vid sve viđeno, i On zna sve skriveno i

[120] El-Fevaid, str. 36

[121] "Medaridžu-s-Salikin", 1/153

što je u srcima Njegovih robova. Njegovo je stvaranje i odredba; Njegova je vlast i hvala; Njegov je dunjaluk i ahiret; u Njegovoj ruci je svako dobro i Njemu se sve vraća. Njegova moć obuhvata svaku stvar, i proteže se Njegova milost na svaku stvar i dohvata blagodat Njegova svako biće.

Oprašta grijehe, odgoni brige, podučava neznalicu, upućuje zalutalog, zasiti gladnog, odijeva nagog, liječi bolesnog i podržava onog kome je nepravda učinjena, nagrađuje onog koji dobro čini, obračunava se s nasilnikom.

Kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Ne spava, niti Mu dolikuje da spava. Njemu se dižu poslovi noćni prije dana i poslovi dnevni prije noći. Njegov zastor je svjetlo; da ga zadigne, svjetlost Njegova lica spržila bi sve stvoreno".[122]

I kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Njegova desnica je uvijek puna; nafaka dana i noći ne smanjuje ništa u njoj".[123]

Zemlja je u Njegovoj šaci i nebesa smotana u Njegovoj desnici, a onda ih potrese i reče: „Ja sam Vladar! Ja sam Vladar! Ja sam Onaj Koji je otpočeo dunjaluk nakon što ničeg ne bi, i Ja sam Onaj Koji ga vraća kao što bi".

Nema grijeha koji je veći od Njegova oprosta, niti molbe veće od Njegova davanja.

Kad bi svi meleki, ljudi i džini, od prvog stvorenja do posljednjeg, bili poput najbogobojaznijeg među njima, to ništa ne bi umanjilo Njegovu vlast. I kad bi svi meleki, ljudi i džini, od prvog stvorenja do posljednjeg, bili poput najpokvarenijeg među njima, ne bi to umanjilo ništa od Njegove vlasti. I kad bi se sve stvoreno okupilo i od Njega zatražilo šta im treba, to ne bi umanjilo ni trunku onoga što On posjeduje. On je Prvi, prije Kojeg ništa ne bi, i On je Posljednji, poslije Kojeg ništa nema. Njegova odredba je na osnovu Njegova znanja, i Njegov oprost je i pored Njegove moći.

---

122 Muslim, 189

123 Buhari,4.684; Muslim, 993

Ako se srce roba obasja ovim svojstvima putem spominjanja Allaha i Njegovih svojstava, to je njegovo svjetlo na dunjaluku i u berzehu[124] i na Sudnjem danu.

Shodno jačini vjere u srcu roba, proizlaze njegova djela i riječi. Može svjetlo njegovih djela biti poput svjetla Sunca onda kad dođu pred Allaha, kao i svjetlo njegove duše kad se pomoli pred Njim. I to će ga svjetlo voditi kada bude prelazio preko Sirat ćuprije, i to bude svjetlo njegova lica na Sudnjem danu". [125]

UTICAJ UPOZNAVANJA S GOSPODAROM NA ROBA

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„El-Kur'an je Allahov govor, u njemu Allah ukazuje Sebe Svojim robovima putem Svojih osobina, jednom u Ogrtaču uzvišenosti i strahopoštovanja kako bi se vratovi pognuli i oholost istopila, a drugi put u Ogrtaču potpunosti i ljepote, kako bi ljubav prema Njemu u srcu roba potisnula svaku drugu ljubav.

A ako se prikaže u svojstvima milosti i blagosti, probudi se nada kod roba i, koliko god se poveća nada, poveća se i napor u približavanju Gospodaru.

Ako se prikaže u svojstvima pravde, osvete, srdžbe i kazne, pokori se duša bolesna od strasti i oslabi joj nagon za strastima, razbije brigu i zabranjene stvari i postane pokorna od straha.

Ako se pokaže svojstvima naredbe, zabrane, obećanja, slanja poslanika, objava i zakona, duša roba usmjeri se pokornosti i ustezanju od zabranjenog.

A ako se prikaže u svojstvima sluha, vida i znanja, probudi se u robu stid da ga Gospodar u nečem lošem vidi ili da čuje od njega nešto loše, ili da zna ono što krije u prsima. Zato, mjeri svoje postupke shodno mizanu Allahovih propisa.

Ako im se prikaže kao Onaj Koji se brine za njihove potrebe i odbija od njih nedaće, pomaže Svoje štićenike i štiti ih, ovo u srcu roba prouzrokuje oslanjanje na Njega i prepuštanje Njemu i zadovoljstvo svime što mu je određeno".

---

[124] Berzeh – međusvijet između dunjaluka i ahireta

[125] El-Vabilu-s-Sejjib 62-64

Ako im se prikaže u osobinama ponosa i oholosti, njegova smirena duša daje ono do čega je došla u vidu poniznosti pred Njegovom veličinom i predanošću pred Njegovom snagom, podređenošću pred Njegovom Veličanstvenosti, skrušenošću srca i tjelesnih organa. Tada ga obuzmu spokoj i respekt u srcu, na jeziku, tjelesnim organima, njegovom cjelokupnom izgledu, a nestaju njegova sila,snaga i oštrina. [126]

Potom nastavlja:

„Uzvišeni upoznaje Svoje robove sa Sobom nekad putem upoznavanja s osobinama Njegove božanstvenosti, a nekad putem upoznavanja sa osobinama Njegovog Gospodarstva.“

Šejh na kraju ovog pojašnjenja kaže:

„Rezime ovoga glasi: Uzvišeni Allah se nekada predstavlja robu u osobinama Svoje božanstvenosti a nekada u osobinama Svoga Gospodarstva. Potom, svjedočenje svojstvima božanstvenosti nalaže nastanak posebne ljubavi, čežnju za Njegovim susretom, bliskost i radost s Njime, radost služenjem Njemu, takmičenjem u zadobijanju Njegove bliskosti, umiljavanjem Njemu putem pokornosti, spominjanjem Njega i bježanjem od stvorenja ka Njemu. Tada On čovjeku predstavlja jedini interes u odnosu na druge. Svjedočenje osobina Gospodarstva nalaže oslanjanje na Njega, ovisnost o Njemu, traženje pomoći od Njega, poniznost, predanost i podređenost Njemu, Njegove dostojnosti, da bude hvaljen u Svome carstvu, Njegovog ponosa u oprostu, mudrosti u presudi i određenju, blagodati u iskušenju, davanja u uskraćivanju, dobročinstva, blagosti, dobrote i samilosti u svojoj opstojnosti, pravednosti u Svojoj osveti, darežljivosti i plemenosti, u oprostu, sakrivanju grijeha i prelasku preko njih. Svjedočenje Njegove mudrosti i blagosti se ogleda u Njegovoj naredbi i zabrani, ponosu, u zadovoljstvu i srdžbi, blagosti u odgađanju kazne, plemenitosti u spremnosti prihvatanja i neovisnosti u udaljavanju.

Ako shvatiš El-Kur'an onakav kakav je, bez tumačenja koja iskrivljuju oni koji pozivaju na preneseno značenje, vidjet ćeš Vladara iznad Njegovih nebesa, na Prijestolju Njegovom, Koji upravlja poslovima Svojih robova, naređuje i zabranjuje, šalje poslanike i spušta Objave, biva zadovoljan i srdit, naređuje i kažnjava, daje i

[126] El-Fevaid, str.80

uskraćuje, uzvisuje i ponizuje, vidi i čuje sve od iznad sedam nebesa, zna skriveno i javno, čini šta hoće, opisan svojstvima potpunosti, dalek od svakog nedostatka, ne pokreće se ni trunka bez Njegove dozvole, niti opadne liska bez Njegova znanja, niti iko posreduje kod Njega bez Njegove dozvole, nema robu zaštitnika, niti pravednika osim Njega". [127]

[127] El-Fevaid, str. 80-81

Peti ogranak

NAUKA O TEVHIDU JE NAJČASNIJA NAUKA

Nauke se razlikuju po svojoj vrijednosti shodno informacijama koje tretiraju. Nema sumnje da je najčasnija informacija i znanje o Allāhu, subhanehu ve te'ala. Ova nauka je časnija od svih istraživačkih nauka koje tretiraju stvaranje nebesa i zemlje, mora i rijeka, ljudi, džina i meleka.

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„Znanje je časnije što je časniji predmet (koji se proučava) i što je veća potreba za njim. Stoga, nema sumnje da je najčasnije znanje znanje o Allahu i sve što se veže za Njega“. [128]

A na drugom mjestu veli:

„I nema sumnje da je znanje o Allahu, Njegovim svojstvima i Njegovim djelima najčasnije znanje u odnosu na druga znanja, kao što je predmet Njegov naspram predmeta drugih nauka“.

Također, objašnjavajući čast poznavanja tewhida i opseg njegove važnosti, kaže: „Počast znanja slijedi i počast onoga što se izučava i pouzdanje duše u dokaze Njegova postojanja, te veličinu potrebe za njegovom spoznajom i veličinu koristi od te spoznaje. Nema sumnje da je najuzvišenije, najveće znanje o Allahu mimo kojeg drugog boga nema, Gospodaru svih svjetova, Održavatelju nebesa i Zemlje, istinskom Vladaru, opisanom svim svojstvima savršenstva, čistom od svake mahane i manjkavosti, te od svakog uspoređivanja i poređenja sa Njegovim savršenstvom. [129]

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾

„I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi grešnici.“ [130]

---

[128] El-Fevaid, 97

[129] Miftahu-d-daris-seade, 1/311

[130] E-Hašr, 19

Razmisli o ovom ajetu pa ćeš u njemu naći jedno veliko i prefinjeno značenje, a ono glasi: „Ko zaboravi Svog Gospodara, On će dati da taj zaboravi sebe. Neće znati svoju suštinu a ni korist, čak će i zaboraviti na ono u čemu je njegova ispravnost i spas na ovom i budućem svijetu. Tako će ostati beskoristan i ostavljen na stepenu sebi prepuštenih životinja. Zapravo, možda životinje budu bolje poznavale svoje koristi od njega ostajući na potpunoj uputi koju im je dao Njihov Stvoritelj, dok je ovakav izašao iz okvira prirodne urođenosti na kojoj je stvoren. Zaboravio je svoga Gospodara pa je On dao da zaboravi sebe i svoje osobine, kao i ono čime se upotpunjuju, čiste i bivaju sretne na ovom i budućem svijetu.

وَٱصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَوٰةِ وَٱلْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُۥ ۖ
وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن
ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا ﴿٢٨﴾

„Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i naveče u želji da naklonost Njegovu zaslužе, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovom svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili koji strast čiji su postupci daleko od razboritosti.“ [131]

Nemaran je prema svome Gospodaru, i nesmotren prema sebi i svome srcu. Ne obazire se na svoje koristi i potpunosti, te ono čime njegova duša i srce postaju čisti. Zapravo,on se zapostavlja a i rastače svoje srce, nesmotren je i zbunjen i ne nalazi pravoga puta. [132]

Ibn Kajjim pojašnjava ovaj temelj na drugom mjestu,pa kaže: „Pobrajanje i učenje Allahovih lijepih imena i znanje o njima je temelj nauke o svakom znanju. Znanje, svejedno može biti ono što je On stvorio ili naredio, ili znanje o onome što je oblikovao i propisao. Izvor stvaranja i naredbe proističe iz Njegovih lijepih imena. Stvaranje i naredba su vezani za ova lijepa imena kao što su vezane činjenice koje se međusobno nalažu. Izvorište svih naredbi su Allahova lijepa imena. Sve ovo je lijepo i ne izlazi iz okvira koristi robova, brižnosti i milosti prema

[131] El-Kehf, 28

[132] Miftahu-d-dari es-se'adeh, 1/311

njima, te dobročinstvo upotpunjavanjem onoga što im je naredio i zabranio. Sve Allahove naredbe su korist, mudrost, milost, blagost, dobročinstvo, jer proističu iz Njegovih lijepih imena. Sva Njegova djela ne izlaze iz okvira pravednosti, mudrosti, koristi i milosti jer proizilaze iz Allahovih lijepih imena. U Njegovom stvaranju nema nesklada ili poigravanja. On nije stvorio svoja stvorenja besciljno, uzaludno i poigravajući se. Kao što je sve postojeće mimo Njega nastalo Njegovim stvaranjem tako ono što postoji mimo Njega je popratno za Njegovo postojanje, tj.načinjeno i stvoreno slijedi svoga Stvoritelja. Tako je znanje o ovome temelj znanja o svemu što je mimo Njega. Znanje o Njegovim imenima, i njihovo pobrajanje i učenje je temelj svi ostalih nauka. Ko pobroji i nauči Njegova imena, što treba da čini svako stvorenje, naučio je sve nauke, jer učenje Njegovih imena je temelj za učenje svakog znanja. Znanje je zahtjev Allahovih imena i vezano je za njih. Razmisli o nastanku stvaranja i naredbe ili Njegovog znanja i mudrosti, u njima nećeš naći nikakvog propusta ili nesklada, jer propust u onome što On naređuje ili čini biva zbog njegova neznanja ili nepostojanja mudrosti. Uzvišeni Gospodar sve zna i Mudar je. Za Njegovo djelo i naredbu se ne može vezati propust, nesklad i oprečnost.“ [133]

[133] Bedau-l-feva'id , 1/147

Šesti ogranak

ZNANJE O ALLAHU JE TEMELJ SVIH ZNANJA

I nastavlja Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Kao što je znanje o Allahu najčasnije znanje, tako je ono i temelj svih znanja, pa ko ima znanje o Allahu – ima znanje o svemu ostalom, a ko ne zna svog Gospodara – još manje zna o svemu drugom.

Kaže Uzvišeni:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ ... ﴿١٩﴾

„I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave..."[134]

Stoga, ne znaju svoju svrhu, niti šta im je korisno na dunjaluku i na ahiretu, pa lutaju poput stoke u traganju za ispašom ili gore od nje, jer su napustili svoju prirodu u kojoj su stvoreni, pa zaboraviše svog Gospodara.

Kaže Uzvišeni:

وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴿٢٨﴾

„... I ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi..."[135]

Dakle, znanje o Allahu je temelj svakog znanja, i temelj znanja roba o svojoj sreći i potpunosti i što mu je korisno za dunjaluk i ahiret, dok je neznanje o Allahu temelj nesreće svakog roba". [136]

Na drugom mjestu, Ibn Kajjim pojašnjava:

---

[134] El-Hašr, 19

[135] El-Kehf, 28

[136] Miftahu-d-dari es-seade 1/311

„Poznavanje Allahovih imena temelj je svakom znanju, jer je svako znanje ili znanje o onome što je Allah stvorio ili o onome što je propisao. Svaka Njegova zapovijed je korist robovima, i mudrost, i milost, i svako Njegovo djelo je pravda, mudrost, korist i milost.

I kao što je sve stvoreno od Njega, isto tako je stvoreno znanje o Njemu osnova svih znanja. Zamisli kako se događa stvaranje Njegovim znanjem i mudrošću, stoga ne nalaziš u Njemu mahane pošto mahana biva kod roba radi neznanja i odsustva mudrosti, dok je Gospodar Sveznajući i Mudri“. [137]

[137] Beda'iul Fevaid 1/147

Sedmi ogranak

TEVHID PROČIŠĆAVA SRCE I DUŠU

Doista, tevhid pročišćava dušu i srce od nečistoća širka i grijeha. O tome Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Stasanje srca ovisi o činjenici je li ono čisto ili ne, kao što i razvoj tijela ovisi o tome ima li u njemu štetnih materija ili ne.

Uzvišeni kaže:

... وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُزَكِّى مَن يَشَآءُ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

„A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, ni jedan se od vas ne bi nikad od grijeha očistio; ali Allah čisti onoga koga On hoće. Allah sve čuje i sve zna."[138]

Ovo je Uzvišeni Allah kazao nakon ajeta koji govore o zabrani bluda, kazni za blud i sklapanju braka s bludnicom, što upućuje na to da se čistoća ogleda u izbjegavanju ovakvih nedjela.

Također, Uzvišeni Allah govori i o traženju dozvole za ulazak u nečiju kuću:

وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرْجِعُوا۟ فَٱرْجِعُوا۟ ۖ هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ ... ﴿٢٨﴾

„...A ako vam se kaže: "Vratite se!" – vi se vratite, bolje vam je..."[139]

A ako im bude naređeno da se vrate kako ne bi vidjeli nešto što je intimno i što domaćinu ne bi bilo drago da se vidi, tako je bolje skrenuti i spustiti pogled pred nečim u šta je inače zabranjeno gledati.

[138] En-Nur, 21

[139] En-Nur, 28

Uzvišeni kaže:

قَدۡ أَفۡلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسۡمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

„Postići će sta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga, pa molitvu obavi!”[140]

Uzvišeni Allah govori kako je Musa, ‘alejhisselam, obraćajući se Faraonu, rekao:

فَقُلۡ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

„i reci: ‚Da li bi ti da se očistiš?’”[141]

Uzvišeni, također, kaže:

وَوَيۡلٞ لِّلۡمُشۡرِكِينَ ﴿٦﴾ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ... ﴿٧﴾

„A teško mušricima,[142] koji zekat ne daju...“[143]

Većina mufessira,[144] kako onih iz prvih, tako i iz potonjih generacija, smatraju da ova čistota podrazumijeva tevhid, svjedočenje da je jedino Allah bog, i vjerovanje koje čisti srce, jer ovo uključuje da srce negira postojanje ili obožavanje bilo čega drugog osim Allaha. To je u osnovi čišćenje srca i čvrsto uvjerenje da je samo Allah istinski bog, što podrazumijeva da je to osnova svakom vidu napredovanja.

[140] El-E’ala, 14 -15

[141] En-Naziat, 18

[142] Mnogobošcima; onima koji Allahu pripisuju druga

[143] El-Fussilet, 6-7

[144] **Mufessir**-tumač Kur'ana

ČIŠĆENJE (DUŠE) KOJE JE NAREĐENO RAZLIKUJE SE OD ČIŠĆENJA KOJE SE ZABRANJUJE

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjavajući razliku između ovog dvoga, kaže:

„Uzvišeni Allah kaže:

فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾

„...Zato se ne hvališite bezgrešnošću svojom."[145]

I na drugom mjestu kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

„uspjet će samo onaj ko je očisti"[146]

U prvom ajetu Allah, 'azze ve dželle, govori kako ne treba govoriti: „Mi smo čisti, čestiti, bogobojazni", i zato u nastavku ajeta kaže:

هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾

„On dobro zna onoga koji se grijeha kloni".[147]

Zejneb,[148] majka pravovjernih, prvo se zvala Berre (برّة) – čista, bezgrješna, pa je za nju bilo rečeno: „Njena je duša čista".

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za to čuo, promijenio joj je ime u Zejneb. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Allah najbolje zna ko je od vas dobročinitelj".

---

145 En-Nedžm, 32

146 Eš-Šems, 9

147 En-Nedžm, 32

148 Riječ je o Zejnebi bint Džahš

Također, Uzvišeni Allah u drugom ajetu kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُم ... ﴿٤٩﴾

„Zar ne vidiš one koji sebe smatraju od grijeha čistim?..."[149]

Tj., On je Taj Koji će roba očistiti od grijeha i kazati da nema grijeha.

Za razliku od ovoga, Uzvišeni Allah kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

„Uspjet će samo onaj ko je očisti".[150]

Spomenut je ajet u kontekstu ajeta koji kaže:

فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

„I reci: „Da li bi ti da se očistiš?""[151]

A to bi značilo: „Bi li ti htio biti pokoran svome Gospodaru i na taj način se očistio?" Slično ovom ajetu, stoji u drugom ajetu:

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾

„Postići će sta želi onaj koji se očisti"[152]

A zamjenica مَن تَزَكَّى (men tezekka) upućuje na Allaha, tj. spašena će biti ona duša koju Allah, subhanehu ve te'ala, učini čistom.

Hadis koji prenosi Ibn Ebi Mulejka, od 'Aiše, radijallahu 'anha, ukazuje na ispravnost našeg mišljenja:

---

[149] En-Nisa', 49

[150] Eš-Šems, 9

[151] En-Naziat, 18

[152] El-E'ala, 14

„Jedne noći zatekla sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako uči: 'Gospodaru moj, podari mojoj duši bogobojaznost i očisti je. Ti ćeš je najbolje očistiti, Ti si njen Zaštitnik i Pomagač'".

Ova dova tumači spomenuti ajet, ukazuje na to da je Uzvišeni Allah Taj Koji čisti duše dok ne postanu potpuno čiste. On je Onaj Koji čisti, a rob je taj koji čisti. Razliku između ovo dvoje u tome je što se u prvom slučaju radi o aktivnom, a u drugom o pasivnom činiocu, kao što Uzvišeni Allah kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

„Uspjet će samo onaj ko je očisti"[153]

هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

„Da li bi ti da se očistiš?"[154]

To znači: Prihvataš li Allahovu ponudu da očisti tvoju dušu i tako postaneš čist? Oni kažu da je ovo ispravno značenje, „jer spašen će biti samo onaj koga Allah, subhanehu ve te'ala, očisti".

Oni, također, kažu da je takav stav imao samo Ibn Abbas, 'Ali ibn Ebi Talib, Ata i el-Kelbi, kako je on rekao: „Uspjet će samo onaj čiju dušu očisti Uzvišeni Allah"."[155]

---

[153] Eš-Šems, 9

[154] En-Naziat, 18

[155] Igaset-u'l-ihfan, 1/49-50

Osmi ogranak

TEVHID JE UZROK SREĆE NA DUNJALUKU I AHIRETU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Ključ uspjeha i sreće je u ostvarenju dvije vrste tevhida na kojima je zasnovana Allahova Knjiga zbog kojih su poslani Poslanici".[156]

Na drugom mjestu, Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, veli:

„Potreba robova za poznavanjem svoga Gospodara i Stvaraoca je iznad drugih potreba, jer ne znaju za sreću, niti spas bez poznavanja Njega i bez robovanja Njemu. On je njihov jedini cilj i približavanje Njemu oživljava njihova srca.

Ukoliko su toga lišeni, stanje im je gore od životinja. Kad je rob svjestan nužde za poznavanjem svog Gospodara i približavanja Njemu, putevi za sticanje tog znanja postaju lahki".[157]

ZNANJE O TEVHIDU JE UZROK SREĆI

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Znanje o Allahu i Njegovim imenima, svojstvima, djelima i putu ka Njegovom zadovoljstvu najčasnije je na dunjaluku, a na ahiretu ga čeka najčasnija nagrada. Najčasniji je cilj čežnja za susretom za njim i to je najveća ahiretska sreća i sva znanja se razlikuju po stepenu blizine do znanja o Allahu. Ista je stvar sa djelima, stoga su namaz i džihad najbolji način približavanja Allahu. S druge strane, što je teži neposluh, toliko se srce više udaljava od ovog cilja". [158]

A na drugom mjestu, kaže:

„Kod insana su dvije moći: moć spoznaje i moć voljne primjene. Njegova potpuna sreća opstoji na upotpunjenu ove dvije moći. Moć spoznaje upotpunjuje se spoznajom njegova Stvaraoca i Njegovih imena i svojstava i kako se stiže do Njega, te spoznajom sebe i svojih mahana.

---

[156] Idžtima'u džujuš-il-Islamijje, str. 99

[157] Es-Sevaiq-u'l-Mursele 1/366

[158] Iddetu-s-Sabirin, str. 130

Moć voljne primjene ostvaruje se pridržavanjem obaveza roba prema svome Gospodaru, iskreno i predano, i pozivanjem drugih robova na to savjetom i djelom. S druge strane, silazak sa ove staze vodi u zabludu i Allahovu srdžbu.

Kaže Uzvišeni u poglavlju sure El-Fatiha:

ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾

„Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Milostivom, Samilosnom, Vladaru Dana sudnjeg...“[159]

Ovi ajeti govore o spoznaji Gospodara i Njegovih imena, svojstava i djela.

إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ﴿٥﴾

„Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo.“

Ovi ajeti upućuju na put dostizanja Allahovog zadovoljstva, a to je robovanje samo Njemu onako kako je On time zadovoljan, uz Njegovu pomoć u tome.

ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ

„Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao“

Pa, nema druge sreće robu osim u pridržavanju ispravnog puta, uz Allahovu uputu.

غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾

„... A ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!“

---

[159] El-Fatiha, 1-3

Okretanje od iskrenog robovanja vodi u Allahovu srdžbu, a skretanje s puta ispravne spoznaje vodi u zabludu". [160]

Nastavlja Ibn Kajjim:

„Srce se ne smiruje dok ne dosegne do Allaha. Takvo srce je smireno u nedaćama, predano svom Gospodaru, Njegovoj milosti i onome što mu je odredio Svojom mudrošću. Pa, ako bude zadovoljan time, dosegne ga Allahovo zadovoljstvo, a u protivnom – Njegova srdžba."[161]

Ako pitaš šta je to skrivena brižnost - to je ono što se događa srcu pri dolasku spokoja, smirenosti, nestanka zabrinutosti, nesigurnosti i očaja. Tada se preda Svom Gospodaru ponizno i poslušno gledajući u Nega svojim srcem, nalazeći smirenost duše i nutrine. Promatranjem Njegove brižnosti prema njemu ga je zaokupiralo u odnosu na žestoku bol koju osjeća. Od prisustva stvarnog osjećanja te boli ga je odvela vlastita spoznaja da mu je On dao najbolji odabir, te da je on samo rob nad kojim se odvijaju pravila Njegovog Gospodara, bio on zadovoljan ili ne. Ukoliko je zadovoljan, zadobiće zadovoljstvo, a ukoliko je srdit-srdžbu. Ova skrivena brižnost je plod tog skrivenog ophođenja, povećava se sa njegovim povećanjem i smanjuje sa njegovim smanjenjem.

A na drugom mjestu veli:

„Kad Allahovo zadovoljstvo postane robu jedina briga, Allah snosi njegove dunjalučke brige i terete. A ako mu dunjaluk bude briga, Allah ga njemu prepusti, pa mu se srce ispuni ljubavlju za stvorenjima umjesto ljubavi prema Allahu, jezik mu spominje stvorenja umjesto Stvaraoca i robuje njima umjesto Njemu. Kaže Uzvišeni:

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾

„Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati".[162]

[160] El-Fevaid, 26-27

[161] El-Fevaid, 224

[162] Ez-Zuhruf, 36

Deveti ogranak

SRCE JE MJESTO VJEROVANJA, A ONO JE NAJČASNIJI ČOVJEKOV ORGAN

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Uzvišeni Allah stvorio je srce i učinio da ono bude mjesto spoznaje, ljubavi i čežnje prema Njemu. Ono je prijesto najuzvišenijeg primjera, a to je spoznaja Allaha, ljubav i čežnja prema Njemu. Uzvišeni kaže:

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

„Oni koji u onaj svijet ne vjeruju hrđavih su osobina, a Allah ima svojstva najuzvišenija; On je silan i mudar".[163]

Uzvišeni kaže:

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ۚ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

„On je Taj Koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko; On je uzvišen i na nebesima i na Zemlji; On je silan i mudar."[164]

Uzvišeni kaže:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ ﴿١١﴾

„...Niko nije kao On!..."[165]

---

[163] En-Nahl, 60

[164] Er-Rum, 27

[165] Eš-Šura, 11

Prema tome, postoje dvije vrste srca:

- Srce koje je prijestolje Svemilosnog, u kojem su svjetlo i život, radost i svako dobro,

- Srce koje je prijestolje šejtanovo; u njemu su tjeskoba, tama, smrt i tuga“.[166]

[166] El-Fevaid, str.36

Deseti ogranak

SPOZNAJA ALLAHA I ROBOVANJE SAMO NJEMU

„Spoznaja Allahovog jedinstva nije dovoljna sama po sebi, već mora biti praćena robovanjem Njemu, Jedinom, i u tom robovanju ništa Mu se ne smije pripisati. Spoznaja Uzvišenog Allaha postiže se putem Njegovih najljepših imena i svojstava i kroz Njegova djela i propise, pa mu se stoga robuje onako kako je On to odredio."[167]

Uzvišeni Allah kaže:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

„Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!"[168]

Uzvišeni Allah nas je obavijestio da je On Taj Koji je stvorio nebesa i Zemlju i sve što je između njih da bi Njegovi robovi spoznali da je On Sveznajući i Svemogući. Ova spoznaja je i suština istinskog robovanja koje se traži od robova.

Uzvišeni Allah kaže:

فَٱعْلَمْ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَىٰكُمْ ﴿١٩﴾

„Znaj da nema boga osim Allaha! traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i za vjernice! Allah zna kud se krećete i gdje boravite." [169]

---

[167] Miftahu-d-dari es-seadeh, 535

[168] Et-Talak, 12

[169] Muhammed, 19

Znanje o Allahovoj Jednoći i da nema drugog boga osim Njega se samo po sebi traži, iako ono nije samo dovoljno, već je neophodno da se uz to robuje Jedinome, Koji sudruga nema. Ove dvije stvari se traže samo po sebi: da se Gospodar uzvišeni spoznaje putem svojih imena, svojstava, djela i propisa, i da se obožava prema onome što one nalažu i zahtijevaju, kao što se ibadet Njemu traži sam po sebi, isto se odnosi na znanje i spoznaju o Njemu.“ [170]

[170] Miftahu-d-dari es-se'adeh, 1/554

Jedanaesti ogranak

TEVHID JE UTOČIŠTE ONIH KOJI MU SE SUPROTSTAVLJAJU I ONIH KOJI GA ISPOLJAVAJU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjavajući razliku između istinskih muvehhida i onih koji se tevhidu suprotstavljaju, kaže:

„Oni koji se suprotstavljaju istinskom tevhidu najčešće se obraćaju Uzvišenom Allahu kada zapadnu u velike poteškoće i kada im duše do grkljana njihovih dopru, a On, Uzvišeni, dovu im primi.

Uzvišeni kaže:

فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾

„Kad se u lađe ukrcaju, iskreno se mole Allahu, a kad ih On do kopna dovede, odjednom druge Njemu ravnim smatraju.“[171]

Za razliku od istinskih muvehhida, koje izbavlja iz dunjalučkih i ahiretskih patnji i iskušenja.

Primjer tome je Junus, 'alejhisselam, koga je Uzvišeni Allah oslobodio iz tmina u kojima je bio. Također, spasio je sljedbenike Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su ih mušrici izlagali svim vrstama iskušenja.

A kada je faraon zatražio utočište prilikom utapanja, to mu nije bilo od koristi, jer vapaji i kajanje se ne primaju u smrtnom času.

Ovo je Allahov zakon koji se ne mijenja.

Ne postoji ništa što se može suprotstaviti poteškoćama kao što to može tevhid. A, isto tako, ne postoji ništa što odvodi u propast i nesreću kao što to čini širk, niti ima spasa ili izbavljenja osim s tevhidom, jer je on utočište i zaštita robovima.

[171] El-Ankebut, 65

Dvanaesti ogranak

ZABLUDE FRAKCIJA PO PITANJU TEVHIDA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjava stavove raznih frakcija koje su svoje vjerovanje zasnovale na zabludi i to vjerovanje nazivaju monoteizmom, i kaže:

„Pristalice Aristotela, Ibn Sine i En-Nesiha Et-Tusija, suštinu tevhida zasnivaju na:

– nijekanju bića Allaha, subhanehu ve te'ala,

– tvrdnji da svemir nema svoj početak,

– da Uzvišeni Allah neće proživjeti mrtve iz njihovih kaburova,

– da se Poslanstvo nasljeđuje i da je to jedna vrsta zanata,

– da Allah ne zna broj zvijezda i da On, 'azze ve dželle, uopće nema znanja o stvorenom,

– da ne postoji dozvoljeno, niti zabranjeno, niti naredba, niti zabrana,

– da ne postoje džennet i džehennem.

Ovo je suština njihovog tevhida, koji u sebi sadrži širk[172] i kufr[173]."

2. Ittihadijje (panteisti)

Oni pod Božijim Jedinstvom podrazumijevaju da je sve stvoreno, pa i sam Allah, i da su nazivi svega stvorenog ništa drugo nego imena, a ne suština, za šta Ibn Seb'ine kaže da je tajna od prvih vremena i suština svih objava.

Stoga su za njega faraon i njegov narod vjernici s potpunim imanom, s potpunom spoznajom Allaha i smatraju da je ispravno robovanje idolima, jer faraon je bog, idoli su bog.

[172] mnogoboštvo

[173] nevjerstvo

Stoga, nema razlike između općenja sa ženom koja nije halal i sa onom koja nije halal, niti ima razlike između vode i vina, niti zinaluka i braka i, samo oni koji ne znaju za ovu tajnu, kažu: 'Ovo je haram, a ovo je halal'. Uistinu, njima je haram jer ne znaju za istinski tevhid.

3. Džehmijje

Ova zabludjela frakcija tevhid gradi na sljedećim temeljima:

– Nijekanje uzdignuća Uzvišenog Allaha Svojim bićem iznad Svojih robova,

– Nijekanje da se Uzvišeni Allah uzdigao nad 'Aršom,

– Nijekanje da Allah vidi i čuje, kao i nijekanje Njegove snage i moći,

– Nijekanje svih Njegovih svojstava i djela.

Jednom riječju, tevhid njima predstavlja pretjerivanje u nijekanju tevhida sa kojim je Uzvišeni Allah slao vjerovjesnike i preko kojih je dolazila objava".[174]

„Istim putem krenule su i mu'tezile. Oni tevhid zasnivaju na poricanju Allahovih svojstava i Njegove savršenosti."[175]

4. Kaderijje

Kaderijje su definisale tevhid kao negiranje postojanja Allahovog određenja, Allahovih lijepih imena i savršenih atributa. Čak su negiranje kadera[176] nazvali „nevjerovanjem u Allahovu odredbu i volju" i o sebi kažu: „Mi smo zastupnici pravde i istinskog tevhida (monoteizma)".

---

[174] "Medaridžu-s-Salikin", 3/486

[175] Tariqu'l-hidžretejn, 682

[176] Allahovog određenja

5. Džebrijje

Oni su tevhid zasnovalni na sljedećem:

Smatraju da su prisiljeni na činjenje svojih djela i da se njihova djela događaju izvan njihove moći. Smatraju da je glavni pokretač njihovih djela neko drugi, a ne oni sami. Džeberijje su gore od onih koji potpuno negiraju postojanje kadera.[177]

[177] "Medaridžu-s-Salikin", 3/488

Šesto poglavlje

RIJEČ TEVHIDA

FADILETI TEVHIDA[178]

Riječ tevhida je لا إله إلا الله(la ilahe illallah)[179] i to je najuzvišenija riječ.

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojasnio je njeno značenje i spomenuo načine na koje će rob dokučiti bit i vrijednost te riječi i, između ostalog, kaže:

„Riječi la ilahe illallah su riječi imama muvehhida,[180] koje su svi vjerovjesnici prenosili svojim sljedbenicima do Sudnjeg dana. Na tim riječima opstoje nebesa i Zemlja; njih je Uzvišeni usadio u fitru[181] svih stvorenja. Na njima se zasniva vjera i na njima je podignuta Kibla. Zbog njih su podignute sablje džihada. One su Allahovo neprikosnoveno pravo kod svih ljudi. Ovim riječima se čuvaju krv, imetak i potomstvo na ovom svijetu. One oslobađaju od patnje u kaburu i Vatri. Bez njih niko neće moći ući u džennet. To je uže bez kojeg niko ne može stići do Allaha. To su riječi islama i ključ Kuće spasa. Tim riječima su ljudi podijeljeni na sretne i nesretne, prihvaćene i odbačene. Zbog njih se nevjernička mjesta razlikuju od nastambi islama, kuće blagodati od kuća nesreće, poniženja i patnji.

Te riječi su noseći stub farzova i sunneta.

„Kome zadnje riječi budu La ilahe illallah, ući će u džennet".[182]

[178] Fadilet – korist

[179] Ar: Nema drugog boga osim Allaha

[180] Ovdje misli se na Ibrahima, 'alejhisselam

[181] Ar. **fitra** - ljudska priroda

[182] Ebu Davud „Kitabu-l-dženaiz" br. 3116; Ahmed „Musned", 21 529, 21 622 Hadis je **sahih**

SVJETLOST LA ILAHE ILLALLAH

Svjetlost riječi La ilahe illallah prodire kroz tmine grijeha. O ovome Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, veli:

„Svjetlost riječi La ilahe illallah prodire kroz tmine grijeha u zavisnosti od jačine te svjetlosti. Snagu te svjetlosti kod roba zna samo Uzvišeni Allah.

Ima ljudi u čijim srcima svjetlost ovih riječi svijetli poput Sunca. Ima ih čija je svjetlost poput blistave zvijezde. Ima ljudi čija srca ta svjetlost obasjava poput velike baklje. A ima i onih čija je svjetlost u srcu poput svjetla svjetiljke. I, posljednji su oni u čijim srcima je svjetlost poput slabe svjetiljke.

Što je svjetlost ove riječi jača i svjetlija, sve više se spaljuju sumnje i strasti, sve dok ne izgore sve sumnje, strasti i grijesi. Takav je slučaj sa istinskim muvehhidom, koji nikada nije Allahu širk učinio.

I, ako se bilo koji grijeh, strast ili šubha[183] približi ovom svjetlu, bivaju spaljeni. Nebo njegovog vjerovanja čuvaju zvijezde od svakog kradljivca njegovih hasenata[184]. Kradljivac ukrade neko od njih, a to je za vrijeme čovjekove nepažnje. A kada insan shvati šta mu je ukradeno, on to nadoknadi dvostruko više od onoga koliko mu je ukradeno. I tako mu se stalno događa sa kradljivcima od ljudi i džina i on nije jedan od onih koji im otvaraju svoje riznice i okrenu im leđa“.[185]

SKLAD TEVHIDA SA إِيَّاكَ نَعْبُدُ SAMO TEBE OBOŽAVAMO

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjava da značenje riječi La ilahe illallah obuhvata riječi Uzvišenog Allaha إِيَّاكَ نَعْبُدُ i da ovaj ajet u sebi sadrži najuzvišenije ciljeve.

On tome kaže:

„A kada rob kaže:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

[183] Ar. **šubha** - sumnja

[184] Ar. **hasenat** – množina od riječi **hasene** - dobro (dobro djelo)

[185] “Medaridžu-s-Salikin”, 1/369

„Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo“, u tim riječima je tajna stvaranja i upravljanja dunjalukom i ahiretom. Ove riječi u sebi sadrže najuzvišeniji cilj i najuzvišenije sredstvo. Najvažniji cilj je robovanje samo Njemu, a najuzvišenije sredstvo je traženje pomoći od Njega. Ne postoji drugo božanstvo koje zaslužuje da mu se robuje, niti ljudi imaju drugog pomagača pri činjenju ibadeta osim Njega. Robovanje Njemu je najvažniji cilj, a Njegova pomoć je najuzvišenije sredstvo. Uzvišeni Allah je objavio stotinu četiri knjige, a čije je značenje svrstao u četiri, a to su: Tevrat, Zebur, Indžil i Kur'an. Njihovo značenje je u Kur'anu. Kompletna značenja sabrana su u posljednjoj trećini Kur'ana (mufessal) i njegova značenja sabrana su u suri el Fatiha, a njena bit je u ajetu:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

„Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo“b.

Ovaj ajet obuhvata obje vrste tevhida, a to su: tevhid er-rububijjeh i tevhid el-uluhijjeh. Obuhvata vjerovanje i robovanje radi imena Rabb i da vjerovanje u riječ Allah znači da se samo Njemu robuje. Od Njega se traži pomoć sa Njegovim rububijjetom i jedino se On obožava zbog Njegovog uluhijjeta, i On Svojom milošću upućuje na Pravi put.

Zbog toga je na samom početku sure spomenuo Svoja imena: Allah, Rabb i Rahman, a što se, ujedno, podudara sa onim što se od roba traži, a to je robovanje samo Njemu i traženje pomoći i upute od Njega. On je jedini kadar sve to dati, niko nije u stanju pomoći robu u njegovom robovanju osim Njega i niko ne upućuje na pravi put osim Njega.“[186]

[186] Es-salah, 174-175

ZNAČENJE RIJEČI TEVHIDA

Duh i tajna ovih riječi je u jednoći Gospodara, Hvale dostojnog, Čija su imena sveta, ime uzvišeno, spomen uzdignut, osim Kojeg drugog boga nema u ljubavi, poštivanju, veličanju, strahu, nadi i sl. One povećavaju ljubav prema Njemu, čovjek se uz njih ne boji nikog drugog, ne traži utočište ni kod koga drugog, poštuju se samo Njegovi emrovi (naredbe) i očekuju Njegove nagrade, samo se Njemu u teškoćama obraća i Njemu pribjegava, samo se Njemu klanja i u Njegovo ime žrtve se prinose.

Sve ovo se može iskazati u jednoj rečenici:

Bilo koja vrsta ibadeta ne upućuje se nikome drugom osim Njemu.

Ovako se ostvaruje šehadet La ilahe illallah, tj. ovako se ostvaruje svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha.

Radi toga je Uzvišeni Allah zabranio Vatri da prži onoga ko iskreno svjedoči da nema boga osim Allaha. I nemoguće je da u Vatru uđe onaj ko realizuje šehadet na pravi način, kao što Uzvišeni kaže:

وَٱلَّذِينَ هُم بِشَهَـٰدَٰتِهِمْ قَآئِمُونَ ﴿٣٣﴾

„i oni koji dug svjedočenja svoga budu izvršavali“,[187]

ispoljavajući svoje svjedočenje javno i tajno, u srcu i u vanjštini. Ima ljudi koji u sebi nose mrtvo, neki čak usnulo svjedočenje koje čeka da bude probuđeno; kod nekih je u ležećim položaju, a kod nekih je između stajanja i sjedenja. Ovo svjedočenje je poput duše u tijelu, dok duša može biti mrtva, bolesna, blizu smrti, blizu života, a može biti zdrava i postojana.

U sahih hadisu se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Doista, znam riječ čiji duh ostavlja trag na čovjekovu dušu kada je on izgovori na samrti“.[188]

---

[187] El-Mearidž, 33

Život ove duše zavisi od te riječi. Kao što život tijela zavisi o suši i kao što će onaj ko preseli na ahiret nakon izgovora tih riječi biti u džennetu i uživati u njegovim blagodatima, tako će i duša onog koji bude živio izvršavajući i realizujući ove riječi biti u džennetu i živjeti najljepšim životom u njemu.

Uzvišeni Allah kaže:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾ فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

„A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao, džennet će boravište biti sigurno.“[189]

Dakle, džennet će biti boravište duše na Sudnjem danu, kao i džennet spoznaje, ljubavi, blizine Allahove i želje i čežnje za susretom sa Njime, radosti zbog njega i zadovoljstvom Njime. U tom džennetu će boraviti duša i na ovom svijetu. Kome ovakav džennet bude boravište na ovom svijetu, vječnost dženetska bit će mu boravište na Sudnjem danu. Kome džennet bude uskraćen na ovom svijetu, njemu će istinski džennet još više biti uskraćen. Čestiti se nalaze u blagodatima čak i kada im je život težak na ovom svijetu, dok se griješnici nalaze u Vatri čak i ako im je život ugodan i lijep.

Uzvišeni kaže:

مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ﴿٩٧﴾

„Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život...“[190]

---

[188] Ibn Madže, 3,795 Albani, rahimehullahu te'ala, ocijenio ga je kao sahih u „Sahihu“ Ibn Madže

[189] En-Naziat, 40-41

[190] En-Nahl, 97

POGREŠNO UBJEĐENJE JE SMATRATI DA „NEMA BOGA OSIM ALLAHA“ ZNAČI SAMO „NEMA DRUGOG STVORITELJA OSIM ALLĀHA“

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Tevhid se ne ogleda samo u tome da rob priznaje da nema stvoritelja osim Allaha i da je On Gospodar i Vlasnik svega, kao što su to idolopoklonici priznavali, ali i pored toga su bili mušrici.[191] Dakle, istinski tevhid je onaj tevhid koji obuhvata ljubav prema Allahu, skrušenost, poniznost, potpunu predanost u pokornosti Njemu, čisto obožavanje, davanje prednosti Njemu nad svim riječima i djelima, uskraćivanje, davanje, ljubav i preziranje što se upliće između osobe koja to posvjedoči, sa jedne, i uzroka griješenja i ustrajnosti u griješenju, sa druge strane.

Ko to spozna, shvatit će i Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

„Allah je zabranio Vatri svakog ko kaže: Nema drugog boga osim Allaha“.[192]

U drugom hadisu bilježi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Neće ući u Vatru ko iskreno svjedoči La ilahe illallah“,[193] i drugi hadisi koji su spomenuti na ovu temu, a čije je značenje mnogim ljudima nejasno. Neki smatraju da su derogirani, a drugi kažu da su izrečeni prije prije izricanja naredbi i zabrana ili prije upotpunjenosti šerijata.[194] [195]

---

[191] Ar., mušrik – mnogobožac

[192] Buhari, 5.401; Muslim, 33

[193] Isti izvor

[194] "Medaridžu-s-Salikin", 1/369-370

[195] Pod ovom temom Ibn Kajjim pojašnjava da tevhidu-r-rububijje nije upotpunjen bez tevhidu'l-uluhijje, jer sam tevhid-ur-rububijje kojeg su Kurejšije mušrici imali, nije im bio dovoljan, bez

GREŠKA JE SMATRATI DA SE USPJEH (DŽENNET) NALAZI U SAMOM IZGOVARANJU TEVHIDA BEZ NJEGOVOG RAZUMIJEVANJA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, nastavlja:

„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije potvrdio da se tevhid postiže samo izgovorom jezika. To je oprečno onome što svaki čovjek zna o islamu. Munafici[196] tu potvrdu izgovaraju svojim jezicima, a oni su na samom dnu džehennema, ispod onih koji ga u potpunosti zaniječu. Mora postojati govor srcem i govor jezikom. A govor jezika i govor srca podrazumijevaju spoznaju tog svjedočenja i spoznaju biti Allahove božanstvenosti, i kao potvrdu da ju je nemoguće bilo kome pripisati osim Njemu. Značenje toga mora postojati u srcu, znanjem, spoznajom, ubjeđenjem i stanjem, da bi onome koji to izgovori bilo zaštita od Vatre. Za svaki govor koji je Uzvišeni Zakonodavac odredio nagradu potpun je govor i jezikom i srcem. Ovo pojašnjava i hadis u kom se bilježi:

„Ko u jednom danu izgovori stotinu puta: Subhanallahi ve bi hamdihi, bit će mu oprošteni grijesi, shodno onome što se nalazi u srcu".[197]

Djela se ne vrednuju prema formi i broju, nego prema namjerama. Razlika između njih je poput razlike između nebesa i Zemlje. Dva čovjeka klanjaju u istom safu, ali razlika između njihovih namaza je poput razlike između nebesa i Zemlje.

Dobro promisli o biti vjerovanja u srcu ubice koji je ubio stotine ljudi da ga to nije spriječilo u njegovom putovanju prema selu. Pomoglo mu je da u takvom stanju pobnese bol u prsima i smrtne muke. To je jedno, a vjerovanje je nešto sasvim drugo. Ne može se zasigurno tvrditi da je pridružen čestitom selu i da je učinjen Njegovim stanovnikom".[198]

---

[196] Ar. **munafik** - licemjer

[197] Buhari,6.405; Muslim, 2.694

[198] „Medaridžu-s-Salikin", 1/370-372

ZA ISPRAVNOST ŠEHADETA NIJE USLOV IZGOVORANJE RIJEČI „EŠHEDU“

Ulazak u Islam biva izgovaranjem dva šehadeta. Kada bi osoba izgovorila „la ilahe illellah“ bilo bi dovoljno i nije obavezno da izgovori riječi „ešhedu“.

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže:

„Ispravnost šehadeta nije uslovljena s pomenom riječi „ešhedu“. Zapravo, kada svjedok kaže „Vidio sam to i to“ ili „Čuo sam“ i slično, to je njegovo svjedočenje. U Allahovoj Knjizi i sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nema ni jednog mjesta koji ukazuje na uslovljenost izgovaranja „svjedočim“,kao ni od jednog ashaba, ni analogijom a ni izvlačenjem zaključaka iz propisa koje bi to zahtijevalo. Ustvari mnogobrojni dokazi iz Kur'ana , Sunneta, izreka ashaba i arapskog jezika to poriču. Ovo je pravac Malika, Ebu Hanife i vanjština govora od Ahmeda. To se od njega prenosi tekstom.

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ ٱللَّهَ حَرَّمَ هَٰذَا ۖ فَإِن شَهِدُوا۟ فَلَا
تَشْهَدْ مَعَهُمْ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِٱلْءَاخِرَةِ وَهُم بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

"Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju.“ [199]

Ovo jasno ukazuje da izgovor „ešhedu“ ne ukazuje na šehadet, već ukazuje na propis o zabrani. I Uzvišeni kaže:

لَّٰكِنِ ٱللَّهُ يَشْهَدُ بِمَآ أَنزَلَ إِلَيْكَ ... ﴿١٦٦﴾

[199] El-En'am, 150

„Allah svjedoči da je Istina ono što ti objavljuje...“ [200]

Validnost šehadeta nije uvjetovana riječima Uzvišenog „ešhedu bi keza“ (svjedočim o tome).

I Uzvišeni kaže:

وَلَا يَمْلِكُ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلشَّفَـٰعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ
بِٱلْحَقِّ ... ﴿٨٦﴾

„Oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju – neće moći da se za druge zauzimaju; moći će samo oni koji istinu priznaju...“ [201]

To znači da ovaj ajet ukazuje na tevhid.

Ispravnost Islama ne ovisi o tome da onaj ko ulazi u njega kaže „ešhedu en la ilahe illellah“, već ako kaže „la ilahe illellah Muhammedu-r-Resulullah, biće musliman prema saglasnosti svih učenjaka. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

„Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik.“ [202]

Ako izgovore „la ilahe illellah“, biće sačuvani makar i ne izgovorili „ešhedu“.

NUŽNE POSLJEDICE RIJEČI TEVHIDA

Ibn Kajjim, rahimehullah, pojašnjavajući nužne posljedice izgovaranje riječi „la ilahe illellah“ kaže:

„Istinska potvrda riječi „la ilahe illellah“ nalaže potvrdu svih njihovih ogranaka. Sve osnove i ogranci vjere potpadaju pod ove riječi. Rob ih neće istinski potvrditi sve dok ne bude vjerovao u Allaha, Njegove meleke, Knjige, poslanike i susret sa Njim. Neće

[200] En-Nisa', 166

[201] Ez-Zuhruf, 86

[202] Buhari 25, Muslim 22

vjerovati u Allaha, boga svih svjetova, dok dok ne bude vjerovao u svojstva Njegove uzvišenosti i epitete Njegovog savršenstva. Neće vjerovati da nema drugog boga osim Allaha sva dok ne uskrati odlike božanstvenosti svemu što postoji mimo Njega, i ne uskrati ih svome uvjerenju i htijenju kao što su ona negirana u suštini i vanjštini.

Neće u njih vjerovati onaj ko negira uzvišena svojstva, a ni onaj ko negira Njegov govor i razgovor s drugima, kao i onaj ko negira Njegovo uzdignuće na 'Arš, da se njemu uzdižu lijepe riječi i djela, da je On sebi podigao Mesiha, da je svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, poveo na noćno putovanje, da On uređuje sve stvari na nebu i sprovodi ih na Zemlji a zatim se ponovo Njemu uzdižu, i u sve ostalo čime je On sebe opisao ili opisao Njegov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Neće vjerovati u ove riječi potvrđujući ih u njihovoj suštini onaj ko negira Njegovo stvaranje svih stvari, da je On nadmoćan nad svim, da sve zna, da će proživjeti tijela iz kaburova radi dana iskupljanja.

Neće u njih istinski vjerovati onaj ko tvrdi da Allah svoja stvorenja prepušta same sebi, ne naređujući im i ne zabranjujući jezicima svojih poslanika. Također, potvrda ovih riječi nalaže pokornost i priznavanje njihovih prava, a to su: propisi Islama koji pobliže tumače ove riječi s uvjerenjem u sve Njegove obavijesti, izvršavanje Njegovih naredbi, izbjegavanje njegovih zabrana. To je podrobnije tumačenje „la ilahe illellah.“

Suštinski ih potvrđuje samo onaj koji ovo sve prethodno učini. Također, apsolutno se ne može zaštititi imetak i život osim putem ovih riječi i izvršavanjem njihovih prava. Apsolutno nema spasa od patnje osim putem ovih riječi i izvršavanjem njihovih prava. Kazna na dunjaluku i na ahiretu sljeduje za onoga ko ih izostavi ili izostavi njihova prava.“ [203]

Pravo sjedinjenje i nestanak se ostvaruju samo sa ostvarenjem tewhida.

Ispravno sjedinjenje i nestanak koji se opetuju jezicima sufija ostvaruju se samo sa relacijom riječi „la ilahe illellah“.

---

[203] Et-Tibjan fi aksamil Kur'an, str.26

O tome Ibn Qajjim kaže:

„Sjedinjenje i nestanak (ittihad ve fena), znači uzimanje elite onih koji vole Allaha i njihovo utapanje. Oni su se utopili u robovanje (ibadet) svoga Voljenog za razliku od ibadeta drugima. Utopili su se u Njegovu ljubav, strah, nadu, oslanjanje, traženje pomoći, za razliku od ljubavi, straha, nade i pouzdanja u druge mimo Njega. Jedan od oblika realizacije (utapanja-nestanka) je da osoba voli samo radi Allaha, da samo mrzi u ime Njega, da samo prijateljuje u ime Njega, da samo ne prijateljuje u ime Njega, da samo daje u ime Njega, da uskraćuje radi Njega, da se samo od Njega nada, da samo od Njega pomoć traži - tek tada će sva njegova vjera vanjštinom i unutrinom biti radi Allaha, tj. Allah i njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, će mu biti draži od svega što je mimo njih. Neće voljeti one koji se suprostavljaju Allahu i njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, makar mu bili najbliži srodnici, već će se protiv takvih pa makar mu bili i najprisniji prijatelji.

Suština toga je da bude lišen strasti i prohtjeva duše, te da zadobija zadovoljstvo i ostvaruje prava svoga Gospodara. Sve se to objedinjuje realizacijom svjedočenja da nema drugog boga osim Allaha, znanjem, spoznajom, djelom, stanjem, i namjerom. Suština ove negacije i potvrde koje sadrži ovaj šehadet jesu nestanak i opstanak.

Kod njega će nastati uzimanja drugih mimo Allaha za bogove znanjem, potvrdom i ibadetom, a opstaće samo uzimanje Allaha za Jedinog boga. Ovaj nestanak i opstanak su suština tevhida kojeg su ispovijedali Poslanici, zbog njega (tevhida) su objavljene Knjige, stvorena stvorenja, postavljeni propisi, i na njemu opstaje život u Džennetu i na njemu su sazdani stvaranje i naredba.“ [204]

[204] Medaridžu - s- Salikin 1/196

PREDANOST TEVHIDU OSTVARUJE SE PUTEM SPOZNAJE BOŽANSKIH OSOBINA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjavajući božanske osobine, veli:

„1. Božanska osobina je da Njemu jedinom pripadau vlast, mogućnost nanošenja štete, koristi, davanja i oduzimanja.

Ove osobine za sobom povlače dovu, strah, nadu i oslanjanje samo na Njega, a ko to dovede u vezu sa nekim stvorenjem, taj je to stvorenje stavio na nivo Stvoritelja i učinio onoga ko sebi ne može priuštiti nikakvu korist, štetu, smrt, život ili oživljenje boljim od ostalih poredeći ga sa Onim Koji o svemu odlučuje.

Svi emrovi su u njegovim rukama i sve će se njemu vratiti. Ono što on hoće – bit će, a ono što ne želi – neće ni biti.

Ništa se ne može spriječiti od onoga ono što On da, niti se može dati ono što On spriječi. Ako On otvori vrata milosti nekome od svojih robova, niko je ne može zaustaviti; ako je On uskrati, niko mu je ne neće dati.

Najgnusniji tešbih (poređenje) je poređenje tog nemoćnog, siromašnog i nesposobnog stvorenja sa Uzvišenim i Moćnim Stvoriteljem.

2. Božanska osobina je potpuna savršenost i perfekcija u svemu u čemu ne postoji bilo kakva manjkavost. Ova osobina obavezuje da se robovanje čini samo Allahu: veličanje, poštovanje, strah, dova, nada, pokajanje, osjećanje, tražanje pomoći, maksimalna pokornost uz maksimalnu ljubav. Sve ovo obavezuje razum, urođena prirodnost (fitra), da sve to pripada samo Allahu i nikome drugom. Ko posveti bilo šta od navedenog nekom osim Allahu, taj je uporedio Gopodara, Kojem ništa nije slično i Koji nema ortaka, sa onim kome je taj ibadet uputio. Ovo je najgore poređenje jer u sebi sadrži krajnju nepravdu i ružnoću, i zato je Allah, subhanehu ve te'ala, obavijestio Svoje robove da im taj čin neće oprostiti.

3. Božanska osobina je pokornost ili robovanje. Ova osobina zasniva se na maksimalnoj ljubavi i maksimalnoj pokornosti. Samo će na taj način robovanje biti potpuno.

Stepeni ljudi razlikuju se prema zastupljenosti tih osobina. Ko svoju ljubav, pokornost, poniznost posveti nekom drugom mimo Allaha, taj ga je uporedio po osobini koja samo Njemu pripada.

Prosto je nemoguće da sa ovim širkom dođe bilo koji zakon. Odbojnost prema ovakvom činu osjeća svaka priroda i svaki razum. Međutim, šejtani su iskvarili ljudske prirode i razum većine ljudi, dok se po fitri povinuju oni kojima je nagrada od Gospodara njihovog još prije obećana.

Njima je Allah slao poslanike i spuštao Objave u skladu sa njihovom fitrom i razumom, pa se time njihova svjetlost pojačala:

يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ... ﴿٣٥﴾

„...Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće...“[205]

Shodno ovome, božanska osobina je i sedžda. Ko učini sedždu nekome drugom mimo Allaha, taj je uporedio Stvoritelja sa stvorenjem.

Božanska osobina je i tevekkul.[206] Ko se osloni na nekog drugog mimo Allaha, taj je, također, uporedio Stvaraoca sa stvorenjem.

Ko se zakune nečim drugim mimo Allaha, pri tome ispoljavajući veličanje i obožavanje, taj je počinio širk.

Ovo su oblici poređenja Stvoritelja sa stvorenjima koji vode u širk“.[207]

---

[205] En-Nur, 35

[206] Oslanjanje na Allaha

[207] I'lamu'l-muveqi'in, 193-195

O NEPRAVDI ONOGA KO SEBI PRIPIŠE NEKU OD OSOBINA KOJE PRIPADAJU SAMO ALLAHU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, ukorio je one koji oponiraju Uzvišenom Allahu i koji pozivaju ljude da ih veličaju, da im se pokoravaju, da srca svoja vežu za njih i da se od njih traži pomoć. O tome, on, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Ko se uzdiže, oholi, poziva ljude da ga veličaju kroz hvalu, da ga mole, da strahuju od njega, nadaju se od njega, da traže pomoć i utočište od njega, takva osoba smatra da je ona bog i pokušava sebi pripisati osobine koje pripadaju samo Allahu. Takvi zaslužuju najveću kaznu i poniženje.

U sahih[208] hadisi-kudsiju[209] prenosi se da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, prenijeto:

„Veličanstvenost je Moja odjeća, a ponos je Moj ogrtač. A ko sebi pripiše jedno od ovih svojstava, kaznit ću ga".[210]

Ako slikare, koji svojim rukama „stvaraju", očekuje najžešća patnja na Sudnjem danu zato što su se poistovijetili sa Allahom u „stvaranju", šta se može kazati za one koji sebi pripišu jednu od božanskih osobina?!

Kao što Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Najžešću kaznu na Sudnjem danu imat će slikari. Njima će biti rečeno: 'Oživite ono što ste stvorili'".[211]

U dva „Sahiha" prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: 'Ima li većeg nasilnika od onoga koji stvara stvorenja slična mojim. Neka stvore zrno žita! Neka stvore zrno pšenice!'"[212]

---

[208] vjerodostojnom

[209] **Hadis-kudsi** su riječi Allaha, subhanehu ve te'ala, koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dostavio putem hadisa, tj. to je Allahov govor koji nije dio Kur'ana

[210] Ahmed 2/248; Ebu Davud, 4.090; Ibn Madže 4.174, hadis od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu

[211] Buhari,5.951; Muslim, 2.108

[212] Buhari,7.559; Muslim, 2.111

To što je Allah, tebarake ve te'ala, spomenuo pšenicu i kukuruz ukazuje na ono što je krupnije i važnije od njih.

Ovo podrazumijeva sljedeće:

Ovako će završiti oni koji se poistovjećuju sa Allahom u stvaranju oblika, a zamislimo tek kakav će kraj imati oni koji su sebi pripisali neku on Njegovih božanskih osobina, nazivajući se imenom koje se odnosi samo na Njega, poput imena Vladar vladara ili Sudija sudijama i sl.

Potvrđeno je sahih predajom da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Najbjednije ime kojim se čovjek može nazvati je Šahin-šah (Vladar vladara). Ne postoji Vladar osim Allaha".

U drugoj predaji se bilježi:

„Najomraženiji čovjek kod Allaha je onaj koji sebe naziva Vladarem vladara. [213] Uzvišeni Allah je jedini istinski Vladar".[214]

U još jednoj predaji se bilježi:

„Najgori čovjek kod Uzvišenog Allaha je onaj ko sebe naziva Vladarom vladara".[215]"

[213] Buhari,6.205, 6.206; Muslim, 2.143

[214] Buhari,6.206; Muslim, 2.143

[215] Muslim, 2.143, Ahmed „Musned", 27.393

PRIMJER RIJEČI TEVHIDA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, spomenuo je riječi Uzvišenog:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾ تُؤْتِىٓ أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍۭ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

„Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer – lijepa riječ je kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu; ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi..."[216]

A zatim kaže:

„Uzvišeni Allah je kao primjer naveo lijepu riječ i uporedio je sa lijepim drvetom zato što iz lijepe riječi proizlazi dobro djelo, a lijepo drvo daje lijepe i korisne plodove".[217]

Potom je kazao da po konsenzusu mufessira lijepa riječ (كَلِمَةً طَيِّبَةً) znači svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha (la ilahe illallah) i da iz nje proizlaze sva dobra djela, i vanjska i unutrašnja. I svako dobro djelo sa kojim je Uzvišeni Allah zadovoljan plod je lijepe riječi.

U tefsiru alije ibn Ebi Talhe, od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhu, prenosi se da je On rekao:

„(كَلِمَةً طَيِّبَةً) Lijepa riječ znači: svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha;

(كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ) kao lijepo drvo aludira na mu'mina;

[216] Ibrahim, 24-25

[217] E'alamu muveqi'ine, 2/298

(أَصْلُهَا ثَابِتٌ)korijen mu je čvrsto u zemlji je riječ La ilahe illallah koja je nastanjena u srcu vjernika;

(وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ) a grane se uzdižu prema nebu znači: njima se djela uzdižu prema nebesima".

Rebi'a ibn Enes je rekao:

„(كَلِمَةً طَيِّبَةً) „Lijepa riječ" je poput imana, a iman je lijepo drvo, njegov korijen je čvrst i ne uvehne (iskrenost u njemu);

(وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ) „a grane se uzdižu prema nebu" znači bojazan od Allaha".

Bolje, jasnije i ispravnije poređenje od navedenog je da je Uzvišeni Allah uporedio stablo tevhida u srcu roba sa lijepim drvetom čvrstog korijena, visokih grana koje se granaju uzdižući se prema nebesima, a koja svoj plod daju u svako doba.

Ako dobro promisliš o ovom poređenju, doći ćeš do zaključka da se to odnosi na čvrsto stablo tevhida, koje je svoje korijene pustilo duboko u srce vjernika, a čije su grane dobra djela koja se granaju ka nebesima".[218]

A zatim kaže:

„Takvo drvo će stalno davati lijepe plodove, tj. dobra djela shodno čvrstini u srcu vjernika, ljubavi i iskrenosti prema njoj,[219] istinskoj spoznaji, pravima koje ona zahtijeva i izvršavanju potpune obaveze prema njoj. Kome se ova riječ duboko nastani u njegovom srcu, sa svim potpunim pravima i obavezama koje ona nalaže i čije se srce povede za Allahovom uputom, od Čije upute nema ljepše, nema sumnje da će ta riječ iz takvog srca na jeziku (istinskog Allahovog roba) stalno davati lijepe plodove (dobra djela), koja se uzdižu Uzvišenom Allahu.

Iz te lijepe riječi proizlazi mnoštvo drugih lijepih riječi koje su u skladu sa dobrim djelom, a Allah, tebarake ve te'ala, prima dobra djela zajedno sa lijepim riječima koja se do Njega uzdižu.

---

[218] E'lamu muveqi'in, 2/299

[219] Prema riječi tevhida, tj. prema **La ilahe illallah**

Uzvišeni Allah kaže:

إِلَيۡهِ يَصۡعَدُ ٱلۡكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلۡعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرۡفَعُهُۥ ... ⑩

„K Njemu se dižu lijepe riječi, i dobro djelo On prima".[220] [221]

I nastavlja Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Spomenuto podrazumijeva da, ako vjernik ispovijeda tevhid, poznavajući suštinu njegovog značenja i obaveze koje on zahtijeva, svjedočeći ga srcem, riječima i djelima, bez ikakve sumnje, onda će, zajedno sa lijepom riječju koja je duboko usađena u srcu i sa njenim granama, biti uzdignut ka nebesima i u svakom času će davati zrele plodove".[222]

NEKE OD TAJNI POREĐENJA VJERNIKA SA DRVETOM

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Drvo se sastoji od žila, korijena, stabla, grana, listova i plodova. Od istih dijelova se sastoji stablo imana i islama. Da uporedimo ovo dvoje:

Korijen imana i islama je znanje, spoznaja i uvjerenje; stablo je iskrenost; grane su dobra djela, a plodovi su sve ono što se ubraja u dobročinstvo od pohvalnih djela, osobina i lijepog morala. Ako je znanje u srcu ispravno i saglasno sa Objavom koju je Uzvišeni Allah spustio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i čvrsto ubjeđenje u sve ono što je Uzvišeni Allah kazao o Sebi i Njegovi poslanici, a iskrenost čvrsta i postojana u srcu, onda su i djela u skladu sa tim (iskrenosti i znanjem), a smjer i pravac tih djela bude i skladu sa korijenjem. I nema sumnje da će stablo imana u srcu imati čvrste korijene, a grane će biti usmjerene prema nebu.

A da je suprotna situacija, onda bi srce bilo poput ružnog drveta koje je iščupano iz zemlje, a takvo drvo u tim uslovima ne može preživjeti. Drvo neće živjeti, a kamoli rasti ako ne bude zalijevano i ako se ne bude na njega pazilo, tako da se takvo drvo osuši.

---

220 El-Fatir, 10

221 E'lamu muveqi'in, 2/300

222 E'lamu el-muveqi'in, 2/300

Takav slučaj je sa stablom islama u srcu roba: ako ga rob ne bude stalno nadgledao, pazio, zalijevao na vrijeme korisnim znanjem, dobrim djelima i podsticanjem na zikr, osušit će se i potpuno uvehnuti".

DOKAZI KOJI UPUĆUJU NA POSTOJANJE I JEDNOĆU ALLAHA

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Uzvišeni Allah u Svojoj Plemenitoj Knjizi poziva robove Svoje da Ga spoznaju. Ova spoznaja ima dva načina:

- podrobno i detaljno razmišljanje o svim kur'anskim ajetima,

- upoznavanje sa značenjem svih Allahovih lijepih imena, imajući na umu njihovu apsolutnost, potpuno savršenstvo i vjerovanje da su ona jedinstvena po svemu

Kaže Uzvišeni:

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَٱلْفُلْكِ ٱلَّتِي تَجْرِي فِي
ٱلْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ ٱلْمُسَخَّرِ بَيْنَ
ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

„Stvaranje nebesa i Zemlje, smjena noći i dana, lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, kiša koju Allah pušta s neba, pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina – po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, promjena vjetrova, oblaci koji između neba i Zemlje lebde – doista su dokazi za one koji imaju pameti".[223]

223 El-Bekara, 164

Kaže Uzvišeni:

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَأَيَٰتٍ لِّأُوْلِي ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩٠﴾

„U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene“.[224]

Mnogo je ajeta u Kur'anu koji čovjeka podstiču na razmišljanje o Allahovim savršenim znamenjima i djelima. Takvi ajeti koji upućuju na razmišljanje su Njegove riječi:

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْءَانَ ... ﴿٢٤﴾

„Kako oni ne razmisle o Kur'anu...?”[225]

I Njegove riječi:

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُواْ ٱلْقَوْلَ ... ﴿٦٨﴾

„Zašto oni o Kur'anu ne razmisle?”[226]

I Njegove riječi:

كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓاْ ءَايَٰتِهِۦ ... ﴿٢٩﴾

„Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili...“[227]

Ovaj ajet ukazuje da je Kur'an istina, da je Allah objavio Njegovom Poslaniku, u kojoj su dokazi koji upućuju na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, iskrenost u dostavljanju Objave. Allah je dovoljan kao svjedok za Svoja djela, djela Svojih

[224] Āli-Imran, 190

[225] Muhammed, 24

[226] El-Mu'minun, 68

[227] As-Sad, 29

robova i njihovih riječi, dok i oni sami svjedoče i znaju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iskren i dosljedan u onome što prenosi od Njega.

Jedan od 'arifa je rekao:

„Kako da tražim dokaz za postojanje Onoga Koji je dokaz svemu postojećem?! Koji god dokaz da zatražim, Njegovo postojanje je jasnije i vidljivije od svega".

Zbog toga su vjerovjesnici govorili narodima koje su pozivali:

﴿أَفِي ٱللَّهِ شَكٌّ...﴾ ﴿١٠﴾

„...Zar se može sumnjati u Allaha?"[228]

On je jasniji od svega poznatog i od svakog dokaza". [229]

RAZMIŠLJANJE O ALLAHOVIM ZNAMENJIMA

„Uzvišeni Allah upućuje Svoja stvorenja na razmišljanje o Njegovim dokazima i blagodatima, o Njegovoj veličanstvenoj moći kojom je stvorio nebesa i Zemlju i sve na njima od različitih stvorenja, svakojakih vrsta na nebesima i na zemlji, kopnu, moru, zraku, i u onome što je između nebesa i Zemlje; o smjeni noći i dana, kiši koju iz oblaka spušta, kojom Zemlju oživljava iz mrtvila; o tome kako svakovrsne vjetrove šalje da kišu tjeraju, kako se plodovi oplođavaju i živa bića hrane. Sve su to dokazi i upute onima koji žele primiti pouku. Također, uzimanje pouke iz svega onoga sa čime su došli svi vjerovjesnici i u šta su pozivali od tevhida i vjerovanja u Sudnji dan. Uistinu, to može postići samo ko srcem i tijelom želi spoznati Gospodara svoga. Zatim, Uzvišeni Allah upućuje Svoja stvorenja na razmišljanje o hrani kojom ih je opskrbio, odjeći koju oblače, o jahalicama kojima se služe i koriste ih u raznorazne svrhe, a od kojih imaju veliku korist. Također, i o baščama, vrtovima i rijekama. Sve su to dokazi koji u sebi sadrže pouku ljudima koji su razumom obdareni."[230]

---

[228] Ibrahim, 10

[229] El-Fevaid, 28-29

[230] El-Fevaid, 14-15

DOKAZI ALLAHOVE JEDNOĆE NUŽNO SU PRIRODNO UROĐENI

Dokazi koji upućuju na Allahovu jednoću i Njegovo postojanje su fitra – prirodno stvaranje.

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, rekao je:

„Najbolji dokaz na postojanje Uzvišenog Allaha je fitra.[231] Njegovo postojanje je vidljivije i jasnije od svakog dokaza. Zbog toga su vjerovjesnici govorili narodima koje su pozivali:

أَفِي ٱللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ﴿١٠﴾

"Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje?!“[232]

Obraćali su im se govorom poslije kojeg ne bi trebali sumnjati u postojanje Allahovo. Uspostavio je dokaze koji jasno ukazuju na postojanje Njegove jednoće i savršene osobine, uz svu njihovu raznolikost. Ne može ih niko pobrojati osim Allah. Zatim je to usadio u fitru i u razum općenito, da bi potom slao vjerovjesnike koji bi ih na to podsjećali. I zato Uzvišeni kaže:

وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

„I opominji, opomena će vjernicima, doista, koristiti“.[233]

Njegove riječi:

إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾

„...Zaista si ti onaj koji poučava”[234]

---

[231] Urođena ljudska priroda

[232] Ibrahim, 10

[233] Ez-Zarijat, 55

[234] El-Gašija, 21

I Njegove riječi:

فَمَا لَهُمْ عَنِ ٱلتَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

„ Pa zašto oni pouku izbjegavaju?”[235]

I mnogi drugi ajeti koji na to ukazuju.

Uzvišeni Allah je ukazao robu na prave puteve spoznaje i olakšao mu u tome, sve radi njegove životne potrebe na ovom i budućem svijetu. Zatim je u njegov razum usadio da posvjedoči čistoću Njegovog zakona i vjere, koja je, u suštini, njegov hlad na Zemlji, i koja uspostavlja pravednost među Njegovim robovima i koja je uputa svijetu. Kad bi se svi razumi ujedinili u jedan razum, zasigurno ne bi mogli doći sa nečim boljim, pravednijim i korisnijim ljudima, njihovom životu na oba svijeta. Dakle, ovo je najveći dokaz kojim se dokazuje da je On Bog, pored Kojeg drugog boga ni sličnog njemu nema, a kamoli da je u mogućnosti da neko izvana posvjedoči dokazima Njegovu jednoću zbog mnoštva puteva koji vode uputi, a koji isključuju svako opravdanje i sumnju.

Uzvišeni Allah je u fitru čovjeka usadio pravednost, nepristrasnost, iskrenost, dobročinstvo, ispunjenje obaveza, savjetovanje robovima, milost prema nemoćnima, zaštitu mazluma,[236] uzvraćanje na dobro dobrim, strpljivost pri nedaćama i na neugodnostima, blagost, lijep moral, lijepo ophođenje prema rodbini i drugima, skrivanje tuđih mahana, pružanje pomoći onome ko je zatraži, raznovrsno potpomaganje u dobru, hrabrost, toleranciju, oštroumnost, ustrajnost, odlučnost, snagu pri ispoljavanju istine, blagost prema porodici, ispoljavanje snage i žestine prema sljedbenicima zablude, popravljanje stanja među ljudima, poštivanje onog ko zaslužuje da se poštuje, davanje prava ljudima koje oni zaslužuju, podučavanje neukih i druge obaveze koje je postavio kako da se međusobno ophode jedni prema drugima. Također, usadio je u fitru spoznaju o svemu što je ružno i što mu se suprotstavlja. Zatim je slao vjerovjesnike da bi učvrstili ono što je u fitri dobro i potpuno, da ukažu na odvratnost onoga što je samo po sebi ružno, manjkavo i pokuđeno, kako bi se vjera u potpunosti spojila sa fitrom“.[237]

---

[235] El-Mudessir, 49

[236] Mazlum – onaj kome je učinjena nepravda

[237] Miftahu-d-dari es-Sea'de, 2/443-446

DOKAZI KOJI UPUĆUJU NA ALLAHOVU JEDNOĆU

Prvi dokaz: Zemljina pogodnost

Među dokazima koji upućuju na jednoću, vlast i moć Stvoritelja je to da je Zemlju učinio pogodnom.

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, rekao je:

„Uzvišeni kaže:

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُوا۟ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا۟ مِن رِّزْقِهِۦ ۖ وَإِلَيْهِ ٱلنُّشُورُ ﴿١٥﴾

„On vam je Zemlju pogodnom učinio, pa hodajte predjelima njezinim i hranite se onim što On daje, Njemu ćete poslije oživljenja odgovarati“.[238]

Obavijestio nas je da je On Zemlju učinio za sve pogodnom, tj. zaravnjenom, pripremljenom, uređenom, pogodnom za život, mirnom i stabilnom.

Obavijestio nas je i da je Zemlju posteljom učinio i prostranom. Postavio je planine kao klinove pomoću kojih ju je učvrstio, kako sa stanovnicima na sebi ne bi podrhtavala. I pukotinama je pocijepao, tj. kišu na Zemlji zadržao, i dao da se kroz pukotine njome napaja, da je sjemenke upijaju, pa potom niču i rastu na njenoj površini. Razne vrste žitarica iz nje izlaze, raznorazne blagodati u vidu hrane za ljude i stoku na ovom svijetu sve do Sudnjeg dana.

Njena blagodat je i to što ona na svojim plećima podnosi razne neugodnosti koje je prouzrokovao čovjek, a dok istovremeno niču bezbrojne blagodati i pored toga što je ona prekrivena sramotama robova. Pa, ima li većeg dokaza za one razumom obdarene?!

---

[238] El-Mulk, 15

Drugi dokaz: Proživljenje ljudi nakon njihove smrti

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِٱللَّهِ وَكُنتُمْ أَمْوَٰتًا فَأَحْيَـٰكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

„Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti i da pomrete i poslije će vas oživjeti, a onda ćete se Njemu vratiti."[239]

Ovaj ajet služi kao neoborivi dokaz da je vjerovanje u Allaha urođeno u čovjekovom instinktu i razumu i da apsolutno niko nema opravdanja za svoj kufr. Uzvišeni je spomenuo četiri etape, tri se odvijaju na ovom svijetu, dok četvrta ostaje kao istinsko obećanje koje će se obistiniti. Prije nego što vas je stvorio, bili ste zemlja koja je mrtva, a zatim vas je stvorio i oživio, što znači život. A zatim će vas usmrtiti kako bi se Njemu u kaburovima vratili, što predstavlja drugu smrt. A zatim će vas ponovo oživjeti na Dan suda, što predstavlja drugi život. Šta je razumnom insanu?! Posvjedočio je prve tri etape, dok u četvrtu ne vjeruje. Zar četvrta etapa nije od etape stvaranja? Šta Onoga Koji vas je oživio nakon što ste bili mrtvi, a zatim vas usmrtio nakon što ste živi bili, sprječava da vas ponovo oživi nakon vaše smrti? Odnosi li se to vaše nijekanje na nijekanje Njegovog postojanja? Kako se usuđujete poricati nešto u šta ste u potpunosti uvjerili da je istina?

Ovo su ajeti koji ukazuju na Allahovu jednoću i Njegova savršena djela i atribute". [240]

Treći dokaz: Stvaranje čovjeka

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Stvaranje čovjeka je ejdan od najvećih dokaza koji upućuju na postojanje Allaha. A dokazi su sljedeći:

فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَـٰنُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾

„Nek čovjek pogleda od čega je stvoren!"[241]

[239] El-Bekara, 28

[240] Beda'iul fevaid, 4/116-117

[241] Et-Tarik, 5

Uzvišeni kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّنَ ٱلْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِى ٱلْأَرْحَامِ مَا نَشَآءُ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوٓا۟ أَشُدَّكُمْ ۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰٓ أَرْذَلِ ٱلْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنۢ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْـًٔا ۚ وَتَرَى ٱلْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَآ أَنزَلْنَا عَلَيْهَا ٱلْمَآءَ ٱهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنۢبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ﴿٥﴾

„O ljudi, kako možete sumnjati u oživljenje – pa, Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa vidljivih i nevidljivih udova, pa vam pokažemo moć Našu! A u materice smještamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad rađate i da poslije do muževnog doba uzrastate; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, pa začas zaboravljaju ono što saznaju. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno“;[242]

أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِىٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْۦِىَ ٱلْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

[242] El-Hadždž, 5

„Zar čovjek misli da će sam sebi prepušten biti, da neće odgovarati? Zar nije bio kap sjemena koja se ubaci, zatim ugrušak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik učini, i od njega onda dvije vrste, muškarca i ženu, stvori, i zar Taj nije kadar mrtve oživiti?“;[243]

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَٰهُ فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ
﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ ٱلْقَٰدِرُونَ ﴿٢٣﴾

„Zar vas od neznatne tekućine ne stvaramo, koju na pouzdano mjesto stavljamo do roka određenoga?! Takva je Naša moć; a kako smo Mi samo moćni!“;[244]

أَوَلَمْ يَرَ ٱلْإِنسَٰنُ أَنَّا خَلَقْنَٰهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾

„Kako čovjek ne vidi da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet je otvoreni protivnik“;[245]

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ
مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا
ٱلْمُضْغَةَ عِظَٰمًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ
ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ ﴿١٤﴾

„Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo, zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavljamo, pa onda kap sjemena ugruškom učinimo, zatim od ugruška grudu mesa stvorimo, pa od grude mesa kosti napravimo, a onda kosti mesom zaodjenemo, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oživimo – pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj!“[246]

---

[243] El-Kijama, 36-40

[244] El-Murselat, 20-23

[245] Ja Sin, 77

[246] El-Mu'minun, 12-14

Dokaz su i mnogi drugi ajeti koji podstiču roba na razmišljanje o početku njegova stvaranja, životu i smrti. Njegovo stvaranje i postojanje jedno su od najvećih Allahovih znamenja. Samo kad bi o sebi dobro razmislio, svojim čuđenjem bi se daleko udaljio od kufra.

Kaže Uzvišeni:

قُتِلَ ٱلۡإِنسَٰنُ مَآ أَكۡفَرَهُۥ ﴿١٧﴾ مِنۡ أَيِّ شَيۡءٍ خَلَقَهُۥ ﴿١٨﴾ مِن نُّطۡفَةٍ
خَلَقَهُۥ فَقَدَّرَهُۥ ﴿١٩﴾ ثُمَّ ٱلسَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقۡبَرَهُۥ ﴿٢١﴾ ثُمَّ
إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ﴿٢٢﴾

„Proklet neka je čovjek! Koliko je on samo nezahvalan! Od čega ga On stvara? Od kapi sjemena ga stvori i za ono što je dobro za njega pripremi, i Pravi put mu dostupnim učini, zatim mu život oduzme i učini da bude sahranjen, i poslije će ga, kada On bude htio, oživjeti". [247]

„Ne spominje Uzvišeni periode formiranja čovjeka od sjemena više puta kako bi nas samo upoznao sa njima, već radi drugog, važnijeg cilja. Pogledaj i promisli od čega nasta insan: od bijedne kapljice vode kojoj je potreban samo sat vremena da se pokvari; pogledaj kako je izvede između kičme i slabina i dovede u sigurno stanište, i kako spoji muško i žensko kroz ljubav i strast kao uzrok stvaranja djeteta.

I pogledaj kako od zametka nastadoše kosti, i nervi, i krvni sudovi, i kako se kosti odjenu mesom, i kako načini otvore za sluh, vid, i nos, i usta, i udove sa prstima i noktima, i unutrašnje organe, i to svaki od njih sa svojim zadatkom.

I pogledaj kako se kosti međusobno razlikuju shodno svojoj zadaći, i kako se uklapaju jedna u drugu različitim vrstama uklapanja, i kako su zglobovi ojačani mišićima i žilama, što robu omogućava da pokrene onaj dio tijela koji mu treba.

I pogledaj glavu i čula u njoj, i položaj njen iznad tijela, da nadzire tijelo i vodi ga; i oko od sedam slojeva, da čuvaju zjenicu kojom vidi svijet oko sebe poput kralja okruženog stražarima, potom očnih kapaka, pa trepavica.

[247] 'Abese, 17-22

I pogledaj uho, u najljepšem obliku i najpodesnijem za svoju zadaću, u obliku školjke, kako bi sakupilo glasove i odaslao ih u unutrašnjost uha, gdje se smanjuje njihova jačina, dok ne stignu do čujnih ćelija.

I pogledaj kako učini vodu uha gorkom da insekt ne bi prošao ovu prepreku i ušao u unutrašnjost uha, i kako učini vodu oka slanom da bi ga sačuvala od kvarenja; i kako učini vodu usta slatkom da bi mogao razlikovati ukus svakog jela ponaosob.

I pogledaj nos, u najljepšem obliku i položaju. Dva su uha i dva oka u skladu sa jednim nosem, koji se sastoji od dvije šupljine i između njih je pregrada. U njemu je smješteno čulo mirisa i njime udiše zrak potreban plućima.

Pogledaj usta, u najpodesnijem položaju sa čulom okusa, i sredstvima govora i jela, sa zubima poput bisera okruženim usnama, također najljepšeg oblika i boje, bez kostiju, kako bi se omogućilo pijenje, otvaranje i sklapanje, i vilicom, nepokretom gornjom i pokretnom donjom.

I stvori grkljane različite da bi se svako odlikovao posebnom bojom glasa; i ukrasi glavu kosom, lice obrvama, i muškarce bradom.

I dvije ruke, kojima naoruža roba da sa njima privređuje, i šake radi zahvatanja njima, sa četiri prsta na jednoj strani, i, palcem na drugoj, okružuje ostala četiri. A na prstima nokti, uljepšavaju ih, pored drugih zadaća koje imaju.

I pogledaj kako se kosti donje polovine tijela razlikuju od kostiju gornje polovine po krupnoći i čvrstini, pošto one nose tijelo.

I pogledaj u vrat, nosač glave, od sedam pršljenova što se međusobno precizno uklapaju na vrhu leđa, sastavljenih od dvadeset četiri pršljena, za koje se vežu rebrene kosti i ramene kosti, a ove za kosti nadlaktice, a ove za kosti podlaktice, a ove za kosti šake i, na kraju, za prste.

I pogledaj kako odjenu kosti mesom, svaku shodno veličini, tristo šezdeset kostiju, dvjesta četrdeset osam njih sa zglobovima. Da ima ijedna kost viška, bila bi štetna insanu i trebao bi je ukloniti; da samo jedna manjka – trebao bi je nadomjestiti. I poveza ih sa petsto dvadeset devet žila, poput struna, različitih dužina i debljina, shodno potrebi. Dvadeset četiri njih oko oka, da samo jedna od njih zataji, onesposobilo bi se čitavo oko.

Čudesa Njegova stvaranja su i tri spremišta u glavi, jedno u prednjem dijelu glave, jedno u zadnjem i jedno u sredini, odgovorno za sjećanje i ponašanje.

Čudesa Njegovog stvaranja su i unutrašnji organi, svaki sa svojom zadaćom.

Kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Uistinu je u tijelu komad mesa; dok je on zdrav, zdravo je i čitavo tijelo, a ako se on pokvari, pokvari se i čitavo tijelo. To je srce“.[248]“[249]

Četvrti dokaz: Koji sve stvori, a potom uputi

Kaže Uzvišeni:

رَبُّنَا ٱلَّذِىٓ أَعْطَىٰ كُلَّ شَىْءٍ خَلْقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾

„..."Gospodar naš je onaj Koji sve stvori, a potom uputi"."[250]

Prenosi Ibn Kajjim od Mukatila, Ibn Abbasa i el-Kelbija, tefsir ovog ajeta:

„Stvori par od svakog stvorenja, pa uputi mužjaka kako da priđe ženki“.

Nastavlja Ibn Kajjim, rahimehullah:

„Značenje ajeta može biti i šire, pa se uputa može odnositi na sve što je od koristi stvorenjima. Novorođenče hrli prema dojci čim se rodi i zna ko mu je majka, pa je slijedi gdje god se ona makne. Hajvan zna šta mu je korisno od ispaše, a pčela zna pronaći put nazad u košnicu koliko god da se udalji od nje. Pčele su podijeljenje u grupe, svako sa određenom zadaćom. Jedna grupa čuva maticu i ne odvaja se od nje, druga grupa je odgovorna za vosak, treća je odgovorna za pravljenje košnice, četvrta je odgovorna za vodu, peta za čistoću, i tako redom. U košnici se prvo gradi prijestolje matice u obliku četverougla. Ispred prijestolja se gradi korito za med kojim se hrani matica i njeni čuvari. Potom se grade šestougaone ćelije jednakih ivica bez upotrebe linijara. Po povratku u košnicu, stražar

---

[248] Buhari,52; Muslim, 1599

[249] Miftahu-d-dari es-se'ade 16-17

[250] Ta-Ha, 50

na vratima onjuši svaku pčelu, pa ako osjeti ružan miris, ne dozvoljava joj ulazak, već je otjera u stranu dok uđu ostale pčele, a onda ponovo provjeri one kojima je zabranio ulazak, pa ako nađe ostatke nečisti na nekoj od njih, prepolovi je na pola, a ako joj je zločin lakši, ostavi je van košnice. Pčela je jedno od najčistijih stvorenja, pa zato ona svoj izmet ne ostavlja u košnici, već ga izbacuje prilikom leta“.[251]

Peti dokaz: Precizni svemirski sistem

Ibn Kajjim kaže:

„Svemir je poput kuće sa svime što joj je potrebno; nebesa su poput stropa, a zemlja poput prostirke; zvijezde su joj ukras, a Sunce svjetiljka. Sve upućuje na jedinstvo Stvoritelja i Njegovo znanje, i Njegovu mudrost i Njegovu moć.

Zamisli samo da se dan i noć ne smjenjuju, ne bi ljudi znali za odmor i sve bi na Zemlji izgorjelo od neprekidne sunčeve žege. Da Sunce ne mijenja svoj ugao, ne bi bilo godišnjih doba, a da je nepokretno, ne bi njegove zrake dosegle do mnogih dijelova Zemlje već bi uvijek ostali u sjeni. Da se Mjesec ne povećava i ne smanjuje, ne bi ljudi znali kad počinje koji mjesec u godini, i kad počinje hadž, i koji je dan u mjesecu, niti koliko je ko star. Da nema Mjeseca i zvijezda, noć bi bila tamna i mrkla, u njoj se ne bi moglo putovati, niti privređivati.

I pogledaj vatru kako je stvorena skrivenom unutar materije; koristimo je kad nam zatreba, pa je potom ugasimo. A kad bi bila ispoljena poput zraka ili vode, spržila bi Zemlju i sve na njoj. Samo je insan koristi, dok je životinje ne koriste, već im je Stvoritelj podario krzno da ih štiti od hladnoće, a hrana im ne zahtijeva kuhanje, niti hljeb.

Kaže Uzvišeni:

أَفَرَءَيْتُمُ ٱلنَّارَ ٱلَّتِى تُورُونَ ﴿٧١﴾ ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَآ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنشِـُٔونَ ﴿٧٢﴾
نَحْنُ جَعَلْنَـٰهَا تَذْكِرَةً وَمَتَـٰعًا لِّلْمُقْوِينَ ﴿٧٣﴾

[251] Šifau'l-'Alil, 1/230-236

„Kažite vi Meni: vatru koju palite – da li drvo za nju vi ili Mi stvaramo? Mi činimo da ona podsjeća i da bude korisna onima koji konače“.[252]

I pogledaj povjetarac što oživljava tijela poslije žege i vjetar koji oblake goni s mjesta na mjesto i gomila ih, pa ponesu kišu; odnese ih tamo gdje su potrebni ljudima i hajvanima, a onda dođe topli vjetar da osuši travu, da se ne uplijesni“.[253]

Šesti dokaz: Allahovo zaklinjanje

Kaže Ibn Kajjim:

„Uzvišeni Allah zaklinje se Sobom i Svojim svojstvima, i dokazima koji na Njega ukazuju, kao što se zaklinje osnovama vjere i Svojim jedinstvom, i činjenicom da je Kur'an istina, i da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istina, i nagradom i kaznom, i čovjekovim stanjem.

Kaže Uzvišeni:

يس ۝١ وَٱلۡقُرۡءَانِ ٱلۡحَكِيمِ ۝٢ إِنَّكَ لَمِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ۝٣ عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝٤

„Ja Sin. Tako Mi Kur'ana mudrog, ti si, uistinu, poslanik, na pravom putu“.[254] [255]

[252] El-Vakia, 71-73

[253] Šifau'l-'Alil, 2/643-649

[254] Ja Sin, 1-4

[255] El-Tibjan, str.7

Sedmo poglavlje

ROBOVANJE ALLAHU JE SVRHA ČOVJEKOVOG POSTOJANJA

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže:

„Uzvišeni Allah je stvorio sva stvorenja da mu robuju, i to je glavni zadatak koji se od njih traži. Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

„Džine i ljude sam stvorio samo zato da me obožavaju“.[256] “

O glavnoj svrhi postojanja robova, Ibn Kajjim, rahimehullah, dalje kaže:

„Glavni ishod robovanja je pravedna nagrada ili kazna. Uzvišeni Allah kaže:

وَلِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔوا۟ بِمَا عَمِلُوا۟ وَيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ بِٱلْحُسْنَى ﴿٣١﴾

„Allahovo je sve što je na nebesima i što je na Zemlji – da bi, prema onome kako su radili, kaznio one koji rade zlo, a najljepšom nagradom nagradio one koji čine dobro“.“[257]

Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾

„Čas oživljenja će sigurno doći – od svakog ga tajim – kad će svaki čovjek prema trudu svome nagrađen ili kažnjen biti“.[258]

Uzvišeni također veli:

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِى يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَنَّهُمْ كَانُوا۟ كَٰذِبِينَ ﴿٣٩﴾

---

256 Ez-Zariat, 56

257 En-Nedžm, 31

258 Ta Ha, 15

„Da bi im objasnio ono oko čega su se razilazili i da bi saznali oni koji nisu vjerovali da su lašci bili“.[259]

I kaže:

إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ
عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ
رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعْدَ ٱللَّهِ
حَقًّا ۚ إِنَّهُۥ يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟
ٱلصَّٰلِحَٰتِ بِٱلْقِسْطِ ۚ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌۢ
بِمَا كَانُوا۟ يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾

„Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju za šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda, – a potom se iznad 'Arša uzvisio. Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto to vam je Allah, Gospodara vaš, pa Ga obožavajte. Zar se nećete opametiti?!

Njemu ćete se svi vratiti – Allahovo je istinito obećanje – On doista iz ničega stvara, On će poslije to ponoviti, da bi pravedno nagradio one koji budu vjerovali i dobra djela činili. A one koji ne budu vjerovali čeka piće od ključale vode i patnja nesnosna zbog toga što nisu vjerovali“.[260] [261]

I nastavlja:

„Uzvišeni Allah je poslao vjerovjesnike, objavio knjige i stvorio nebesa i Zemlju, kako bi Ga spoznali i samo Njega obožavali, njemu ibadet i vjeru istinski ispovijedali i Njemu pozivali.

---

[259] En-Nahl, 39

[260] Junus, 3-4

[261] Beda'i el-feva'id, 4/138

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ...

„Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili“. [262]

Uzvišeni kaže:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

„Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem svojim sve obuhvata!“[263]

I kaže:

۞ جَعَلَ ٱللَّهُ ٱلْكَعْبَةَ ٱلْبَيْتَ ٱلْحَرَامَ قِيَٰمًا لِّلنَّاسِ وَٱلشَّهْرَ ٱلْحَرَامَ وَٱلْهَدْىَ وَٱلْقَلَٰٓئِدَ ۚ ذَٰلِكَ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

„Allah je učinio da Kaba, Časni hram, bude preporod za ljude, a tako i Sveti mjesec i kurbani, naročito oni ogrlicama označeni, zato da znate da je Allahu poznato ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, da Allah, zaista, sva zna“. [264]

Iz ovoga se da zaključiti da je glavna svrha stvaranja spoznaja Njegovih savršenih imena i svojstava, obožavanje Njega, Jedinog, ne pripisujući mu druga, i pravedno ophođenje sa ljudima.

---

[262] El-Hidžr, 85

[263] Et-Talaq, 12

[264] El-Ma'ide, 97

Uzvišeni Allah kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلْقِسْطِ ﴿٢٥﴾

„Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po Njima knjige i terazije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali“. [265]

Ovim ajetom Uzvišeni ukazuje na to da je poslao Svoje poslanike i objavio Knjige kako bi ljudi pravedno postupali. Najveća pravda je tevhid – jednoboštvo, a širk – mnogoboštvo je najveća nepravda i zulum.

Uzvišeni Allah kaže:

وَإِذْ قَالَ لُقْمَٰنُ لِٱبْنِهِۦ وَهُوَ يَعِظُهُۥ يَٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

„Kada Lukman reče sinu svome, savjetujući ga: "O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda"."[266]

Dakle, širk je najveća nepravda, a tevhid je najveća pravda, i ovo ukazuje na to da je širk najveći grijeh.

Stepeni jačine ovoga grijeha zavise od sukobljenosti sa ovom vrijednošću (tevhidom), a što je god više u skladu sa njom, sve je veća obaveza izvršavanja takvog djela.

Istinski i duboko razmislimo o ovom temelju. Uzmimo pouku iz njega i njegovih pojedinosti kako bismo spoznali Najuzvišenijeg i Najvećeg znalca, ono što je On naredio i zabranio Svojim robovima, i stepenovanju, kako u činjenju dobrih djela, tako i u griješenju“.[267]

---

[265] El-Hadid, 25

[266] Luqman, 13

[267] El-Dževabu el-Kafi, 183

DEFINICIJA ROBOVANJA

Ibadet (robovanje) gradi se na dva temelja: potpunoj ljubavi i potpunoj pokornosti i poniznosti.

Arapi kažu: طريق المعبّد (tarik el-mu'abbed) – dobro ugažen i uravnan put.

A تعبّد (te'abbud) znači poniznost i poslušnost; ne robuješ istinski onome koga voliš ako mu nisi poslušan. A isto tako, nije istinsko robovanje pokornost bez ljubavi sve dok ne spojiš ovo dvoje: ljubav i pokornost.

Zbog toga oni koji niječu iskazivanje ljubavi Allahovoh robova prema Njemu, subhaneh, ustvari niječu bit vjerovanja.

Oni koji niječu da je On, Slavljeni i Uzvišeni, da ga vole Njegovi robovi, dok je to u biti glavni domet njihovog cilja, a cilj njihove težnje je Njegovo zadovoljstvo njima. Oni poriču da je On Bog, iako priznaju da je On Gospodar svih svjetova i njihov Stvoritelj. To je sva suština njihovog monoteizma – tevhida, tevhidur-rububijje (tevhid gospodarstva), kojeg su priznavali i arapski mušrici (Kurejšije), ali ih ta vrsta tevhida nije spasila od njihovog širka. Kao što kaže Uzvišeni u 87. ajetu sure Ez-Zuhruf:

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

„A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reći: "Allah!" Pa kuda se onda odmeću?“

Također veli:

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ﴿٣٨﴾

„Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: "Allah!";[268]

[268] Ez-Zummer, 38

قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾
سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ
وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ فَأَنَّىٰ
تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

„Upitaj: "Čija je zemlja i sve ono što je na njoj, znate li?" "Allahova!' – odgovorit će, a ti reci: "Pa zašto onda ne dođete sebi?" Upitaj: "Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar svemira veličanstvenog?" "Allah!" – odgovorit će, a ti reci: "Pa zašto se onda ne bojite?" Upitaj: "U čijoj je ruci vlast nad svim, i ko uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li?" "Od Allaha!" – odgovorit će, a ti reci: "Pa, zašto onda dopuštate da budete zavedeni?"“[269]

Ova njihova tvrdnja je dokaz protiv njih kada je u pitanju tevhidu-uluhijje, a to je da ne ispoljavalju robovanje nikom drugom osim Njemu, kao što nema Gospodara, a ni Stvoritelja osim Njega“.[270]

OSNOVE POTPUNOG ROBOVANJA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže o definiciji potpunog robovanja:

„Robovanje se gradi na temeljima koje sačinjavaju četiri osnove putem činjenja onoga što Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vole i čime su zadovoljni, a to su:

- svjedočenje srcem,
- svjedočenje jezikom,
- djela srca,

[269] El-Mu'minun, 84-89

[270] “Medaridžu-s-Salikin”, 1/99-100

- djela tjelesnih organa.

Zatim spominje ove četiri osnove potpunog robovanja i ibadete koji im pripadaju i kaže:

Prva osnova: Svjedočenje srcem

To je čvrsto uvjerenje u ono o čemu nas je Allah, subhanehu ve te'ala, obavijestio o Sebi, Svojim imenima, svojstvima i djelima te o Svojim melekima, Njegovom susretu na Sudnjem danu, i sve ono što je došlo putem poslanica Njegovih vjerovjesnika.

Druga osnova: Svjedočenje jezikom

Ovo podrazumijeva otvoreno pozivanje Njemu, subhanehu ve te'ala, objašnjavajući neistinitost, novotarije i ostalo što Mu je oprečno, kao i stalno spominjanje Allaha i dostavljanje Njegovih naredbi.

Treća osnova: Djela srca

U djela srca ubrajaju se: ljubav prema Allahu, oslanjanje na Njega, obraćanje samo Njemu, strah i nada u Njega, iskren ibadet Njemu, strpljivost u njegovim zabranama, naredbama i odredbama, zadovoljstvo Njime i svim onim što je od Njega, ispoljavanje privrženosti i odricanja u Njegovo ime, poniznost prema Njemu i smirenost sa Njim i druga djela srca čija je uloga veća i obaveznija i draža Allahu od djela organa. Jer, bezvrijedna su ili vrlo malo korisna djela organa bez djela srca.

Četvrta osnova: Djela organa

To su: namaz, džihad, klanjanje džume i odlazak u džema'at, pomaganje nemoćnom i ispoljavanje dobročinstva prema stvorenjima".[271]

[271] „Medaridžu-s-Salikin", 126

VEZA IZMEĐU ALLAHOVIH IMENA, ATRIBUTA I ROBOVANJA NJEMU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, veli:

„Poznavanje svakog Allahovog svojstva vodi u poseban vid robovanja Njemu povezanog sa tim svojstvom. Kad Allahov rob zna da je samo kod njegovog Gospodara korist i šteta, davanje i uskraćivanje, stvaranje i opskrba, život i smrt, takvo znanje vodi ga u robovanje Njemu putem potpunog oslanjanja na Njega, tebarake ve te'ala.

Kad rob zna da je Uzvišeni Onaj Koji sve čuje i sve vidi, Sveznajući, Koji zna šta kriju prsa i skrivene poglede, ovakvo znanje ga vodi u robovanje Allahu putem čuvanja jezika, organa i pomisli od svega sa čim Allah, tebareke ve te'ala, nije zadovoljan, zbog stida od Njega, subhaneh.

Kad rob zna kolika je plemenitost i milost njegova Gospodara, ovo ga znanje vodi u robovanje Allahu putem velike nade u Njegovu milost prema njemu. A kada rob zna savršenost svog Gospodara poznavanjem Njegovih svojstava, onda ga ovo znanje vodi u robovanje Njemu putem iskrene ljubavi prema Allahu.

Uzvišeni kaže u hadisi-kudsiju:

„O robovi moji, ne možete Mi ni naštetiti, a ni korist donijeti".[272]

U drugom hadisi-kudsiju, veli:

„O robovi moji, vi griješite i danu i noću, a Ja opraštam sve grijehe, stoga tražite oprosta, da vam oprostim. O robovi moji, kad bi svi ljudi i džini bili poput najbogobojaznijeg među vama, to ne bi povećalo Moju vlast; a kada bi svi ljudi i džini bili poput napokvarenijeg među vama, to ne bi umanjilo Moju vlast".[273]

Stoga, Allahov oprost grijeha koje Njegovi robovi učine i uslišavanje njihovih molbi, činjenje ibadeta i čuvanje od loših djela, Njemu, tebarake ve te'ala, ne donosi nikakvu korist, niti Mu može

[272] Sahih

[273] Muslim, 2.577

nanijeti ikakvu štetu, već je Njegova neizmjerna mudrost da određuje i zabranjuje Svojim robovima shodno Svojoj potpunoj vlasti. A zahvala Njemu na neizmjernim blagodatima kojim je obdario robove Svoje, to je robu najkorisniji čin".[274]

UZVIŠENI ALLAH JE ROBOVANJE UČINIO SVOJSTVOM NAJPOTPUNIJIH STVORENJA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjava ovo značenje:

„Uzvišeni Allah je robovanje (el-'ubudijje) učinio svojstvom Njegovih najbližih robova i najpotpunijih, pa kaže:

لَّن يَسْتَنكِفَ ٱلْمَسِيحُ أَن يَكُونَ عَبْدًا لِّلَّهِ وَلَا ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ ٱلْمُقَرَّبُونَ ۚ وَمَن يَسْتَنكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da Mu ibadet čine i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred sebe sakupiti".[275]

I kaže:

إِنَّ ٱلَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَيُسَبِّحُونَهُۥ وَلَهُۥ يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢٠٦﴾

„Oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu ibadet čine; samo njega hvale i samo Njemu sedždu čine".[276]

I ovo pojašnjava u suri El-Enbija':

وَلَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَمَنْ عِندَهُۥ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾

[274] Miftah dari-s-se'adeh 2/510-513

[275] En-Nisa', 172

[276] El-A'raf, 206

„Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji!“ – potpuno stajanje „الوقف التام“, a zatim nastavlja: „A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu ibadet čine, i ne zamaraju se“.

To znači da se meleki, koji su kod Njega, ne ohole u robovanju Njemu, subhaneh, tj. ne osjećaju odbojnost prema ibadetu, niti im je to teško činiti, niti se umaraju, da bi time prekinuli činjenje ibadeta. Naprotiv, njima je njihov ibadet i veličanje Allaha, tebarake ve te'ala, kao što je disanje Ademovom potomstvu.

Prvo se odnosi na opis robova Njegova rububijjeta,[277] a drugo ukazuje na opis robova Njegova uluhijjeta.[278]

Uzvišeni kaže:

وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلْجَٰهِلُونَ
قَالُوا۟ سَلَٰمًا ﴿٦٣﴾ وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَٰمًا ﴿٦٤﴾ وَٱلَّذِينَ
يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ ۖ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ إِنَّهَا
سَآءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا۟ لَمْ يُسْرِفُوا۟ وَلَمْ يَقْتُرُوا۟ وَكَانَ
بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾ وَٱلَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِى حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾
يُضَٰعَفْ لَهُ ٱلْعَذَابُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِۦ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ
وَعَمِلَ عَمَلًا صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَٰتٍ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا
رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَإِنَّهُۥ يَتُوبُ إِلَى ٱللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

[277] Vlasti i gospodarstva

[278] Njegove božanstvenosti, tj. da se robovanje ispoljava samo Njemu, subhanehu ve te'ala

وَٱلَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ ٱلزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا۟ بِٱللَّغْوِ مَرُّوا۟ كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَٱلَّذِينَ
إِذَا ذُكِّرُوا۟ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا۟ عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَٱلَّذِينَ
يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَٰجِنَا وَذُرِّيَّـٰتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَٱجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ
إِمَامًا ﴿٧٤﴾ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُجْزَوْنَ ٱلْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا۟ وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَـٰمًا
﴿٧٥﴾ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ۚ حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلْ مَا يَعْبَؤُا۟ بِكُمْ رَبِّى
لَوْلَا دُعَآؤُكُمْ ۖ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًۢا ﴿٧٧﴾

„A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!" I oni koji provode noći pred Gospodarom svojim sedždu Mu čineći i stojeći; i oni koji govore: "Gospodaru naš, poštedi nas patnje u džehennemu, jer je patnja u njemu, doista, propast neminovna. On je ružno prebivalište i boravište"; i oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine; i oni koji mimo Allaha drugog Boga ne obožavaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; a ko to radi, iskusiće kaznu. Patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati;

Ali onima koji se pokaju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je; a onaj ko se bude pokajao i dobra djela činio, on se, uistinu, Allahu iskreno vratio; i oni koji ne svjedoče lažno, i koji, prolazeći pored onoga što ih se ne tiče, prolaze dostojanstveno; i oni koji, kada budu opomenuti dokazima Gospodara svoga, ni gluhi ni slijepi ne ostanu; i oni koji govore: "Gospodaru naš, podari nam u ženama našim i djeci našoj radost i učini da se čestiti na nas ugledaju!' – oni će biti, za ono što su trpjeli, odajama dženetskim nagrađeni i u Njima će pozdravom i blagoslovom biti susretani, u Njima će vječno ostati, a kako su one divno prebivalište i boravište! Reci: "Allah vam poklanja pažnju samo zbog vaše molitve, a pošto ste vi poricali, neminovno vas čeka patnja"".[279]

[279] El-Furkan, 63-77

I kaže:

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ۝٦

„Sa izvora iz kojeg će samo Allahovi štićenici piti i koji će kuda hoće bez muke razvoditi. "

I kaže:

وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ ذَا ٱلْأَيْدِ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ۝١٧

„Sjeti se roba našeg Davuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao".[280]

I kaže:

وَٱذْكُرْ عَبْدَنَآ أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلشَّيْطَٰنُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ۝٤١

„I sjeti se roba našeg Ejjuba kada je Gospodaru svome zavapio: "Šejtan me na zlo navraća i misli lažne mi uliva!""[281]

I kaže:

وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَٰرِ ۝٤٥

„I sjeti se robova naših Ibrahima i Ishaka i Ja'kuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih".[282]

I kaže o Sulejmanu:

وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمَٰنَ ۚ نِعْمَ ٱلْعَبْدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ۝٣٠

„Mi smo Davudu poklonili Sulejmana, divan je On rob bio i mnogo se kajao!"[283]

---

280 Sad, 17

281 Sad, 41

282 Sad, 45

283 Sad, 30

I kaže o Mesihu, sinu Merjeminom:

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ ... ﴿٥٩﴾

„On je bio samo rob koga smo mi poslanstvom nagradili...“[284]

To ukazuje na to da je njegov cilj bio samo robovanje Allahu, a ne da je on pozivao da se njemu robuje i da je on bog, kao što to smatraju i tvrde njegovi neprijatelji kršćani“.[285]

UZVIŠENI ALLAH OPISAO JE POSLANIKOVO ROBOVANJE KAO NAJVIŠI STEPEN ROBOVANJA, PRIDAJUĆI MU TAKO NAJČASNIJE STEPENE (MEKAME)

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, o ovome kaže:

„Uzvišeni Allah je opisao Svog najčasnijeg roba, koji je kod Njega na najčasnijem stepenu kada je u pitanju robovanje, dajući mu tako najčasnije stepene.

Uzvišeni kaže:

وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِۦ وَٱدْعُوا۟
شُهَدَآءَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ﴿٢٣﴾

„A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite“.[286]

I kaže Plemeniti i Uzvišeni:

تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِۦ لِيَكُونَ لِلْعَـٰلَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ “

[284] Ez-Zuhruf, 59

[285] "Medaridžu-s-Salikin", 1/128-129

[286] El-Bekara, 23

„Neka je uzvišen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opomena".[287]

I kaže:

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ ٱلْكِتَـٰبَ ... (١)

„Hvaljen neka je Allah, Koji svome robu objavljuje Knjigu..."[288]

Spomenuo ga je, , kao istinskog roba u vrijeme kada mu je Kur'an objavljen i za vrijeme izazova drugima da napišu nešto slično onome što je u Kur'anu.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبْدُ ٱللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا۟ يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا (١٩)

„A kad je Allahov rob ustao da Mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali".[289]

Pa ga je spomenuo i kao istinskog roba kada je pozivao u islam .

I kaže Uzvišeni:

سُبْحَـٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا ... (١)

„Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki..."[290]

Opisuje ga, isto tako, i za vrijeme Isra' (Noćnog putovanja) kao Svog istinskog roba.

U sahih-hadisu spominje se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

---

[287] El-Furkan, 1

[288] El-Kehf, 1

[289] El-Džin, 19

[290] El-Isra', 1

„Nemojte me pretjerano veličati kao što su kršćani prešli granicu u veličanju Mesiha, sina Merjemina. Ja sam samo rob. I recite: „Allahov rob i Njegov poslanik“.“[291]

U drugoj predaji se bilježi:

„Ja sam rob, jedem kao što jede rob i sjedim kao što sjedi rob”.[292]

U Buharijinom „Sahihu“ bilježi se da je Abdullah ibn Amr rekao:

„U Tevratu sam čitao Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, opis: „Muhammed, Allahov poslanik, Moj rob i Moj poslanik. Nazvao sam ga mutevekkilom.[293] Nije osoran, niti grub, niti podiže glas na javnim mjestima, niti na zlo uzvraća zlim, nego prašta”.[294]

Uzvišeni Allah je Svoje robove obradovao potpunom radošću.

Uzvišeni kaže:

وَٱلَّذِينَ ٱجْتَنَبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ
عِبَادِ ﴿١٧﴾ ٱلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَىٰهُمُ ٱللَّهُ
وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٨﴾

„Za one koji izbjegavaju da obožavaju taguta i koji se Allahu obraćaju, Njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove moje koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u Njemu; Njima je Allah na pravi put ukazao i oni su pametni”.[295]

I samo njima jamči potpunu sigurnost, pa kaže:

يَٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا
وَكَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾

---

[291] Buhari, 3.455; Ahmed, 155; Darimi, 2.784

[292] El-Adžini, 197; „Kadi Ijjad“, sira, 1/188

[293] Onaj koji se oslanja na Allaha, subhanehu ve te’ala

[294] Buhari, 2.125; Ahmed 6.585

[295] Ez-Zumer, 17-18

„"O robovi moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete i za čim tugovati; oni koji su u ajete Naše vjerovali i poslušni bili".“[296]

I spriječio je šejtana da samo nad takvima nema nikakve vlasti, a dopustio da šejtanova vlast nadvlada one koji ga slijede i koji Allahu širk čine, pa kaže:

إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَـٰنٌ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾

"Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih".[297]

I kaže:

إِنَّهُۥ لَيْسَ لَهُۥ سُلْطَـٰنٌ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ إِنَّمَا سُلْطَـٰنُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُۥ وَٱلَّذِينَ هُم بِهِۦ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾

„On doista nema nikakve vlasti nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svoga pouzdaju; Njegova je vlast jedino nad onima koji njega za zaštitinika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju".[298]

IHSAN U ROBOVANJU JE NAJVEĆI STEPEN VJERE

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, o ovome kaže:

„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istakao je da je ihsan [299] u upotpunjavanju robovanja najveći stepen vjere. U hadisu kada je Džibril, ﷺ, upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ihsanu, odgovorio je:

„Da robuješ Allahu kao da Ga vidiš, jer iako ti Njega ne vidiš, On vidi tebe".[300]“

---

[296] Ez-Zuhruf, 68-69

[297] El-Hidžr, 42

[298] En-Nahl, 99-100

[299] dobročinstvo

[300] Buhari,50, 4.777; Muslim, 9; Nesai 4.991, Ibn Madže 64, Ahmed 9.217

IHSAN SE POSTIŽE SAMO KROZ POTPUNU ISKRENOST PREMA ALLAHU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, o ovome kaže:

„Iskrenost je jedan od stepena potpunog vjerovanja Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo".

Zatim dalje nastavlja:

„Uzvišeni veli:

وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥

„A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je – ispravna vjera".[301]

Uzvišeni kaže:

إِنَّآ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ فَٱعۡبُدِ ٱللَّهَ مُخۡلِصٗا لَّهُ ٱلدِّينَ ٢ أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُۚ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحۡكُمُ بَيۡنَهُمۡ فِي مَا هُمۡ فِيهِ يَخۡتَلِفُونَۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ كَٰذِبٞ كَفَّارٞ ٣

„Mi Ti, doista, objavljujemo Knjigu, pravu istinu, zato samo Allaha obožavaj iskreno mu ispovijedajući vjeru!

Iskreno ispovjedanje vjere dug je Allahu! A onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike: "Mi im ibadet činimo samo zato da bi nas što više

[301] El-Bejjina, 5

Allahu približili" – Allah će njima, zaista, presuditi o onome u čemu su se oni razilazili. Allah nikako neće ukazati na Pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik.“[302]

Uzvišeni Allah je rekao Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

قُلِ ٱللَّهَ أَعۡبُدُ مُخۡلِصٗا لَّهُۥ دِينِي ﴿١٤﴾ فَٱعۡبُدُواْ مَا شِئۡتُم مِّن دُونِهِۦۗ قُلۡ إِنَّ
ٱلۡخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ وَأَهۡلِيهِمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡخُسۡرَانُ
ٱلۡمُبِينُ ﴿١٥﴾

„Reci: "Samo se Allahu klanjam, iskreno mu ispovijedajući vjeru svoju, a vi se, pored Njega, klanjajte kome hoćete!" Reci: "Stradaće uistinu, oni koji na Sudnjem danu izgube i sebe i porodice svoje. Eto, to je pravo stradanje!" [303]

I rekao mu je:

قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُۥۖ
وَبِذَٰلِكَ أُمِرۡتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

„Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika; to mi je naređeno i Ja sam prvi musliman."[304]

I Uzvišeni kaže:

هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن طِينٖ ثُمَّ قَضَىٰٓ أَجَلٗاۖ وَأَجَلٞ مُّسَمًّى عِندَهُۥۖ ثُمَّ أَنتُمۡ
تَمۡتَرُونَ ﴿٢﴾

[302] Ez-Zumer, 2-3

[303] Ez-Zumer, 14-15

[304] El-En'am, 162-163

„On vas od Zemlje stvara i čas smrti određuje, i samo On zna Kada će Smak svijeta biti, a vi opet sumnjate”.[305]

Fudejl ibn Ijjad je rekao:

„To je najiskrenije i najispravnije djelo“. Upitaše:

„Ebu 'Ali, a šta znači najiskrenije i najispravnije?“ On im odgovori: „Ako djelo bude iskreno, ali ne bude ispravno, neće biti primljeno. A ako bude ispravno, a ne bude iskreno, opet neće biti primljeno. Djelo će biti primljeno samo onda kada bude iskreno i ispravno. Iskreno djelo je ono djelo koje se učini u ime Allaha, a ispravno djelo je ono djelo koje bude urađeno u skladu sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.“

Zatim je proučio riječi Uzvišenog:

فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا ﴿١١٠﴾

„...Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući Gospodara svoga, ne smatra Njemu ravnim nikoga!"“[306]

Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَٱتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

„Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineci još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu? – a Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja”.[307]

[305]El-En'am, 2

[306] El-Kehf, 110

[307] En-Nisa', 125

Predavanje svog lica Allahu podrazumijeva iskrenu namjeru i činjenje djela Allaha radi, a dobročinstvo u njemu podrazumijeva slijeđenje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegov sunnet.

Uzvišeni kaže:

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا ﴿٢٣﴾

„I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili, u prah i pepeo ih pretvoriti".[308]

To su djela koja nisu činjena u skladu sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisu učinjena iskreno u ime Allaha.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je S'ad ibn Ebi Vekkasu:

„Uistinu, nećeš poživjeti čineći dobra djela Allaha radi a da ti se neće uvećati dobro i zaslužit ćeš visoke stepene i ugled".[309]

U vjerodostojnom hadisu bilježi se od Enesa ibn Malika, radijallahu 'anhu, da je rekao:

„Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: „U tri stvari srce muslimana neće osjetiti zlobu: prema iskreno urađenom djelu učinjenom u ime Allaha, savjetovanju predpostavljenim, i držanju uz zajednicu muslimana i zaista njihova dova sustiže one koji im se suprotstave".[310]

Ovo podrazumijeva sljedeće: u srcu neće biti zlobe, a niti će u sebi nositi pakost uz ovakva djela, nego čak to otklanja iz njega svaku vrstu zlobe, čisti je i izbacuje. Pored ovoga se pakost u srcu ne može nastaniti.

Doista, srce osjeća najveću odbojnost prema širku. Isto tako se osjeća odbojnost prema varanju i napuštanju muslimana i njihove zajednice sa novotarima i svim ostalim zabludjelim. Ovo troje uzrokuje u srcu pakost i mržnju, a lijek za pakost i odstranjivanje svih njenih

[308] El-Furkan, 23

[309] Buhari,3936, 4409, 6373; Muslim, 1628; Tirmizi 2116; Ebu Davud 2864

[310] Ahmed 21 080; Darimi 231, Ibn Madže 230; za ovaj hadis Albani kaže da je sahih.

primjesa iz srca postiže se činjenjem dobrih djela sa potpunom iskrenošću prema Allahu, savjetovanjem i slijeđenjem sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Upitan je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o čovjeku koji se bori da bi ga ljudi vidjeli (rija'), o čovjeku koji se bori da bi se reklo da je hrabar i o čovjeku koji se bori da iz pristrasnosti. Koji od njih je borac na Allahovom putu? Allahov Poslanik je odgovorio:

„Onaj koji se bori da Allahova riječ bude iznad svega, taj se bori na Allahovom putu".[311]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je o trojici s kojima će se potpaliti džehenemska vatra. To su: učač Kur'ana, borac (mudžahid) i onaj koji je dijelio svoj imetak, a koji su sve te poslove radili da bi se reklo: Ovaj je učač, ovaj je doista hrabar i ovaj je doista onaj koji dijeli svoj imetak, jer ta njihova djela nisu činjena radi Uzvišenog Allaha.[312]

U vjerodostojnom hadisi-kudsij bilježi se da je Uzvišeni Allah rekao:

„Ja sam najneovisniji od sudjelovanja i od toga da Mi se neko pripisuje ravnim. Pa, ko uradi neki posao pripisujući Mi sudruga, taj posao pripada onome u ime koga ga je uradio, a Ja sam daleko od toga".[313]

U drugom eseru se bilježi se:

„Reći će mu: 'Idi, uzmi nagradu od onoga za čije si zadovoljstvo radio. Doista za tebe nema nagrade od Nas'."[314]

.U vjerodostojnom hadisu bilježi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Uistinu, Allah ne gleda u vaša tijela, niti u vaše likove, nego gleda u vaša srca".[315]

---

[311] Buhari,123; Muslim, 1904

[312] Muslim, 1.905; Tirmizi 2.382; Nesai, 3.137; Ahmed, 8.078

[313] Muslim

[314] Ahmed, hasen

[315] Muslim, 2.564

Uzvišeni Allah kaže:

لَن يَنَالَ ٱللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ ٱلتَّقْوَىٰ مِنكُمْ ... ﴿٣٧﴾

„Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša..."[316]

Raznoliko se spominju objašnjenja pojmova ihlasa i sidka, dok ona u biti imaju isto značenje.

Rečeno je da je to ispoljavanje jednoće Allahu, s namjerom pokornosti Njemu, subhanehu ve te'ala.

Rečeno je i da je to pročišćavanje i analiziranje učinjenih djela od zapažanja ostalih Allahovih stvorenja.

Rečeno je i da je to klonjenje od zapažanja ostalih Allahovih stvorenja, pa čak i od samog sebe.

Iskrenost čisti od zapažanja samog sebe. Ko nešto uradi u ime Allaha, ne može u svome djelu imati primjesa da to čini radi nekog drugog, a ko je iskren, taj nije umišljen. Iskrenost se ne može potpuno ostvariti sve dok se ne bude iskren u tome (sidk), a niti ima iskrenosti (sidk) bez ihlasa. A to dvoje se postiže samo strpljivošću.

Rečeno je da je ihlas uravnoteženost javnih i tajnih djela. A rija' (uraditi nešto da bi te drugi vidjeli), to je onda kada javna djela čovjeka budu bolja od tajnih.

Iskrenost u ihlasu (djela koja se čine u ime Allaha) u tome je da nečija tajna djela budu bolja od njegovih javnih djela.

Jedna od Fudejlovih izreka je:

„Ostavljanje činjenja djela radi ljudi je rija'luk, dok je širk činjenje djela u ime ljudi. A ihlas je da te Allah sačuva od toga".[317]

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, odgovorio je onima koji tvrde da su dosegli stepene zbog kojih više nisu obavezni robovati Allahu na ovom svijetu:

---

[316] El-Hadždž, 37

[317] „Medaridžu-s-salikin", 2/100-103

„Uzvišeni Allah Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

وَٱعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ ٱلْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

„I sve dok si živ, Gospodara svoga obožavaj!"[318]

Stanovnici Vatre će reći:

وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

„I Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla".[319]

Riječ ٱلْيَقِينُ jekin, konsenzusom svih mufessira, u spomenutim ajetima znači smrt.

U vjerodostojnom hadisu – u kazivanju o smrti Osmana ibn Mez'una, radijallahu 'anh – bilježi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„A Osmanu od njegovog Gospodara dođe jekin".[320]

To podrazumijeva smrt i ono što ona donosi sa sobom. Rob se ne rastavlja od robovanja sve dok je u daru-t-teklif.[321] Također se i u berzehu[322] nalazi druga vrsta robovanja, a to je kada bude upitala dva meleka koga je obožavao, šta je rekao za Allahovog Poslanika i kada budu od njega tražili odgovor.[323]

Isto tako, na Sudnjem danu rob će biti obavezan robovati kada Uzvišeni Allah pozove sva stvorenja koja je stvorio da Mu učine sedždu; svi vjernici će učiniti sedždu, dok je nevjernici i licemjeri neće moći učiniti. Tek kada svi u Kuću nagrade ili Kuću kazne uđu, tek tada prestaju obaveze.

---

[318] El-Hidžr, 99

[319] El-Mudessir, 46-47

[320] Buhari, 1.243; Ahmed, 2.691

[321] Život na ovom svijetu od punoljetstva pa sve do smrti

[322] Život u kaburu

[323] Ebu Davud, 4.753, Ahmed, u „Musnedu", 30/499, br. 18.534 u predaji od Bera'a ibn Āziba

Tada će robovanje onih koji su slavili i veličali Allaha biti tesbih, istodobno sa uzdasima, radi čega neće osjetiti zamor ni poteškoću.

Onaj ko smatra da je dosegao do stepena poslije kojeg misli da sa njega spada obaveza robovanja, doista je on murted[324] i kafir u Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On je dosegao mekam kufra u Allaha, subhanehu ve te'ala, i izlazak iz Njegove vjere. Sve što se više rob učvršćuje na stepenima robovanja, njegovo robovanje bit će veće. Njegove obaveze u donosu na onog koji je na stepenu ispod njega veće su i mnogobrojnije. Zato su obaveze Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i svih poslanika, 'alejhimusselam, bile veće od obaveza njihovih sljedbenika. Isto tako, obaveze ulul 'azm[325] u odnosu na ostale vjerovjesnike veće su i mnogobrojnije. Obaveze onih kojima je dato znanje veće su od onih koji ne znaju, i sve tako, shodno njihovim stepenima".[326]

DVIJE SU VRSTE ROBOVANJA: OPĆE I POSEBNO ROBOVANJE

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, podijelio je robovanje na opće i posebno robovanje.

„Opće robovanje je robovanje svih stanovnika nebesa i Zemlje, dobrih i loših, vjernika i nevjernika. Ovo je vrsta robovanja koja proizlazi iz vlasti i moći.

Uzvišeni Allah kaže:

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَاوَاتُ
يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا
﴿٩١﴾ وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

---

[324] Odmetnik

[325] Odabrani vjerovjesnici, a njih su peterica: Adem, Ibrahim, Īsa', Musa, i Muhammed, 'alejhimusselam

[326] "Medaridžu-s-Salikin", 1/130

„Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!' – Vi, doista, nešto odvratno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a zemlja provali i planine zdrobe što Milostivom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete – ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište!"[327]

Značenja navedenih ajeta podrazumijevaju vjernike i nevjernike.

Uzvišeni Allah kaže:

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِى

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِى
هَٰٓؤُلَآءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا۟ ٱلسَّبِيلَ ﴿١٧﴾

„A na Dan kada ih On sakupi, a i one koje su pored Allaha obožavali, te upita: "Jeste li ove robove moje u zabludu zaveli, ili su oni sami s pravog puta zalutali?""[328]

Pa ih je Uzvišeni Allah nazvao Svojim robovima, iako su u zabludi, ali je taj naziv određen pokaznom zamjenicom هَٰٓؤُلَآءِ (ove).

A što se tiče Njegovih potpunih robova, oni pripadaju drugoj vrsti, koju ćemo, inša'Allāh, poslije pojasniti.

Uzvišeni kaže:

قُلِ ٱللَّهُمَّ فَاطِرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ عَٰلِمَ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ
عِبَادِكَ فِى مَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

„Reci: "Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, ti koji znaš nevidljivi i vidljivi svijet, Ti ćeš robovima Svojim presuditi u onome oko čega su se razilazili!""[329]

[327] Merjem, 88-93

[328] El-Furkan, 17

[329] Ez-Zumer, 46

I kaže:

وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلۡمًا لِّلۡعِبَادِ ﴿٣١﴾

„...A Allah nije nepravedan robovima Svojim”.[330]

I kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ قَدۡ حَكَمَ بَيۡنَ ٱلۡعِبَادِ ﴿٤٨﴾

„...Allah je presudio robovima Svojim."[331]

Ovi ajeti obuhvataju obje vrste robovanja: opće i posebno.

Druga vrsta robovanja obuhvata robovanje pokornosti, ljubavi i slijeđenja naredbi.

Uzvišeni kaže:

يَٰعِبَادِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡكُمُ ٱلۡيَوۡمَ وَلَآ أَنتُمۡ تَحۡزَنُونَ ﴿٦٨﴾

"O robovi moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete i za čim tugovati”.[332]

I kaže:

فَبَشِّرۡ عِبَادِ ﴿١٧﴾ ٱلَّذِينَ يَسۡتَمِعُونَ ٱلۡقَوۡلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحۡسَنَهُۥٓ ... ﴿١٨﴾

„...Zato obraduj robove moje koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u Njemu...”[333]

[330] Mu'min, 31

[331] Mu'min, 48

[332] Ez-Zuhruf, 68

[333] Ez-Zumer, 17-18

I kaže:

وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلْجَٰهِلُونَ قَالُوا۟ سَلَٰمًا ﴿٦٣﴾

„A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!"[334]

I Uzvišeni kaže o Iblisu:

لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

„...potrudi ću se da ih sve zavedem, osim među Njima tvojih robova iskrenih.“[335]

O njima Uzvišeni kaže:

إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ ﴿٤٢﴾

„"Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim...“[336][337]

Ljudi se u odnosu na robovanje dijele na četiri vrste:

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, klasirao je ljude u pogledu robovanja na četiri vrste, i o tome veli:

„Ljudi se na osnovu ova dva temelja, robovanja (ibadet) i traženja pomoći (istiane), dijele na četiri vrste.

Prva vrsta

Najvrednija i najbolja vrsta su oni koji robuju Allahu i od Njega pomoć u tome traže. Njihov glavni željeni cilj je robovanje i želja da im On u tome pomogne i da ustraju u tome. Stoga, najbolje što se može tražiti od Uzvišenog Gospodara jest traženje pomoći za postizanje

---

[334] El-Furkan, 63

[335] El-Hidžr, 39-40

[336] El-Hidžr, 42

[337] "Medaridžu-s-Salikin", 1/132

Njegovog zadovoljstva, a to je ono čemu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio svoga ashaba Mu'aza ibn Džebela, radijallahu 'anhu, kada mu je rekao:

„O Mu'aze, tako mi Allaha, ja te uistinu volim, pa ne zaboravi da poslije svakog namaza proučiš: 'Gospodaru moj, pomozi mi da Te spominjem, da Ti zahvaljujem i da Ti lijepo ibadet činim'".[338]

Najkorisnija dova je traženje pomoći za postizanje Njegovog zadovoljstva, a najbolji dar je da ova dova bude primljena i sve dove koje su učili poslanici u kontekstu ovog značenja i traženja zaštite od onoga što je tome suprotno i dova za upotpunjenje i olakšanje njenih uslova, pa razmisli o tome.

Šejhu-l-Islam Ibn Tejmijje, rahimehullahu te'ala, rekao je:

„Razmišljao sam o najkorisnijoj dovi, pa sam došao do zaključka da je to traženje pomoći u postizanju Njegovog, subhanehu ve te'ala, zadovoljstva. A zatim sam uvidio da je ona u suri El-fatiha, u ajetu: Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo".

Druga vrsta

U drugu vrstu ubrajaju se oni koji se okreću od robovanja Njemu u traženju pomoći od Njega. Takvi ne robuju Allahu, niti od Njega pomoć traže, a ako neki od njih zamoli ili zatraži pomoć od Njega, onda je to samo radi udovoljavanja prohtjevima i užicima, a ne radi sticanja Njegovog zadovoljstva, niti ispunjenja obaveza prema Njemu. Od Njega, tebarake ve te'ala, pomoć traže i oni na nebesima i oni na Zemlji, Njegovi istinski robovi, a i Njegovi neprijatelji, a on se odaziva i pruža pomoć i jednima i drugima. Iblis je Njegovo najprezrenije stvorenje, Njegov neprijatelj, ali i pored toga, kada Mu se obratio radi svoje potrebe, On mu se odazvao i uslišao mu dovu, i dao mu da u toj blagodati uživa, ali to mu je samo povećalo njegovu nesreću, tugu, udaljenost i odbačenost od Allaha, pošto to nije bilo s namjerom sticanja Allahovog zadovoljstva.

Tako će zasigurno svako ko od Njega traži pomoć u nečemu, a to ne bude potpuno u pokornosti prema Njemu, biti uzrok udaljenosti od Njega i Njegovog zadovoljstva.

---

[338] Ebu Davud , 1.522; Nesai, 1303

Treća vrsta

U treću vrstu se ubrajaju oni koji čine neku od vrsta robovanja, ali bez traženja pomoći. Oni su podijeljeni na dvije skupine: jedna od njih su kaderijje – koji kažu da robu pripada sve što mu je određeno od dobra i, u tim njegovim postupcima koji su mu određeni, neće mu biti pomognuto, jer ga je Uzvišeni Allah pomogao time što mu je dao zdrave organe tijela, pojasnio pravi put, poslao vjerovjesnike i dao mu sposobnost djelovanja. I nakon ovoga nije mu određena nikakva pomoć koju bi mogao zatražiti.

Uzvišeni Allah nije napravio razliku između Svojih iskrenih robova i neprijatelja u pogledu pružanja pomoći; kako je pružio pomoć jednima, tako je postupio i sa drugima, s tom razlikom što su Njegovi iskreni robovi odabrali sebi iman (vjerovanje), a Njegovi neprijatelji kufr (nevjerstvo). Tako da Uzvišeni Allah nije pomogao prvim Svojom dodatnom podrškom sa kojom bi ih uveo u vjerovanje, niti je ove druge radi nekog razloga ostavio bez podrške, pa ih tako time odveo u nevjerstvo.

Ovi posjeduju manjkavo robovanje u kojem nema nistinskog traženja pomoći i oni su prepušteni sami sebi. Ispred njih je zatvoren put istinskog tevhida i isti'aneta (traženja pomoći).

Ibn Abbas, radijallahu 'anhu, rekao je:

„Vjerovanje u kader (sudbinu) sastavni je dio tevhida, pa ko vjeruje u Allaha, a zaniječe Njegovu odredbu, njegovo negiranje kadera poništilo je njegov tevhid".

U drugu skupinu ulaze oni koji čine ibadete i zikrove, ali posjeduju veoma mali udio u tevekkulu (oslanjanju na Allaha) i traženju pomoći. Njihova srca nisu obuhvatila uzroke koji su usko vezani za sudbinu te da se uzroci utapaju u njoj i sa njom opstaju. Uzroci bez sudbine su poput mrtvih koji nemaju nikakvog uticaja ili čak kao nešto što ne postoji. Sudbina je kao duša, pokretač uzroka koji upućuje na Pravog Pokretača. Nemaju sposobnost da spoznaju Pokretača od pokrenutog, niti Onoga Koji daje uzroke, niti da naprave razliku između radnika i sredstava za rad.

Njihova odlučnost je oslabila, a ambicije opale, i imaju veoma mali udio u riječima Samo od Tebe pomoć tražimo, što im sprječava da osjete ljepotu robovanja putem tevekkula i traženja pomoći i pored toga što nalaze slast u nafilama i ostalim dobrim djelima i zikrovima.

Njihov udio u Allahovoj uputi i uspjehu u skladu je sa njihovim traženjem pomoći i tevekkulom, kao što je njihovo ostavljanje bez podrške i njihova slabost i nemoć u skladu sa ne traženjem pomoći i manjkavosti njihovog tevekkula.

Kada bi se rob istinski oslonio na Allaha, pomjerio bi brdo sa njegovog mjesta ako bi mu to bilo naređeno.

Četvrta vrsta

To su oni koji svjedoče da šteta i korist dolaze samo od Allaha, da biva ono što On hoće, a ne može biti ono što On neće. Međutim, oni ne čine ono što je u vezi sa postizanjem Njegove ljubavi i zadovoljstva, nego se takvi oslanjaju na Njega i traže pomoć u postizanju svojih želja, prohtjeva i ciljeva. To žele, pa im se to i udovolji. Sudbina im bude naklonjena i pruži im se pomoć, bilo to u imetku, vlasti ili ugledu među ljudima ili stanjima nekih od otkrovenja, uticaja snage i učvršćenja. Međutim, njihov ishod neće biti sretan. To je samo prividna vlast i imetak, a ko to posjeduje ne znači da se pridržava vjere, a kamoli da je postigao Allahovu, tebarake ve te'ala, zaštitu i blizinu.

Doista se vlast, ugled, imetak i duhovna stanja daju i dobrom i lošem, vjerniku i nevjerniku. A onaj ko smatra da nešto od navedenog predstavlja dokaz Allahove ljubavi i Njegovog zadovoljstva i da smatra da je on jedan od Njegovih bliskih i čestitih robova, taj je najveći neznalica i najudaljeniji od spoznaje Allaha, subhanehu ve te'ala, Njegove vjere i razlike između onoga što On voli i čime je zadovoljan od onoga što mrzi i prezire. Spomenuto stanje pripada dunjaluku, kao što mu pripadaju i vlast i imetak. Ako mu ona potpomognu da bude ustrajan u pokornosti Allahu, Njegovom zadovoljstvu i praktikovanju Njegovih zapovijedi, bit će u društvu čestitih osoba i pravednih vladara. U protivnom, to je njegova nesreća, a ono što ga udalji od Allaha uzrokoje da bude uvršen među nepravedne vladare i pokvarene bogataše".[339]

[339] Miftah ed-dari es-seadeh

ISPRAVNOST IBADETA USLOVLJENA JE SLIJEĐENJEM ALLAHOVOG POSLANIKA sallallahu alejhi ve sellem I ISKRENOSTI PREMA ONOME KOJI SE OBOŽAVA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, veli:

„Rob može ostvariti إِيَّاكَ نَعْبُدُ Samo Tebe obožavamo sa dvije velike osnove: prva je slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i druga je iskrenost prema Onome Koji se obožava.

Ovo podrazumijeva istinsko i potpuno ostvarenje إِيَّاكَ نَعْبُدُ Samo Tebe obožavamo. Shodno ovome, ljudi su podijeljeni u četiri grupe.

Prva grupa

To su oni koji su iskreni prema Allahu u ispoljavanju robovanja prema Njemu i oni koji u tome slijede Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni uistinu zaslužuju da budu pripadnici إِيَّاكَ نَعْبُدُ Samo Tebe obožavamo. Sva njihova djela, riječi, dijeljenje, uskraćivanje, ljubav i mržnja isključivo su u ime Allaha. Njihovo vanjsko i unutrašnje ophođenje je isključivo radi sticanja Allahovog zadovoljstva, Jednog i Jedinog. Oni sa tim od ljudi ne očekuju nagradu, niti zahvalnost, niti ugled kod njih, a ni pohvalu. Ne traže mjesto u njihovim srcima, niti strahuju od njihovog ukora, nego posmatraju ljude kao stanovnike mezarja koji nisu u stanju nanesiti štetu, niti doprinijeti ikakvu korist, niti mogu usmrtiti, niti oživjeti. Činjenje djela radi ljudi i želja za sticanjem časti i položaja kod njih te nada u njihovu moć u približavanju štete ili koristi, nikada se neće nastaniti u srcima onih koji su spoznali ljude. To se događa samo kod onih koji ih nisu spoznali, a ni svog Gospodara. Ko poznaje ljude, daje im mjesto koje oni zaslužuju, a ko spozna Allaha, sve svoje riječi i djela, dijeljenje, uskraćivanje, ljubav i srdžbu čini isključivo samo radi Njega. Ko se obraća samo ljudima, mimo Allaha, to proizlazi iz njegovog neznanja. A onaj ko duboko i istinski spozna Allaha i upozna ljude, taj će uistinu dati prednost ophođenju prema Allahu nad ophođenjem prema ljudima. Također, sva njihova djela i ibadeti su u skladu sa Allahovim emrom,[340] i šta On voli i čime je zadovoljan, i to je djelo koje On doista prima. On je Taj Koji iskušava Svoje robove smrću i životom.

[340] Naredbom

Kaže Uzvišeni:

ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ... ﴿٢﴾

„Onaj koji je dao smrt i život da bi iskušao koji od vas će bolje postupati...“[341]

Fudejl ibn Ijjad je rekao:

„To je najiskrenije i najispravnije djelo“. Upitaše: „Ebu 'Ali, a šta znači najiskrenije i najispravnije?“ On im odgovori: „Ako djelo bude iskreno, ali ne bude ispravno, neće biti primljeno. A ako bude ispravno, a ne bude iskreno, opet neće biti primljeno. Djelo će biti primljeno samo onda kada bude iskreno i ispravno. Iskreno djelo je ono djelo koje se učini u ime Allaha, a ispravno djelo je ono djelo koje bude urađeno u skladu sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem“.

Zatim je proučio riječi Uzvišenog:

فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا ﴿١١٠﴾

„...Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući Gospodara svoga, ne smatra Njemu ravnim nikoga!"[342]

Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَٱتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

„Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu? – a Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja”.[343]

---

[341] El-Mulk, 2

[342] El-Kehf, 110

[343] En-Nisa', 125

Uzvišeni Allah neće primiti djelo ako nije učinjeno radi Njegovog zadovoljstva i ako nije u skladu sa Njegovim naredbama. Sva druga djela osim toga odbija se i vraća se njegovom počiniocu. A kada mu budu najpotrebnija, doći će mu u vidu razasute prašine. U sahihu koji se bilježi od Aiše, radijallahu 'anha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Ko uradi djelo koje mi nismo činili, odbijeno je".

Svako djelo koje nije u skladu sa Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetom, njegovog počinioca još više će udaljiti od njegovog Gospodara. Uzvišenom Allahu robuje se samo onako kako On, subhanehu ve te'ala, naređuje, a ne na osnovu mišljenja ili strasti.

Druga grupa

U drugu grupu ubrajaju se oni koji nisu iskreni, niti slijede put Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Njihova djela oprečna su šerijatu i nisu iskreno učinjena radi Allaha. Oni što svoja djela ukrašavaju pred drugim ljudima i koji se pretvaraju sa onim što nisu propisali Allah, a ni Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, takvi su najgora i najprezrenija stvorenja i na njih najviše ukazuju riječi Uzvišenog:

لَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَآ أَتَوا۟ وَّيُحِبُّونَ أَن يُحْمَدُوا۟ بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا۟ فَلَا تَحْسَبَنَّهُم بِمَفَازَةٍ مِّنَ ٱلْعَذَابِ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

„Ne misli nikako da će oni koje veseli ono što rade i kojima je drago da budu pohvaljeni i za ono što nisu učinili – nikako ne misli da će se kazne spasiti; njih čeka teška patnja".[344]

Oni se raduju čineći novotarije, zablude i širk, a time žele biti pohvaljeni, iskazujući da slijede sunnet i da su iskreni. Ovoj skupini pripadaju većinom oni koji sebi pripisuju znanje, zuhd i ibadet, a ne znaju da su skrenuli sa Pravog puta. Oni prakticiraju novotarije, prihvataju zablude i pretvaraju se pred ljudima da bi stekli popularnost. Očekuju da budu pohvaljeni zbog toga, a u suštini ne

[344] Ali Imran, 188

slijede Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti su iskreni u svojim djelima, niti posjeduju znanje. Oni su time skrenuli u zabludu i zaslužili Allahovu srdžbu.

Treća grupa

U ovu grupu ubrajaju se oni koji su iskreni u svojim djelima, ali ta djela nisu u skladu sa naredbom; takvi su pobožne neznalice koji sebe uvrštavaju među askete i pobožne. U tom stanju su svi oni koji robuju Allahu onako kako On nije propisao, vjerujući da se na takav način približavaju Allahu. Naprimjer, slušanje zvižduka i pljeskanje rukama, osamljivanje radi kojeg se ispušta i džuma-namaz ili džema'at, spajanje dana i noći u postu, post u vrijeme kada je Bajram i druga djela.

Slično ovima, drugi smatraju da su to dobra djela koja približavaju Allahu.

Četvrta grupa

To su oni čija su djela u skladu sa naredbama, ali nisu učinjena u ime Allaha, kao što je to slučaj sa onima koji čine djela da bi ih ljudi vidjeli; kao što je onaj koji se bori da mu se kaže da je hrabar, da bude viđen ili iz srdžbe ili ide na hadž ili uči Kur'an da bi mu se reklo: „Hadžija je“, ili: „Karija[345] je“. Njihova djela su u izvana dobra, dok u suštini nisu i zbog toga neće biti primljena.

وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ ۝

„A naređeno im je da samo Allaha obožavaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju...“[346]

Svima je naređeno da čine ibadet Uzvišenom Allahu onako kako je On to propisao i da u svom robovanju budu iskreni, ispovijedajući ibadet samo Njemu, tebarake ve te'ala.

To su istinski predstavnici ﴿إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ﴾ Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo.[347]

[345] Učač Kur'ana

[346] El-Bejjine, 5

[347] "Medaridžu-s-Salikin", 107-109

KATEGORIJE LJUDI U POGLEDU NAJKORISNIJIH I NAJVREDNIJIH IBADETA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, spomenuo je da ljudi u pogledu najkorisnijih i najvrednijih ibadeta zastupaju četiri stava. Shodno tome, oni su svrstani u četiri grupe.

Prva grupa

Oni smatraju da je najvredniji i najkorisniji ibadet onaj koji je dušama najteži i najnaporniji. Kažu da je srž ibadeta ono što je najteže duši. Kažu da nagrada ovisi o količini poteškoće. Spominju i hadis koji nije vjerodostojan:

„Najvrednija djela su ona koja su najteža i najnapornija".

To su i ehli-mudžahede,[348] koji svoje duševne prohtjeve suzbijaju i sputavaju smatrajući da samo tim putem duša može postati čista i ustrajna, jer duša je po svojoj prirodi sklona lijenosti i slabosti i teži ka vječnom opstanku na Zemlji. To znači da duša ne može biti ustrajna osim kroz stalno činjenje teških i napornih djela.

Druga grupa

Kažu da se u najbolja djela ubraja odricanje od ovozemljaskih užitaka i njihovo napuštanje i da se od života na ovome svijetu uzme samo ono što je neophodno za opstanak na njemu, a da se zapostavi interes za bilo čim u vezi s njim.

Dakle, i ova grupa je podijeljena na dvije podgrupe. Obični ljudi koji su život uzeli kao glavni cilj i rade samo za njega i druge tome pozivaju, govoreći: „Ovo je vrednije od svakog znanja i ibadeta, i smatraju da je zuhd na ovome svijetu najbolji ibadet, dok njihovi predstavnici drže do toga da je to samo sporedni cilj kojim se želi postići usmjerenje srca samo prema Allahu i posvetiti ljubav Njemu, pokajanje i oslanjanje samo na Njega, činjenje djela sa kojima je On zadovoljan.

Isto tako, smatraju da su najbolja djela spominjanje Allaha srcem i jezikom, uz neprestanu samokontrolu, jer, u protivnom, srce se rastura i postepeno zamire.

[348] Oni koji se mnogo trude

Treća grupa

Oni koji smatraju da se u najvrednije i najkorisnije ibadete ubraja činjenje djela koja najviše koriste ljudima. Smatraju da je to vrednije od onih djela koja donose vrlo malu korist njihovim počiniocima. Zbog toga misle da su briga o siromašnim, iskazivanje dobročinstva prema ljudima, ispunjavanje njihovih potreba te njihovo duhovno i materjalno pomaganje najkorisnija djela kojima su se posvetili i njima su okupirani. Svoje mišljenje podupiru hadisom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Sva stvorenja ovise o Allahovoj opskrbi, a najdraža su Mu ona koja su najkorisnija njegovim stvorenjima".[349]

Kažu: „Zbog toga je data prednost učenom nad pobožnim, kao vrijednost Mjeseca nad ostalim zvijezdama".

Kažu: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Aliji ibn Ebi Talibu:

„Da Allah sebebom tebe uputi samo jednog čovjeka, to ti je vrednije nego da imaš u svome posjedu najbolju stoku".[350]

Ovo ukazuje na vrijednost one koristi koja se prenosi na druge. Ovo dokazuju hadisom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Ko poziva uputi, imat će nagradu svih koji ga budu slijedili, s tim da se njihova nagrada neće nimalo umanjiti".[351]

I dokazuju hadisom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Allah i meleki donose salavate onome koji podučava ljude dobru".[352]

I hadisom:

„Doista istigfar[353] za učenog čini sve što je na nebesima i na Zemlji, čak i riba u vodi".[354]

---

[349] Bilježi Ebu Ja'la. Valorizator knjige kaže da je hadis daif (slab).

[350] Buhari, 3.009

[351] Muslim, 2.674

[352] Tirmizi, 2.885, hadis je hasen-garib-sahih. Albani ga je ocijenio kao sahih u „Sahihu'l-Tirmizi"

[353] Traženje oprosta

[354] Ebu Davud, 364. Albani ga je ocijenio kao sahih u Ebu Davudovom „Sahihu"

Dokazuju i time što se djelo pobožnog prekida njegovom smrću, dok se djelo onoga koji koristi drugima ne prekida sve dok je prisutna njegova korist.

I dokazuju time da su vjerovjesnici bili poslani da čine dobročinstvo prema ljudima, i da ih upućuju i koriste im na ovom i na budućem svijetu.

Nisu poslani da bi se osamljivali ili izolirali od ljudi. zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio skupinu onih koji su željeli da se potpuno izoliraju od svijeta da bi činili ibadet.

Četvrta grupa

Oni kažu da je najbolji vid robovanja djelo koje je učinjeno isključivo radi sticanja Allahovog zadovoljstva u svakom vremenu, zavisno od potreba tog vremena.

Najvredniji ibadet u vremenu džihada je džihad, čak i ako bi to dovelo u pitanje ostavljanje dobrovoljnih ibadeta, poput noćnog namaza ili posta, pa čak i do skraćivanja namaza u vremenu kada su prisutni strah i neigurnost.[355]

Nakon ovog pojašnjenja, napominjem da šejh Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, drži do toga da je ipak najkorisnije djelo sticanja Allahovog zadovoljstva i da su takvi pravi predstavnici istinskog robovanja. Svaki od njih za time žudi gdje god bio. Potom Ibn Kajjim nastavlja:

„Najkorisniji ibadet je, kada dođe musaafir,[356] da se ispune dužnosti prema njemu time što će se njemu pridati pažnja, a zapostaviti dobrovoljni ibadet. Također, to se ujedno odnosi i na ispunjavanje obaveza prema supruzi i porodici.

Najkorisniji ibadeti u zoru su: zauzetost namazom, učenje Kur'ana, dova, zikr i istigfar. Najkorisnije je u, vrijeme kad ljudi tragaju za uputom i žele biti podučeni, biti sa njima i podučavati ih.

Za vrijeme učenja ezana najkorisnije je kloniti se svega čime si zauzet i ponavljaj za mujezinom.

[355] „Medaridžus-Salikin", 1/110-112

[356] Putnik

Za vrijeme obavljanja pet dnevnih namaza najkorisnije je da, uz maksimalan trud i iskrenost, obaviš namaze na najpotpuniji način; da ih obavljaš u prvom vaktu; da ih obavljaš u džamiji, a korisnije je i vrednije što je džamija dalja.

Najkorisnije je da se pomogne onome ko je u nevolji i traži pomoć. Da mu se pomogne fizički ili materjalno i da se rješavaju njegovi problemi, dajući im prednost nad nafilama i osamljivanju.

Za vrijeme učenja Kur'ana najbitnija je koncentracija srca i htijenje za njegovim razumijevanjem i proučavanjem, da zamisliš kao da ti se Allah direktno obraća, uz čvrstu odluku da se Njegove naredbe provedu, uz veću pažnju nego što bi se čitalo pismo pred vladarem.

Za vrijeme stajanja na Arefatu najkorisnije je nastojati da se stekne skrušenost dovom i zikrom, a ne postom koji bi time oslabio čovjeka.

Najvrednije djelo u toku prvih deset dana zu'l-ḥidždžeta je da se poveća ibadet, a posebno izgovaranje tekbira,[357] tehlila[358] i tahmida,[359] a to je vrednije od džihada koji je fard-kifaje [360]

Najkorisnije djelo u toku posljednjih deset dana ramazana je osamiti se u džamiji i stalno boraviti u njoj, tako da bi se izbjeglo miješanje sa ljudima i zauzetost sa njima. Većina islamskih učenjaka smatra da je osamljivanje u džamiji u tim mubarek danima korisnije čak i od podučavanja ljudi Kur'anu.

Kada se brat musliman razboli ili umre, najkorisnije je da ga obiđeš, odnosno da prisustvuješ njegovoj dženazi.

Kada si u u nevolji i ljudi te vrijeđaju, najkorisnije ti je da se strpiš i ostaneš među njima, jer vjernik koji se miješa sa ljudima i trpi njihove uvrede bolji je od onog koji ih izbjegava kada ga ne vrijeđaju. Najkorisnije je da sa ljudima sudjeluješ u dobru. To je bolje nego da ih tada izbjegavaš. A da ih u zlu izbjegavaš, korisnije ti je nego da se miješaš sa njima.

---

[357] Allahu ekber

[358] La ilahe illallah

[359] Elhamdu lillah

[360] Obaveza koju kada obavi jedna skupina muslimana, sa ostalih muslimana spada obaveza njenog izvršavanja

Ali, ako znaš da bi se tvojim prisustvom uklonilo ili umanjilo zlo, tada je prisustvo korisnije od izolacije.

Najkorisnije je da se u svakom vremenu traži Allahovo zadovoljstvo shodno ljudskim obavezama i potrebama.

Ovako su opisani oni koji u potpunosti robuju, dok oni koji su ranije spomenuti pripadaju grupama ograničenog robovanja. Kada neki od njih privede kraju način svog robovanja, vidi sebe u takvom stanju kao da je napustio ibadet, jer on robuje Allahu samo na jedan način. Međutim, rob koji potpuno robuje ne bazira se samo na jedan cilj u ibadetu, niti ga preferira nad drugim, nego stalno prelazi sa jednog stepena na drugi. Kad god se pred njim ispriječi naredni stepen robovanja, ulaže sve napore da dospije do njega i tako se stalno kreće iz jednog stepena u drugi.

Oni se tako vladaju na svom putovanju sve dok ne stignu do svog cilja.

Ako vidiš učene, on je prisutan među njima. Ako vidiš pobožne, on je uz njih. Ako vidiš mudžahide, on je među njima. Ako vidiš one koji Allaha spominju, vidjet ćeš ga među njima. Ako vidiš one koji sadaku dijele i dobročinstvo čine, on je sa njima. On je potpun i savršen rob Allahov. Njime ne vlada forma, niti ga ograničava, niti udovoljava svojim prohtjevima pri svojim djelima, nego čini samo ono što Uzvišeni Allah traži od njega.

I on je taj koji je potpuno ostavio i primijenio u djelo:

نَعْبُدُ إِيَّاكَ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo; iskren je u tome, odijeva i jede ono što mu je dostupno, provodi na vrijeme u djelo ono što mu je Uzvišeni naredio. Kada je u društvu, sjeda na mjesto koje je prazno, nije ograničen, a niti potčinjen formom. Potpuno je slobodan. Stalno je prisutan tamo gdje je Allahov emr i sluša Njegove zapovijedi gdje god se bio. On je poput kiše: gdje god padne – koristi, i poput palme čiji listovi ne opadaju i koja korist daje čak i bodljama na vrhu listova. Oštar je prema onima koji su neposlušni Allahu i ljut je kada se Allahove zabrane krše. On je Allahov, radi Allaha i sa Allahom; prema Allahu se ophodi kao da ne postoje ljudi, a prema ljudima kao da on sam ne postoji. Kada je u

društvu ljudi, ne ističe se među njima i daleko je od njih, a koliko samo osjeća Allahovu bliskost i koliko se tome raduje i koliku smirenost i spokojstvo osjeća pred Njim! Samo od Allaha pomoć traži i oslanja se samo na Njega.[361]

ROBOVANJE JE PODIJELJENO NA TROJE

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Robovanje je podijeljeno i ono se proteže na srce, jezik i organe." Potom kaže: „Propisi koji su vezani za robovanje, a to su vadžib,[362] mustehab,[363] haram[364], mekruh,[365] mubah.[366]

Ovih pet propisa odnose se na srce, jezik i organe.[367]

PRVI OGRANAK ROBOVANJE SRCEM

Prvo: Vadžibi i obaveze koje se vezuju za srce i o kojima je ulema postigla konsenzus

To su, naprimjer, ihlas[368], tevekkul[369], mehabbe[370], sabur[371], inabet[372], strah od Allaha i nada u Njega, et-tasdik el-džazim[373], nijet koji dolazi kao dodatak uz ihlas, jer je iskrenost ispoljavanje robovanja samo Uzvišenom Allahu.

---

[361] "Medaridžu-s-Salikin", 1/113-115

[362] Naređena djela

[363] Pohvaljena djela

[364] Zabranjena djela

[365] Pokuđena djela

[366] Dozvoljena djela, za koja čovjek ako ih uradi neće imati nagrade, a isto tako ako ih ne učini, neće biti kažnjen

[367] Isti izvor, 1/136

[368] Iskrenost

[369] Oslanjanje na Allaha

[370] Ljubav prema Allahu

[371] Strpljivost

[372] Pokajanje i vraćanje Allahu

[373] Kategorička potvrda

A što se tiče nijeta, on ima dvije svrhe:

- da razdvoji ibadet od adeta (običaja) i
- da razdvoji stepene ibadeta jedne od drugih.

Dakle, ihlas i dva stepena nijeta su zasebni vadžibi, a dok je ummet saglasan na tome da se sve spomenute vrline općenito ubrajaju u djela srca. Isto tako i odanost u robovanju na kojoj se gradi vjera. Nush[374] označava maksimalno ulaganje napora da se robovanje ispolji na način koji će biti drag Allahu i sa kojim će on biti zadovoljan. Osnova ovog nusha je vadžib svakom pojedincu, a dok njegovo upotpunjavanje dovodi na stepen Allahu bliskih robova.

Stoga, svaka od ovih obaveza ima dva obilježja: neminovnu obavezu (vadžib mustehakk), a to je stepen sretnih, ashabu-l-jemin; i pohvalnu savršenost (kemal mustehabb), a što je stepen Allahu bliskih (mukarrabun).

Isto tako se i sabur ubraja u kategoriju vadžiba srca konsenzusom cijelog ummeta. Imam Ahmed, rahimehullahu te'ala, rekao je:

„Uzvišeni Allah je u Kur'anu spomenuo sabur na devedeset ili više od devedeset mjesta".

Sabur ima svoje dvije karakteristike: neminovnu obavezu i pohvalnu savršenost".[375]

Drugo: Djela zabranjena srcu

U kategoriju zabranjenih djela srca ubrajaju se: kibur,[376] rijaluk,[377] samodopadljivost, hased,[378]+ munafikluk,[379] i ona se dijele na dvije vrste: kufr[380] i ma'sijeh.[381]

U kufr se ubraja sljedeće: sumnja, munafikluk, širk i slično.

374 Odanost

375 "Medaridžu-s-Salikin", 1/136-137

376 Oholost

377 Pretvaranje

378 Zavist

379 Licemjerstvo

380 Nevjerstvo

381 Grijeh

A grijesi se dijele također na dvoje: veliki i mali.

U velike grijehe ubrajaju se: rijaluk, samodopadljivost, kibur, uznositost, gubljenje nade u Allahovu milost i dobrotu, sigurnost od Njegove zamke, iskazivanje radosti radi nedaća muslimana, iskazivanje zlobe pri nedaćama u kojima se nalaze muslimani, želja da se među njima širi razvrat, zavist prema njima radi onoga što im je Allah, subaneh, podario od Svojih blagodati, čežnja za njihovim iščeznućem i sve što je slično, tome a ubraja se u strožije zabrane, kao što su zinaluk, konzumiranje alkohola i drugi vidovi vanjskih velikih grijeha.

Srce i tijelo neće biti zdravi sve dok se čovjek ne bude klonio velikih grijeha i kajao se zbog njih. U suprotnom, srce će biti pokvareno, a ako je srce pokvareno, bit će i tijelo pokvareno. Ove bolesti proizlaze iz neznanja o robovanju srca i njegovom neprovođenju u djelo.

U male grijehe srca ubrajaju se: prohtjevi za haramima i želja za njima, dok su, u biti, prohtjevi različiti te se stoga mogu manifestovati u obliku velikih, a i malih grijeha, zavisno od jačine onoga prema čemu se iskazuje težnja.

Tako je težnja i želja za kufrom i širkom kufr, a težnja i želja za novotarijom fisk,[382] a težnja i želja za velikim grijehom je veliki grijeh. Ako ih se kloni Allaha radi, a bude u stanju da ih se čini, bit će za to nagrađen. A ako ih ne počini zbog toga što mu se nije pružila prilika, a ujedno se trudio da do njih dospije, zaslužuje kaznu isto kao i njihov počinilac, jer se isto tretiraju kada je u pitanju nagrada i kazna, iako nisu isti, čak i kada je u pitanju šerijatski propis.

Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kada se dva muslimana sukobe sabljama, i ubica i ubijeni će u Vatru". Rekoše: „Jasno nam je u vezi s ubicom, Allahov Poslaniče. Ali, zbog čega ubijeni?" On im odgovori: „I on je nastojao ubiti svoga suparnika".[383]

Ubijenom je propisao status ubice u grijehu, a ne u šerijatskom propisu, jer je imao namjeru ubiti svoga suparnika. Ovakvih primjera ima mnogo u pogledu nagrade i kazne".[384]

[382] Grijeh

[383] Buhari, 6.875; Muslim, 2.888 od Ebu Bekra

[384] "Medaridžu-s-Salikin", 1/140-141

DRUGI OGRANAK ROBOVANJE JEZIKOM

Pojašnjavajući ovu vrstu ibadeta, Ibn Kajjim, rahimehullah, veli:

„Pet je ubudijjeta jezika.

Vadžib za jezik je izgovor dva šehadeta, učenje Kur'ana onoliko koliko je potrebno da bi namaz bio ispravan, izgovaranje obaveznih zikrova u namazu koje su Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredili, kao što je tesbih na ruku'u i na sedždi te izgovor riječi: Rabbena lekel-hamd[385] nakon vraćanja sa ruku'a, zatim učenje tešehhuda, kao što je i izgovor tekbira.

Vadžib jezika je odgovoriti na selam. O pitanju nazivanja selama, imaju dva mišljenja: jedni smatraju da je vadžib, drugi kažu da je sunnet.

Vadžib jezika je i naređivanje dobra i odvraćanje od zla, podučavanje neukih, upućivanje zalutalih, svjedočenje i istinit govor.

U pohvalne radnje jezika ubrajaju se: učenje Kur'ana, konstantno činjenje zikra, obnavljanje i prenošenje korisnog znanja.

U zabranjene radnje jezika ubrajaju se: izgovaranje svega što Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preziru, kao što su novotarije koje su kontradiktorne onome sa čime je Uzvišeni Allah poslao Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te pozivanje u njih, njihovo uljepšavanje i jačanje, zatim potvora, psovanje i vrijeđanje brata muslimana najružnijim govorom, laganje, lažno svjedočenje, govor o Allahu bez znanja, a što se ubraja u najbrojnija i najstrožije zabranjena djela.

U pokuđene radnje jezika ubrajaju se: izgovaranje onoga što je u biti bolje da se ne izgovara i pored toga što za takav izgovor ne slijedi kazna.

Generacija selefe u pogledu govora koji je dozvoljen, mubah – je li isto pričati ili ne pričati – imaju dva mišljenja. Ibn Munzir ih je spomenuo u svojim djelima, a i drugi.

---

[385] Gospodaru naš, Tebi pripada hvala

Prvo mišljenje je da se za svaku izgovorenu riječ njenom vlasniku piše nagrada ili kazna i ne postoji govor koji neće služiti u njegovu korist ili na njegovu štetu. Dokaz za ovo mišljenje je hadis (mešhur[386]), koji kaže:

„Svaki govor sina Ademovog je na njegovu štetu, osim onoga govora koji se tiče spominjanja Allaha i ono što se u to ubraja".[387]

Također, dokazuju da mu se piše svaki njegov govor, bio dobar ili loš.

Drugo mišljenje je da govor koji je mubah, a koji govorniku ne koristi, a i ne šteti; naprimjer: pomjeranje organa tijela. To je zato što većina govora nije vezana za naredbu, a ni zabranu, a to je u suštini mubah".[388]

TREĆI OGRANAK ROBOVANJE ORGANA

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže:

„Što se tiče robovanja organa, ono se dijeli na pet propisa. Postoji pet čula i za svako od njih vezano je pet propisa, pa ukupan broj propisa iznosi dvadeset pet.

Ono što je u vezi sluha: vadžib je da se sluša sve što naređuje Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a vezano je za pokoravanje, vjerovanje i zapovijedi. Isto tako, u to se ubraja slušanje Kur'ana za vrijeme namaza kada imam uči naglas, kao i slušanje hutbe za vrijeme džume-namaza, što je ispravnije mišljenje koje zastupa većina uleme.

Haram je slušanje o kufru i novotarijama, osim ako u tome nije korist ili da se može odgovoriti na to ili svjedočiti protiv onoga koji to čini, osim ako će se slušanjem ojačati iman i na taj način spoznati ono što se kosi kufru i novotarijama.

Također se zabranjuje slušanje glasova žena koje nisu u bližem srodstvu iz bojazni da se ne pojavi smutnja zavođenja, koju bi mogli

---

[386] Poznati hadis

[387] Tirmizi 2412, a rekao je: „Hadis je hasen-garib", a Albani ga je ocijenio kao daif (slab).

[388] "Medaridžu-s-Salikin", 1/141-142

prouzrokovati njihovi glasovi, osim u slučaju kada to nužda zahtijeva. Naprimjer, svjedočenje, mu'amelat, traženje fetve ili parničenje pred kadijom, liječenje i drugo.

Slušanje muzičkih instrumenata, poput tambura, frula i tome slično. Ne treba zatvarati uši ako bi se čuo neki od zvukova spomenutih instrumenata, osim ako ne postoji želja za slušanjem istih ili bojazan da će se odati slušanju. Tada je obaveza izbjeći slušanje iz obaveze koja proizlazi iz preventive (sedduz-zera'i).

Sličan ovoj zabrani je i iznenadni pogled koji nije zabranjen, ali zato drugi jest ako se to namjerno učini.

U slušanje mubah radnji ubrajamo: slušanje korisnog znanja, učenje Kur'ana, spominjanje Allaha i slušanje svega što uzvišeni Allah voli, a što ne spada u farz.

U mekruh radnje ubraja sve što je suprotno pohvalnom, a to je slušanje svega što je ružno a zašto ne postoji kazna. A ono što je dozvoljeno, to je vidljivo i općepoznato.

U vadžib gledanje ubraja se: gledanje u Kur'an, poučnu literaturu iz koje smo obavezni nešto naučiti; gledanje u ono što se jede, troši ili koristi da bi se moglo razlikovati dozovoljeno od zabranjenog; obraćanje pažnje na emanete koji su nam povjereni, a koje smo dužni vratiti njihovim vlasnicima i da bi se mogli lakše razlikovati jedni od drugih i slično tome.

U haram gledanje ubraja se: strastveno gledanje u žene koje nisu mahrem, ali i bez strasti, osim ako postoji nužna potreba za to, kao mladoženja kada prosi djevojku – tada mu je dozvoljeno da pogleda u mladu; gledanje u svjedoke pri svjedočenju i suđenju, pogled doktora i onoga ko je u bližem srodstvu.

U mustehab gledanje ubraja se: gledanje u vjerske i naučne knjige kojima će se ojačati iman i povećati znanje; gledanje u Kur'an; gledanje u lica uleme i dobrih Allahovih robova i roditelja; gledanje u Allahova vidljiva znamenja koja služe kao dokaz Njegovoj jednoći, mudrosti i izvoru Njegove spoznaje, a koja je najvažnija obaveza svakog roba.

U mekruh gledanje ubraja se: sve od čega nema koristi. U pogledu se može pretjerati kao i u govoru. Koliko je puta samo pretjeranost dovela čovjeka u takav položaj da je se više nije mogao osloboditi, čak niti lijekovima koje je koristio. Neki selefija je rekao:

„Prezirali smo pretjerano gledanje isto kao i pretjeran govor".

Mubah pogled je onaj od kojeg nema niti štete, niti koristi kako na ovom, tako i na budućem svijetu.

U haram gledanje ubraja se gledanje u stidna mjesta. Ovo se odnosi na mjesta koja su ispod odjeće i iza vrata u kući. Ako bi se dogodilo da čovjek izbije oko onome koji je krišom pogledao u stidno mjesto iza njegovih vrata, ne bi za to snosio odgovornost, niti bio dužan nadoknaditi gubitak oka. Ovo se dokazuje hadisom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o čijoj vjerodostojnosti su saglasni Buhari i Muslim, od ebu Hurejre, a u kojem se kaže:

„Onaj ko pogleda unutar nečije kuće bez dozvole vlasnika, dozvoljeno je vlasniku da mu izbije oko".[389]

Ovo se odnosi na onog koji pogleda bez razloga koji mu to dozvoljava.

U vadžib čula okusa ubraja se jedenje i pijenje onoliko koliko je potrebno ili nužno da se opstane u normalnom životu. Ko to sebi uskrati i umre, bit će griješan i smatrat će se samoubicom.

Rekli su imam Ahmed i Tavus:

„Onaj ko bude primoran da jede strvinu, a ne pojede je, te umre zbog toga, ući će u Vatru".

U haram se ubraja pijenje vina i smrtonosnih otrova, kao što je zabranjano konzumirati hranu pri postu koji je obavezan.

Mekruh je probati nešto što je sumnjivo; prekomjerno jesti; jesti hranu sa sofre za kojom zatekneš nekoga, a on ne želi da mu se pridružiš; hranu koju jedu oni koji se uzdižu na gozbama.

U sunnenima se bilježi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se jede kod onih koji se pri jelu takmiče.[390]

Mekruh je jesti hranu kod onoga koji želi da te nahrani iz stida prema tebi, a ne drage volje.

---

[389] Buhari, 6.902; Muslim, 2.158

[390] Ebu Davud, 3.754

Mustehab je jesti hranu kojom ćeš postići izdržljivost u pokornosti Allahu, jesti sa gostom da bi mu bilo prijatnije, čime se postiže željeni cilj, kao što je također pohvaljeno jesti hranu na gozbi na koju si pozvan i na koju si ujedno i dužan odazvati se.

Neki od islamskih učenjaka smatraju da jelo na svadbi na koju je dužnost odazvati se ima status vadžiba koji je propisao Zakonodavac.

Mubah je sve ono u čemu nema grijeha, a ni podsticanja na grijeh.

Što se tiče pet propisa robovanja koji su vezani za čulo mirisa, to su:

Vadžib mirisanje kojim se utvrđuje razlika između dozvoljenog i zabranjenog. Naprimjer, mirisanje kojim utvrđujemo da je nešto dobro ili loše ili da je smrtonosni otrov ili nešto bezopasno, ili da se utvrdi je li je korisno ili ne. Odgovornost u ovome ima onaj koji određuje vrijednost ili je stručnjak.

U haram mirisanje ubraja se namjerno mirisanje mirisa dok je čovjek u ihramima na hadžu, mirisanje ukradenog mirisa te namjerno mirisanje mirisa tuđih žena, a zabranjeno je iz bojazni da nas to ne dovede u kušnju.

U mustehab mirisanje ubraja se sve što će nas podstaći na pokornost Uzvišenom Allahu, ojačati čula, oraspoložiti i podsticati na izučavanje i rad, kao i miris koji dobiješ na dar.

U Muslimovom „Sahihu" prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kome bude ponuđen rejhan,[391] neka ga ne odbija. Lahko ga je nositi, a ugodno miriše".[392]

U mekruh mirisanje ubraja se mirisanje mirisa nasilnika i ljudi koji se bave sumnjivim poslovima i slično tome.

U mubah djela ubraja se sve ono što nema zabrane od Allaha, a niti vjerske koristi, niti bilo kakve veze sa šerijatom.

Petero u vezi sa čulom dodira:

U vadžib dodirivanje ubraja se doticanje vlastite supruge radi spolnog odnosa, a zabranjeno je doticanje tuđih žena.

[391] Vrsta mirisa

[392] Muslim, 2.253

U mustehab radnje ubraja se doticanje svoje supruge, jer će to pozitivno uticati na obaranje pogleda, suzdržavanje od zabranjenog, što će, ujedno, prouzrokovati skladan i krepostan život u porodici.

U mekruh djela ubraja se strastveno dodirivanje supruge dok je u ihramima, itikafu i prilikom posta, u trenucima kad čovjek nije siguran u sebe. Ovo obuhvata i doticanje tijela mrtvaca onome koji ga gasuli, jer njegovo je tijelo avret[393] živima iz poštovanja prema njemu. Zbog toga, po jednom od dva mišljenja, poželjno je pokriti njegovo tijelo i kupati ga ispod platna i ne doticati njegove butine, ako se uzme i to da je i taj dio tijela avret.

Mubah je dodir u kome nema niti koristi, niti štete. U ove propise ubrajaju se pokreti ruku i nogu i drugi primjeri koji na to upućuju.

Vadžib[394] je izdržavanje sebe i svoje porodice vlastitim trudom, dok postoji razilaženje je li vadžib u slučaju kada se čovjek treba osloboditi duga.

Međutim, ispravno je da je vadžib ako je u mogućnosti da svoj dug izmiri i nije vadžib da radi toliko da bi dostigao nisab na koji bi morao dati zekat, za razliku od hadža, koji je tada dužan obaviti.

Postoji razilaženje među ulemom[395] o tome je li tada dužnost obaviti hadž ako čovjek dostigne materijalnu mogućnost kako bi u potpunosti bio sposoban za njegove obrede. I pored toga, poznatije je mišljenje da se to ne ubraja u vadžib.

U vadžibe ruku ubraja se: pomaganje nemoćnom, bacanje kamenčića na džemretima prilikom obavljanja obreda hadža.

U haram djela ubrajaju se: ubijanje onoga što je Allah, subhanehu ve te'ala, zabranio da se ubije, krađa tuđeg imetka, udaranje onoga koga nije dozvoljeno tući i slično tome. Isto tako, u ovu skupinu ubraja se i igranje zabranjenih igara, kao što su kockanje, igranje šaha, koje je po stavu učenjaka Medine strožije zabranjeno od nerda,[396] dok je, prema stavu učenjaka hadisa, kao što je imam Ahmed, šah zabranjen kao i herd.

Druga ulema igranje šaha smatra manje zabranjenim od herda.

[393] Stidno mjesto

[394] Obligatna (obavezujuća) dužnost

[395] Islamskim učenjacima

[396] Nerd – vrsta kocke

Zabranjeno je pisanje i prepisivanje novotarija, osim ako se time one žele opovrgnuti. Zatim, pisanje nepravde i laži o pravednim presudama, svjedočenje za potvaranje čestitih žena i svega ostalog što ide na štetu muslimanima na dunjaluku, a i na ahiretu.

Uzvišeni Allah kaže:

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُبُونَ ٱلْكِتَـٰبَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَـٰذَا مِنْ عِندِ ٱللَّهِ لِيَشْتَرُوا۟ بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَّهُم مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُم مِّمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾

„A teško onima koji svojim rukama pišu Knjigu, a zatim govore: "Evo, ovo je od Allaha" – da bi za to korist neznatnu izvukli. i teško Njima zbog onoga što ruke njihove pišu i teško Njima što na taj način zarađuju!”[397]

I muftiji je zabranjeno da napiše fetvu koja je u kontradiktornosti sa Allahovim propisima i propisima Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim ako to uradi iz vlastitog idžtihada, pa pogriješi. U tom slučaju, ne piše mu sè grijeh.

U mekruh se ubrajaju: uzaludno gubljenje vremena i igre koje nisu zabranjene i pisanje onoga od čega nema koristi ni za dunjaluk, a ni za ahiret.

A mustehab je pisati o svemu što će koristiti muslimanima, uraditi svojom rukom dobročinstvo tako što će se pomoći zanatliji ili izraditi nešto onome koji nije za to nadaren. Također, preliti iz svoje čaše u čašu onoga koji se želi napiti, pričuvati konjaniku uzde jahalice kako bi se lakše popeo, pridržati jahalicu dok se na nju stavlja tovar ili na bilo koji drugi način pomoći jahaču i dr.

Pohvaljeno djelo je i doticanje ugla Ka'be prilikom tavafa, a što se tiče ljubljenja ruke nakon doticanja ugla, postoje dva mišljenja.

Mubah je sve ono što u sebi ne sadrži štetu niti korist.

[397] El-Bekara, 79

U vadžibe koračanja ubraja se: ići na džumu i klanjati namaze u džema'atu, prema ispravnijem mišljenju učenjaka, zato što postoji dvadesetak dokaza koji su spomenuti na drugim mjestima. Potom, činjenje obaveznog tavafa oko Ka'be i hodati između Saffe i Merve ili na jahaćoj životinji.[398] Isto tako, odazivanje sudu Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada se za to dobije poziv; obilazak rodbine i činjenje dobročinstva roditeljima; odlazak u skupove u kojima se stiče znanje o onome što je obaveza da se radi; odlazak pješke na hadž ukoliko razdaljina nije velika i ako to neće prouzrokovati loše posljedice.

Haram koračanje je ono koje vodi u griješenje prema Allahu. Ko tako radi, pripada skupini šejtanovih pješakae. Uzvišeni Allah kaže:

وَأَجْلِبْ عَلَيْهِم بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ ﴿٦٤﴾

„...I potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju..."399

Mukatil veli:

„Pomozi se protiv njih konjicom i pješadijom svojom".

Svaki konjanik i pješak koji korača putevima koji vode griješenju prema Allahu, smatra se pripadnikom Iblisove vojske.

Isto tako, ovih pet propisa vezani su i za jahanje.

Vadžib jahanje je jahanje u bitki, džihadu i zbog hadža koji je obavezan.

U mustehab jahanje ubraja se ono štó je pohvalno, od traženja znanja, obilaska rodbine i roditelja, iskazujući time dobročinstvo prema njima.

U pogledu stajanja na Arefatu postoji razilaženje među ulemom je li jahanje bolje ili je bolje ići pješke. Ispravnije je mišljenje da je jahanje bolje ukoliko u tome postoji korist, kao što je poučavanje obredima hadža, da bi ga ljudi mogli lakše vidjeti i slijediti pri obavljanju obreda ili da bi mu bilo lakše činiti dove, pod uslovom da u tome neće biti štete za jahalicu.

---

[398] U današnje vrijeme ne ne upotrebljavaju jahalice, nego za to postoje druge olakšice kojima se koriste iznemogle i nepokretne osobe, kao što su: invalidska kolica ili nosila; op. prev.

[399] El-Isra', 64

Haram je jahanje da bi se griješilo prema Allahu.

Mekruh je jahanje radi igre i zabave i radi svega drugog čega se bolje kloniti nego ga uraditi.

Mubah jahanje je onda ako se zbog toga hoće izostaviti nagrada, a neće se počiniti grijeh.

Ovo je pedeset propisa koji su vezani za srce, jezik, sluh, vid, nos, usta, ruke, noge, spolni organ i jahanje.[400]

[400] "Medaridžu-s-Salikin", 1/143-150

Primjeri robovanja prvi ogranak

OSLANJANJE NA ALLAHA

Ibn Kajjim, rahimehullah, definisao je tevekkul na sljedeći način:

„To je stanje srca koje proizlazi iz spoznaje Allaha i vjerovanja u Njegovu jednoću u stvaranju i upravljanju, davanju štete i pružanju koristi, davanju i uskraćivanju i da biva ono što On hoće, čak iako to ljudi i ne žele da se dogodi, i da biva ono što On hoće iako bi to ljudi željeli.

Ovo podrazumijeva čvrsto oslanjanje na Njega, subhaneh, prepuštajući Mu svoje slučajeve sa potpunom smirenošću srca. U Njega se vjeruje sa čvrstim ubjeđenjem i da je On dovoljan da se u tome na Njega osloni, da je On Taj Koji sve određuje i da ništa ne biva bez Njegove volje, htjeli to ljudi ili ne.

Njegovo stanje je uporedio sa stanjem djeteta i Njegovih roditelja u onome što želi i od čega strahuje. Njih dvoje ga podstiču i zastrašuju, jer podstrek i prijetnju određuju roditelji.

Pogledaj samo kako je njegovo srce usmjereno prema roditeljima, dok ono ni ne mari za druge koji ga okružuju. Njega jedino zanima ono šta će njegovi roditelji misliti. Takvo je stanje onoga koji se oslanja. A onaj koji prema Allahu bude ovako postupao, doista mu je On dovoljan.

Uzvišeni kaže:

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ ﴿٣﴾

„Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dovoljan...“[401]

A ko pri tom bude još i bogobojazan, uistinu će imati lijep završetak.

Postoje dvije vrste tevekkula:

Prva: Potpuno oslanjanje roba na Uzvišenog Allaha pri sticanju dunjalučkih potreba i blagodati i oslanjanje pri otklanjanju svih nedaća i neugodnosti.

---

[401] Et-Talaq, 3

Druga: Oslanjanje na Allaha u postizanju svega što On voli i sa čime je zadovoljan; od vjerovanja u Njega, potpunog uvjerenja, borbe na Njegovom putu i pozivanja Njemu.

Pojasnio je odliku svake od vrsta, čiju vrijednost samo Allah zna.

Kada se rob istinski osloni na Allaha kako bi postigao drugu vrstu tevekkula, prva vrsta će mu u potpunosti biti dovoljna. A kada se rob osloni na Allaha kako bi postigao samo prvu vrstu tevekkula, također će mu biti dovoljna, ali neće biti potpuna, jer mu neće biti ishod djelo koje istinski mutevekkil [402] voli i s kojim bi bio zadovoljan".[403]

Potom kaže:

„Najveći stepen tevekkula na Allaha je u uputi iskazivanjem čistog tevhida, slijeđenjem Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i džihadom protiv sljedbenika zablude. Dakle, ovo je tevekkul vjerovjesnika i onih koji ih slijede".[404]

Govoreći o tajnama tevekkula, Ibn Kajjim, rahimehullah, između ostalog, kaže:

„Tajna i suština tevekkula je u istinskom oslanjanju na Allaha, kojem, pri oslanjanju na Njega, direktno ne šteti slijeđenje uzroka bez srčanog prisustva, kao što mu ne koriste ni riječi: „Pored Allaha, oslonio sam se i čvrsto se pouzdao u Njega". Oslanjanje jezikom je jedno, dok je tevekkul srcem potpuno druga stvar, isto kao što je ustrajno pokajanje srca jedno, a pokajanje jezikom bez prisustva srca nešto sasvim drugo. I kada rob kaže: „Oslonio sam se na Allaha", a srce mu usmjereno prema nekom drugom, to je poput govora: „Kajem se Allahu", a i dalje čini grijehe i hrli ka njima".[405]

Na drugom mjestu pojašnjava i kaže:

„Tevekkul proističe iz pouzdanosti i oslanjanja. To je suština riječi Samo Tebe obožavamo i samo od tebe pomoć tražimo. Ova dva temelja, tevekkul i ibadet, zajedno su u Kur'anu spomenuti na više mjesta. Spomenuti ajet je jedno od tih mjesta, dok su također spomenuti i u sljedećim ajetima:

---

[402] Onaj koji se oslanja

[403] El-Fevaid, 98

[404] El-Fevaid, str. 99

[405] El-Fevaid

Riječi Šu'ajba, 'alejhisselam:

وَمَا تَوْفِيقِىٓ إِلَّا بِٱللَّهِ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

„...A uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obraćam“.[406]

Također, i Njegove riječi:

وَلِلَّهِ غَيْبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ ٱلْأَمْرُ كُلُّهُۥ فَٱعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

„ Allah zna tajne nebesa i Zemlje i Njemu se sve vraća, zato samo Njega obožavaj i samo se u Njega uzdaj! A Gospodar tvoj motri na ono što radite”.[407]

Riječi Uzvišenog o vjerovjesnicima:

رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٤﴾

„...Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti”.[408]

I riječi:

وَٱذْكُرِ ٱسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾ رَّبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾

„I spominji ime Gospodara svoga i Njemu se potpuno posveti, On je Gospodar istoka i zapada, nema boga osim Njega, i Njega uzmi za zaštitnika!“[409]

---

[406] Hud, 88

[407] Hud, 123

[408] El-Mumtahina, 4

[409] El-Muzemmil, 8-9

Kao i riječi:

ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّى عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾

„...U Njega se ja uzdam i Njemu se obraćam".[410]

Ovo su šest mjesta na kojima su zajedno spomenuta ova dva temelja: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo".[411]

[410] Eš-Šura, 10

[411] "Medaridžu-s-Salikin", 1/100

Drugi ogranak

LJUBAV PREMA ALLĀHU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Jedan od glavnih temelja robovanja je ljubav prema Allahu i ispoljavanje ljubavi samo Njemu, tebarake ve te'ala. Sva ta ljubav mora biti samo radi Njega i niko se ne voli kao On; mora se voljeti u Njegovo ime i radi Njega, što se iskazuje voljenjem vjerovjesnika, poslanika, meleka i Njegovih evlija. Naša ljubav prema njima proizlazi iz te ljubavi prema Njemu. To nije ljubav prema nekome pored Njega, kao ljubav onih koji pored Allaha uzimaju druga božanstva, voleći ih kao što vole Njega.

Ako je suština i tajna robovanja ljubav prema Njemu, subhaneh, ona se ne može ostvariti drukčije osim prakticiranjem naređenog i ostavljanjem zabranjenog, putem čega bit robovanja i ljubavi postaju jasni.

Radi toga je Uzvišeni Allah slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, učinio znakom i dokazom ljubavi prema Njemu, tebarake ve te'ala.

Uzvišeni kaže:

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ ...

„Reci: "Ako Allaha volite, Mene slijedite, i vas će Allah voljeti..."[412]

Tako da je Allah, tebareke ve te'ala, odredio da je njihova ljubav prema Njemu uslovljena slijeđenjem Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i isto tako je tu takvu ljubav odredio da bude uslov Njegovoj ljubavi prema njima. Nemoguće je postojanje uslovljenog bez postojanja ispunjenja uslova i obrnuto: ono što je postavljeno kao uslov neće imati rezultata bez ostvarivanja tog uslova. To znači, ako nema slijeđenja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onda nema ni ljubavi prema Allahu. Nepostojanje njihove ljubavi prema Allahu znak je da oni ne slijede poslanike, 'alejhimusselam. A to njihovo neslijeđenje Poslanika,

[412] Ali Imran, 31

sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje na nepostojanje Allahove ljubavi prema njima. I zato, iz toga proizlazi da je nemoguća njihova ljubav prema Allahu, niti je moguća Allahova ljubav prema njima ukoliko ne budu slijedili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Zato je slijeđenje poslanika ujedno i ljubav prema Allahu, a iskazivanje pokornosti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odazivanje Njegovoj naredbi.

Sama ljubav u robovanju nije dovoljna i neće biti potpuna sve dok robu ne budu Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, draži od svega što postoji, a ako mu nešto bude voljenije od Allaha i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onda je to širk, koji Allah zasigurno neće oprostiti, niti će takvoga uputiti na Pravi put.

Uzvišeni kaže:

قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ
ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ
ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا
يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٢٤﴾

„Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da pr□đe neće imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate – miliji od Allaha i Njegova Posalnika i od borbe na Njegovu putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grješnicima neće ukazati na Pravi put".“[413]

Svako ko ispoljava pokornost prema onima koji su spomenuti u ovom ajetu i daje prednost njima nad Allahom i Njegovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, ili daje prednost njihovim riječima nad riječima Allaha i Njegovog Poslanika ili njihovom zadovoljstvu nad Allahovim zadovoljstvom i zadovoljstvom Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili strah, nadu ili oslanjanje na njih iznad

[413] Et-Tevba, 24

Allaha, ili daje prednost lijepom ophođenju prema njima nad lijepim ophođenjem prema Allahu, taj se doista ne ubraja među one kojima su Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, draži od svega što postoji. Čak iako bi to svojim jezikom izgovarao, takav se smatra lažovom, jer govori ono što u biti nije tačno.

Isti slučaj je i sa onim koji daje prednost nekim propisima iznad propisa koje su postavili Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

U dva „Sahiha" prenosi se hadis Enesa ibn Malika, radijallahu 'anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od djece, roditelja i svih ljudi".[414]

U Buharijinom „Sahihu" se bilježi predaja od Omera ibn Hattaba, radijallahu 'anhu, da je rekao:

„'Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, draži si mi od svega, osim od mene samog'. On odgovori: 'Ne, Omere! Treba da sam ti draži i od tebe samog'. 'Tako mi Onoga Koji te je s istinom poslao, draži si mi od mene samog!' Odgovori mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Sada je uredu, Omere'."[415]

Ako se ovo odnosi na ljubav prema Allahovom robu i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavezu naređivanja iste ljubavi prema sebi, roditelju, djetetu i svim ljudima, šta se onda može kazati za ljubav koja se tiče Allaha i njenog preferiranja nad svim drugim ljubavima? Ljubavi prema Uzvišenom Gospodaru daje se prednost nad svim ljubavima prema ostalim stvorenjima, shodno njenoj jačini, osobenosti i jedinstvenosti. Njegovo pravo je da On bude draži čovjeku od djeteta, roditelja, sluha, vida i svoje duše. Jedini Gospodar je svome istinskom robu draži od svega toga".[416]

---

[414] Buhari,14, Muslim, 44

[415] Buhari, 6.632

[416] "Igasetu'l-hifan", 2/132-136

Osmo poglavlje

KO ŽELI VJEČNU SREĆU NEKA SE DRŽI IBADETA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

Nema kraćeg puta do Allaha od ibadeta, pod uslovom, da ne odvede u oholost i samopouzdanje. Poniznost i spoznaja potrebe za Allahom vodi Njemu i prouzrokuje ljubav u Njega. Uzvišeni voli one koji traže oprost i kaju se. Kada se rob sjeti blagodati svoga Gospodara prije nego se odluči da učini grijeh, u trenu činjenja grijeha i poslije njega, u njemu se probudi ljubav prema Njemu i želja za susretom za Njim.

Prenosi Ahmed u Musnedu riječi Allahovog Poslanik sallallahu alejhi ve sellem:

„Nema dana da ne zatraži more od svog Gospodara da utopi sina Ademova i da ne zatraže meleki da ga usmrte, a Gospodar Uzvišeni kaže: 'Pustite Moga roba, Ja ga bolje poznajem, jer sam ga Ja od zemlje stvorio. Ako je vaš rob, činite šta hoćete, a ako je Moj, Ja ga stvorih i Meni se vraća. I tako Mi moći Moje i Uzvišenosti, ako Mi dođe noću, prihvatim ga, i ako Mi ako mi dođe danju, prihvatim ga. Ako Mi se približi za pedalj, Ja se njemu približim za ruku, a ako Mi se približi za ruku, Ja se njemu približim za dvije. Ako krene prema Meni, požurim mu. Ako zatraži oprost, opristim mu. A ako se pokaje, primim mu pokajanje. A ako se ne pokaje, Ja ga liječim iskušenjima da ga očistim od mahana'."[417]

Kaže ibn Kajjim na drugom mjestu:

„Osnova vjere je ljubav prema Uzvišenom Allahu i čežnja za susretom sa Njim, a znanje o Njemu, Njegovim imenima, svojstvima i djelima je najuzvišenije znanje. Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem savjetovao je svoje ashabe da kažu kada osvanu:

„Osvanusmo u riječi iskrenoj i vjeri našeg Poslanika Muhammeda i oca našeg Ibrahima, koji nije bio od mušrika".[418]

Riječ je iskreno svjedočenje da nema drugog božanstva osim Allaha, i to je vjera svih poslanika, i druge vjere kod Allaha neće biti primljene:

---

[417] "Medaridžu-s-Salikin", 475-477

[418] Taberani, Ahmed i Nesai

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٨٥﴾

„A ko bude slijedio neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, a na ahiretu je među gubitnicima”.[419]

Kaže Uzvišeni Allah:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ﴿١٦٥﴾

„Ima ljudi koji Allahu pridružuju druge, vole ih kao što se Allah voli. A vjernici još više vole Allaha“.[420]

Nije Uzvišeni Allah stvorio džine i ljude ni radi čega drugog osim da Mu robuju, i zato je poslao poslanike i objavio objave i uspostavio zakone, nagradu i kaznu, džennet i džehennem, i podijelio ljude na sretne i nesretne. I, kao što niko nema ravan Allahu, tako nema ni ljubavi prema stvorenju koja je ravna Allahovoj ljubavi. Ljubav prema stvorenju, ako nije radi Allaha, postaje patnjom za onoga koji voli, jer voljeni ne uzvraća jednakom ljubavi. Ljubav prema Allahu je drukčija, jer ništa nije draže srcima od njihova Tvorca.

On je njihov Gospodar, Njemu robuju, On ih opskrbljuje, o njima se brine, On ih usmrćuje i oživljava. Stoga je ljubav prema Njemu užitak za dušu, hrana za srce i svjetlo za razum. Sve što je ova ljubav potpunija i spoznaja Allaha bolja i blizina Njemu veća, toliko je užitak u njoj jači. Ukoliko Allah nije jedini cilj robu, onda kada voli, ne voli radi Njega, i ne ostvaruje time svjedočenje da nema božanstva osim Allaha. Onoliko koliko ne voli radi Allaha, toliko mu vjera biva krnjava i posjeduje u sebi širk.

Stoga rob prilikom griješenja, kada zaboravi na Allaha i preda se strastima i užitku, zaboravi na užitke vjere u Allaha, jer da je vjera bila prisutna kod njega u svojoj potpunosti, ne bi dao prednost strastima i dunjalučkom uživanju. Zato je Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem rekao:

[419] Āli-Imran, 85

[420] El-Bekara, 165

„Bludnik dok čini blud, nije vjernik. Kradljivac dok krade, nije vjernik. Onaj koji pije vino, dok ga pije, nije vjernik".[421]

Stoga se rob, ako je iskren prema Allahu i željan susreta sa Njim, ne osvrće na ove zabranjenosti i gleda na njih kao na zamjenu dragulja balegom".[422]

ŠTA JE PROTIVNO TEVHIDU

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„Čovječanstvo je bilo na pravom putu i na jednoj vjeri robujući jednom Gospodaru.

Kaže Uzvišeni:

وَمَا كَانَ ٱلنَّاسُ إِلَّآ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَٱخْتَلَفُوا۟ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

„Ljudi su jednu zajednicu sačinjavali, a onda su se jedan drugome suprostavili. A da nije riječi ranije izrečene od Gospodara tvoga, ovima bi već bilo presuđeno o onome oko čega se razilaze".[423]

Kaže Uzvišeni:

كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ بِٱلْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ فِيمَا ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ ۚ ... ﴿٢١٣﴾

„Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti opomene, i po Njima je slao Knjigu, samu istinu, da se po njoj sudi ljudima u onome u čemu su se razilazili..."[424]

---

[421] Buhari,i Muslim, 6.810, 57

[422] "Igasetu'l-ihfan", 195-199

[423] Junus, 19

[424] El-Bekara, 213

Prenosi Sa'id od Katade:

„Rečeno nam je da je između Adema i Nuha, 'alejhimusselam, bilo deset stoljeća na uputi i zakonu koji je na Istini. A onda se raziđoše, pa Uzvišeni Allah posla Nuha, i on bijaše prvi Poslanik kojeg posla Allah Uzvišeni stanovnicima Zemlje kad započe nesuglasje i napuštanje istine“.

Kaže Ibn Abbas, radijallahu 'anh:

„Svi su ljudi bili jedan narod i svi su bili u islamu“.

KAKO JE ZAPOČEO ŠIRK U NUHOVOM NARODU

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullah:

„Kaže Uzvišeni:

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

„I govore: 'Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Nesra ne napuštajte!'“[425]

Prenosi Buhari u „Sahihu“ od Ibn Abbasa:

„Ovo su imena dobrih ljudi iz Nuhova naroda, pa kad pomriješe, nadahnu šejtan njihov narod da im podignu spomenike tamo gdje su običavali zasijedati i da ih nazovu po njihovim imenima. Oni tako postupiše, a nisu im robovali dok ne pomriješe i dok se ne zagubi znanje, pa im se poče robovati“.

[425] Nuh, 23

AMR BIN LUHAJJ UVODI KIPOVE NA ARAPSKO POLUOSTRVO

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Prvi koji je promijenio vjeru Ismaila, 'alejhisselam, i uveo kipove i svete deve bio je Amr bin Rebi'a Luhajj ebu Huza'a, iz plemena El-Ezd. Djed njegove majke je bio El-Haris, zadužen za održavanje Ka'be. Ali, Amr preote brigu o Ka'bi i otjera pleme Džurhum iz kojeg je bio oženjen Ismail, 'alejhisselam, iz Mekke.

Prenosi ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Vidio sam Amra kako vuče crijeva u Vatri. On je prvi koji proglasi svete deve i promijeni vjeru Ibrahima, 'alejhisselam".[426]

Kaže El-Kelbi:

„Amr bin Luhajj je bio vračar, pa mu njegov džin reče: 'Otputuj iz Tuhame u Džeddu. Naći ćeš tamo kipove, pa ih unesi u Tuhamu i pozovi Arape da im robuju. Odazvat će ti se'. I on postupi tako i ode na hadž, i pozva sve Arape u robovanje kipovima. I odazva mu se Avf bin 'Uzra iz plemena Kelb, i uze za sebe Vedda u Vadil-kura u Devmetu'l-džendel i prozva sina 'Abdulvedda'. Potomstvo Avfovo bili su čuvari Vedda sve do dolaska islama.

Pričao mi je Malik ibn Harise kako ga je otac slao da napoji Vedda mlijekom, govoreći: 'Napoji svog boga', pa bi ga napojio. Onda je vidio Halid ibn Velida, radijallahu 'anhu, kako ga razbija u komadiće kada ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao sa tom zadaćom nakon što je porazio pleme 'Abdulvedd i Benu Amir, koji ga u tome htjedoše spriječiti".

Potom nastavlja El-Kelbi:

„Pa rekoh Maliku: 'Opiši mi Vedda'. A on reče: 'Poput ogromnog čovjeka sa sabljom, lukom i kopljem'.

I odazva mu se pleme Mudar bin Nizar, pa uzeše sa sobom Suva'a u područije pod imenom Batn Nahle i od tada mu robovaše.

---

[426] Buhari, 4.623

Pleme Mezhedž uze Jegusa u Jemenu, i tamo mu robovaše.

Pleme Hamdan uze Je'uka u Jemenu i robovaše mu.

Pleme Himjer uze Nesra u Sebe'a u Jemenu i robovaše mu sve dok ne primiše jevrejsku vjeru u doba Zun-Nuvasa".

Prenosi Buhari od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhu:

„Poče se kipovima iz doba Nuhovog naroda robovati kod Arapa, Vedd kod plemena Kelb u Devmetu-l-džendel, Suva'a u plemenu Huzejl, Jegus u Sebe'a, Je'uk u plemenu Hamdan i Nesr u Himjeu. To su bili ispravni ljudi Nuhovog naroda".

ROBOVANJE MENATU, LATU I 'UZA'U KOD ARAPA

Najstariji kip kod Arapa je bio Menat na obali mora između Mekke i Medine. Svi su mu Arapi počast ukazivali, među njima El-Evs i El-Hazredž, i kurbane mu prinosili. Sinovi M'ada, pleme Rebi'a i pleme Mudar držali su ostatke vjere Ismaila, 'alejhisselam, a El-Evs i El-Hazredž su ga najviše poštovali.

Prenosi Hišam lancem prenosilaca do Muhammeda bin 'Ammara bin Jasira:

„El-Evs i El-Hazredž i ostala arapska plemena iz Jesriba činili su hadž i ne bi brijali glave dok ne bi na kraju hadža došli kod Menata i kod njega se obrijali. I nisu smatrali hadž potpunim bez toga".

Menat je pripadao plemenu Uzejl i Uza'a. U godini osvajanja Mekke, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je Aliju, radijallahu 'anhu, da ga sruši.

Nakon Menata, uzet je Lat u Taifu za božanstvo. Bio je u osnovi četverougaona stijena, koju je nadogradilo pleme Sekif, koje ga je čuvalo.

Obožavali su ga Kurejšije i sva arapska plemena. Nakon što pleme Sekif primi islam, posla Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, El-Mugiru bin Šu'be da ga sruši i zapali.

Potom za božanstvo uzeše 'Uzaa u Batnu'l-Nahle, sjeverno od Mekke, i sagradiše hram na njemu iz kojeg su čuli glas.

Prenosi Hišam lancem prenosilaca do Ibn Abbasa:

„El-'Uzaa je bila šejtanka unutar tri drveta u Batnu-l-Nahle. Kad je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osvojio Mekku, poslao je Halida ibn Velida i rekao mu: 'Idi u Batnu-l-Nahle. Naći ćeš tri drveta, pa posijeci prvo'. Tako Halid i učini, pa ga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, po povratku upita: 'Jesi li šta opazio?' Halid reče da nije. Pa mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče da posiječe drugo drvo. Halid tako uradi, ali opet ništa ne opazi, pa mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče da posiječe i treće drvo. Kad je posijekao i treće drvo, iz njega izađe crnkinja raščupane kose s rukama na stražnjici, iskeženih očnjaka, a iza nje njen čuvar. Halid joj prepolovi glavu sabljom i ostade od nje samo pepeo. Onda posiječe drvo i ubi čuvara i obavijesti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu reče: 'To je bila El-'Uza'a i neće više biti Uza'a kod Arapa, niti će joj se robovati od danas'."

HUBEL, ISAF I NA'ILA

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„ Kaže Hišam: 'Kurejšije su imale kipove unutar Ka'be i oko nje. Najznačajniji im je bio Hubel, sačinjen od crvenog ahata, u liku čovjeka otkinute desne ruke. Kurejšije su ga zatekle takvog, pa su mu napravile ruku od zlata. Ispred njega je bilo sedam strjelica, pa kada bi Kurejšije htjele odlučiti u nekom pitanju, poklonili bi Hubelu kurban, pa bi onda, shodno strjelicama, odlučili šta će raditi'".

Kaže Hišam: 'Prenosi El-Kelbi lancem prenosilaca do Ibn Abbasa:

'Isaf i Na'ile bila su iz plemena Džurhum, iz kojeg se oženio Ismail, 'alejhisselam. Bili su ljubavnici u Jemenu i, kada su došli na hadž, dok je Ka'ba bila prazna, htjedoše učiniti zinaluk u njoj, pa ih Allah okameni. Ljudi ih staviše ispred Ka'be kao opomenu drugima, pa im pleme Huzaa poče robovati, kao i Kurejšije i plemena koja su dolazila na hadž'."

DRUGI KIPOVI KOJIMA SE ROBOVALO

„Zu'l-Hulsa je bila bijela stijena sa izrezbarenom krunom. Podignut joj je hram na putu iz Mekke prema Jemenu. Čuvalo je pleme Benu Umame i prinosilo joj je kurbane plemena Husam i Ba'ile. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Džeriru:

'Zar nije dosta Zu'l-Hulse?', pa se Džerir uputi, zapali je i sruši nakon borbe sa ova dva plemena".

ROBOVANJE KAMENJU

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Kaže Hišam: 'Pripovijedao mi je moj otac, a i drugi, kako se Ismail, 'alejhisselam, nastanio u Mekki i kako se njegovo potomstvo namnožilo i popunilo Mekku i prognalo gorostase koji su u njoj živjeli. Onda su se dogodili ratovi među njima, ratovi neprijateljstva, pa istjeraše jedni druge i raširiše se po drugim područijima, i donese svaki od njih kamen iz harema Mekke, oko kojeg su tavaf činili. Tako nastaviše činiti hadž i 'umru u Mekki po uzoru na Ibrahima i Ismaila, 'alejhimasselam, uz stajanje na Arefatu, Muzdelifi i klanje kurbana, ali su unijeli u vjeru robovanje idolima i tako zaboravili izvornu vjeru.'

Kaže Hanbel: 'Pripovijedao mi je Hasan ibn Rebi'a, lancem prenosilaca do Ebu Redže'a el-Utaridija, da kaže: 'Robovali smo kamenju u džahilijjetu,[427] pa kada bi našli ljepši kamen, bacili bi prethodni. A ako ne bi našli kamen, zgrnuli bi zemlje i po njoj posuli ovčije mlijeko, pa bi onda tavafili oko nje'.

Kaže ebu Redže'a: 'Robovali smo pijesku. Sabrali bismo gomilu pijeska, a potom je posuli mlijekom i činili joj ibadet. Također, robovali smo neko vrijeme bijelom kamenu, a potom ga bacili'.

Kaže Ebu Bekr ibn Ebi Šejbe: 'Pripovijedao mi je Jezid ibn Harun lancem prenosilaca do Ebu Osmana el-Hindija: 'Robovali smo kamenu u džahilijjetu, pa bi čuli dozivanje: 'Nomadi, izgubio se vaš gospodar, pa nađite drugog!' Tako bi izišli i tražili ga, dok ne bismo čuli da nam je gospodar pronađen ili dok ne bismo našli drugi kamen koji mu je sličan, pa bismo mu zaklali kurban.'

Kaže Muhammed ibn S'ad: 'Pripovijedao mi je Muhammed ibn Omer, lancem prenosilaca do Amra ibn 'Abese: 'Kad bi se zaustavili u nekom kraju gdje nije bilo božanstava, jedan od nas bi otišao i donio bi četiri kamena. Mi bismo izabrali najljepši i činili mu ibadet, a ako bi našli ljepši, ostavili bi prethodni.

[427] Period neznanja, prije dolaska islama

Kad je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osvojio Mekku, našao je u haremu Ka'be trista šezdeset kipova, koje je poobarao svojim lukom, učeći kur'anski ajet:

وَقُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَزَهَقَ ٱلْبَٰطِلُ ... ﴿٨١﴾

„I reci: "Došla je istina, a nestalo je laži..." [428]

A potom je naredio da se iznesu iz harema i spale'".

ČEMU SU ROBOVALI DRUGI NARODI

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Drugi narodi su uzeli zvijezde za svoja božanstva, podigli im hramove i prinosili im kurbane. Neki od ovih hramova bili su u Jemenu. U današnjem glavnom gradu bio je Sana'a, pa na vrhu brda u Isfahanu, i Hram Sunca u Fergani, koji je srušio abasijski halifa El-Mu'atesim".

Zatim spominje brahmansku vjeru u Indiji, koja je imala bezbrojna božanstva, i spominje obožavaoce Sunca i kaže:

„Smatrali su ga melekom koji ima dušu i razum. Sagradili su mu kip koji je u ruci imao dragulj boje vatre. Sagradili su mu hram, postili i klanjali mu se.

Obožavaoci Mjeseca smatrali su da on upravlja donjim svijetom. Sagradili su mu kip u obliku teleta, sa draguljem, klanjali mu se i postili svakog mjeseca određeni broj dana, prinosili mu hranu i piće, pjevali bi i plesali".

VELIČINA ISKUŠENJA ROBOVANJA IDOLIMA

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Većina stanovnika Zemlje pala je u iskušenje robovanja idolima i spasili su se od toga samo sljedbenici vjere Ibrahima, 'alejhisselam. Kaže Ibrahim, 'alejhisselam, u Allahovoj Knjizi:

---

[428] El-Isra', 81

وَٱجْنُبْنِى وَبَنِىَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ ... ﴿٣٦﴾

„...Sačuvaj Mene i sinove moje da ne obožavamo kumire, oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli..."[429]

Što se tiče naroda koje je Uzvišeni Allah uništio, svi oni su bili obožavaoci idola i spasili su se samo Allahovi poslanici i vjernici koji su ih slijedili.

Bilježe Ahmed i Buhari da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da će od svake hiljade ljudi devetsto devedeset devet biti stanovnici Vatre.

Kaže Uzvišeni:

فَأَبَىٰٓ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾

„...Ali većina ljudi odbija sve osim nevjerovanja".[430]

I kaže Uzvišeni:

وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِى ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ... ﴿١١٦﴾

„Ako bi ti slijedio većinu onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili..."[431]

I kaže Uzvišeni:

وَمَآ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

„A većina ljudi, ma koliko ti želio, neće biti vjernici".[432]

[429] Ibrahim, 35-36

[430] El-Furkan, 50

[431] El-En'am, 116

[432] Jusuf, 103

UZROCI ROBOVANJA IDOLIMA

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala:

„Mnogobrojni su uzroci robovanja idolima: veličanje umrlih, podizanje kipova u njihovom liku, zbog čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo one koji podižu džamije na kaburovima i koji stavljaju lampe na njih, zabranio je namaz na njima, upućivanje dove, da se od njih prave mjesta na kojima će se činiti ibadet, i zabranio je svom ummetu praznovanje na kaburovima.

Kaže Allahov Poslanik,:

„Žestoka je Allahova srdžba nad narodom koji je uzeo kaburove svojih poslanika za džamije”.[433]

Naredio je, sallallahu alejhi ve sellem, da se kaburovi poravnaju sa zemljom i da se poruše kipovi. Ovaj uzrok robovanja idolima najviše je raširen među običnim svijetom, dok su drugi izabrali zvijezde da im robuju, a treći uzvisili stvorenja iznad onoga što jesu i čak im dodijelili božanska svojstva i uporedili ih sa Uzvišenim Allahom.

Uzroka robovanja idolima je i ulasku šejtana u njih, obraćanje ljudima iz njih i obavještavanje o nekim stvarima iz gajba, pa ljudi povjeruju da idoli govore ili njihove duše ili meleki, dok drugi kažu da je to apsolutni razum, a treći da su to duše nebeskih tijela.“

O NEISPRAVNOSTI ROBOVANJA IDOLIMA

Uzvišeni Allah, subhanehu ve te'ala, navodi primjer koji ukazuje na neispravnost robovanja kipovima:

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ أَحَدُهُمَآ أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَىْءٍ وَهُوَ كَلٌّ
عَلَىٰ مَوْلَىٰهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُّ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِى هُوَ وَمَن يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ
وَهُوَ عَلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾

433 Buhari i Muslim

„Allah vam navodi kao primjer dvojicu ljudi, od kojih je jedan gluhonijem, koji ništa nema i koji je na teretu gospodaru svome – kud god ga pošalje, nikakva dobra ne donese. Da li je on ravan onome koji traži da se pravedno postupa, a i sam je na Pravome putu?"[434]

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Uzvišeni Allah ovim ajetom navodi primjer kipova koji ne čuju, ne govore, ne razumiju i koji su na teretu onima koji ih obožavaju. Oni ih moraju nositi, uspravljati, čistiti itd. Pa, kako kipove mogu izjednačavati sa Allahom, Koji naređuje pravednost i čisti tevhid, Koji sve može, koji govori, koji je nezavisan i Koji je na Pravome putu u pogledu svojih riječi i djela?!

Njegove riječi su istina, upućuju na ispravnost, sadrže savjet i uputu, a djela su Mu mudra, pravedna, donose korist i milost.

Ovo je najispravniji komentar ovog ajeta, i mnogi mufessiri ništa više nisu dodavali.

Kažem, to što Uzvišeni ukazuje na put, nužni je ishod činjenice da je On uistinu na Pravome putu, i riječima i Svojim djelom. Zbog toga je ispravno reći da je Uzvišeni na Pravome putu.

Rečeno je da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje pravdu i da je na Pravom putu. Ovome dodajem da ajet i ovo tumačenje nisu oprečni prethodnom tumačenju, jer Allah je na Pravom putu, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a i oni koji slijede Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem".[435]

[434] En-Nahl, 76

[435] "Igasetu'l-hifan", 2/230-231

Deveto poglavlje

KUFR I NJEGOVI DIJELOVI

Prvi ogranak

PET VRSTA VELIKOG KUFRA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Veliki kufr se dijeli na pet dijelova:

- kufr poricanja,
- kufr oholosti i odbijanja istine priznavanjem istine,
- kufr okretanja,
- kufr sumnje,
- kufr licemjerstva.

KUFR PORICANJA

(kufrut-tekzib)

To je smatranje poslanika lažovima. Ova vrsta nevjerovanja malobrojna je među nevjernicima. Uzvišeni Allah je pomogao Svojim vjerovjesnicima čvrstim dokazima i znamenjima koja su upućivala na njihovu iskrenost. Ujedno, sa tim dokazima otklonjeno je svako opravdanje. Uzvišeni Allah o faraonu i njegovom narodu kaže:

وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ... ﴿١٤﴾

„I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita...“[436]

Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾

“...Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi”.[437]

[436] En-Nahl, 14

[437] El-En'am, 33

KUFR OHOLOSTI I ODBIJANJA

(kufru'l-istikbari vel-iba'i)

Što se tiče ovih vrsta kufra, one su poput Iblisovog kufra. On nije zanijekao Allahovu odredbu, niti ju je osporio, već je odbio iz oholosti. A ovo je, ujedno, i kufr onih koji su dobro poznavali Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, iskrenost, nisu sumnjali da je došao sa istinom od Allaha, ali ga nisu htjeli slijediti čisto iz oholosti.

Ovakva vrsta kufra bila je među neprijateljima poslanika, kao što je Allah, subhaneh, obavijestio o faraonu i njegovom narodu:

أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَـٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾

"Zar da povjerujemo dvojici ljudi koji su isti kao i Mi, a narod njihov je roblje naše?" [438]

Kao i riječi prijašnjih naroda koje su uputili njihovim poslanicima:

إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا ... ﴿١٠﴾

„...Vi ste ljudi kao i mi..."[439]

I Njegove riječi:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَىٰهَآ ﴿١١﴾

„Semud je zbog obijesti svoje poricao".[440]

To je kufr jevreja, kao što Uzvišeni kaže:

---

[438] El-Mu'minun, 47

[439] Ibrahim, 10

[440] Eš-Šems, 11

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتَٰبٌ مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا۟ مِن قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فَلَمَّا جَآءَهُم مَّا عَرَفُوا۟ كَفَرُوا۟ بِهِۦ ﴿٨٩﴾

„A Kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i Kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju...“[441]

I kaže:

يَعْرِفُونَهُۥ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَآءَهُمْ ﴿١٤٦﴾

„...Znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju...“[442]

To je također Ebu Talibov kufr. On nije sumnjao u iskrenost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i vjerovao mu je, ali, zbog ponosa i veličanja svojih predaka, nije mogao napustiti svoju vjeru i posvjedočiti protiv njih da su oni kafiri.[443]

KUFR OKRETANJA OD ALLAHOVE VJERE

(kufru'l-i'rad)

Što se tiče kufra okretanja od Allahove vjere, on podrazumijeva okretanje sluha i srca od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti ga takvi smatraju iskrenim, niti neiskrenim, niti su u savezništvu sa njim, a niti protiv njega. Uopće se ne obaziru, a niti slušaju ono sa čime je on, sallallahu alejhi ve sellem, došao. Kao što je rekao jedan od pripadnika plemena Abd-Jalil Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

441 El-Bekara, 89

442 El-Bekara, 146

443 Nevjernici

„Tako mi Allaha, reći ću ti nešto: Ako si iskren u onome što govoriš, ti si u mojim očima poštovan i ne bih ti se suprotstavio. A ako si lažov, onda si ponižen da bih sa tobom razgovarao“.

KUFR SUMNJE

(kufruš-šekk)

To je kufr kojim se kategorično ne tvrdi da je istina ono sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, niti da je laž, nego se sumnja u njegovu poslanicu. Ako se osoba koja sumnja okrene od izučavanja dokaza koji upućuju na iskrenost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ta sumnja će u njemu potrajati i neće iščeznuti. On njih ne sluša, niti obraća pažnju na njih. A ako se osvrne na te ajete koji upućuju na to, onda će sumnje nestati, jer ti ajeti ulaze u sastavni dio Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, iskrenosti, posebno ako se uzmu u obzir svi dokazi u potpunosti, jer ti dokazi, zapravo, upućuju na iskrenost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što Sunce ukazuje na dan.

KUFR LICEMJERSTVA

(kufru-n-nifak)

To je ispoljavanje vjerovanja jezikom koji lažno potiče iz srca. Ovo se ubraja u veliko licemjerstvo, tj. en-nifaku-l-ekber, čije ćemo vrste, inšallah, kasnije objasniti.

Dvije su vrste kufra nijekanjem (kufru-l-džuhud). Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Dvije su vrste kufra nijekanjem: općenito neograničeni kufr i posebno ograničeni kufr.

U neograničeno nijekanje ubraja se nijekanje svega ono što je Uzvišeni Allah objavio i nijekanje vjerovjesnika koje je poslao.

Posebno ograničeni kufr je nijekanje nekih islamskih farzova, zabrana i atributa kojima je Uzvišeni Allah Sebe opisao, ili vijesti kojima je On obavijestio Svoje robove hotimično, ili davanjem prednosti govoru koji je oprečan govoru Allaha, subhaneh, radi postizanja nekog cilja.

Ako bi neka osoba zanijekala nešto od spomenutog iz neznanja ili iz (pogrešnog) te'vila[444] koji se oprašta počiniocu, takva se osoba time neće proglasiti kafirom, kao što se govori u hadisu o osobi koja je zanijekala Allahovu moć i proživljenje, pa je naredio svojoj porodici da ga, kad umre, spale i pepeo prospu u vjetar. Uprkos tome, Allah mu je oprostio i smilovao mu se zbog njegovog neznanja. Njegov postupak je bio zasnovan na onome do čega je njegovo znanje doprlo. On nije iz prkosa zanijekao Allahovu moć proživljenja, niti radi utjerivanja u laž onih koji u to vjeruju."[445]

[444] Tumačenja

[445] Buhari, 3.481; Muslim, 2.756

Drugi ogranak

UZROCI NEVJEROVANJA

Ibn Qajjim, rahīmehullāhu te'āla, spominje deset povoda koji vode u kufr, a oni su :

Prvi povod :

Da munafik ima slabu spoznaju o onome što mu je dostavljeno od istine.

Drugi povod:

Nepodobnost – može poznavati u potpunosti istinu, ali je ona uslovljena čistoćom onoga koji prihvata i željan je za prihvatanjem čišćenja. Ukoliko onaj ko prihvata istinu nije čist niti prihvata čišćenje poput je skamenjene zemlje u koju voda ne može zaći. Nemoguće je da ista iz nje nikne zato što je nepodobna i što ne prihvata. Kada je srce okrutno i skamenjeno i ne prihvata čišćenje niti na nju utiču savjeti, neće mu koristiti da bilo koje znanje nauči kao što skamenjena zemlja neće dati rastinja iako na nju pada svaka vrsta kiše i zasadi se svaka vrsta sjemena.

O ovoj vrsti ljudi Allāh, subhānehu we te'āla, kaže:

إِنَّ ٱلَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَوْ جَآءَتْهُمْ كُلُّ ءَايَةٍ حَتَّىٰ يَرَوُا۟ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

„A oni nad kojima se ispuni Riječ Gospodara tvoga zaista neće vjerovati, makar im došli svi dokazi, sve dok ne dožive patnju nesnosnu.“ [446]

Uzvišeni kaže:

۞ وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَآ إِلَيْهِمُ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ ٱلْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَىْءٍ قُبُلًا

مَّا كَانُوا۟ لِيُؤْمِنُوٓا۟ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١١﴾

[446] Junus, 96-97

„Kada bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze sabrali, - oni opet ne bi vjerovali, osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna.“ [447]

Uzvišeni kaže:

قُلِ ٱنظُرُوا۟ مَاذَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَمَا تُغْنِى ٱلْءَايَٰتُ وَٱلنُّذُرُ عَن قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

„Reci: "Posmatrajte ono što je na nebesima i na zemlji!" – a ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje.“ [448]

Ovakvi primjeri u Kur'ānu mnogobrojni.

Kada je srce tvrdo, okrutno i osorno, i kada znanje u njemu ne djeluje, a i kada je bolesno, prezreno i žitko, bez čvrstine, snage i odlučnosti znanje na njega neće djelovati.

Treći povod:

Postojanje zapreke pakosti ili oholosti. To je spriječilo Iblīsa da se podredi naredbi. To je bolest prvih I potonjih, osim koga Allāh sačuva, zbog toga je vjerovanje izostalo kod židova koji su vidjeli Allāhovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,.i spoznali ispravnost njegovog vjerovjesništva, a isto važi i za ostale koji su tako postupili. To je spriječilo Abdullāha ibn Ubejja da uzvjeruje. Zbog toga je izostalo vjerovanje kod Ebū Džehla i kod ostalih mušrika.Oni nisu sumnjali u istinitost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je istina sa njim došla, ali ih je oholost i pakost natjerala na kufr. Zbog toga je izostao īmān kod Umejje i njemu sličnih koji su imali znanje o Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesništvu.

[447] El-En'ām, 111

[448] Jūnus, 102

Četvrti povod:

Zapreka vođstva i vladavine, iako takav nije pakostan niti se oholi u pogledu podređenosti istini. Međutim, ne može da objedini podređenost istini svoju vladavinu i vođstvo, pa ih zaduži, kao što je slučaj sa Heraklom i njemu sličnim nevjerničkim vladarima koji su znali za istinitost njegovog vjerovjesništva. Priznavali su ga srcima i voljeli su ući u njegovu vjeru ali su se bojali za svoju vlast. Ovo je bolest posjednika vlasti, namjesništva i vođstva. Malo je onih koji su su se spasili ove bolesti osim onoga koga je Allah sačuvao. Ovo je bolest Faraona i njegovog naroda, a zato su rekli:

فَقَالُوٓاْ أَنُؤۡمِنُ لِبَشَرَيۡنِ مِثۡلِنَا وَقَوۡمُهُمَا لَنَا عَٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾

„ 'Zar da povjerujemo dvojici ljudi koji su isti kao i Mi, a narod njihov je roblje naše?' – govorili su.“ [449]

Odbili su da vjeruju i slijede Mūsāa I Hārūna, te da im se podrede dok sui m Izraelćani bili robovi. Zato je rečeno Faraonu, kada je htio slijediti Mūsāa i potvrditi njegovu misiju, kada se o tome konsultovao sa Hamānom, svojim vezirom, koji mu je rekao: „Sada si obožavani bog, pa ćeš postati rob koji će druge obožavati.“

Peti povod:

Prepreka povođenja za strastima i imetkom. Ovo je spriječilo veliki broj sljedbenika Knjige da povjeruju u Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo iz straha da im njihovi sunarodnjaci neće uskratiti hranu i imetak koji im oni daju. Kurejšije su imali taktiku pri odvraćanju ljudi od Upute, nudeći im ono za čim oni najviše žude, i pri čemu su najslabiji. Govorili bi onome ko čini blud i ostala odvratna djela : „Muhammed zabranjuje blud I konzumiranje alkohola“, i na takav način bi i slijepog pjesnika odvratili od Islāma.

Šesti povod:

Ljubav prema porodici,rodbini i plemstvu. Takav smatra ako bi slijedio istinu i suprostavio se onome na čemu su njegovi najbliži, zapostaviće ga, odstraniti ili deponovati u drugo mjesto. Ovo je bio povod mnogim ljudima da ostanu u kufru zajedno sa svojim narodom.

[449] El-Mu'minūn, 47

Sedmi povod:

Ljubav prema mjestu boravka i domovini, čak iako u njemu ne bi imao porodicu niti rodbinu, i smatra da bi ga slijeđenje Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute primoralo da napusti svoje ognjište i da se odseli u mjesto gdje ga niko ne poznaje. I to mu je glavna prepreka da ne uđe u vjeru.

Osmi povod:

Ko misli da je u slijeđenju Islāma i povođenje za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, potcjena i omalovažavanje njegovih predaka i djedova. Ovo je spriječilo Ebū Tāliba i njemu slične da prihvate Islām. Bilo im je isuviše teško da za svoje pretke posvjedoče da su kāfiri i zabludjeli, i da odaberu suprotno onome šta su ti preci za sebe odabrali. Smatrali su da ako pređu na Islām, da će svoje prethodnike proglasiti ludima , neuračunljivima, i da će protiv njih iznijeti najveću uvredu, a to su kufr i širk.Zato su Allāhovi neprijatelji rekli Ebū Tālibu na njegovoj samrti: „Zar ćeš odbiti vjeru AbdulMuttalibovu?" Zadnje što im je rekao je bilo da ostaje na vjeri AbdulMuttalibovoj.[450]

Allahovi neprijatelji su jedino našli mogućnost da ga pozovu sa ovog aspekta, jer su znali koliko je cijenio svoga oca AbdulMuttaliba, zato što je zadobio ponos i počast putem njega. Kako onda može prihvatiti stvar iz koje sljeduje krajnje skrnavljenje i pokuda njegovog oca.

Deveti povod:

Ne ulazak u Islām zbog vlastitih neprijatelja koji su prihvatili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pretekli ih u ulasku u vjeru, pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno prihvatio i približio sebi. Ovo je spriječilo mnoge ljude da slijede Istinu. Neki čovjek ima neprijatelja i mrzi njegovo mjesto, ne voli zemlju po kojoj on hoda i stalno mu se namjerno suprostavlja i kontrira mu. Zatim vidi kako ovaj slijedi Istinu pa ga namjera njegovog kontriranja i neprijateljstva natjera da bude neprijatelj Istine i sljedbenika istine, iako između njega i ostalih nema neprijateljstva. Tako se desilo Židovima u pogledu Ensārija - bili su njihovi neprijatelji i obećavali su im skori dolazak Vjerovjesnika

[450] Buhārī 1360, Muslim 24

kojeg će slijediti i boriti se sa njim. Kada su ih Ensārije u tome pretekle, prešavši na Islam, njihovo neprijateljstvo ih je natjeralo da ostanu u svome kufru i židovstvu.

Deseti povod:

Zapreka nāvīkā, običaja i tradicije. Običaj može toliko ojačati da nadvlada prirodu. Zato je rečeno da je običaj druga priroda. Čovjek bude odgojen u duhu određenog govora i stasa sa njim od malih nogu, srce i duša mu se odgoje u njemu kao što odrastaju njegove kosti i meso na uobičajenoj naravi. On se ne vidi osim kao zastupnik tog mišljenja, a zatim mu dođe znanje iznenadno koje iz njegovog srca želi otkloniti i izbaciti takvo mišljenje i nastaniti se na njegovom mjestu. Njemu biva teško to pomjeranje i nestanak.

Ovaj povod, iako je najslabiji po svom značenju, najčešće se dešava narodima i predvodnicima ideologija i vjera. Ne samo većina, već svi, osim rijetkih, imaju tradiciju i odgoj od malih nogu.“ [451]

---

[451] Miftāhu dāris-seāde, 1/335-339

Deseto poglavlje

VELIKI I MALI ŠIRK

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjava i veli:

„Postoje dvije vrste širka: veliki i mali. Širk koji izvodi iz islama je veliki širk (eš-širku-l-ekber) i širk koji ne izvodi iz islama, a to je mali širk (eš-širku-l-asgar), poput rija'a.[452]

O velikom širku Uzvišeni kaže:

إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُ... ﴿٧٢﴾

„...Ko drugog Allahu smatra ravnim (širk Mu čini), Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište Njegovo će džehennem biti..."[453]

I kaže:

وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَتَخۡطَفُهُ ٱلطَّيۡرُ أَوۡ تَهۡوِي بِهِ ٱلرِّيحُ فِي مَكَانٖ سَحِيقٖ ﴿٣١﴾

„...A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan (ko Mu bude širk činio) – bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio".[454]

O širku pretvaranja kaže:

فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا ﴿١١٠﴾

„Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne smatra Njemu ravnim nikoga (širk Mu ne čini)!"[455]

---

[452] Pretvaranja

[453] El-Maide, 72

[454] El-Hadždž, 31

[455] El-Kehf, 110

Na ovu vrstu malog širka (širk pretvaranja) odnose se riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Ko se zakune nečim mimo Allaha, počinio je širk".[456]

Poznato je da onog ko se zakune nečim mimo Allaha ta zakletva neće izvesti iz vjere i zbog toga ga ne možemo smatrati kafirom. Na ovo, također, upućuju i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Širk u mome ummetu je skriveniji od mravljeg hoda".[457][458]

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, navodi:

„Postoje dvije vrste širka: veliki i mali širk. Allah neće oprostiti veliki širk osim ako mu se zbog toga učini iskreno pokajanje. Veliki širk znači uzeti nekoga drugog pored Allaha za božanstvo i voljeti ga kao što se voli Allah. Ova vrsta širka u sebi sadrži izjednačavanje božanstava mušrika sa Gospodarom svih svjetova.

VELIKI ŠIRK

Osnova širka[459] je u smatranju nekog Allahu ravnim u ljubavi, kao što kaže Uzvišeni:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ... ﴿١٦٥﴾

„Ima ljudi koji su mjesto Allaha idole prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha..."[460]

Uzvišeni Allah pojašnjava da ima ljudi koji umjesto Njega prihvataju druga božanstva i smatraju ih Njemu ravnim. Vole ih kao što se voli Allah. Uzvišeni Allah pojašnjava da oni koji istinski vjeruju više vole Allaha nego što mušrici vole svoja božanstva.

---

456 Ebu Davud, 3.251, Tirmizi, 1.535, od Ibn Omera, radijallahu 'anhu

457 Valorizator knjige kaže da ovaj hadis bilježi Ahmed, dok ga je El-Munziri u „Tergibu" pripisao Taberaniju, a ocijenio ga je kao sahih

458 „El-Salat", str. 58

459 Pripisivanje Allahu druga

460 El-Bekara, 165

Rečeno je da se ovim ajetom želi reći da vjernici više vole Allaha nego što Ga vole mušrici. I pored toga što (mušrici) vole Allaha, njihova ljubav slabi zato što su je usmjerili drugim božanstvima. A istinski muvehhidi svoju ljubav posvetili su samo Uzvišenom Allahu i njihova ljubav je čvršća i jača prema Allahu nego ljubav mušrika prema njihovim božanstvima.

Skretanje sa puta Gospodara svih svjetova i Njegovo poistovjećivanje sa drugim božanstvima biva upravo poistovjećivanjem ove ljubavi njima pored Njega.

Uzvišeni Allah zahtijeva od Svojih robova da ta ljubav bude usmjerena samo Njemu. On najstrožije ukorava upravo one koji tu ljubav dijele na druga božanstva. Ponekad se ove dvije ljubavi spominju zajedno, a ponekad odvojeno.

Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى
ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ
فَٱعْبُدُوهُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

„Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju za šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda se iznad 'Arša uzdigao. Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto to vam je Allah, Gospodara vaš, pa Njega obožavajte! Zašto ne razmislite?"[461]

Uzvišeni kaže:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى
ٱلْعَرْشِ ۖ مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِىٍّ وَلَا شَفِيعٍ ۚ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾

[461] Junus, 3

„Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda se iznad 'Arša uzdigao; vi, osim Njega, ni zaštitinika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite?”[462]

Uzvišeni kaže:

وَأَنذِرْ بِهِ ٱلَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحْشَرُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّهِمْ ۙ لَيْسَ لَهُم مِّن دُونِهِۦ وَلِىٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾

„I opominji Kur’anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati – da bi se Allaha bojali”.[463]

Odvojeno su spomenuti u sljedećim ajetima:

أَمِ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَ ۚ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا۟ لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾ قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا ۖ لَّهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾

„Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: 'Zar i onda kada ne budu ništa posjedovali i kada ništa ne razumiju!' Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati...'“[464]

Uzvišeni Allah kaže:

مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ ۖ وَلَا يُغْنِى عَنْهُم مَّا كَسَبُوا۟ شَيْـًٔا وَلَا مَا ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْلِيَآءَ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾

[462] Es-Sedžde, 4

[463] El-En'am, 51

[464] Ez-Zummer, 43-44

„Pred njima je džehennem, i ni od kakve koristi im neće biti ono što su stekli, niti oni koje su, pored Allaha, za prijatelje prihvatili, njih čeka muka golema".[465]

Ako rob za zaštitnika uzme samo svog Gospodara i uzme Ga kao zaštitnika bez uzimanja onih koji se kod mušrika nazivaju posrednicima te sklopi ugovor između sebe i Allahovih robova vjernika, postat će svi Allahovi štićenici, za razliku od onih koji stvorenja uzimaju za zaštitnike mimo Allaha.

Ovo dvoje potpuno je različito, poput razlike između mušričkog i ispravnog muvehhidskog zauzimanja koje je vezano za čisti tevhid. Ovo je glavna tačka koja rastavlja muvehhide od mušrika. A Allah je taj koji upućuje na ispravan put onoga koga On želi. Ovo znači da se bit robovanja i pokornosti Uzvišenom Allahu ne može ostvariti, niti održati uz širk putem ljubavi, za razliku od ljubavi prema Allahu, jer ta ljubav ulazi u sastavni dio robovanja.

Bez ljubavi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i davanja prednosti ljubavi nad samim sobom, očevima i sinovima, ne može se upotpuniti istinsko vjerovanje, jer ispoljavanje ljubavi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, podrazumijeva i ljubav prema Allahu. To se također odnosi i na svaku drugu ljubav koja je radi Allaha i u ime Njega, kao što se to spominje u dva „Sahiha" da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ukoliko vjerniku Allah i njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, budu draži od svega što postoji, ukoliko voli čovjeka samo radi Allaha i prezire povratak u kufr nakon što ga je Allah izbavio iz njega, kao što prezire da bude bačen u Vatru, tada će osjetiti slast imana".[466]

U drugom hadisu koji se bilježi u sunenima, kaže se:

„Ko voli radi Allaha, mrzi radi Njega, daje i uskraćuje radi Njega, upotpunio je svoje vjerovanje".[467]

---

[465] El-Džasije, 10

[466] Buhari,16, 21; Muslim, 43, od Enesa, radijallahu 'anhu

[467] Ebu Davud 4.681

U drugom hadisu je zabilježeno:

„Kada se dva čovjeka zavole Allaha radi, bolji od njih je ko više upotpuni ljubav prema svome bratu".[468]

Ova ljubav usko je povezana sa ljubavlju prema Allahu, tebarake ve te'ala, i sve što ona biva jača, jači je i njen korijen.

[468] Hakim, 7.323; Buhari u „El-edeb el-mufred", 544; hadis je sahih

Prvi ogranak

VRSTE VELIKOG ŠIRKA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Postoje sljedeće vrste velikog širka:

Širk u Allahovom Biću (Zat), imenima, atributima i djelima; pokornosti i ophođenje prema Njemu, bez obzira na to smatra li dotična osoba svoga Gospodara jedinstvenim u Njegovom biću atributima i djelima.“

Drugi ogranak

ŠIRK U POGLEDU ALLAHOVOG BIĆA

Potom nastavlja, Allah mu se smilovao, i kaže:

„Prva vrsta širka dijeli se na dvije podvrste: širk negacije (Njegovih savršenih atributa), što se ubraja u najgoru vrstu širka. Ovu vrstu širka zastupao je faraon, koji je rekao:

وَمَا رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٣﴾

"...A ko je Gospodar svjetova?" [469]

I koji kaže:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَٰهَٰمَٰنُ ٱبْنِ لِى صَرْحًا لَّعَلِّىٓ أَبْلُغُ ٱلْأَسْبَٰبَ ﴿٣٦﴾ أَسْبَٰبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّى لَأَظُنُّهُۥ كَٰذِبًا... ﴿٣٧﴾

„'O Hamane' – reče faraon – 'sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao do staza, staza nebeskih, ne bih li se popeo do Musaova Boga, a ja smatram da je On, zaista, lažov'". [470]

Paralelni su širk i obesnaživanje (negacija) Allahovih savršenih atributa. Svaki obesnaživač Allahovih svojstava je mušrik. Međutim, to se nužno povlači obesnaživanjem u osnovi (u potpunosti); mušrik može priznavati Stvoritelja i Njegova svojstava, ali obesnažuje pravo tevhida. Osnova i temelj širka, na koji se vraća, jest obesnaživanje (ta'til). Temelj širka i njegova suština jest ta'til[471]."

Potom, Allah mu se smilovao, spominje:

„Širk obesnaživanja (negacije) sastoji se iz tri dijela:

---

[469] Eš-Šuara', 23

[470] El-Gafir, 36-37

[471] Negiranje atributa Uzvišenog Allaha

- negacija onoga ko je stvoren da ga je stvorio Tvorac svega,

- negiranje savršenog Tvorca svega stvorenog, Njegovih imena, atributa, djela

- negiranje u ophođenju roba prema Stvoritelju u pogledu suštine tevhida. Ovu vrstu širka zastupaju panteisti,[472] koji kažu da ne postoji Stvoritelj i stvoreno i da to nisu dvije stvari nego jedna, tj. da se storenje uliva u Stvoritelja i Stvoritelj u stvorenje i potom biva kao jedna istina.

- Sa ovog aspekta su i ateisti upali u širk time što kažu da je svijet vječan i bez početka i da je on u b□ti neuništiv. A što se tiče pojava, one zavise od uzroka i posrednika i nazivaju ih umovima i dušama. U ovu vrstu širka upale su džehmijje i keramijje, koji su zanijekali Allahova imena, atribute i djela. Oni ne vjeruju, niti potvrđuju nijedno Allahovo ime ili atribut, nego smatraju da su stvorenja savršenija od Njega i da je zavisin od imena i osobina nekog bića.

[472] Oni koji vjeruju u vahdetu'l-vudžud, tj. utjelovljenje

Treći ogranak

PRIPISIVANJE ALLAHU SUDRUGA

U ovu vrstu širka ubraja se vjerovanje u nekog drugog osim Allaha, i pored priznavanja Njegove božanstvenosti, imena i atributa.

U tu vrstu širka ubraja se:

- Širk kršćana, koji smatraju da je Allah jedan od trojice, pored Mesiha i njegove majke;

- Širk medžusija,[473] koji dobre događaje pripisuju svjetlu, a loše tami;

- Širk kaderija, koji kažu da živa boća sama stvaraju svoja djela te da ona nastaju bez Allahovog uticaja, volje, moći i znanja. Po tome su najsličniji medžusijama;

- Širk Ibrahimovog, 'alejhisselam, sagovornika koji je sa njim raspravljao o njegovom Gospodaru.

إِذْ قَالَ إِبْرَٰهِـۧمُ رَبِّيَ ٱلَّذِى يُحْيِۦ وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا۠ أُحْيِۦ وَأُمِيتُ ﴿٢٥٨﴾

„...Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje', on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!'...“[474]

Taj je sam sebe smatrao bogom, time što je vjerovao da on daje život i smrt, kao što to čini Allah, pa ga je Ibrahim, 'alejhisselam, uvjeravao da to podrazumijeva da može učiniti da Sunce iziđe sa suprotne strane od one sa koje je Allah propisao. Ovo nije premještanje, kao što smatraju neki polemičari, već prinuđenost na dokazivanje onoga što je istina;

---

[473] Obožavaoci vatre

[474] El-Bekara, 258

- Širk onih koji zastupaju mišljenje da zvijezde imaju uticaja na čovjekovu sudbinu i da upravljaju ovim svijetom, a takvi su sabejci i drugi;

- Širk onih koji obožavaju Sunce, vatru i dr. U ovu skupinu mušrika ubrajaju se i oni koji svoje božanstvo uzimaju za istinskog boga, dok ga neki od njih smatraju najvećim, time što će nekom od svojih božanstava to iskazati putem pažnje, pokornosti i robovanja. Takvima pripadaju i oni koji ispoljavaju robovanje najnižem božanstvu, koje će ih približiti onom božanstvu koje je iznad njega, a to božanstvo će ih približiti onome koje je iznad njega, i sve tako dok se ne stigne do Allaha, putem uzimanja manjeg ili višeg broja posrednika".[475]

[475] „El-dževab-u'l-kafi" str. 186-187

Četvrti ogranak

IBADETI KOJI SE UBRAJAJU U VELIKI ŠIRK

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, naveo je mnogo primjera ibadeta koji se ubrajaju u veliki širk:

Da muridi[476] čine sedždu šejhu

To je širk koji murid čini onome kome se sedžda čini (tj. šejhu). Doista, čudno je da kažu da to nije sedžda već spuštanje glave pred šejhom iz poniznosti i iskazivanja počasti prema njemu. Takvima će se reći sljedeće:

„Definisali vi to onako ili ovako, stvarno značenje sedžde je spuštanje glave pred onim kome se sedžda čini, bez obzira spustili vi glavu ili učinili sedždu kipu, Suncu, zvijezdama ili kamenu, sve je to isto“.

Pokajanje upućeno šejhu

Doista je to opasan širk. Pokajanje se upućuje samo Uzvišenom Allahu, kao i namaz, post, hadž i obredi. To je pravo koje pripada samo Uzvišenom Allahu.

U „Musnedu“ se bilježi da je Allāhovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, doveden zarobljenik koji je rekao:

„Gospodaru moj, ja se kajem Tebi, i ne kajem se Muhammedu”. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: „Ovaj čovjek je dao pravo svom Vlasniku”.[477]

Tevba[478] je ibadet, poput sedžde ili posta, i ne smije se činiti nikome drugom osim Allahu.

Zavjetovanje nekome drugom mimo Allaha

Ovo je opasnije od zaklinjanja nečim drugim mimo Allaha.

---

[476] Murid – sljedbenik

[477] Taberani, „El-Kebir“; Ahmed, 15.160; hadis je daif

[478] Pokajanje

Ako je: „Ko se zakune nečim drugim mimo Allaha, pripisao je Allahu druga,”[479] kako je tek onda sa onim koji se zavjetuje nekome drugom mimo Allaha?!

Pored ovoga, u sunenu se bilježi od 'Ukbeta ibn Amira da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Zavjet je zakletva”.[480]

Strah od nekog drugog mimo Allaha, oslanjanje na nekog drugog mimo Allaha, činjenje djela radi nekog drugog mimo Allaha, traženje od nekog drugog mimo Allaha, skrušenost i poniznost pred nekim mimo Allaha, traženje opskrbe od nekog drugog mimo Allaha, zahvaljivanje nekom drugom mimo Allaha na onome što je dao, uvjerenje da se tom zahvalom može biti neovisan od zahvale Allahu, prijekor i srdžba radi toga što mu Allah nije dao i određenjem odredio, pripisivanje Njegovih blagodati drugom i ubjeđenje da se u kosmosu sve događa bez Allahove volje i htijenja.

Traženje od mrtvih da udovolje nekoj potrebi, preko njih tražiti pomoć i prema njima se okretati

Ovo je glavni i osnovni vid širka na svijetu. Djela umrlog prestaju sa smrću. On sebi nije u stanju naštetiti, a niti koristi pribaviti. Kako takva osoba može biti u stanju pomoći onome koji od nje traži pomoć i moli je da udovolji nekoj potrebi ili da se kod Allaha zauzima za to?!

Ovo je rezultat neznanja o odnosu osobe koja se zauzima (šafija) sa osobom koju uzima za svog posrednika (mešfu'a). Ne može se kod Allaha zauzimati ni za koga osim sa Njegovom dozvolom.

Uzvišeni nije učinio moljenje i traženje putem Njega razlogom dobijanja Njegove dozvole za zagovorništvo, već je glavni razlog Njegovoga dopuštanja bistrina svjedočenja Allahovog tevhida.

Onaj mušrik koji traži od mrtvih, koji smatra druge Allahu ravnim, ne traži direktno od Allaha imajući svoj razlog koji mu zabranjuje Allahovo zagovorništvo.

Takva osoba je kao i onaj koji traži pomoć sa onim što sprejčava njeno postizanje. Takvo je stanje svakog mušrika.

---

[479] Ebu Davud, 3.251; Tirmizi, 1.535; Ahmed, 5.352, od Ibn Omera, radijallahu 'anhu

[480] Ahmed, „Musned“, 28/575, br. 17340; Muslim, 1.645; Ebu Davud, 3.323; Nesai, 3.832

Umrloj osobi potrebno je da neko moli Allaha da joj oprosti i smiluje joj se, kao što je Poslanik oporučio da to činimo prilikom posjete muslimanskim mezarovima; da budemo samilosni prema njima i da za njih molimo oprost i spas.[481]

Suprotno ovome čine mušrici koji obilaze kaburove i posjećuju ih radi ibadeta, udovoljavanja potrebama i traženja pomoći od njih i njihovim posredstvom.

Njihove kaburove pretvorili su u bogomolje, odredišta za hadž i mjesto na komeg se brije glava, tako da su na taj način spojili širk sa robovanjem Gospodaru, mijenjajući time pravu vjeru, suprotstavljajući se istinskim muvehhidima.

Takvi se ubrajaju u najgoru skupinu neprijatelja, nasuprot svim vjerovjesnicima i muvehhidima u svakom vremenu i na svakom mjestu, i većina takvih neće se odazvati vjerovjesnicima. Uzvišeni Allah je sačuvao Svoga prijatelja, Ibrahima, 'alejhisselam, kada je rekao:

وَٱجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ ﴿٣٦﴾

„...I sačuvaj Mene i sinove moje da obožavamo kumire, oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli..."[482]

Od ove vrste velikog širka bit će spašeni samo oni čije svjedočenje Allahovog tevhida bude iskreno i čisto i koji se budu borili samo u ime Allaha protiv onih koji Mu druge budu smatrali ravnim.

Ko se odricanjem od njih i mržnjom prema njima približi Allahu i ko samo Allaha uzme sebi za zaštitnika, jedinog Gospodara Kojem se ibadet čini, onaj čija su ljubav, strah, nada i poniznost u ime Allaha, koji se samo oslanja na Njega, samo od Njega pomoć i utočište traži, čija je namjera u slijeđenju Njegovih zapovijedi u postizanju Njegovog zadovoljstva iskrena i čista, kada moli – samo Allaha moli, kada pomoć traži – samo od Allaha pomoć traži, kada radi – čini to samo radi Allaha, takav je Allahov, kod Allaha je i sa Allahom je.

Mnogobrojne su i različite vrste širka. Njihov broj zna samo Allah. Kada bismo ih htjeli sve navesti, ne bismo ih mogli nabrojati. Ako se rob uspije sačuvati i zaštititi od širka, bit će mu se lakše nositi

[481] Muslim, 975; hadis je zabilježen u prenesenom značenju

[482] Ibrahim, 35-36

sa onim što je manje opasno od njega. U protivnom, ako ne uspije u tome, bit će jedan od onih koji su propali, a ružan li je to put koji vodi ka vječnoj patnji."[483]

Uzimanje nekog drugog pored Allaha za božanstvo i ljubav prema njemu kao prema Allahu

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, spomenuo je još dvije vrste velikog širka:

- Širk koji sadrži izjednačavanje njihovih božanstava sa Gospodarom svjetova. Zbog toga će mušrici u džehennemu kazati svojim božanstvima:

تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾

„Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali".[484]

I pored toga što su priznavali da je Allah Jedan, Stvaralac svega postojećeg, Gospodar i Vlasnik, i da njihova božanstva nisu u stanju stvarati, opskrbljivati, niti život dati, niti usmrtiti, izjednačavali su Ga sa svojim božanstvima u ljubavi, veličanju i ibadetu, kao što je to slučaj sa većinom ili čak svim mušricima na svijetu.

Vole svoja božanstva, veličaju ih i povinjavaju se njima, a ne Uzvišenom Allahu. Većina njih, ako ne i svi, ispoljavaju veću ljubav prema njima nego prema Allahu. Mnogo više se obraduju kada se ona spomenu, nego kad se Allah spomene. Svoju srdžbu više ispoljavaju prema onima koji izražavaju manju vrijednost prema njihovim božanstvima i onima koji robuju šejhovima, nego prema onima koje ne poštuju.

I kada se svetost njihovih božanstava oskrnavi, ili povrijedi, oni kojima robuju naljute se poput razjarenog lava. A kada se krše Allahove zabrane i Njegove svetinje, to ih nimalo ne ljuti, nego su zadovoljni sa onim ko ih krši, ili ako im štagod da ili ih nahrani. Tada to njihova srca apsolutno ne preziru. Kako to oni u javnosti provode, u to smo se i mi, a i

483 "Medaridžu-s-Salikin", 1/385-387

484 Eš-Šuara', 97-98

drugi uvjerili. Tako ćeš vidjeti neke od njih da svoja božanstva, kojima se klanjaju, usamljeni svojim jezicima – umjesto Allaha – spominju sjedeći, stojeći, nesretni, bolesni.

Njihovo spominjanje stalno je prisutno u srcu i na jeziku takve osobe i ona to ne poriče, smatrajući to putem koji je vodi u postizanje njene potrebe za Allahom svojim sredstvom i posrednikom kod Njega.

U pogledu toga, svi mušrici su na istom stepenu. To je ono najveće što se usadilo u njihovim srcima. Najkraće, to je mušrička tradicija, koju su naslijedili shodno raznolikosti njihovih božanstava. Njihova božanstva bila su od kamena, dok su druga uzeli sebi od ljudi. O precima tih mušrika, Uzvišeni Allah kaže:

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

„...A onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike: 'Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili' – Allah će njima, zaista, presuditi o onome u čemu su se oni razilazili...“[485]

Zatim je ukazao na njihovo nevjerovanje i laž i obavijestio je da im neće ukazati na pravi put. Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

„...Allah nikako neće ukazati na Pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik“.[486]

Čvrsto uvjerenje da njihova božanstva imaju udjela u zauzimanju za njih kod Allaha na Sudnjem danu

U srcima ovih mušrika i njihovih predaka je da će se oni za njih zauzimati kod Allaha, a to je širk. Uzvišeni Allah im je u Svojoj Knjizi to porekao i osporio. I obavijestio je da šefa'at[487] pripada samo Njemu,

[485] Ez-Zumer, 3

[486] Ez-Zumer, 3

[487] Zagovorništvo

subhaneh; da se niko ne može zauzimati za drugog osim onaj kome On dozvoli i sa čijim riječima i djelima On bude zadovoljan. To su ehlu-t-tevhid,[488] oni koji mimo Allaha nisu uzimali nikakve zagovornike. On, subhanehu ve te'ala, dozvolit će onome kome On bude htio da se za njih zauzima, zato što oni nisu tražili, niti su željeli druge zagovornike, i to su najsretniji ljudi.

Šefa'at koji Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , spominju, a koji proističe iz Njegove dozvole, pripada samo onima koji su Mu ispoljavali tevhid i smatrali da je On jedan jedini ilāh[489].

Šefa'at koji Allah negira je mušrički šefa'at, koji je nastanjen u srcima mušrika, koji pored Allaha druge uzimaju za zagovornike. Prema njima će se postupiti shodno namjeri koju su imali prema svojm zagovornicima, dok će pobjeda pripasti muvehhidima.

Dobro razmisli o riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem , upućenim Ebu Hurejri, radijallahu 'anhu, kada ga je upitao:

„Ko će biti obradovan tvojim šefa'atom, Allahov Poslaniče?“ Rekao je: „Mojim šefa'atom će biti obradovan onaj ko bude iskreno iz srca izgovarao „ La ilahe illallah.“[490]

Razmisli samo kako je kao najveći razlog za postizanje prava za šefa'at odredio da bude čisto priznavanje Allahovog tevhida, koje je u potpunosti suprotno šefa'atu kod mušrika.

Oni šefa'at postižu putem robovanja, pripadanja, uzimanja miljenika za zagovornika pored Allaha.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opovrgnuo je ono što se nalazi u njihovim lažnim tvrdnjama i obavijestio da je uslov za sticanje šefa'ata istinsko ispoljavanje Allahovog tevhida.

Samo u tom slučaju Uzvišeni Allah će dozvoliti zagovorniku da se zauzima. Džehl mušrika je njegovo ubjeđenje da će se onaj kojeg je on uzeo sebi za miljenika ili zagovornika zauzimati za njega i biti mu od koristi kod Allaha, kao što je to slučaj sa ljudima koji su bliski kraljevima i namjesnicima, među kojima njihovo poistovjećivanje i zauzimanje

---

[488] Pripadnici čistog monoteizma

[489] Tj. Bog

[490] Buhari, 6570

koristi onima koji ih slijede. Oni ne znaju da se kod Allaha neće moći zauzimati niko bez Njegove dozvole, a dozvolu za zauzimanje imat će samo oni sa čijim riječima i djelima On bude zadovoljan, kao što Uzvišeni Allah kaže:

مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ... ﴿٢٥٥﴾

„...Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?!“[491]

Kaže Uzvišeni:

وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِۦ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

„...I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz stahopoštovanja prema njemu, brižni”.[492]

Allah će biti zadovoljan riječima i djelima samo ehlut-tevhida, onima koji svjedoče Allahovu jednoću i koji slijede put vjerovjesnika. Za te dvije rečenice bit će pitani prvi i posljednji narodi, kao što veli Ebul Alija:

„Dvije rečenice za koje će biti pitani i prvi i posljednji narodi su: Koga ste obožavali?, i: Šta ste odgovorili poslanicima?“

Ovo su temelji koji u korijenu sasijecaju stablo širka u srcu onih koji ih shvate i razumije.

Uzvišeni Allah, doista, neće oprostiti širk onima koji druge sa Njima izjednačavaju, kao što kaže:

ثُمَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾

„...Pa opet oni koji ne vjeruju – druge sa Gospodarom svojim izjedanačavaju!”[493]

---

[491] El-Bekara, 255

[492] El-Enbija', 28

[493] El-En'am, 1

Od dva mišljenja koja postoje u vezi s ovim ajetom ispravnije je ono u kom se pod pojmom يَعْدِلُونَ izjednačavaja misli na izjednačavanje u robovanju, slijeđenju i ljubavi. To potvrđuje i drugi ajet:

تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾

„Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali”.[494]

Isto je i u ajetu sure El-Bekare:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ ... ﴿١٦٥﴾

„Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli...“[495]

Vidiš li kako mušrika u laž odvodi njegovo stanje, riječ i djelo? Oni kažu: „Ne volimo ih kao Allaha, niti ih izjednačavamo sa Njim“, zatim se ljute radi njih i radi njihove svetosti ako je neko oskrnavi više nego što bi se srdili radi Allaha. Raduju se kada ih spominju, posebno ako se spomenu po onome što nemaju i po onome što ne posjeduju, kao što su, naprimjer, otklanjanje nesreće i poteškoća, udovoljavanje potrebama i da su oni vrata između Allaha i Njegovih robova. Doista, vidiš mušrika kako se njegovo srce raduje i veseli i kako se žari od ljubavi, slavljenja i skrušenosti prema njemu. A kada se pred njim samo spomene Uzvišeni Allah i Njegov tevhid, vidiš kako ga obuzima strah, tjeskoba i nelagodnost. Gleda te smrtnim pogledom, smatrajući da si u njegovim očima umanjio svojstva Njegove božanstvenosti. Čak možda da ti postane i neprijatelj. Tako mi Allaha, ovo smo kod njih svojim očima gledali – kako su samo prema nama svoju mržnju i neprijateljstvo ispoljavali i raznovrsne spletke nam spremali. Neka ih Allah ponizi i na dunjaluku i na ahiretu. Oni neće imati drugog dokaza osim što će govoriti onako kako su i njihova braća govorila:

„Naša božanstva nam je ponizio i osramotio“.

[494] Eš-Šuara', 97-98

[495] El-Bekara, 165

Ovi će kazati:

„Ponizili ste naše šejhove i vrata naših potreba koja su otvorena prema Allahu".

Ovako su kršćani rekli Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kada im je kazao:

„Mesih je Allahov rob", oni rekoše: „Ponizio si Mesiha i osramotio ga".

Tako su uzvratili i mušrici onima koji su zabranjivali da kaburi postanu božanstva koja se obožavaju i koji podstiču da se mesdžidi posjećuju onako kako su to Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolili. Oni na to kažu: „Time si umanjio vrijednost njegovog vlasnika (mejjita u kaburu)."[496]

[496] "Medaridžu-s-Salikin", 1/382-383

MALI ŠIRK

DEFINICIJA MALOG ŠIRKA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, veli:

„U malu vrstu širka ubraja se: činjenje dobrih djela radi ljudi, rijaluk, i zaklinjanje nečim drugim mimo Allaha, kao što se pouzdano prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Onaj ko se zakune nečim drugim osim Allahaom, pripisao je Allahu druga".[497]

Primjer malog širka je kada čovjek kaže drugom čovjeku: „Ono što je Allah htio i što si ti htio", ili: „Ovo je od Allaha i od tebe", ili: „Ja sam sa Allahom i sa tobom", ili: „Nemam nikoga osim Allaha i tebe", ili: „Oslanjam se na Allaha i na tebe", ili „Da nije bilo tebe, bilo bi tako i tako". Ovo ponekad može biti i veliki širk, zavisno od toga ko ove riječi izgovori i kome budu upućene.

Vjerodostojno se prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je čovjeku koji mu je rekao: „Ono što je Allah htio i što si ti htio", odgovorio:

„Jesi li me to izjednačio sa Allahom? Reci samo: Ono što je Allah htio".[498] Ove riječi su znatno lakše od drugih riječi.

---

[497] Ebu Davud, 3.251; Tirmizi, 1.535, od Ibn Omera, radijallahu 'anhu

[498] Ahmed, 1.842

Prvi ogranak

MALI ŠIRK U IBADETU

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, pojašnjava da se putem ibadeta vrlo lahko može upasti u mali širk. Širk u ibadetu može biti mali i veliki. O ovome, Allah mu se smilovao, kaže:

„Što se tiče širka u ibadetu, ova vrsta je blaža i manje štetna od prethodne. Ona potiče od osobe koja svjedoči da nema boga osim Allaha te da ne može naštetiti, niti donijeti korist, davati i uzimati niko drugi osim Allaha. U ovoj vrsti širka vjeruje se da nema boga, niti gospodara osim Njega. Ali onaj koji očituje nije u potpunosti predan i iskren u svojim postupcima i ibadetu, nego to čini radi dunjalučkih interesa, sticanja položaja i uticaja među ljudima. U ovome svoj udio ima Allah, čovjek i njegovi prohtjevi, šejtan, ljudi i dr. U ovakvom stanju je većina ljudi. To je širk o kojem je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u hadisu koji je zabilježio Ibn Hibban u svome „Sahihu“:

„Širk u mom ummetu je manji od zvuka mravljeg hoda”. Upitaše: „Kako ćemo se sačuvati od njega, Allahov Poslaniče?“ A on reče: „Reci: Gospodaru moj, utječem se Tebi od širka za koji znam, a tražim oprost za ono što ne znam”.[499]

Pretvaranje u ibadetu, tj. rija', jasan je širk. Uzvišeni Allah kaže:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَمَن كَانَ يَرْجُوا

لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

„Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, Meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!'“[500]

[499] Ahmed u Musnedu, 32/383-384; Ibn Hibban, 19.606

[500] El-Kehf, 110

Kao što nema drugog boga osim Allaha, ovo podrazumijeva da se, isto tako, ni ibadet ne treba posvećivati drugome. Tevhid u božanstvu podrazumijeva i tevhid u robovanju, tj.rububijjetu.

Dobro djelo je ono djelo koje je lišeno i čisto od pretvaranja i koje je vezano za sunnet. I Omer ibn el-Hattab, radijallahu 'anhu, često je činio dovu:

„Gospodaru moj, učini da moja djela sva budu dobra, posvećena samo Tebi, bez imalo ičijeg drugog udjela u njima".

Ova vrsta širka u ibadetu ništi nagradu za djela, čak ponekad nalaže i kaznu, ako je to djelo vadžib. To djelo se smatra neizvršenim i njegov počinilac se zbog toga kažnjava. Uzvišeni Allah je naredio da Mu se iskreno robuje. Kaže Uzvišeni:

وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ ... ﴿٥﴾

„A naređeno im je da samo Allaha obožavaju, da mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju..."[501]

Ko iskreno ne ispovijeda Allahu vjeru, taj nije izvršio naredbu, nego je ono što je uradio oprečno naredbama i neispravno je i zbog toga neće biti primljeno. Uzvišeni veli u hadisi-kudsijj:

„Ja sam najneovisniji od toga da imam sudruga. Ko uradi neko djelo radi nekog drugog mimo Mene, ono će pripasti njemu i sa Mnom nema ništa".[502]

---

[501] El-Bejjine, 5

[502] Ibn Madže, 4.202; hadis je sahih, od Ebu Hurejre

Drugi ogranak

POSLANIKOVO ZALAGANJE U OČUVANJU TEVHIDA

Mnogo predaja bilježi se o zaštiti i očuvanju tevhida. Navest ćemo neke od njih.

Zabrana uzimanja kaburova za bogomolje

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je one koji su kaburove vjerovjesnika i dobrih ljudi uzeli za bogomolje. da se klanja u njima.

Kakav je tek slučaj sa onima koji na tim mjestima robuju drugim božanstvima? U dva „Sahiha" bilježi se predaja u kojoj Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Allah je prokleo jevreje i kršćane koji su mezare svojih poslanika pretvorili u bogomolje".[503]

Isto tako, u sahihu se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Najgori ljudi su oni koje žive zatekne Sudnji dan i oni koji pretvaraju kabure u bogomolje"[504].

I u drugom sahihu se također bilježi:

„Doista su oni koji su prije vas bili pretvarali kaburove u bogomolje, zbog toga to vi nipošto ne činite. Ja vam to zabranjujem".[505]

U „Musnedu" imama Ahmeda i u „Sahihu" Ibn Hibbana zabilježena je predaja da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Allah je prokleo one koji često posjećuju kaburove i one koji su ih uzeli za bogomolje i na njima postavljaju kandilje".[506]

[503] Buhari, 1.330, 1.390; Muslim, 529, 530, 531

[504] Ahmed, u „Musnedu", 3.843

[505] Muslim, 532

[506] Tirmizi, 1.056, od Ebu Hurejre, radijallahu 'anh; Tirmizi kaže da je hadis hasen-sahih

Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„Ljudi koji su živjeli prije vas bi, kada bi umro neki pobožan čovjek, na njegovom kaburu sagradili bogomolju i na njoj postavili razne slike. To su kod Allaha na Sudnjem danu najprezrenija stvorenja".[507]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je iz preventive da se izgovaraju riječi koje su širk po svom značenju i sadržaju

Bilježi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ne govorite ono šta je Allah htio i šta je htio Muhammed".[508]

Ukorio je onoga koji kaže: „Ko je pokoran Allahu i Poslaniku, on je na Pravom putu, a ko griješi prema njima – taj je zalutao."[509] To je učinio preventivno, da bi se izbjeglo upadanje u širk putem riječi koje su same po sebi širk, pa čak i po svom značenju, kako bi se izbjegao ovaj grijeh čak i govorom.

Zato je rekao onome koji mu je rekao: „Ono što je Allah htio i što si ti htio": „Zar me to smatraš Allahu ravnim?"[510]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spriječio je upadanje u širk izgovorom, značenjem i djelom.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je muktedijama[511] da klanjaju sjedeći ako tako postupa njihov imam

Ovo se pouzdano prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u mutevatir[512] predajama i nije preneseno bilo šta što bi derogiralo prethodnu predaju. To je došlo iz preventive da nas to ne bi odvelo u slijeđenje i oponašanje nevjernika, koji stoje pred svojim kraljevima dok oni sjede. Ovo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio i njegovo objašnjenje ujedno poništava mišljenje koji kaže da je ova predaja derogirana, a za što ne postoji nikakav dokaz.

---

[507] Buhari, 427; Muslim, 528

[508] Nesai, 4.980, od Huzejfe, radijallahu 'anhu: „Ne govorite : Ono što je Allah htio i što je taj i taj htio"

[509] Muslim, 870

[510] Ahmed 1842, Ibn Madže 2117, Albani kaže da je ovaj hadis hasen-sahih

[511] Klanjačima koji klanjaju iza imama u džema'atu

[512] Predaja koja dopire do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio onome ko klanja noću i obuzme ga drijemež da legne, rekavši: „Da ne bi, tražeći istigfar, dovio protiv sebe”[513]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mu je da legne iz preventive da u takvom stanju ne bi dovio protiv sebe, a da to i ne osjeti.

Također je zabranio da čovjek kaže: „Zla mi je duša“, ali može reći: „Kudim svoju dušu“. Sve je to iz preventive da bi se jezik sačuvao od lošeg govora i nazivanja duše ovakvim ili sličnim riječima.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se kaže svom slugi ili sluškinji: „Robe moj“ ili: „Robinjo moja“, ali se može reći: „Dječače moj“ ili: „Sluškinjo moja”[514]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio da čovjek kaže svom slugi: „Počisti svome gospodaru“, ili: „Nahrani svoga gospodara“ iz preventive da se time ne bi počinio širk kako u izgovoru, tako i u značenju, i pored toga što riječ „gospodar“ ovdje označava vlasnika nečega, npr. vlasnik kuće ili deve. Riječi „rob“ i „robinja“ promijenio je u nazive „sluga“ i „sluškinja“.

Zabranio je da se vlasnik nečega naziva gospodarem iz preventive da bi se očuvao tevhid i da se ne bi počinio širk.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je naklon pri susretu sa nekom osobom, kao što to čini većina onih koji se smatraju učenim, dok u suštini nemaju nikakve veze sa sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prelazeći time svaku mjeru i pretjerujući u tome, a sve to iz nepoznavanja istine.

Neke od njih ćeš vidjeti kako čine ruku' pred svojim bratom i nakon toga se isprave, kao što to rade njihovi istomišljenici svojim šejhovima pri sedždi i vraćanju sa nje, kako živima, tako i mrtvima. Ovi su od namaza uzeli sedždu, drugi su uzeli ruku', a treća skupina kijam (stajanje) dok oni sjede.

Ljudi stoje pred njima isto kao što se stoji u namazu.

---

513 Buhari, 212; Muslim, 786

514 Buhari, 2.552; Muslim, 2.249

Spomenute grupe namaz su podijelile na tri dijela. Ovo podrazumijeva da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio naklon čovjeku pred drugom osobom iz preventive da se ne bi počinio širk. Isto tako je zabranio da se sedžda učini nekome drugome mimo Allaha.[515]

Zabranio je da se u namazu klanja u stojećem položaju dok imam klanja sjedeći. Klanjanje u stojećem položaju ubraja se u robovanje Allahu, a možeš zamisliti tek da stajanje biva iz veličanja nekog od stvorenja i na takav način mu robovati?! Od Allaha pomoć tražimo.

[515] Tirmizi, 1.159 („Da sam ikome naredio da učini sedždu mimo Allaha, naredio bih ženi da učini sedždu svom mužu zbog prava koje on ima nad njom"); Tirmizi kaže da je ovaj hadis hasen-garib

Jedanaesto poglavlje

GRIJEŠENJE I VRSTE GRIJEŠENJA

U Kur'anu se spominju dvije vrste griješenja:

pojedinačno-neograničeno griješenje i griješenje uz koje je uzajamno prisutna i neposlušnost.

Pojedinačno griješenje dijeli se na dvije vrste: griješenje kufra, koje izvodi iz islama i griješenje koje ne izvodi iz islama.

Kao primjer, navest ćemo riječi Uzvišenog:

وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ حَبَّبَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡإِيمَٰنَ وَزَيَّنَهُۥ فِي قُلُوبِكُمۡ وَكَرَّهَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡكُفۡرَ وَٱلۡفُسُوقَ وَٱلۡعِصۡيَانَۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلرَّٰشِدُونَ ﴿٧﴾

„...Ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio, i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i neposlušnost vam omrazio. Takvi su na Pravome putu".[516]

Što se tiče pojedinačnog griješenja koje izvodi iz islama, ono je spomenuto u sljedećim ajetima:

يُضِلُّ بِهِۦ كَثِيرٗا وَيَهۡدِي بِهِۦ كَثِيرٗاۚ وَمَا يُضِلُّ بِهِۦٓ إِلَّا ٱلۡفَٰسِقِينَ ﴿٢٦﴾ ٱلَّذِينَ يَنقُضُونَ عَهۡدَ ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مِيثَٰقِهِۦ وَيَقۡطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ﴿٢٧﴾

...Time On mnoge u zabludi ostavlja, a mnogima na Pravi put ukazuje; ali, u zabludi ostavlja samo velike grješnike, koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji; oni će nastradati";[517]

[516] El-Hudžurat, 7

[517] El-Bekara, 26-27

وَلَقَدْ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ءَايَـٰتٍۭ بَيِّنَـٰتٍ ۖ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ إِلَّا ٱلْفَـٰسِقُونَ ﴿٩٩﴾

„A mi Tebi jasne dokaze objavljujemo i jedino nevjernici neće u njih da vjeruju“;[518]

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ فَسَقُوا۟ فَمَأْوَىٰهُمُ ٱلنَّارُ ۖ كُلَّمَآ أَرَادُوٓا۟ أَن يَخْرُجُوا۟ مِنْهَآ أُعِيدُوا۟ فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾

„A one koji nisu vjerovali čeka vatra u kojoj će prebivati. Kad god pokušaju da iz nje iziđu, bit će u nju vraćeni i bit će im rečeno: "Trpite kaznu u vatri koju ste poricali".“[519]

Spomenuti ajeti govore o griješenju nevjerovanja koje izvodi iz islama.

A što se tiče griješenja koje ne izvodi iz islama, ono se spominje u sljedećim ajetima:

وَإِن تَفْعَلُوا۟ فَإِنَّهُۥ فُسُوقٌۢ بِكُمْ ۗ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ ٱللَّهُ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾

„,... A ako to učinite, onda ste zgriješili. I bojte se Allaha – Allah vas uči, i Allah sve zna”;[520]

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟ قَوْمًۢا بِجَهَـٰلَةٍ فَتُصْبِحُوا۟ عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَـٰدِمِينَ ﴿٦﴾

---

[518] El-Bekara 99

[519] Es-Sedžde, 20

[520] El-Bekara, 282

„O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u nezananju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete".[521]

Ovaj ajet je objavljen povodom događaja koji se veže za osobu po imenu El-Velid ibn Ikbe ibn Ebi Mu'ajt, kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, po završetku borbe poslao plemenu Beni Mustalek da preuzme od njih zekat. Između El-Velida i plemena Beni Mustalek u džahilijetskom periodu postojalo je veliko neprijateljstvo. Oni, kada su čuli da im dolazi, iziđoše iz počasti prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga prime i dočekaju. Idući putem prema njima, šejtan mu je došaptavao da ga oni hoće ubiti. Zbog toga se on uplaši i vrati nazad Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu:

„Allahov Poslaniče, Beni Mustalek je odbio dati zekat i htjeli su me ubiti". Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naljutio se do te mjere da je pomislio dignuti vojsku protiv njih. Oni su čuli da se Ibn Velid vratio, zatim dođoše Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekoše mu: „Allahov Poslaniče, čuli smo za tvog izaslanika, izišli smo da ga lijepo dočekamo i ugostimo i da mu uručimo pravo koje pripada Allahu".[522]

[521] El-Hudžurat, 6

[522] "Medaridžu-s-Salikin", 1/401

VELIKI I MALI GRIJESI

Ibn Kajjim kaže:

„Grijesi se dijele na velike i male. Na to ukazuju Kur'an, sunnet, konsenzus ashaba, tabiina i svih imama.

Uzvišeni Allah kaže:

إِن تَجْتَنِبُوا۟ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم مُّدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

„Ako se budete klonili velikih grijeha, oni koji su vam zabranjeni, mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto“;[523]

ٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَـٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ إِلَّا ٱللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَٰسِعُ ٱلْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ أُمَّهَـٰتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾

„One koji se klone velikih grijeha i naročito razvrata, a grijehe bezazlene On će oprostiti jer Gospodar tvoj, zaista, mnogo prašta – On dobro zna sve o vama, otkad vas je stvorio od zemlje i otkad ste bili zameci u utrobama majki vaših; zato se ne hvališite bezgrješnošću svojom – On dobro zna onoga koji se grijeha kloni”.[524]

---

[523] En-Nisa', 31

[524] En-Nedžm, 32

U sahihu se bilježi predaja u kojoj Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Pet dnevnih namaza, džuma za džumom, namaz za namazom, brišu sve grijehe osim velikih grijeha koji se počine između njih".[525]

[525] Muslim, 232, od Ebu Hurejre

Prvi ogranak

DJELA KOJA BRIŠU GRIJEHE PODIJELJENA SU NA TRI STEPENA

Prvo: Djela koja mogu brisati samo male grijehe radi svoje slabosti, nepotpunosti, ihlasa i neposvećenosti njima, kao što lijek radi svoje količine i kvaliteta ne može bolesniku pružiti adekvatne rezultate.

Drugo: Djela koja sputavaju i pozitivno neutrališu male grijehe, ali nisu dovoljno jaka da bi se suprotstavila velikim grijesima.

Treće: Djela koja svojoj čistoćom uništavaju male grijehe i neke vrste velikih grijeha.

Razmisli o ovome, jer ti to može riješiti mnoge nejasnoće.

U sahihu se bilježi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Hoćete li da vas obavijestim koji je najveći grijeh?“ Rekosmo: „Hoćemo, Allahov poslaniče“, a on reče: „Širk Allahu, neposlušnost roditeljima i lažno svjedočenje”.[526]

U sahihu se također bilježi hadis:

„Klonite se sedam velikih grijeha”. „ Koji su to grijesi, Allahov Poslaniče?“, upitaše prisutni, a on odgovori: „Širk, sihr, bespravno ubijanje nevine duše, jedenje imetka siročadi, uzimanje kamate, bježanje sa bojnog polja i potvora čestitih, nedužnih, udatih žena vjernica”.[527]

U sahihu se također bilježi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio upitan koji je grijeh najteži kod Allaha, pa je odgovorio:

„Da Allahu pripišeš druga, a On te stvorio”. „Koji zatim?“ „Da ubiješ svoje dijete iz bojazni da se s tobom hrani”. „Koji zatim?”„Da počiniš zinaluk sa suprugom svoga komšije.”[528]

[526] Buhari, 2.653; 2654; Muslim, 87, od Ebu Hurejre

[527] Buhari, 2.766; Muslim, 89, od Ebu Hurejre

[528] Buhari, 4.477; Muslim, 86; Tirmizi, 3.182, i kaže da je ovaj hadis hasen-garib; Ebu Davud, 2.310, od Abdullaha ibn Mes'uda, radijallahu 'anhu

Drugi ogranak

DEFINICIJA VELIKIH GRIJEHA

Dolazi do razilaženja po pitanju velikih grijeha, jesu li ograničeni ili ne. Postoje dva mišljenja. Neki kažu da su oni određeni, ali su se razišli u tačnosti njihovog broja. Abdullah ibn Mesud kaže da imaju četiri, Abdullah ibn Umen kaže da ih ima sedam, Abdullah ibn Amn ibn el-As kaže da ih ima devet, dok neki smatraju da ih ima jedanaest, a drugi da ih ima sedamnaest.

Ebu Talib el-Mekki kaže:

„Sakupio sam sva mišljenja od ashaba i našao sam četiri vrste grijeha koji su vezani za srce, a to su: širk, ustrajnost u griješenju, gubljenje nade u Allaahovu milost i bezbrižnost od Allahove prijetnje.

Četiri grijeha koji su vezani za jezik: lažno svjedočenje, potvora čestitih vjernica, lažno zaklinjanje i sihr.

Tri grijeha koji se tiči stomaka: pijenje alkohola, bespravno korištenje imetka siročadi i uzimanje kamate.

Dva grijeha koji se tiču stidnih mjesta: blud i pederastija.

Dva grijeha koja se tiču ruku: ubijanje i krađa.

Jedan grijeh koji se tiče nogu: bježanje sa bojnog polja“.

Oni koji smatraju da veliki grijesi nisu određeni brojem, također imaju različite stavove u tom pogledu.

Neki od njih smatraju da su veliki grijesi sve što je zabranjeno u Kur'anu, a mali grijesi ono što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio.

Druga skupina kaže da su veliki grijesi ono što za sobom povlači kletvu, srdžbu ili kaznu, dok se u male grijehe ubraja sve ostalo.

Rečeno je da su veliki grijesi djela koja za sobom povlače kaznu na onom svijetu ili prijetnju na Sudnjem danu i da sve ostalo spada u male grijehe.

Rečeno je da sve o čemu je po svim zakonima postignut konsenzus po pitanju zabranjenog, spada u velike grijehe, dok ono što je po nekih zakonima zabranjeno, spada u male grijehe.

Rečeno je da se čin ili djelo čijeg počinioca obuhvata Allahova kletva i kletva Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ubraja u velike grijehe i sve što je spomenuto u prvim ajetima sure En-Nisa:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

„O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drúgu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi".[529] [530]

[529] En-Nisa', 1

[530] El-Dževabul Kafi, 181

Treći ogranak

NAJVEĆI GRIJEH

Veliki širk je najteži veliki grijeh. Ibn Kajjim kaže:

„Uzvišeni Allah je poslao poslanike, objavio knjige i stvorio nebesa i Zemlju, da bi Ga spoznali, jedino Njemu robovali, tevhid Mu ispoljavali, vjeru i pokornost posvetili i Njemu pozivali.

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

„Džine i ljude sam stvorio samo zato da Me obožavaju“;[531]

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۗ وَإِنَّ ٱلسَّاعَةَ لَءَاتِيَةٌ ۖ فَٱصْفَحِ ٱلصَّفْحَ ٱلْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾

„Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili. Čas oživljenja će zacijelo doći, zato ti velikodušno oprosti;”[532]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

„Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve njih se odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem svojim sve obuhvata!”;[533]

---

[531] Ez-Zarijat, 56

[532] Hidžr, 85

[533] Et-Talak, 12

۞ جَعَلَ ٱللَّهُ ٱلْكَعْبَةَ ٱلْبَيْتَ ٱلْحَرَامَ قِيَٰمًا لِّلنَّاسِ وَٱلشَّهْرَ ٱلْحَرَامَ وَٱلْهَدْىَ وَٱلْقَلَٰٓئِدَ ۚ ذَٰلِكَ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

„Allah je učinio da Kaba, Časni hram, bude preporod za ljude, a tako i Sveti mjesec i kurbani, naročito oni ogrlicama označeni, zato da znate da je Allahu poznato ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, da Allah, zaista, sva zna".[534]

Ovaj ajet govori da je svrha stvaranja i obaveza da se Allah spozna putem Njegovih imena i atributa, da se robuje samo Njemu, Jedinom, da mu se širk ne čini i da se pravedno postupa prema ljudima.

Kaže Uzvišeni:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلْقِسْطِ... ﴿٢٥﴾

„Mi smo izaslanike naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i terazije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali..."[535]

Ovaj ajet pojašnjava da je Uzvišeni Allah poslao poslanike i objavio knjige da bi ljudi pravedno postupali. Najveća pravda je tevhid, a širk je nepravda i zulum.

Kaže Uzvišeni:

إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

„...Širk je, zaista, velika nepravda".[536]

---

[534] El-Ma'ide, 97

[535] El-Hadid, 25

[536] Lukman, 13

Dakle, širk je najveća nepravda, a tevhid je najveća pravda. Ono što je oprečno ovoj vrijednosti jest da je to najveći grijeh. Stepeni jačine tog grijeha zavise od stepena njihovog suprotstavljanja toj vrijednosti.

Dobro razmisli o ovom pravilu. Izvuci pouku iz njega i njegovih pojedinosti kako bi uspio spoznati jednu od mudrosti Najmudrijeg Mudraca i Najvećeg Znalca u onome što je propisao svojim robovima, onome što je zabranio te u stepenima pokornosti i grijeha.

Pošto je širk direktno u sukobu sa ovom vrijednošću, on je apsolutno najveći grijeh koji postoji. Uzvišeni Allah zabranio je ulazak u džennet svakom mušriku. Allah neće primiti djela mušrika i niko se za njih ne može zauzimati. Njihve molbe bit će odbijene na Sudnjem danu. Doista je mušrik najveći džahil u Allaha, jer je na najgnusniji način potcijenio Allaha time što Mu je pripisao druga. To je najniži stepen džehla o Allahu i najveći vid zulma mušrika prema Njemu.

Četvrti ogranak

BROJ VELIKIH GRIJEHA

Ibn Kajjim je spomenuo zajedno velike i male grijehe:

„Upitan je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o velikim grijesima, pa je odgovorio:

'Pripisivanje Allahu druga, neposlušnost prema roditeljima, lažno svjedočenje, bespravno ubijanje nevine duše, bježanje sa bojnog polja i lažno zaklinjanje,[537] da čovjek ubije svoje dijete iz bojazni da sa njim jede, činjenje zinaluka sa komšijinom suprugom, sihr, uzurpiranje imetka siročadi, potvaranje čestitih žena vjernica'.

Ovo je, zapravo, sakupljeno iz svih hadisa.

U velike grijehe spada: ostavljanje namaza, nedavanje zekata, izostavljanje hadžd i pored mogućnosti da se obavi, prekidanje posta u ramazanu bez opravdanog razloga, pijenje alkohola, krađa, blud, pederastija, iznosenje laži na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, govoriti bez znanja o Allahu, Njegovim imenima, svojstvima i propisima, uvjerenje da Njegov i Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, govor ne utiču pozitivno na temelje jekina, uvjerenje da su Njegov govor i govor Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po svom vanjskom značenju batil i greška, čak kufr, dalalet i tešbih.

U velike grijehe također spada davanje prednosti razumu u odnosu na jasne šerijatske dokaze i njihovo pogrešno interpretiranje i vjerovanje u to, davanje prednosti pogrešnim uvjerenjima, politici, mišljenjima, šejtanskim otkrovenjima nad onim sa čime je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oholost, hvalisanje, samodopadanje, rijaluk, spuštanje odjeće iz oholosti i ponosa, davanje prednosti u strahu i ljubavi stvorenju nad Stvoriteljem, želja za uzdizanjem i širenjem nereda na zemlji, psovanje bilo kojeg ashaba, drumsko razbojništvo, osoba koja dozvoljava svojoj porodici da čini razvrat pored njegovog znanja o tome, prenošenje tuđih riječi, nečuvanje od mokraće, da žene oponašaju muškarce, da muškarci oponašaju žene, tetoviranje, udaranje, naricanje, cijepanje odjeće i drugih radnji prilikom neke nesreće, svjesno tvrditi da

[537] Buhari,27, 66; Muslim, 89

ti je neko drugi otac, kidanje rodbinskih veza, lažno svjedočenje prilikom oporučivanja, sprječavanje nasljednika da uzme svoje nasljedstvo, jedenje strvine, krvi i svinjskog mesa, formalno se oženiti sa ženom, a zatim se razvesti da bi postala dozvoljena prethodnom mužu, dozvoljavanje onog što je Allah zabranio, neposlušnost žene prema mužu, sticanje znanja zbog dunjaluka i njegovo zatajivanje, uzdizanje pred ljudima, spletkarenje i prijevara, spolno općenje sa ženom u njenu stražnjicu ili dok je u hajzu, imati loše mišljenje o Allahu, poricanje Njegovog kadera, Njegove moći, uzvisivanja nad Njegovim prijestoljem, poricanje da je On iznad svojih robova, poricanje Poslanikovog , sallallahu alejhi ve sellem, noćnog putovanja i uzdizanja ka Allahu (Isra' i Mi'radž), poricanje da je Allah uzdigao Sebi Isaa, poricanje da se Njemu uzdižu lijepe riječi i dobra djela, poricanje da je On napisao knjigu koja je na Njegovom 'Aršu, poricanje da je Njegova milost pretekla Njegovu srdžbu, poricanje da se Allah svake noći spušta na ovozemaljsko nebo, poricanje da je On pričao sa Musaom, poricanje da je On stvorio Adema Svojom rukom, poricanje da će On zahvatiti nebesa jednom, a Zemlju drugom rukom na Sudnjem danu.

U velike grijehe ubraja se i prisluškivanje onoga što ljudi taje, pokazivanje snage nad slabim robom, sluškinjom, ženom i životinjom, slike na odjeći, zidovima, kamenu i dr., prepričavanje lažnih snova, davanje, uzimanje i svjedočenje prilikom uzimanja kamate, točenje, pijenje, nošenje, proizvodnja, prodaja, kupovina alkohola i zarada od njega, proklinjanje onoga koji ne zaslužuje da se proklinje, vjerovanje vračarima i astrolozima, odlazak vračarima, sihirbazima, astrolozima, vjerovanje i postupanje po onome što oni govore, činjenje sedžde nekome mimo Allaha, zaklinjanje nečim drugim mimo Allaha, kao što je to Allahov poslanik rekao:

„Ko se zakune nečim drugim mimo Allaha, počinio je širk"[538], ispoljavanje neprijateljstva prema Allahovim štićenicima, slijeđenje strasti i povođenje za njima, prinošenje žrtve nekom drugom osim Allahu; izbjegavanje brata muslimana godinu dana, jer je to kao da si ga ubio.

Što se tiče izbjegavanja brata muslimana duže od tri dana, moguće je da se to ubraja u velike grijehe; pozivanje u činjenje novotarija i odvraćanje od sunneta ubraja se u najveće fatalne grijehe, a to je

[538] Valorizator knjige kaže da ovaj hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi i dr.

suprotstavljanje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem; dvoličnost – ona se ogleda u tome da se čovjek na jedan način predstavlja pred ljudima, a pred drugim suprotno.

Dizanje željeznog predmeta na svog brata, krađa ratnog plijena, da vođa vara podanike i njegovo nasilje nad njima, kockanje i igranje razvratnih igara, ostavljanje namaza u džema'atu, ostavljanje džume namaza, gubljenje nade u Allahovu milost i padanje u očaj, nazivanje muslimana kafirom, spletkarenje i prijevara, uznemiravanje komšija, jedenje ili pijenje iz zlatnog ili srebrnog posuđa, da muškarci nose svilenu odjeću ili zlato, bježanje roba od svog vlasnika, zabranjivanje blagodati vode, zakidanje prilikom mjerenja na vagi, sigurnost od Allahove kazne, nesuđenje prema Allahovom zakonu, žigosanje lica životinja, ogovaranje, poricanje da je sudbina određena, prigovaranje, naricanje za umrlim, mijenjanje međa, uvođenje lošeg običaja i pozivanje zabludi, stavljanje umjetne kose, čupanje i traženje da se čupaju dlake sa lica, pravljenje razmaka između sjekutića radi ljepote, namjerno činjenje grijeha ili nasilja, skrnavljenje Mesdžidu'l-harama, neposlušnost roditeljima, jedenje imetka siročeta, bespravno uzimanje poreza, jedenje harama i njegovo sticanje na bilo koji način, samoubistvo i drugo, a Allah najbolje zna".[539]

[539] E'alam-u'l-muveki'in 6/569 i 584

Dvanaesto poglavlje

NIFAK I NJEGOVE VRSTE

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Nifak je unutrašnja opaka bolest, koja kopni čovjeka, a da on to gotovo i ne osjeti. U biti, ona je skrivena od ljudi i većinom biva pritajena u osobi kojom je ovladala, a koja misli da uspostavlja red na Zemlji, dok, ustvari, ona samo pravi fesad.[540]

Postoje dvije vrste nifaka: veliki i mali nifak.

Veliki nifak odvodi na samo dno džehenemske vatre. On se manifestuje na takav način da osoba pred drugim muslimanima ispoljava svoje vjerovanje u Allaha, meleke, objave, poslanike i Sudnji dan, dok duboko u njenoj duši to nije tako i potajno to smatra neistinom. On ne vjeruje da je Allah razgovarao govorom koji je objavio čovjeku i učinio ga vjerovjesnikom kako bi voljom i dozvolom upućivao, upozoravao i zastrašivao od njegove kazne. Uzvišeni Allah je razotkrio vela iza kojih su se krili munafici,[541] u Kur'anu je otkrio njihove tajne i svojim robovima objelodanio njihovu suštinu ne bi li se sačuvali od te bolesti i zla njenih pristalica. Na samom početku sure El-Bekara spomenuo je tri vrste ljudi: vjernike, nevjernike i licemjere. Četiri ajeta govore o mu'minima, dva o kafirima, a trinaest o munaficima. Radi njihove brojnosti, općenitosti kušnje njima i žestine njihove mržnje prema islamu i muslimanima, islam je teško njima iskušan, jer se izjašnjavaju da pripadaju islamu, da mu služe i iskazuju lojalnost, dok su u biti njegovi otvoreni neprijatelji. Svoje neprijateljstvo iskazuju u svakoj mogućoj formi, što neuk insan smatra znanjem i uspostavljanjem reda i pravde, dok je to u biti krajnje neznanje i fesad. Allaha ti, znaš li koliko su samo utočišta u islamu uništili, koliko su njegovih tvrđava uništili i temelja porušili? Koliko su samo njegovih znamenja zbrisali? Koliko su njegovih podignutih zastava oborili? Sa koliko su motika sumnji udarili na njegovo rastinje da bi ga u korijenu sasjekli? Koliko su samo njegovih izvora zatrpali i ugasili?

[540] Nered

[541] Licemjeri

MALI NIFAK

Mali nifak se dijeli na: nifak po ubjeđenju i nifak djelom.

Što se tiče nifaka po ubjeđenju, Allah, subhaneh, je u Kur'anu ukorio munafike i obećao im kaznu na dnu džehennema.

A što se tiče nifaka djelom, ono je opisano u vjerodostojnom hadisu, u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Tri su svojstva licemjera: kada govori – laže, kada obeća – ne ispuni i kada mu se nešto povjeri – iznevjeri".[542]

Dakle, ovo se ubraja u nifak djelima, koji ponekad biva spojen sa imanom. Ako neka od tih osobina nadvlada ili prevagne, iman roba može lahko izvesti iz vjere, čak iako klanja, posti i smatra se muslimanom. Iman vjernika stalno podstiče i odvraća od tih osobina. Ali, ako se kojim slučajem one nastane u srcu roba, a ne bude prisutno nešto što će ih udaljiti ili odvratiti od toga, doista je taj pravi munafik.

Na ovo upućuje i govor Ahmeda ibn Hanbela, rahimehullah:

„Ismail ibn Se'id kaže: 'Upitao sam Ahmeda ibn Hanbela o čovjeku koji je ustrajan pri činjenju velikih grijeha, a klanja i dijeli zekat. Smatra li se takav ustrajnim u činjenju velikih grijeha? On mi je odgovorio: 'Premda klanja i dijeli zekat, smatra se ustrajnim u griješenju, kao što kaže Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Bludnik kada čini zinaluk, nije vjernik'".

Time izlazi iz okvira imana, i pada na stepen islama. Shodno Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: „Alkoholičar kada pije alkohol, nije vjernik, kao što kradljivac dok krade nije vjernik".[543]

Također, shodno Ibn 'Abbasovim riječima o riječima Uzvišenog Allaha:

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾

[542] Buhari, 33; Muslim, 59

[543] Buhari, 2.475; Muslim, 57

„...A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici".[544]

„Čudno je da se može sumnjati u kufr onoga koji ostavi namaz, a koji se javno pred svijetom poziva da ga obavlja gledajući naoštrenu sablju koja se priprema da njome bude ubijen. Stojeći povezanih očiju, biva mu rečeno: 'Ili ćeš klanjati ili ćemo te ubiti?', a on odgovara: 'Ubijte me, nikad neću klanjati'. Ima onih koji ne tekfire onoga koji ostavlja namaz i vele za njega da je on vjernik, musliman, koji se gasuli kada umre, klanja mu se dženaza i kopa se u muslimanskom mezarju. Dok neki od njih vele da je on vjernik potpunog imana i da je njegov iman poput imana Džibrila i Mikaila. Takvi se ne stide svoga govora i ne tekfire onoga čiji su kufr posvjedočili Kur'an, sunnet i konsenzus ashaba, radijallahu 'anhum, a jedino Allah daje uspjeh."[545]

---

[544] El-Ma'ide, 44

[545] Es-Salat, 59-60

Trinaesto poglavlje

ŠTETA OD ŠIRKA I GRIJEHA

Prvi ogranak

POJAŠNJENJE DA SU GRIJESI GLAVNI UZROK SVAKOG ZLA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, o tome kaže:

„Doista, grijesi i poroci štete. Nema sumnje da oni štete duši, kao što otrov šteti tijelu, u različitoj mjeri i količini. Postoji li išta što može prouzrokovati bolest i štetu na oba svijeta osim grijeha i poroka? Šta je izvelo Adema i Havu iz dženneta – kuće uživanja, slasti, radosti i sreće, u kuću bola, tuge i nesreće? Šta je Iblisa izvelo iz nebeskog carstva, proklelo ga, istjeralo ga, zaprljalo njegovu vanjštinu i nutrinu, pa je njegov izgled pretvoren u najružniji izgled?

Njegova nutrina je znatno ružnija od vanjštine. Umjesto blizine, izabrao je daljinu, umjesto milosti – prokletstvo, umjesto ljepote – ružnoću, umjesto dženneta – vatru rasplamsalu, umjesto imana – kufr, umjesto prijateljstva sa Uzvišenim Allahom – Njegovo neprijateljstvo i odbačenost, umjesto riječi hvaljenja i veličanja Allaha, ispoljavanja tevhida Njemu – odabrao je riječi kufra, širka i laži, klevete i zla. Odjeću imana zamijenio je odjećom kufra, krivog puta i griješenja. Zauvijek je kod Allaha izgubio položaj i više nikada neće postići njegovu naklonost. Na njega se sručila Allahova srdžba. Pored robovanja Allahu i svih blagodati, postao je vođa svakih griješnika i zločinaca. Tebi se, Allahu, utječemo od svih grijeha i postupaka, koji su oprečni Tvojim naredbama i zabranama.

Šta je bio razlog svim stanovnicima Zemlje da je voda preplavila vrhove brda?

Šta je prouzrokovalo smrtonosni vjetar koji je usmrtio Adov narod i raštrkao ih u daljine, pa su izgledali poput iščupanih palminih stabala, uništavajući sve pred sobom kuda god je prošao, kuće, njive, poljane, stoku, nakon čega su ostali kao pouka ostatku naroda sve do Sudnjeg dana?

Zbog čega je poslan užasan krik Semudovom narodu, koji im je srca i tijela kidao i sve do posljednjeg ih uništio?

Šta je uzdiglo naselje Lutovog naroda, pa su meleki čuli lavež njihovih pasa, a potom ih strovalilo na njega, pa je ono što je bilo gore postalo dolje, tako da su svi bili uništeni, a zatim ih je iz nebesa grumenje od pečene gline zasulo, pa ih je zadesila takva kazna kakvu nije doživio nijedan prijašnji narod?

Njihovu braću zadesila je slična kazna, a kazna nije daleko od ljudi koji čine nasilje.

Zbog čega je Šu'ajbovom narodu poslan tamni oblak kao kazna, kada su se crni oblaci nadvili iznad njihovih glava i zasula ih užasna vatra?

Zbog čega je more potopilo faraona i njegov narod, nakon čega su njihove duše premještene u džehenemsku vatru, sa dušama spaljenim kao tijela potopljena?

Šta je uništilo Karuna zajedno sa njegovom kućom, imetkom i porodicom?

Koji je razlog uništenja pokoljenja koja su došla nakon Nuha, 'alejhisselam, koja su bila kažnjavana različitim oblicima kazne?

Šta je bio razlog uništenja Salihovog naroda užasnim krikom? Svi oni su do posljednjeg u pepeo pretvoreni.

Zbog čega je na Izraelićane poslan silan i moćan narod koji im je čitavu zemlju pregazio, muškarce poubijao, žene i djecu mu porobio, njihove kuće popalio i sav imetak oteo, a zatim ih je Allah po drugi put poslao, pa su sve što su mogli do temelja srušili?

Zbog čega su se na njih sručile razne vrste kazni i patnji, poput ubijanja, porobljavanja, rušenja gradova i sela, tiranije vladara, pretvaranja u majmune i svinje i, na kraju svega, Uzvišeni Allah se zaklinje:

“لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ... ﴿١٦٧﴾ ...”

„...Do Smaka svijeta će prepuštati nad Njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti...“[546]

---

[546] El-E'raf, 167

Imam Ahmed kaže:

„Prenosi se od Abdurrahmana ibn Džubejra ibn Nufejra da je njegov otac rekao:

„Kada je osvojen Kipar, njegovi stanovnici bili su raštrkani na svim stranama grada, pa su jedni za drugima plakali. Vidio sam Ebu Derda'a kako usamljen sjedi i plače. Upitah ga: 'Oče Derda'ov, šta tebe rasplaka na dan kada je Allah uzdigao islam i muslimane?' 'Ništa ne pričaj, Džubejre. Zar ne vidiš kako Allah lahko svodi račune? Ovaj naroda je bio jak i ugledan, ali je zapostavio Allahove zapovijedi, pa su okončali ovako kako vidiš'.“[547]

Ali ibn Džad bilježi predaju koju El-Buhteni prenosi od nekog od ashaba koji je čuo da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ljudi neće biti uništeni sve dok sami svojim djelima ne zasluže kaznu“.[548]

U Ahmedovom „Musnedu“ bilježi se predaja u kojoj Ummu Seleme kaže:

„Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže:

'Kada se pojave i prošire grijesi među mojim sljedbenicima, Allah će im poslati Svoju kaznu'. Upitala sam: 'Allahov Poslaniče, hoće li tada među njima biti dobrih ljudi?' 'Da', odgovori on. 'Kako će se prema njima postupiti?' 'Njih će zadesiti isto što je i ostale ljude zadesilo, pa će im Allah na Sudnjem danu podariti Svoju milost i zadovoljstvo'“.[549]

U drugoj predaji se također prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„'Na vas će se obrušiti narodi kao što se za sofrom ljude obrušavaju na činiju'. Upitali smo: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li mi toga dana biti malobrojni?' 'Vas će tada biti mnogo, ali ćete biti slabi poput morske pjene. Strah će biti iščupan iz srca vaših neprijatelja, a u

---

547 Valorizator knjige kaže da je sened ove predaje vjerodostojan

548 Valorizator knjige veli da ga bilježi Ahmed od nekog čovjeka; Ebu Davud u „El-Melahimu“, 4.181; hadis je sahih

549 Ahmed u „Musnedu“, 26.056; Lanac ove predaje je slab, ali postoje druge predaje ovog hadisa koje su sahih; kod El-Hakima i Bejhekija. Spomenuo ga je Albani u „Sahihu'l-džami'u“, 680

vaša srca će biti usađen vehn', reče. Upitasmo: 'Allahov Poslaniče, a šta je to vehn?' 'Ljubav prema dunjaluku i strah od smrti', odgovori Allahov Poslanik".[550]

U Ahmedovom „Musnedu" bilježi se predaja od Enesa, radijallahu 'anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kada sam otišao na Mi'radž, prošao sam pored ljudi bakrenih noktiju, kojima su sjekli svoja lica i prsa". 'Ko su ovi ljudi?', upitah Džibrila. 'Oni su jeli ljudsko meso i kaljali njihovu čast', odgovori mi on".[551]

Spomenuo je i predaju koju prenosi Semak ibn Harb, od Abdurrahmana ibn Abdullaha ibn Mes'uda, radijallahu 'anhum, u kojoj stoji:

„Kada se u jednom mjestu pojave kamata i blud, Uzvišeni Allah naredi da se ono uništi".[552]

U Hasanovim mursel predajama bilježi se:

„Kada ljudi uznapreduju u znanju, a zapostave djela, kada izražavaju ljubav, a u srcima kriju mržnju i pokidaju rodbinske veze, Allah će ih prokleti i oduzeti im sluh i vid".[553]

U „Sunenima" Ibn Madže bilježi se predaja od Abdullaha ibn Omera ibn Hattaba, radijallahu 'anhu:

„Bio sam u skupini od deset muhadžira kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je okrenuo lice prema nama i rekao:

'Skupino muhadžira, molim Allaha da vas ne zadesi pet stvari:

– kada se u nekom narodu proširi nemoral i počne se javno činiti, oni će biti pogođeni kugom i bolestima koje njihovi preci nisu ni poznavali,

– kada ljudi počnu zakidati na vagi, bit će pogođeni sušnim godinama, teškim nedaćama i nepravdom vladara,

---

[550] Ebu Davud prenosi od Sevbana, 4.297; Albani u „Es-Silsiletu'l-Sahiha", 2.958

[551] Ebu Davud, 4.878, od Enesa, radijallahu 'anhu, sa sahih senedom

[552] Valorizator knjige kaže da ga prenosi Hakim od Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhu, i ocijenio ga je vjerodostojnim, sa čime je saglasan i Zehebi

[553] Ebu Nu'ajm u „El-Hilje", 3/109, kao predaja koju prenosi Sulejman od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

– kada ljudi prestanu davati zekat na svoj imetak, bit će im uskraćena kiša i, da nije životinja, ne bi nikad padala,

– koji god narod prekrši ugovor, Allah će dozvoliti da ih pokori neprijatelj iz drugog naroda koji će im oduzeti ono što posjeduju,

– kada njihovi imami ne budu radili po Allahovoj objavi, Allah će ih okrenuti jedne protiv drugih".[554]

Omer ibn Abdulaziz je napisao pismo namjesnicima pokrajina:

„A potom: Ovaj potres je vid Allahovog kažnjavanja ljudi. Ostalim pokrajinama sam napisao da se sakupe tog i tog dana. Ko kod sebe bude imao neku obavezu, neka je izmiri, jer Uzvišeni Allah kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسْمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

„Postići će šta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga, pa molitvu obavi";[555]

رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٢٣﴾

"Gospodaru naš, sami smo sebi krivi i, ako nam ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni";[556]

وَإِلَّا تَغْفِرْ لِى وَتَرْحَمْنِىٓ أَكُن مِّنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٤٧﴾

"...Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen";[557]

لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٨٧﴾

"...Nema boga, osim Tebe, Hvaljen neka si! A ja sam se zaista ogriješio prema sebi!"" [558]

---

[554] Ibn Madže, 4.019

[555] El-'Āla, 14-15

[556] El-E'raf, 24

[557] Hud, 47

[558] El-Enbija', 87

Imam Ahmed bilježi predaju od Ibn Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kada ljudi počnu škrtariti na dinarima i dirhemima, i počnu poslovati sa 'inom,[559] držati se za repove krava i ostavljati džihad na Allahovom putu, Allah će im poslati nesreću i neće je otkloniti dok se ne vrate svojoj vjeri".[560]

Hasan je rekao:

„'Ina, tako mi Allaha, nije ništa drugo nego Allahova kazna ljudima".

Od Ebu Bekra es-Siddika, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

„Vi učite ovaj ajet ali ga ne razumijete kako treba:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ إِذَا ٱهْتَدَيْتُمْ ﴿١٠٥﴾

„O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravom putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao..."[561]

A ja sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže:

„Kada ljudi ugledaju zalima,[562] pa ga ne spriječe u onome što čini (u drugoj predaji stoji: 'Kada vide zlo, pa ga ne promijene'), Allah će ih redom kazniti Svojom kaznom"."[563]

Imam Ahmed spominje Džerirovu predaju u kojoj se bilježi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kada se među ljudima počne širiti nemoral, a ne budu se suprotstavljali oni koji su brojniji i moćniji od onih koji ga čine, Allah će tom narodu poslati kaznu".[564]

---

[559] Prodavanje robe za određenu cijenu na odgođeno plaćanje, zatim kupovanje te iste robe od iste osobe za manji iznos, čime se želi na lukav način izbjeći direktna kamata

[560] Ebu Davud 3462; hadis je sahih po svim putevima predaje; Albani ga je ocijenio vjerodostojnim

[561] El-Ma'ide, 105

[562] Onaj koji čini zulum (nasilje)

[563] Ebu Davud, 4.338; Tirmizi, 3.057; hadis je sahih

[564] Ibn Madže, 4.009; hadis je hasen; pogledaj u „Sahihu'l-džami'", br. 5.749

U „Sahihu'l-Buhari" bilježi se hadis 'Usame bin Zejda, radijallahu 'anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Na Sudnjem danu će čovjek biti doveden i bačen u Vatru. Njegova utroba će se raskomadati i on će po Vatri šetati kao magarac po guvnu. Oko njega će kružiti stanovnici Vatre i upitat će ga: 'Čovječe, šta te snašlo? Zar nisi ti onaj koji nas je pozivao na dobro i odvraćao od zla?' 'Pozivao sam vas na dobro, ali ga sâm nisam činio. Odvraćao sam vas od zla, ali sam ga sâm radio'".[565]

U „Sahihu'l-Buhari" bilježi se predaja od Enesa ibn Malika, radijallahu 'anhu:

„Vi činite grijehe koji u vašim očima izgledaju tanji od dlake, a mi smo ih u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, smatrali teškim grijesima".[566]

U dva „Sahiha" bilježi se predaja od Abdullaha ibn Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Jedna žena je zaslužila džehennem zbog mačke. Zatvorila je dok nije krepala. Nije joj dala da jede i pije, niti ju je pustila da se sama hrani".[567]

Je li ti poznato radi kojeg je grijeha iskušan Ejjub, 'alejhisselam?

Kada mu je došao jedan slabašni čovjek i zatražio od njega da mu pomogne i da ga zaštiti od zla nasilnika, on mu nije pomogao, niti spriječio nasilnika od njegove namjere, pa ga je Allah zato stavio na teška tjelesna iskušenja i iskušenja u njegovom imetku.

Imam Ahmed bilježi da je Hilal ibn S'ad rekao:

„Nemoj gledati u veličinu grijeha, već gledaj prema kome si ga počinio".

Fudejl ibn Ijjad je rekao:

„Koliko je grijeh sitan u tvojim očima, toliko je on kod Allaha krupan. A koliko se grijeh tebi čini krupan, kod Allaha je sitan".

---

[565] Buhari, 3.267, 7.908

[566] Buhari,6492

[567] Buhari,2365, 3318; Muslim, 2242

U „Musnedu“ i u Tirmizijevom „Džami'u“ bilježi se predaja koju prenosi ebu Salih od ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Kada vjernik počini grijeh, na njegovom srcu se pojavi crna tačka. Ako se pokaje, udalji od grijeha, zatraži oprost od Allaha, srce će mu se očistiti. Ako se ponovo vrati grijehu i nastavi ga i dalje činiti, ta tačka će se širiti dok ne obuhvati cijelo njegovo srce. To je riječ o kopreni koja se spominje u ajetu:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

„A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova”.“[568]

Tirmizi kaže da je predaja vjerodostojna.

Huzejfe, radijallahu ‘anhu, rekao je:

„Kada čovjek uradi grijeh, na srcu mu se ukaže crna tačka, sve dok ne postane kao crna ovca.“

Ebu Na’im bilježi da je Ebu Derda’ rekao:

„Neka se vjernik pripazi da ga srca vjernika ne proklinju, a da on toga i ne bude svjestan“.

Zatim je rekao:

„Znate li šta je gavni povod tome?“ „Ne“, odgovoriše. „Čovjek čini grijehe kad ga niko ne vidi, pa Allah unese mržnju prema njemu u srca vjernika a da on toga nije ni svjestan.“

Abdullah ibn Ahmed u knjizi i zuhdu bilježi da je Muhammed ibn Sirin, rahimehullahu te’ala, kada su ga pritisle brige zbog dugova koje je imao, rekao:

„Znam da uzrok ovih briga leži u grijehu koji sam počinio prije četrdeset godina“.

Vrlo je važno spomenuti kada je riječ o grijesima, što većina ljudi pogrešno razumije, a to je da, ako se posljedice grijeha ne odraze odmah, ljudi ih zaboravljaju misleći da neće ispaštati njegove posljedice kasnije.

568 El-Mutaffifin, 14

Jedan vjernik je jedne prilike pogledao u dječaka i razmišljao o njegovoj ljepoti. Te noći, dok je spavao, u snu mu bi rečeno: „Za taj grijeh ćeš ispaštati nakon četrdeset godina“.

Grijeh ima svoju posljedicu koja se ne može ubrzati, niti odgoditi.

Sulejman et-Tejmi je rekao:

„Dogodi se da čovjek počini grijeh u tajnosti, a već ujutru osjeti njegove posljedice“.

Drugi ogranak

POSLJEDICE GRIJEHA

Ibn Kajjim, rahimehullahu te'ala, kaže:

„Grijesi imaju toliko loših i štetnih posljedica po srce i tijelo na ovom i budućem svijetu čiju štetu samo Allah zna. Takve posljedice su:

– uskraćivanje znanja, jer znanje je svjetlo koje Allah spušta na srce, a grijesi gase to svjetlo. Kada je imam Šafija bio učenik imama Malika, rahimehullah, on je uočio njegovu fantastičnu inteligenciju i pronicljivost i rekao: „Vidim da je Allah na tvoje srce spustio svjetlo, pa ga nemoj ugasiti tamom grijeha";

– uskraćivanje opskrbe. U „Musnedu" se bilježi predaja u kojoj stoji da čovjek biva lišen opskrbe radi grijeha koji je počinio, kao što bogobojaznost privlači nafaku, dok zapostavljanje bogobojaznosti prouzrokuje siromaštvo. Ništa ne može privući nafaku kao ostavljanje grijeha;

– usamljenost i gorčina koju griješnik osjeća u srcu između njega i Allaha. Ne postoji nijedna ovozemaljska slast koja bi je mogla otkloniti. Ovo može osjetiti samo onaj u čijem srcu ima života. Mrtvog rana ne boli. Kada bi čobjek samo razumom mogao izvući pouku iz ovoga, dovoljno bi mu bilo da se kani grijeha;

– otuđenost koja se događa između griješnika i ljudi, a posebno onih koji su vjernici. On jasno primjećuje tu otuđenost koja je prisutna među njima. Sve što je ona jača, on je sve udaljeniji od njih i njihovih sijela. Uskraćeno mu je da ima koristi od njih i sve je više bliži šejtanovoj stranci. Sve što je bliži njoj, sve je više udaljeniji od stranke Milostivog. Ta otuđenost postepeno jača, sve dok u potpunosti ne ovlada, pa se onda pojavi između njega i njegove supruge, djece i rodbine, tako da na kraju griješnik postaje otuđen čak i od samog sebe. Jedan od ispravnih prethodnika rekao je: „Kada pogriješim prema Allahu, ishod svoga grijeha mogu uočiti u ponašanju moje jahalice ili moje supruge";

– suočavanje sa različitim vidovima poteškoća u životu. Koji god se posao započne, u njemu se osjeća poteškoća, što ukazuje na činjenicu da onome ko je bogobojazan Allah olakša svaku stvar. Ako nije

bogobojazan, Allah će mu svaki posao učiniti teškim... Allahu, kako je to samo čudno! Nije mi jasno kako čovjek nije u stanju spoznati šta je uzrok zatvaranja vrata dobra i otežavanja poslova;

– tamu koja se sručila na njegovo srce doživljava kao tamu u gustoj mračnoj noći. Grijeh je postao tama za njegovo srce kao što je mrak za njegovo oko. Pokornost je svjetlo, a grijeh tama. Sve što je tama gušća, njegova izgubljenost je veća. Takav čovjek nesvjesno pada u novotarije, zablude i neoprostive grijehe, poput slijepog čovjeka koji sam šeta u tamnoj noći. Ova tama pojačava se tako da postaje vidljiva u oku, a zatim na licu, tako da će je svako moći vidjeti;

– grijesi slabe srce i tijelo. Slabost srca je vidljiva i vrlo lahko može dovesti i do smrti;

– grijesi se razmnožavaju i granaju tako da se čovjek vrlo teško od njih može osloboditi;

– rob kada griješi, njegovo srce ne osjeća ružnoću njegovog postupka. A kada mu to pređe u naviku, ne smeta mu što ga ljudi vide u takvom stanju, niti se obazire na ono što o njemu govore. Teškim, okorjelim griješnicima glavni cilj, kada počine neki od grijeha, jest hvalisanje pred ljudima koji ne znaju da su to oni počinili. Takvima se ne oprašta. U većini slučajeva, njima su vrata pokajanja zatvorena. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Svakom će iz mog Ummeta biti oprošteno osim onima koji javno griješe. Od vidova javnog griješenja je da Allah pokrije sramotu Svog roba, a on je nakon toga predoči drugima govoreći: 'Danas sam počinio to i to', otkrivajući time sebe i svoj grijeh, a Allah ga je bio sakrio".[569]

Svaki grijeh je zaostavština nekog od prijašnjih naroda koje je Allah uništio. Homoseksualizam je nasljedstvo Lutovog naroda. Kada se uzima – traži se više, a kada se pruža – daje se manje; ovo je nasljedstvo Šu'ajbovog naroda.

Uzdizanje na Zemlji i širenje fesada na njoj zaostavština je faraona i njegovog naroda.

Oholost i silništvo zaostavština je Hudovog naroda.

Oni koji nose neka od obilježja ovih naroda, svi onisu Allahovi neprijatelji;

---

[569] Buhari, 6.069; Muslim, 2.990

– umanjivanje vrijednosti roba kod njegovog Gospodara.

Hasan el-Basri je rekao:

„Oni su beznačajni kod Allaha, pa su zgriješili. Da su imalo vrijedili, On bi ih zaštitio. A kada rob postane beznačajan kod Allaha, niko ga ne može učiniti vrijednim i poštovanim.

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَن يُهِنِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّكْرِمٍ... ﴿١٨﴾

„...A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti...““[570]

Ako im ljudi izražavaju poštovanje, to čine iz neke koristi ili potrebe od njih ili zbog straha od njihovog zla, dok su oni u njihovim srcima nešto najnedostojnije i najprezrenije što postoji“;

– rob postepeno čini grijehe, sve dok u njegovom srcu ne postanu sitni i beznačajni, a to je znak njegove propasti. Sve što je grijeh u očima roba manji, sve je veći kod Allaha.

Buhari u svome „Sahihu“ bilježi predaju od Ibn Mes'uda, koji kaže:

„Vjernik svoje grijehe posmatra kao brdo koje se svakog trena može strovaliti na njega, dok griješnik svoje grijehe vidi sitne poput muhe koja mu sleti na nos, koju pokretom ruke može otjerati";[571]

– zbog prokletstva koje griješnik na sebe priziva, trpe ljudi i životinje.

Mudžahid je rekao:

„Kada bude sušna godina, životinje proklinju griješnike iz redova Ademovih sinova, govoreći: 'Ovaj musibet[572] je uzrok sina Ademovog', i ponekad kazne za učinjeni grijeh prouzrokuju prokletstvo roba čak i bezgriješnih“;

– slabost i poniženje. Sav ponos je u pokornosti Uzvišenom Allahu.

---

[570] El-Hadždž, 18

[571] Buhari, 6.308

[572] Nesreća

Uzvišeni kaže:

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ ... ﴿١٠﴾ "

„Ako neko želi veličinu, pa – u Allaha je sva veličina!"[573]

Znači, neka je traži putem pokornosti Allahu, jer je zasigurno drukčije neće naći. Neki od ispravnih prethodnika imali su običaj činiti dovu:

„Allahu moj, podari mi ponos pokornošću Tebi i ne ponizi me radi grijeha koje sam počinio".

Kada grijesi postanu mnogobrojni, zapečati se srce griješnoga roba, i to uzrokuje da on postane nemaran. U tom smislu, neki od selefa protumačili su ajet u suri El-Mutaffifun:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

„A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova"[574]

Kažu: „To je grijeh". Hasan je rekao: „To je postepeno sakupljanje grijeha, sve dok srce ne postane slijepo". Drugi su kazali: „Kada su njihovi grijesi postali mnogobrojni, njihova srca su postala njima prekrivena".

Suština toga je da srce hrđa radi grijeha i, kada se ta hrđa proširi, tada postepeno zahvati cijelo srce. Kada se to dogodi, zapečati ga i na njega se spusti koprena koja ga učini tamnim. Ovo ako se dogodi nakon ispravnog života, tj. upute, srce postane tako iskvareno i izopačeno, tako da ga neprijatelj lahko savlada i usmjerava kako njemu odgovara.

---

[573] El-Fatir, 10

[574] El-mutaffifin, 14

Treći ogranak

RUŽNOĆA ŠIRKA I GRIJEHA

Uzvišeni Allah je nazvao širk, zinaluk i homoseksualnost poganim i pokvarenim.

Uzvišeni Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ... ﴿٢٨﴾

„O vjernici, mnogobošci su sama pogan..."[575]

I kaže:

وَلُوطًا ءَاتَيْنَٰهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَٰهُ مِنَ ٱلْقَرْيَةِ ٱلَّتِى كَانَت تَّعْمَلُ ٱلْخَبَٰٓئِثَ إِنَّهُمْ كَانُواْ قَوْمَ سَوْءٍ فَٰسِقِينَ ﴿٧٤﴾

„I Lutu mudrost i znanje dadosmo i iz grada ga, u kom su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo – to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao."[576]

I kaže za one koji čine zinaluk:

ٱلْخَبِيثَٰتُ لِلْخَبِيثِينَ وَٱلْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَٰتِ ... ﴿٢٦﴾

„Nevaljale žene su za nevaljale muškarce, a nevaljali muškarci su za nevaljale žene..."[577]

Što se tiče poganosti širka, ona je dvojaka: širk koji Uzvišeni Allah ne prašta i širk koji je manjeg obima, poput činjenja pohvaljenih djela zbog ljudi, ili pretvarati se stvorenju ili zaklinjanje njime, strah od njega ili uzdanje u njega.

[575] Et-Tevba, 28

[576] El-Enbija', 74

[577] Nur, 26

Ova pogan može biti unutrašnja i vanjska. I kada pretegne u duši i srcu, čak i znoj takvog insana zaudara na truhlost, a poznato je da je znoj Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mirisao kao najljepši miris, kao što se to prenosi od Ummu Sulejm.

Širk je najveći zulum, najveća odvratnost i najmrže djelo Uzvišenom Allahu. Kazna za njega na dunjaluku i ahiretu veća je od kazne za bilo koji drugi grijeh i on je neoprostiv. A oni koji ga čine, mušrici, pogani su i zabranjeno je jesti ono što oni kolju, zabranjena je ženidba njima, naređuje se prekid svih veza sa njima, oni su Allahovi neprijatelji i neprijatelji meleka, poslanika i vjernika, i njihovi imeci, žene i djeca dozvoljeni su vjernicima da ih uzmu za svoje robove.

Uzvišeni kaže:

وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ
ظَنَّ ٱلسَّوْءِ ۚ عَلَيْهِمْ دَآئِرَةُ ٱلسَّوْءِ ۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

„I da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu zlo misle – neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio na džehennem, a grozno je On boravište!"[578]

I kaže:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ ... ﴿١٦٥﴾

„Ima ljudi koji su mjesto Allaha druga božanstva prihvatili, vole ih kao što se Allah voli..."[579]

A mušrici kažu svojim božanstvima u džehenemskoj vatri:

[578] El-Feth, 6

[579] El-Bekara, 165

تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾

„Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali".[580]

I ne bi ovo izjednačavanje u biću, niti atributima, niti djelima, niti rekoše da božanstva njihova stvoriše nebesa i Zemlju, niti da usmrćuju i oživljavaju, već ih izjednačiše u ljubavi i robovanju Allahu, što se može uočiti kod mnogih koji se smatraju muslimanima. Takvi kažu da oni koji se čuvaju širka ne poštuju poslanike, niti njihove šejhove, niti umrle koji su bili poznati po bogobojaznosti. Njihov grijeh je u tome što vele za ove da su samo robovi i da ne mogu ni sebi ni drugima ni koristiti, niti štetiti, niti se mogu zauzimati za nekoga bez Allahovog dopuštenja i da nema drugog pokrovitelja Allahovim stvorenjima osim Allaha.

Širk i nepriznavanje Allahovih osobina kojima je Sebe opisao temelje se na lošem mišljenju o Allahu. Mušrik smatra da Uzvišenom treba neko ko će Mu pomoći u upravljanju svijetom ili da Mu je potreban neko ko će biti posrednik između Njega i Njegovih stvorenja, kao što je to poznato među ljudima. Ili, smatra da je Uzvišeni dužan nekim ljudima uslugu, pa Ga zaklinje pravom tih osoba, kao što to čine kod velikana među ljudima koje zaklinju njima dragim osobama, kako ne bi mogli odbiti ono što se od njih traži. Isto tako, ko odbija Allahova svojstva potpunosti, bojeći se da ne pomisli loše o Allahu, kao naprimjer da ne poistovijeti Allahovu osobinu sa ljudskom osobinom. Stoga je bid'at[581] u vjeri blizak širku u Allahovoj Knjizi:

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَٱلْإِثْمَ وَٱلْبَغْيَ بِغَيْرِ
ٱلْحَقِّ وَأَن تُشْرِكُوا۟ بِٱللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا وَأَن تَقُولُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

[580] Eš-Šu'ara, 97-98

[581] Novotarija; novina u vjeri

„Reci: 'Gospodar Moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate'".[582]

S druge strane, poganost griješenja ne podrazumijeva loše mišljenje o Allahu. Stoga Uzvišeni Allah nije odredio za griješenje jednake kazne i propise kao za širk. Isto tako, Allahov Zakon oprašta manju nečist poput nečisti na petama obuće, za razliku od velike i onom koji Allahu ništa ne pridružuje, oprašta ono što ne oprašta mušriku. Pored čistog tevhida ne može ostati ništa od grijeha, jer ih ljubav prema Allahu i Njegovo veličanje, strah od Njega, nada u Njega, u potpunosti obrišu, makar bili poput brda. Međutim, zinaluk i homoseksualizam teži su od drugih nečisti, pošto prljaju srce te mu vjera u mnogome oslabi. Zato Uzvišeni veli o Jusufu, 'alejhisselam:

كَذَٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ ٱلسُّوٓءَ وَٱلْفَحْشَآءَ ۚ إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾

„...Tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je On uistinu bio naš iskreni rob".[583]

Čežnja za voljenom osobom može prerasti u ljubavno ludilo, zavladati srcem i postati robovanje njemu umjesto Allahu, davanjem prednosti njegovom zadovoljstvu nad Allahovim, da bi time postao poput mušrika.

Zinaluk i homoseksualizam su dva grijeha koja, nakon širka, najviše prljaju ljudsko srce i vjeru i udaljavaju od Allaha. Što se srce više ispuni pokvarenošću, sve je dalje od Allaha.

Bilježi Ahmed u svom djelu „Zuhd" riječi Īsa'a, 'alejhisselam:

„Bludnici ne ulaze u nebesko kraljevstvo".

Uzvišeni u Svojoj Knjizi povezuje zinaluk sa širkom:

ٱلزَّانِى لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَٱلزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهَآ إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ ۚ وَحُرِّمَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

[582] El-E'raf, 33

[583] Jusuf, 24

„Bludnik ne treba da se ženi drugom osim bludnicom ili mnogoboškinjom, a bludnicom ne treba da se ženi drugi osim bludnik ili mnogobožac, to je zabranjeno vjernicima”.[584] [585]

Ovim je, uz Allahovu pomoć, završena knjiga.

Neka je hvala Allahu na početku i na kraju.

I neka je salavat i selam poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegovoj časnoj porodici i plemenitim ashabima.

[584] Nur, 3

[585] „Igasetu'l-hifan“, 1/54-69

SADRŽAJ